

ДЕПАРТАМЕНТ КУЛЬТУРИ
ЗАКАРПАТСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ
ДЕРЖАВНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ
КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
“ЗАКАРПАТСЬКА ОБЛАСНА УНІВЕРСАЛЬНА
НАУКОВА БІБЛІОТЕКА імені ФЕДОРА ПОТУШНЯКА”
ЗАКАРПАТСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ

КАЛЕНДАР КРАЄЗНАВЧИХ ПАМ'ЯТНИХ ДАТ НА 2019 РІК

Рекомендаційний
бібліографічний посібник

УДК 015(059)(477.87)“2019”
К 17

Укладачі:

Н. М. Куцова, М. Б. Бадида

за участі:

Є. Й. Слуцька, І. Р. Фофлак

Відповідальна за випуск *О. А. Канюка*

Випусковий редактор *І. В. Козутич*

Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2019 рік : рек. бібліогр. посіб. / Департамент культури Закарпат. облдержадмін. ; КЗ “Закарпат. обл. універс. наук. б-ка ім. Ф. Потушняка” Закарпат. обл. ради ; уклад. : Н. М. Куцова, М. Б. Бадида ; вип. ред. І. В. Козутич ; відп. за вип. О. А. Канюка. – Ужгород : ТІМΠΑНИ, 2018. – 280 с.

ISBN 978-617-7372-33-1

Календар-щорічник є орієнтиром для громадськості краю у перебігу подій, ювілеїв та пам'ятних дат у 2019 році. Основу календаря складають ґрунтовні наукові розвідки про визначних діячів краю, підготовлені провідними карпатознавцями. Окремим розділом подано календар знаменних дат, які відзначатиме в 2019 році громадськість світу та України.

Представлені матеріали з успіхом можуть бути використані не лише в бібліотеках краю, але й у регіональній пресі, культосвітніх установах, навчальних закладах тощо.

УДК 015(059)(477.87)“2019”

ISBN 978-617-7372-33-1

© Закарпатська ОУНБ ім. Ф. Потушняка, 2018
© ТІМПАНИ, 2018

ВІД УКЛАДАЧІВ

Календар краєзнавчих пам'ятних дат видається Закарпатською обласною універсальною науковою бібліотекою з 1977 року, в розширеному варіанті – з біографічними матеріалами – з 2003 року.

Видання покликане надати бібліотекарям та читачам довідковий матеріал про важливі події з історії області, ювілеї уродженців краю та видатних діячів, які життям і діяльністю пов'язані із Закарпаттям.

Цьогорічне видання відкривається переліком основних краєзнавчих знаменних та пам'ятних дат 2019 року. (Можливі неточності пояснюються тим, що друковані джерела, якими укладачі користувались при підготовці видання, не завжди розрізняють старий і новий стилі). Якщо у минулорічних випусках вже містилась довідка щодо цьогорічного ювіляра чи знаменної події, то у переліку вміщено відповідне посилання ("Текстова довідка..."). Ювілейні статті вміщені в другій частині покажчика. Відбір літератури та документів закінчено в основному в серпні 2018 р.

У підготовці рекомендаційного бібліографічного посібника брали участь:

Барчан Валентина, доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри української літератури ДВНЗ "Ужгородський національний університет";

Біксей Людмила, мистецтвознавець, заступник директора з наукової роботи Закарпатського обласного художнього музею ім. Й. Бокшая, лауреат премії ім. Й. Бокшая та А. Ерделі;

Бовк Микола, громадсько-політичний, культурний діяч, член Ради Закарпатського крайового товариства "Просвіта" та член товариства "Лемківщина";

Гаврош Олександр, журналіст, письменник, драматург, переможець конкурсу "Коронація слова", лауреат Всеукраїнського рейтингу "Книжка року" та премії у галузі літератури ім. Ф. Потоушняка;

Гайсак Маргарита, вчений секретар ДУ "НПМЦ "Реабілітація" МОЗ України", кандидат медичних наук, старший науковий співробітник;

Головчук Оксана, журналіст, кандидат політичних наук, доцент кафедри соціальної роботи Карпатського інституту підприємництва Університету "Україна" (Хуст), головний редактор видавничої студії "ZORIANA";

Густі Василь, письменник, заслужений працівник культури України, член Національної спілки письменників України, лауреат премії у галузі літератури ім. Ф. Потоушняка та Всеукраїнської премії ім. П. Тичини, а також обласної журналістської премії ім. М. Бабидорича;

- Данканич Ганна**, викладач циклової комісії "Академічний спів" Комунального вищого навчального закладу "Ужгородський музичний коледж ім. Д. Є. Задора" Закарпатської обласної ради, здобувач кафедри історії музики Львівської національної музичної академії ім. М. Лисенка;
- Когутич Іванна**, редактор науково-методичного відділу Закарпатської обласної універсальної наукової бібліотеки ім. Ф. Потошняка;
- Кузьма Оксана**, доцент кафедри української літератури ДВНЗ "Ужгородський національний університет";
- Куцов Костянтин**, член Національної спілки журналістів України;
- Мадяр-Новак Віра**, викладач циклової комісії "Теорія музики" Комунального вищого навчального закладу "Ужгородський музичний коледж ім. Д. Є. Задора" Закарпатської обласної ради, провідний методист КЗ "Закарпатський ООМЦК" Закарпатської обласної ради, заслужений діяч мистецтв України, лауреат обласних премій ім. Д. Є. Задора;
- Олашин Микола**, кандидат історичних наук, доцент кафедри нової і новітньої історії та історіографії ДВНЗ "Ужгородський національний університет", член Національних спілок журналістів та краєзнавців України;
- Путрашик Василь**, головний редактор Медіацентру ДВНЗ "Ужгородський національний університет", старший викладач кафедри журналістики;
- Рішко Микола**, член Національної спілки журналістів України;
- Роман Єліна**, викладач Ужгородської дитячої школи мистецтв;
- Росул Тетяна**, кандидат мистецтвознавства, член Національної спілки композиторів України;
- Сирохман Михайло**, мистецтвознавець, доцент Закарпатської академії мистецтв, заслужений працівник культури України, лауреат обласної премії у галузі образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва ім. Й. Бокшая та А. Ерделі;
- Тарасюк Володимир**, викладач кафедри журналістики ДВНЗ "Ужгородський національний університет", спортивний журналіст;
- Турак Йосип**, лікар Закарпатської обласної клінічної лікарні ім. А. Новака;
- Федака Павло**, Почесний голова Закарпатського крайового товариства "Просвіта", доктор історичних наук;
- Федака Сергій**, доктор історичних наук, професор кафедри історії України ДВНЗ "Ужгородський національний університет", член Національної спілки письменників України, лауреат премії у галузі літератури ім. Ф. Потошняка та Всеукраїнської премії ім. Зореслава;
- Шаркань Василь**, кандидат філологічних наук, викладач кафедри відділення журналістики ДВНЗ "Ужгородський національний університет";
- Яцина Юрій**, кандидат медичних наук, головний лікар Закарпатської обласної клінічної лікарні ім. А. Новака.

КАЛЕНДАР КРАЄЗНАВЧИХ ЗНАМЕННИХ ТА ПАМ'ЯТНИХ ДАТ 2019 РОКУ

Січень

- 1 – 80-річчя від дня народження Валерія Івановича Черничка, головного лікаря Ужгородської центральної міської клінічної лікарні (1981–1999), заслуженого лікаря України, депутата обласної ради. Народився на Іршавщині (1939)
- 1 – 65-річчя від дня народження Віри Іванівни Турецької, художника-постановника. Народилася в с. Ворочево Перечинського р-ну (1954)
- 1 – 65-річчя від дня народження Єви Фінти (угор. Finta Éva), закарпатської угорської поетеси. В 1972–1988 рр. – член Літературної студії ім. Аттілі Йожефа, в 1988–1990 рр. член Творчого товариства ім. Аттілі Йожефа, з 1990 р. член Спілки письменників Угорщини. Народилася в м. Берегово (1954)
- 2 – 100-річчя від дня народження Василя Васильовича Бурча, заслуженого вчителя України, художника-живописця. Народився в с. Смологовиця Іршавського р-ну (1919–1993)
Текстова довідка: "Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2004 рік"
- 2 – 100-річчя від дня народження Василя Павловича Русина, військовослужбовця, кандидата юридичних наук. Народився в с. Лецовиця Мукачівського р-ну (1919–2005)
Текстова довідка: "Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2014 рік"
- 2 – 80-річчя від дня народження Василя Михайловича Греби, прозаїка, журналіста. Народився в с. Залужжя Мукачівського р-ну (1939)
Текстова довідка: "Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2009 рік"
- 4 – 85-річчя від дня народження Василя Івановича Станінця, педагога, доктора хімічних наук, лауреата Державної премії України в галузі науки і техніки. Народився в с. Арданово Іршавського р-ну (1934)

Текстова довідка: "Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2014 рік"

- 4** – 70-річчя від дня народження Петра Петровича Пищальника, відмінника освіти України, краєзнавця. Народився в с. Білки Іршавського р-ну (1949–2001)
- 5** – 125-річчя від дня народження Іштвана Кутлана, художника, педагога, редактора та ілюстратора букваря, спортсмена. Народився в с. Фанчиково Виноградівського р-ну (1894–1989)

Текстова довідка: "Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2014 рік"

- 5** – 100-річчя від дня народження Теодора Сидора, громадського діяча, члена проводу Братства Карпатських Січовиків. Народився в с. Бабич-Покуття (1919)

Текстова довідка: "Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2014 рік"

- 5** – 95-річчя від дня народження Марії Михайлівни Балтарович-Кричфалушій, лікаря, активістки Світового Братства Карпатська Січ. Народилася в с. Кричово Тячівського р-ну (1924)
- 5** – 85-річчя від дня народження Івана Михайловича Гецька, головного лікаря Закарпатського лікувально-санаторного управління (1970–1976). Народився в с. Кушниця Іршавського р-ну (1934)
- 5** – 50-річчя від дня народження Івана Святославовича Миронюка, доктора медичних наук, професора, декана факультету здоров'я та фізичного виховання УжНУ, колишнього головного лікаря Закарпатського центру профілактики та боротьби зі СНІДом. Народився в м. Ужгород (1969)
- 6** – 80-річчя від дня народження Людвіга Васильовича Бучинчика, педагога, громадського діяча, заслуженого журналіста України. Народився в м. Мукачево (1939)
- 6** – 70-річчя від дня народження Адама Євгеновича Аладара, музиканта, громадського діяча. Народився в м. Ужгород (1949)
- 6** – 65-річчя від дня народження Катерини Іванівни Вагерич, кандидата медичних наук, старшого наукового співробітника НПО "Реабілітація" (з 1981), лікаря в санаторії "Поляна" (1978–1981). Автор 73 наукових публікацій, в т. ч. 4 монографій, 12 методично-інформаційних видань, 30 раціоналізаторських пропозицій. Народилася в м. Ужгород (1954)
- 7** – 125-річчя від дня народження Ержебет Бараняї (угор. Baranyai Erzsébet), психолога, кандидата педагогічних наук, головного

співробітника психологічного інституту Угорської академії наук. Народилася в м. Виноградів (1894–1976)

- 7** – 100-річчя від дня народження Степана Івановича Сероухова, художника. Жив і працював в м. Ужгород. Народився в с. Дмитрівка, що в Казахстані (1919–2011)

Текстова довідка: "Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2009 рік"

- 7** – 95-річчя від дня народження Степана Юрійовича Пруниці, політичного та громадського діяча, журналіста. Народився в с. Велятино Хустського р-ну (1924–1997)

Текстова довідка: "Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2009 рік"

- 7** – 95-річчя від дня народження Василя Васильовича Немеша, відомого лікаря-рентгенолога, кандидата медичних наук, доцента кафедри пропедевтики внутрішніх хвороб медичного факультету УжНУ, завідувача курсу рентгенології. Упродовж 1977–1980 рр. – декан медичного факультету УжНУ. Народився в с. Бобовище Мукачівського р-ну (1924)

- 7** – 60-річчя від дня народження Галини Миколаївни Коваль, доктора медичних наук, професора, завідувача кафедри мікробіології, вірусології, імунології з курсом інфекційних хвороб медичного факультету УжНУ. Народилася в м. Бар Вінницької обл. (1959)

- 8** – 100-річчя від дня проголошення Гуцульської Республіки (1919)

Текстова довідка: "Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2008 рік"

- 9** – 230-річчя від дня народження Йозефа Чорби, головного лікаря Задунайської області Шомодь в Угорщині, вченого, науковця, організатора охорони здоров'я першої половини XIX ст., члена Угорської академії наук (1832). Народився в м. Нодьселеш (нині м. Виноградів) (1789–1858)

- 9** – 130-річчя від дня народження Степана Степановича Гойдича, педагога, журналіста, громадського, культурно-освітнього та релігійного діяча Пряшівщини. Народився в с. Руські Пекляни (Східна Словаччина) (1889–1968)

- 9** – 75-річчя від дня народження Степана Федоровича Мотрі, кандидата хімічних наук. Народився в с. Вільхівці Тячівського р-ну (1944)

Текстова довідка: "Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2014 рік"

- 9** – 60-річчя від дня народження Наталії Іванівни Стегури, художника-кераміка. Народилася в с. Раково Перечинського р-ну (1959)
- 10** – 95-річчя від дня народження Якова Ісаковича Штернберга, історика, літературознавця, педагога, громадського діяча. Народився в м. Орадеа (Трансільванія) в Румунії (1924–1992)

Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2004 рік”

- 10** – 95-річчя від дня народження Василя Івановича Магарити, громадсько-політичного діяча. Народився в смт Міжгір’я (1924)
- 10** – 90-річчя від дня народження Василя Степановича Поляка, заслуженого працівника культури УРСР. Народився в м. Іршава (1929–1982)
- 10** – 85-річчя від дня народження Василя Михайловича Лендела, прозаїка, журналіста. Народився в с. Ромочевиця Мукачівського р-ну (1934–1977)
- 10** – 80-річчя від дня народження Юрія Васильовича Перести, заслуженого працівника промисловості України. Народився в с. Шелестово Мукачівського р-ну (1939–2005)
- 10** – 75-річчя від дня народження Володимира Михайловича Бузаша, кандидата хімічних наук, доцента. Народився в с. Руське Pole Тячівського р-ну (1944)

Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2014 рік”

- 11** – 100 років з того часу, як жителі Синевирської Поляни прийняли ухвалу про возз’єднання з Україною (1919)
- 11** – 85-річчя від дня народження Степана Івановича Ковтюка (угор. Kótyuk István), мовознавця, укладача підручників, перекладача. Народився в с. Ратовці Ужгородського р-ну (1934)
- 11** – 70-річчя від дня народження Василя Михайловича Беци, заслуженого художника України, лауреата обласної премії ім. Й. Бокшая та А. Ерделі. Народився в с. Скотарське Воловецького р-ну (1949–2013)

Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2009 рік”

- 11** – 65-річчя від дня народження Івана Яновича Сараголи, підприємця. Народився в с. Нижнє Солотвино Ужгородського р-ну (1954)
- 12** – 55-річчя від дня народження Йосипа Кулла, громадсько-політичного діяча, підприємця. Народився в с. Бабичі Мукачівського р-ну (1964)

13 – 70-річчя від дня народження Степана Григоровича Брохуна, військового та громадсько-політичного діяча, колишнього директора Ужгородської міської друкарні. Народився на Хмельниччині (1949)

13 – 50-річчя від дня народження Романа Мироновича Міцоди, акушера-гінеколога, доктора медичних наук (2006), професора кафедри материнства та дитинства ФПО УжНУ, завідувача гінекологічного відділення ЗОКЛ ім. А. Новака (1969)

14 – 135-річчя від дня народження Павла Степановича Федора, поета, драматурга, літературознавця. Народився в с. Нове Місто колишньої Абаусівської жупи (нині округ Кошице-відек), Словаччина (1884–1952)

Текстова довідка: "Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2014 рік"

15 – 110-річчя від дня народження Миколи Миколайовича Мандзюка, педагога, громадсько-політичного діяча. Народився в смт Великий Бичків Рахівського р-ну (1909–1972)

Текстова довідка: "Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2009 рік"

15 – 100-річчя від дня народження Федора Гайовича, журналіста, видавця, учасника українських національно-визвольних змагань. Народився в с. Данилово Хустського району (1919–1942)

15 – 90-річчя від дня народження Бориса Михайловича Лучка, громадсько-політичного діяча. Народився в м. Мукачево (1929–1986)

15 – 70-річчя від дня народження Балажа Керестеня, закарпатського угорського письменника, педагога, історика-краєзнавця. Народився в с. Нодьберег Берегівського р-ну (1949)

16 – 140-річчя від дня народження Юлія Петровича Гаджеги, письменника, історика, релігійного діяча. Народився в с. Руське Поле Тячівського р-ну (1879–1947)

16 – 100-річчя від дня народження Степана Степановича Штефуровського, вченого. Він вивчав історію заселення (колонізації), німецькі говори, звичаї, обряди і традиції німців Закарпаття. Народився в м. Ужгород (1914–1996)

Текстова довідка: "Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2004 рік"

16 – 100-річчя від дня народження Івана Миколайовича Заброди, кандидата історичних наук, доцента. Народився в с. Горайствік (нині Сумської обл.) (1919–?)

17 – 100-річчя від дня народження Івана Ірлявського (Івана Івановича Рошка), поета, громадського діяча. Народився в с. Ірлява Ужгородського р-ну (1919–1942)

Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2004 рік”

17 – 90-річчя від дня народження Василя Івановича Терека, педагога, науковця, доктора біологічних наук, професора Львівської державної академії ветеринарної медицини ім. С. З. Гжицького. Народився в с. Тісасірма (нині с. Дротинці) Виноградівського р-ну (1929–2003)

18 – 70-річчя від дня народження Івана Івановича Рейті, художника, графіка, дизайнера, лауреата обласної премії ім. Й. Бокшая та А. Ерделі. Народився в м. Іршава (1949)

Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2009 рік”

18 – 55-річчя від дня народження Євгена Оттовича Удворгелі, генерального директора підприємства “Алекс”, яке займається виробництвом мінеральних вод. Народився в м. Свалява (1964)

18 – 50-річчя від дня народження Галини Іванівни Мороз, фтизіатра, кандидата медичних наук, головного лікаря дитячого пульмонологічного санаторію “Малютко” (з 2004) (1969)

19 – 110-річчя від дня народження Ганни Іванівни Мандзюк, педагога, політично-громадського діяча. Народилася в м. Перечин (1909–1996)

Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2009 рік”

20 – 115-річчя від дня народження Івана Миколайовича Шелепця, педагога, громадсько-політичного діяча. Народився в смт Великий Березний (1904–1984)

Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2014 рік”

21 – 160-річчя від дня народження Імре Реверса (угор. Révész Imre), художника, історика та педагога. Народився в м. Шаторольяуйгель в Угорщині (1859–1945)

Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2004 рік”

21 – 155-річчя від дня народження Ференца Еґрі (угор. Egri Ferenc), відомого в Європі майстра по виготовленню дзвонів. Народився в с. Малі Геївці, комітату Унг, нині Ужгородського р-ну (1864–1945)

- 21** – 100 років тому Всенародні збори угорських русинів-українців в м. Хуст проголосили злуку Закарпаття з Україною (1919)
Текстова довідка: "Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2009 рік"
- 21** – 90-річчя від дня народження Федора Дмитровича Лигирди, заслуженого лікаря України. Народився в с. Голубине Свалявського р-ну (1929)
- 21** – 80-річчя від дня народження Світлани Кирилівни Кубарської, кандидата медичних наук (1984), старшого наукового співробітника НПО "Реабілітація" (1992). Народилася в м. Алчевськ Луганської обл. (1939)
- 21** – 60-річчя від дня народження Марії Іванівни Андрейко, талановитого організатора і високопрофесійного фахівця у сфері АПК. Народилася в с. Бобовище Мукачівського р-ну (1959)
- 22** – 75-річчя від дня народження Клари Ласлівни Лабик-Попович, народної артистки України. Народилася в м. Ужгород (1944–2018)
Текстова довідка: "Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2014 рік"
- 23** – 105-річчя від дня народження Василя Михайловича Ігнася, педагога, громадсько-політичного діяча, ветерана національно-визвольних змагань. Народився в с. Скотарське Воловецького р-ну (1914)
- 23** – 90-річчя від дня народження Світлани Петрівни Совиної, медика, члена Закарпатського обласного товариства російської культури "Русь". С. П. Совина – корінна ужгородка, дочка Почесного громадянина м. Ужгород П. П. Сиви. Народилася в м. Ужгород (1929)
- 24** – 65-річчя від дня народження Віктора Павловича Ісаєва, анестезіолога-реаніматолога, альголога, кандидата медичних наук, головного лікаря Закарпатського обласного хоспісу (1954)
- 24** – 65-річчя від дня народження Надії Ярославівни Дідик, художниці, педагога. Народилася в м. Стрий Львівської обл. (1954)
Текстова довідка: "Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2014 рік"
- 25** – 80-річчя від дня народження Ганни Іванівни Ігольникової (Чеп'юк), кандидата історичних наук, педагога вищої школи. Народилася в с. Українські Пилипи Чуднівського р-ну Житомирської обл. (1939)

- 28** – 90-річчя від дня народження Федора Удички, громадсько-політичного діяча. Народився в смт Королево Виноградівського р-ну (1929)
- 28** – 60-річчя від дня народження Франциска Павловича Ерфана, художника-живописця, директора Закарпатського обласного художнього музею ім. Й. Бокшая, члена Угорської академії мистецтв. Народився в м. Ужгород (1959)
- 28** – 55-річчя від дня народження Віктора Івановича Ряшка, спортивного діяча. У 2003 р. за вагомий особистий внесок у розвиток закарпатського футболу та високу професійну майстерність В. Ряшка було нагороджено відзнакою облдержадміністрації – нагрудним знаком “За розвиток регіону”. Народився в м. Мукачево (1964)
- 29** – 140-річчя від дня народження Віри Іванівни Феделеш, педагога та історика. Народилася в с. Тополя (нині Словаччина) (1879–1967)
- 29** – 55-річчя від дня народження Ігоря Михайловича Білика, співака, композитора. З 2003 р. – директор Мукачівського МБК. Народився в с. Дернів Кам'яно-Бузького р-ну на Львівщині (1964)
- 30** – 130-річчя від дня народження Олександра Юлійовича Ільницького, релігійного та громадсько-політичного діяча. Народився в с. Чорний Ардов (нині с. Чорнотисів) Виноградівського р-ну (1889–1947)
- 31** – 70-річчя від дня народження Ярослава Васильовича Товтина, лікаря-судмедексперта, начальника Закарпатського обласного бюро судово-медичної експертизи, асистента кафедри загальної хірургії УжНУ. Народився в с. Худльово Ужгородського р-ну (1949)

Лютий

- 1** – 100-річчя від дня народження Олени Михайлівни Рудловчак, літературознавця. Народилася в м. Мукачево (1919–2007)
- Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2004 рік”*
- 1** – 95-річчя від дня народження Іллі Желізняка, громадського діяча, заслуженого юриста СРСР. Народився в м. Рахів (1924–2000)
- 1** – 90-річчя від дня народження Антоніна Олександровича Бірова, відмінника народної освіти СРСР, Героя соціалістичної праці, голови колгоспу. Народився в с. Петрово Виноградівського р-ну (1929)

Текстова довідка: "Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2014 рік"

- 2** – 55-річчя від дня народження Олександра Васильовича Сухана, спортивного та громадсько-політичного діяча. О. В. Сухан – почесний громадянин м. Мукачево. Народився в с. Березинка Мукачівського р-ну (1964)
- 3** – 85-річчя від дня народження Юрія Васильовича Попика, доктора фізико-математичних наук, професора кафедри фізики напівпровідників УжНУ. Народився в с. Довге Іршавського р-ну (1934)
- 4** – 115-річчя від дня народження Івана Михайловича Ваша, громадсько-політичного діяча. Народився в с. Лоза Іршавського р-ну (1904–1966)

Текстова довідка: "Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2014 рік"

- 4** – 100-річчя від дня народження Івана Черешні, хіміка, громадського діяча. Народився в с. Верхні Ремети Берегівського р-ну (191?)
- 4** – 95-річчя від дня народження Івана Андрійовича Калинича, заслуженого майстра народної творчості України – самодіяльного художника. Народився в с. Кошельово Хустського р-ну (1924)
- 4** – 85-річчя від дня заснування братами Августином і Євгеном Шерегіями на Закарпатті українського театру "Нова сцена" (1934)

Текстова довідка: "Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2004 рік"

- 4** – 60-річчя від дня народження Юрія Юрійовича Яцини, хірурга, головного лікаря ЗОКЛ ім. А. Новака (з 2003), кандидата медичних наук (2003), доцента кафедри медицини катастроф медичного факультету УжНУ. Народився в смт Великий Березний (1959)
- 5** – 120-річчя від дня народження Лайоша Палоці Горвата, письменника, журналіста, художника, перекладача, етнографа. Народився в м. Берегово (1899–1974)
- 5** – 70-річчя від дня народження Василя Васильовича Васюти, лікаря-терапевта, заслуженого лікаря України (2007), головного лікаря Мукачівської ЦРЛ (1998–2015) (1949)
- 6** – 80-річчя від дня народження Василя Петровича Дряшкаби, заслуженого лікаря України, відмінника охорони здоров'я. Народився в смт Великий Бичків Рахівського р-ну (1939)
- 6** – 75-річчя від дня народження Аттілі Імреєвича Гуті, кандидата фізико-математичних наук, доцента кафедри ядерної фізики УжНУ. Народився в м. Мукачево (1944)

- 7** – 155-річчя від дня народження Антона Годинки (угор. Hodinka Antal, псевдоніми – Сокирницький Сирохман, Сокирницький Сиротюк), історика, вченого, члена Угорської академії наук. Народився в с. Ладомірів (нині Словаччина) (1864–1946)

Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2004 рік”

- 7** – 95-річчя від дня народження Георгія Михайловича Улиганця, лікаря-хірурга, головного лікаря Ужгородської ЦМКЛ (1960–1969), головного хірурга управління охорони здоров’я області (1974–1987). Народився в с. Солочин Свалявського р-ну (1924–2017)
- 7** – 75-річчя від дня народження Михайла Сергійовича Петрушевського, заслуженого працівника культури України. Народився в м. Душанбе Таджикицької республіки (1944–2018)

Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2014 рік”

- 7** – 65-річчя від дня народження Івана Михайловича Тупиці, лікаря-хірурга, головного лікаря Закарпатського центру медико-соціальної експертизи, голови обласної контрольної МСЕК, підполковника медичної служби (1954)
- 8** – 110-річчя від дня народження Федора Олексійовича Саса, громадсько-культурного діяча, ветерана закарпатської “Просвіти”. Народився в с. Косівська Поляна Рахівського р-ну (1909–2000)

Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2009 рік”

- 8** – 85-річчя від дня народження Йосипа Михайловича Бабинця, живописця, лауреата обласної премії ім. Й. Бокшая та А. Ерделі. Народився в с. Зарічово Перечинського р-ну (1934)

Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2014 рік”

- 8** – 75-річчя від дня народження Степана Томовича Біляка, лікаря-уролога, кандидата медичних наук (1980), директора приватного медичного центру ім. О. В. Фединця, заслуженого лікаря України (1998), члена Національної спілки журналістів, протоієрея Української православної церкви. Народився в с. Горінчово Хустського р-ну (1944)
- 8** – 65-річчя від дня народження Володимира Михайловича Турка, лікаря-хірурга, голови обласної організації профспілки працівників охорони здоров’я. Народився в с. Золотарьово Хустського р-ну (1954)

- 9** – 70-річчя від дня народження Степана Михайловича Гасинця, кандидата хімічних наук. Народився в с. Кальник Мукачівського р-ну (1949)
- 10** – 65-річчя від дня народження Валерія Георгійовича Онуфера, футболіста, спортивного арбітра України. Все своє свідоме життя провів на Закарпатті. Народився в м. Донецьк (1954–2011)
- 11** – 125-річчя від дня смерті Анатолія Федоровича Кралицького, прозаїка, етнографа, історика, фольклориста, журналіста. Народився в с. Вишні Чабини на Лабірщині (нині Східна Словаччина) (1835–1894)
Текстова довідка: "Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2004 рік"
- 12** – 80-та річниця виборів до Союму Карпатської України (1939)
Текстова довідка: "Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2014 рік"
- 13** – 115-річчя від дня смерті Івана Антоновича Сільвая (Урїїла Метеора), письменника, будителя. Народився в с. Сусково Свалявського р-ну (1838–1904)
Текстова довідка: "Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2004 рік"
- 13** – 85-річчя від дня народження Андрія Степановича Шпонтака, доктора медичних наук, завідувача рентген-радіологічного відділу Київського НДІ клінічної та експериментальної медицини. Народився в м. Мукачево (1934)
- 15** – 90-річчя від дня народження Семена Андрійовича Мельника, композитора-аматора. Народився в с. Великий Раковець Іршавського р-ну (1929–1990)
- 15** – 65-річчя від дня народження Ганни Василівни Кун, кандидата хімічних наук, доцента. Народилася в смт Кольчино Мукачівського р-ну (1954)
Текстова довідка: "Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2014 рік"
- 16** – 165-річчя від дня народження Віктора (Гейзи) Йосиповича Камінського, педагога, журналіста, громадського і культурно-освітнього діяча. Народився в с. Сторожниця Ужгородського р-ну (1854–1929)
- 16** – 65-річчя від дня народження Михайла Васильовича Сирохмана, мистецтвознавця, заслуженого працівника культури України. Народився в м. Ужгород (1954)
Текстова довідка: "Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2014 рік"

- 17** – 190-річчя від дня смерті Івана Семеновича Орлая, культурно-освітнього діяча. Народився в м. Хуст (1771–1829)
Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2004 рік”
- 17** – 65-річчя від дня народження Петра Петровича Пуги, художника-живописця. Народився в м. Мукачево (1954)
- 18** – 80-річчя від дня народження Юрія Васильовича Меліки, кандидата хімічних наук, доцента. Народився в с. Страбичово Мукачівського р-ну (1939–2007)
Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2014 рік”
- 20** – 175-річчя від дня народження Міхая Мункачі (Ліб), живописця. Народився в м. Мукачево (1844–1900)
Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2004 та 2010 роки”
- 20** – 105-річчя від дня народження Івана Юрійовича Керчі, поета. Народився в с. Страбичово Мукачівського р-ну (1914–1951)
Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2004 рік”
- 21** – 130-річчя від дня народження Федора Михайловича Скубенича-Костя, казкаря. Народився в с. Тур’ї-Ремети Перечинського р-ну (1889–1962)
- 21** – 100-річчя від дня народження Омеляна Дмитровича Балецького (псевдонім Віщак), поета, прозаїка. Народився в с. Гукливий Воловецького р-ну (1919–1981)
- 21** – 100-річчя від дня народження Василя Васильовича Хайнаса, історика, вченого. Народився в с. Лохово Мукачівського р-ну (1919–1999)
Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2009 рік”
- 22** – 95-річчя від дня народження Меланії Йосипівни Балаж, педагога, вишивальниці, заслуженого майстра народної творчості України. Народилася в м. Мукачево (1924–2000)
- 23** – 105-річчя від дня народження Сирени Борканюк, громадсько-політичної діячки. Народилася в м. Мукачево (1914–1971)
- 23** – 90-річчя від дня народження Івана Михайловича Сопка, педагога, хормейстера. Народився в Доманинцях (нині мікрорайон м. Ужгород) (1929)

- 23** – 70-річчя від дня народження Василя Михайловича Данищука, голови правління ВАТ “Закарпатнерудпром”. Народився в с. Залоч Коломийського р-ну Івано-Франківської обл. (1949)
- 23** – 55-річчя від дня народження Юдіти Бундовіч, закарпатської угорської письменниці. Народився в с. Оросієво Берегівського р-ну (1964)
- 24** – 80-річчя від дня народження Андрія Андрійовича Гаваші, спортивного діяча. Народився в м. Ужгород (1939)
- 25** – 120-річчя від дня народження Олександра Григоровича Кестнера, кандидата медичних наук, доцента, засновника і завідувача кафедри патологічної анатомії медичного факультету УжДУ (1948–1957). Народився в м. Москва (1899–1957)
- 26** – 100-річчя від дня народження Івана Васильовича Гайду, художника. Народився в с. Іза Хустського р-ну (1919–1995)
- 27** – 70-річчя від дня народження Йозефа Желіцкі, закарпатського угорського поета, педагога. Народився в с. Геївці Ужгородського р-ну (1949)

Березень

- 1** – 95-річчя від дня виходу першого номера газети “Русское слово” (Пряшів, 1924–1938)
Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2014 рік”
- 6** – 175-річчя від дня народження Балінта Крюжелі Вішкі, юриста, письменника. Народився в смт Вишково Хустського р-ну (1844–1900)
- 6** – 75-річчя від дня народження Ганни Василівни Логойди (Рошинець), працівниці вищої школи, заступниці начальника навчального відділу, завідувачки студентським відділом УжНУ. Народилася в с. Негровець Міжгірського р-ну (1944)
- 6** – 70-річчя від дня народження Мирослава Васильовича Греська, художника-живописця, монументаліста. Народився в с. Тязів Тисменицького р-ну Івано-Франківської обл. (1949)
- 6** – 50-річчя від дня народження Романа Андрійовича Офіцинського, доктора історичних наук, професора, письменника. Народився в с. Оглядів Радехівського р-ну Львівської обл. (1969)

7 – 70-річчя від дня народження Андрія Юрійовича Гойди, художника-графіка. Народився в м. Ужгород (1949–2007)

Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2009 рік”

8 – 55-річчя від дня народження Аттіли Йосиповича Віднянського, заслуженого діяча мистецтв, головного режисера Берегівського угорського національного театру ім. Д. Йіеша. Народився в с. Мужієво Берегівського р-ну (1964)

9 – 190-річчя від дня народження Мігалья Бачинського, священника, солдата визвольної війни 1848–1849 рр. Народився у Другетгазі (колишній Унгський жупанат) (1829–1849)

9 – 20-річчя відкриття пам’ятника Т. Г. Шевченку на пл. Народній в м. Ужгород (1999)

12 – 75-річчя від дня народження Миколи Лазаровича Дзись-Войнаровського, графіка, лауреата обласної премії ім. Й. Бокшая та А. Ерделі. Живе і працює в м. Мукачево. Народився в м. Шепетівка Хмельницької обл. (1944)

Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2014 рік”

12 – 65-річчя від дня народження Василя Михайловича Шимона, ортопеда-травматолога, кандидата медичних наук, завідувача курсу травматології і ортопедії (1998–2005), завідувача кафедри загальної хірургії (з 2005) медичного факультету УжНУ. Народився в с. Данилово Хустського р-ну (1954)

14 – 125-річчя від дня народження Єне Фенцика (угор. Fenczik Jenő), вчителя, публіциста, редактора, голови Товариства ім. О. Духновича. Народився в с. Надьторня в Австро-Угорщині (1894–1962)

14 – 55-річчя від дня народження Іоанна, архієпископа Хустського і Виноградівського. Народився в м. Рівне (1964)

14 – 20-річчя від дня відкриття меморіального парку “Красне Поле” поблизу м. Хуст з нагоди 60-ї річниці Карпатської України (1999)

15 – 100-річчя від дня народження Юрія Андрійовича Гойди, поета. Народився в с. Зняцьово Мукачівського р-ну (1919–1955)

Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2004 рік”

15 – 95-річчя від дня народження Михайла Михайловича Михалини, півзахисника, заслуженого майстра спорту СРСР. Народився в с. Порошково Перечинського р-ну (1924)

- 15** – 80-річчя від дня проголошення Карпатської України (1939)
Текстова довідка: "Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2009 рік"
- 16** – 160-річчя від дня народження Олексія Леонідовича Петрова, відомого дослідника історії Закарпаття. Народився в м. Санкт-Петербург (Російська імперія) (1859–1932)
- 16** – 95-річчя від дня народження Василя Юрійовича Шорбана, лісоруба, Героя соціалістичної праці. Народився в с. Видричка Рахівського р-ну (1924–2010)
- 16** – 90-річчя від дня народження Ірини Петрівни Куцик, вишивальниці, заслуженого майстра народної творчості України. Народилася в с. Рокосово Хустського р-ну (1929)
- 17** – 145-річчя від дня народження Августина Івановича Волошина, Президента Карпатської України, вченого, педагога, громадського, культурного, церковного діяча Закарпаття. Народився в с. Келечин Міжгірського р-ну (1874–1945)
Текстова довідка: "Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2004 рік"
- 17** – 110-річчя від дня народження Юрія Федоровича Млавця, громадського діяча. Народився в с. Лісковець Міжгірського р-ну (1909–1996)
Текстова довідка: "Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2009 рік"
- 17** – 95-річчя від дня народження Євгена Юрійовича Штефана, лікаря-отоларинголога, завідувача поліклініки (1952–1961) та ЛОР-відділення (1963–1988) Виноградівської ЦРЛ. Народився в с. Підвиноградів Виноградівського р-ну (1924–2007)
- 17** – 95-річчя від дня народження Римми Володимирівни Хащинської, заслуженого вчителя школи Української РСР. В 1947 р. переїхала з чоловіком в м. Мукачево, де працювала вчителем початкових класів в ряді шкіл міста. Народилася в с. Калюс Новоушицького р-ну Хмельницької обл. (1924–2015)
- 18** – 85-річчя від дня народження Ангеліни Андріївни Турак, педагога, художниці, письменниці. Народилася в м. Ужгород (1934)
Текстова довідка: "Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2014 рік"
- 18** – 60-річчя від дня народження Мар'яни Йосипівни Профус, майстра народної творчості з ткацтва. Народилася в м. Берегово (1959)

- 19** – 130-річчя від дня народження Еміліана Йосиповича Бокшая, педагога, журналіста, культурно-релігійного і громадського діяча. Народився в смт Кобилецька Поляна Рахівського р-ну (1889–1976)
- 19** – 70-річчя від дня народження Юрія Михайловича Мошака, художника-живописця. Народився в с. Раково Перечинського р-ну (1949)
Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2009 рік”
- 20** – 110-річчя від дня народження Ласла Золтановича Шандора, письменника. З 1947 по 1956 рр. – редактор обласного книжково-журнального видавництва в м. Ужгород. Народився в м. Будапешт (Угорщина) (1909–1993)
- 21** – 250-річчя від дня народження Габора Дойко, поета, католицького священика, викладача угорської гімназії в м. Ужгород. Народився в м. Мішкольц (нині Угорщина) (1769–1796)
Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2014 рік”
- 21** – 60-річчя від дня народження Лариси Федорівни Шинкаренко, сімейного лікаря, головного лікаря Ужгородського районного Центру первинної медико-санітарної допомоги (з 2016). (1959)
- 23** – 65-річчя від дня народження Анатолія Борисовича Затіна, композитора, піаніста, диригента, педагога. Народився в м. Ужгород (1954)
- 24** – 125-річчя від дня народження Отто Корвіна (угор. Corvin Ottó), угорського революціонера та банківського службовця. Народився в смт Великий Бичків Рахівського р-ну (1894–1919)
- 26** – 180-річчя від дня смерті Юрія Івановича Гуци-Венеліна, одного із основоположників славістичної науки. Народився в с. Тибава Свалявського р-ну (1802–1839)
Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2002 рік”
- 26** – 105-річчя від дня народження Юрія Юрійовича Пітри, відомого кукурудзівника, громадського діяча, Героя Соціалістичної Праці. Народився в с. Білки Іршавського р-ну (1914–2009)
Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2014 рік”
- 26** – 80-річчя від дня народження Майї Володимирівни Геляс, заслуженої артистки України. Працювала в м. Ужгород. Народилася в м. Воронеж (Росія) (1939–2017)
Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2009 рік”

26 – 20-річчя введення в дію Мужіївської золотодобувної копальні – першої в Україні – чим покладено початок розвитку в нашій державі золотодобувної галузі (1999)

27 – 120-річчя від дня смерті Юлія Івановича Ставровського-Попрадова, поета, публіциста. Народився в с. Сулин (Східна Словаччина) (1850–1899)

Текстова довідка: "Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2005 рік"

27 – 90-річчя від дня народження Ніни Миколаївни Єрошевої, заслуженого працівника культури України. З 1952 р. присвятила себе бібліотечній справі на Закарпатті. Народилася в с. Чернянка Белгородської обл. (Росія) (1929)

Текстова довідка: "Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2009 рік"

29 – 85-річчя від дня народження Євгена Івановича Пазуханича, лікаря-психіатра, колишнього головного лікаря обласної психіатричної лікарні с. Вільшани, завідувача психоневрологічного відділення УЦМКЛ. (1934–2013)

30 – 55-річчя від дня народження Богдана Івановича Кабаці, педагога, кандидата економічних наук, директора Мукачівського кооперативного фінансово-комерційного технікуму. Народився в м. Мукачево (1964)

у березні відзначається:

80-річчя боїв стрільців Карпатської Січі за Карпатську Україну (1939)

Квітень

1 – 205-річчя від дня народження Яноша Ерделі (угор. Erdélyi János), поета, критика, естета, філософа, збирача фольклору. Народився в м. Малі Капушани комітату Унг (нині Словаччина) (1814–1868)

1 – 145-річчя від дня народження Дюли Ійяса (Яцик), закарпатського угорського художника, письменника. Народився в м. Ужгород (1874–1943)

1 – 90-річчя від дня народження Терезії Степанівни Бартфай, заслуженої артистки України. Народилася в с. Ворочово Перечинського р-ну (1929)

1 – 75-річчя від дня народження Барнабаша Адама (угор. Ádám Barnabás), директора компанії, радіотехніка, засновника Ужго-

родської районної спілки господарів "Газда". Народився в с. Ратовці Ужгородського р-ну (1944)

- 5 – 70-річчя від дня народження Матвія Матвійовича Поповича, заслуженого працівника освіти України, громадського діяча. Народився в с. Кучава Мукачівського р-ну (1949)
- 6 – 85-річчя від дня народження Едуарда Павловича Шимка, професора кафедри терапії та сімейної медицини з курсом туберкульозу медичного факультету УжДУ, доктора медичних наук, завідувача курсу фтизіатрії при кафедрі факультетської терапії, голови наукового товариства лікарів-фтизіатрів Закарпаття. Народився в м. Ужгород (1934)
- 8 – 235-річчя від дня народження Ласла Бемера, римо-католицького єпископа, значна частина життя якого пов'язана з м. Ужгород. Народився в Кішбако (нині Угорщина) (1784–1862)
- 8 – 90-річчя від дня народження Юрія Дмитровича Турянці, літературознавця, педагога, фольклориста. Народився в с. Кальник Мукачівського р-ну (1929)

Текстова довідка: "Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2004 рік"

- 8 – 90-річчя від дня народження Віктора Васильовича Ороса, закарпатського дипломата. Народився в с. Грушово Тячівського р-ну (1929–2008)
- 8 – 75-річчя від дня народження Віктора Васильовича Дворниченка, журналіста, редактора, письменника та художника. У 1993 р. заснував одну з перших на Закарпатті приватних газет "Мукачево". Народився в с. Новооленівка Костянтинівського р-ну Донецької обл. (1944)
- 8 – 70-річчя від дня народження Золтана Мігалья Нодя, письменника, редактора журналу "Együtt". Народився в с. Велика Бакта Берегівського р-ну (1949)
- 9 – 80-річчя від дня народження Ігоря Євгеновича Добоша, анестезіолога-реаніматолога, кандидата медичних наук, організатора та завідувача реанімаційного відділення (1980–1989), головного лікаря (1989–1999) Свалявської ЦРЛ. Народився в с. Неліпино Свалявського р-ну (1939)
- 10 – 115-річчя від дня народження архімандрита Веніаміна (в миру Юрій Іванович Керечанин), релігійного діяча. Народився в с. Велика Чингава (нині с. Боржавське) Виноградівського р-ну (1904–1975)

Текстова довідка: "Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2014 рік"

- 10** – 100-річчя від дня народження Олександра Палаташа, педагога, книговидавця, громадського діяча. О. Палаташ – один із засновників і фундаторів Карпатського дослідного центру ім. А. Волошина. Народився в с. Заріччя Іршавського р-ну (1919–2007)

Текстова довідка: "Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2014 рік"

- 10** – 95-річчя від дня народження Віктора Івановича Ариповського, вченого-літературознавця, педагога. Народився в м. Богучар Воронежської обл. (Росія) (1924–2015)

Текстова довідка: "Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2014 рік"

- 11** – 175-річчя від дня народження Аладара Дьєрдья (угор. György Aladár), письменника, журналіста, який переклав на угорську мову "Мертві душі" М. Гоголя. Народився в м. Хуст (1844–1906)

- 12** – 75-річчя від дня народження Сергія Дмитровича Максимова, педагога, науковця, лікаря-пульмонолога, кандидата медичних наук, доцента кафедри госпітальної терапії медичного факультету УжНУ. Народився в м. Мукачево (1944–2011)

- 13** – 95-річчя від дня народження Тамари Степанівни Сегеди (Могилевець), кандидата історичних наук, доцента, педагога вищої школи. Народилася в м. Городня (нині районний центр Чернігівської обл.) (1924–?)

- 14** – 100-річчя від дня народження Петра Юрійовича Стерча, педагога, історика, одного з найактивніших учасників національно-визвольних змагань 30-х рр. ХХ ст. на Закарпатті. Народився в с. Кузьмино Мукачівського р-ну (1919–1987)

Текстова довідка: "Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2004 рік"

- 14** – 95-річчя від дня народження Марії Федорівни Харченко, народної артистки України. З 1949 р. працювала в Закарпатському обласному державному українському музично-драматичному театрі ім. братів Ю.-А. та Є. Шерегіїв. Народилася в с. Нова-Буда Корсунського р-ну Черкаської обл. (1924–2016)

Текстова довідка: "Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2014 рік"

- 14** – 75-річчя від дня народження Михайла Миколайовича Михайлюка, скульптора, лауреата обласної премії ім. Й. Бокшая та А. Ерделі. Живе й працює в м. Ужгород. Народився в с. Пашутинці Красилівського р-ну Хмельницької обл. (1944)

Текстова довідка: "Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2014 рік"

- 15** – 70-річчя від дня народження Любові Василівни Сірмої, директора СП "Віад Сейлс–Мукачево", яке займається швейним виробництвом. Народилася в с. Олександрівка Хустського р-ну (1949)
- 15** – 70-річчя від дня народження Світлани Іванівни Мітряєвої, заслуженого діяча науки і техніки України, політичного аналітика. Живе і працює в м. Ужгород. Народилася в м. Самбір Львівської обл. (1949)

Текстова довідка: "Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2009 рік"

- 15** – 65-річчя від дня народження Віктора Михайловича Пинзенника, заслуженого економіста України, міністра фінансів України (2007–2009), громадсько-політичного діяча. Народився в с. Смололовиця Іршавського р-ну (1954)
- 16** – 80-річчя від дня народження Михайла Михайловича Керецмана, члена Національної Ліги українських композиторів, заслуженого працівника культури України. Народився в м. Перечин (1939)

Текстова довідка: "Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2014 рік"

- 17** – 95-річчя від дня народження Василя Івановича Мучички, релігійного діяча і педагога. Народився в с. Горонда Мукачівського р-ну (1924–1979)

Текстова довідка: "Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2014 рік"

- 17** – 85-річчя від дня народження Володимира Івановича Лендєла, відомого фізика-теоретика, науковця. Народився в м. Іршава (1934–2000)
- 17** – 65-річчя від дня народження Олександра Івановича Кузьмука, генерала армії України, почесного громадянина м. Мукачево. Народився в с. Дятилівка Славутського р-ну Хмельницької обл. (1954)
- 19** – 140-річчя від дня народження Юлія Михайловича Брацайка, політичного і культурного діяча, незмінного голови товариства "Просвіта" у 20–30-х рр. ХХ ст. Народився в с. Глибоке Ужгородського р-ну (1879–1955)

Текстова довідка: "Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2004 рік"

- 19** – 80-річчя від дня народження Юрія Вікентійовича Мигалини, вченого, доктора хімічних наук, заслуженого діяча науки і техні-

ки України. Народився в Дравцях (нині мікрорайон м. Ужгород) (1939)

Текстова довідка: "Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2009 рік"

- 21** – 115-річчя від дня народження Василя Гопка, культурно-релігійного діяча Пряшівщини. Народився в с. Грабське (Східна Словаччина) (1904–1976)

Текстова довідка: "Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2014 рік"

- 21** – 70-річчя від дня народження Івана Івановича Мойсюка, заслуженого юриста України. Народився в с. Луг Рахівського р-ну (1949)

- 22** – 170 років тому революційні війська, керовані майором Йосифом Мартіні, спільно з мукачівськими добровольцями-ополченцями на чолі з А. Андрійовичем завдали поразки австрійським військам генерала Баркова біля Підгорянського мосту (1849)

- 22** – 70-річчя від дня народження Івана Дмитровича Поповича, народного артиста України, президента Світового об'єднання українських митців. Народився в с. Осій Іршавського р-ну (1949)

Текстова довідка: "Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2009 рік"

- 23** – 70-річчя від дня народження Володимира Івановича Чепи, заслуженого вчителя України, директора Закарпатського центру туризму, краєзнавства, екскурсій і спорту учнівської молоді (1981–2017). Народився в с. Ільниця Іршавського р-ну (1949–2017)

- 24** – 65-річчя від дня народження Андора Тарці (угор. Tárczy Andor), закарпатського угорського поета, редактора, перекладача. Народився в м. Ужгород (1954)

- 25** – 165-річчя від дня народження Кароля Нодя (угор. Nagy Károly), угорського викладача педагогічного інституту, редактора. Народився в с. Лецфолво (нині Leț, Румунія) (1854–1889)

- 25** – 100-річчя від дня народження Марії Андріївни Горової-Мишанич, поетеси, громадської діячки. Народилася в с. Нижній Студений Міжгірського р-ну (1919)

- 25** – 85-річчя від дня народження Юрія Васильовича Сухана, прозаїка. Народився в смт Чинадійово Мукачівського р-ну (1934–1975)

Текстова довідка: "Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2004 рік"

- 25** – 60-річчя від дня народження Еміла Петровича Сокача, народного артиста України, диригента. Народився в м. Ужгород (1959)
Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2009 рік”
- 25** – 55-річчя від дня народження Василя Івановича Брензовича, кандидата історичних наук, доктора філософії, партійного і громадського діяча. Народився в с. Запсонь Берегівського р-ну (1964)
- 26** – 105-річчя від дня народження Георгія Кузана, релігійного діяча. Народився в с. Суха-Бронька Іршавського р-ну (1914–1984)
- 26** – 55-річчя від дня народження Лариси Василівни Андрели, поетеси. Народилася в с. Керецьки Свалявського р-ну (1964)
- 27** – 90-річчя від дня народження Степана Михайловича, відмінника фізичної культури СРСР, науковця. Народився в м. Мукачево (1929)
- 27** – 80-річчя від дня народження Володимира Євгеновича Задорожного, історика, заслуженого працівника народної освіти України. Живе і працює в м. Ужгород. Народився в с. Спас Кам’яно-Бузького р-ну на Львівщині (1939)
Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2009 рік”
- 27** – 60-річчя від дня народження Тетяни Василівни Левляс, художниці. Проживає в м. Ужгород. Народилася в м. Макіївка Донецької обл. (1959)
- 29** – 60-річчя від дня народження Василя Івановича Вовчка, художника. Народився в с. Нижній Бистрий Хустського р-ну (1959)
Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2009 рік”
- 29** – 55-річчя від дня народження Тетяни Василівни Грицан (дів. прізвище Чонка), поетеси. Народилася в с. Вільхівці Тячівського р-ну (1964)
- 30** – 90-річчя від дня народження Василя Васильовича Савчука, промисловця, громадсько-політичного діяча. Народився в смт Великий Бичків Рахівського р-ну (1929)
- у квітні відзначається:**
- 225 років** тому засновано Ужгородську греко-католицьку учительську семінарію (1794)
- 220 років** тому в м. Кошіце видано латиномовну працю І. Базиловича “Короткий нарис фундації Теодора Корятовича” (1799)

Травень

- 1** – 60-річчя від дня народження Василя Олександровича Бедзіра, журналіста. Народився в с. Чумальово Тячівського р-ну (1959)

Текстова довідка: "Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2009 рік"

- 2** – 155-річчя від дня народження Дьєрдя Чурговича (угор. Csurgovics György), греко-католицького теолога, поета і прозаїка. Народився в с. Парасня (Угорщина) (1864–?)

- 2** – 130-річчя від дня народження Олександра Петровича Дехтерьова, письменника, педагога, громадського і культурно-релігійного діяча. У 1935–1938 рр. жив на Закарпатті. Народився в м. Вільнюс (Литва) (1889–1959)

Текстова довідка: "Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2014 рік"

- 3** – 60-річчя від дня народження Бориса Михайловича Качура, заслуженого працівника освіти України, громадського діяча. Народився в м. Мукачево (1959)

- 3** – 60-річчя від дня народження Юрія Федоровича Клованича, журналіста, редактора. Народився в с. Бороняво Хустського р-ну (1959)

- 4** – 255-річчя від дня народження Петра Дмитровича Лодія, вченого і педагога, філософа. Народився в с. Збої Земплінського комітату (Словаччина) (1764–1829)

Текстова довідка: "Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2004 рік"

- 4** – 110-річчя від дня народження Петра Васильовича Лінтура, науковця, фольклориста. Народився в с. Горонда Мукачівського р-ну (1909–1969)

Текстова довідка: "Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2004 рік"

- 4** – 75-річчя від дня народження Юрія Івановича Сяркевича, заслуженого художника України, лауреата обласної премії ім. Й. Бокшая та А. Ерделі. Живе і працює в м. Мукачево. Народився в м. Жовква Львівської обл. (1944)

Текстова довідка: "Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2014 рік"

- 5** – 55-річчя від дня народження Віктора Васильовича Бедея, доктора богословських та юридичних наук, професора, академіка. Духовний сан В. В. Бедея – архімандрит. Народився в м. Тячів (1964)

Текстова довідка: "Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2014 рік"

- 6** – 75-річчя від дня народження Степана Золтановича Шолтеса, архітектора, народного художника України. Народився в м. Ужгород (1944)
- 6** – 70-річчя від дня народження Василя Юрійовича Качали, гінеколога-хірурга, кандидата медичних наук, завідувача гінекологічного відділення (з 1989) Ужгородської ЦМКЛ, засновника та керівника народного самодіяльного камерного оркестру "Divertimento", майстра-скрипаля. Народився в м. Перечин (1949)
- 6** – 65-річчя від дня народження Володимира Івановича Гайовича, травматолога-ортопеда, завідувача травматологічного відділення ЗОКЛ ім. А. Новака (з 1997), головного травматолога Закарпатської області, кандидата медичних наук (1989). Народився в с. Вільшани Хустського р-ну (1954)
- 7** – 145-річчя від дня народження Симеона Смандряя, педагога, громадського, культурно-освітнього і релігійного діяча Пряшівщини. Народився в с. Весланка (Східна Словаччина) (1874–1947)

Текстова довідка: "Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2014 рік"

- 8** – 100 років тому Центральна Руська Народна Рада прийняла рішення про входження Закарпаття до складу Чехословаччини на автономних правах (1919)
- 8** – 95-річчя від дня народження Семена Йосиповича Мальчицького, художника-графіка, лауреата обласної премії ім. Й. Бокшая та А. Ерделі. Народився в смт Великий Березний (1924–2005)

Текстова довідка: "Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2004 рік"

- 10** – 90-річчя від дня народження Лідії Кузьмівни Єфімової, заслуженого лікаря України. Жила і працювала в м. Ужгород. Народилася в с. Глобино Полтавської обл. (1929–1999)
- 11** – 85-річчя від дня народження Гаврила Петровича Міллера, вченого, педагога, доктора географічних наук. Народився в м. Хуст (1934–1994)
- 12** – 75-річчя від дня народження Івана Васильовича Сабадоша, мовознавця, доктора філологічних наук, професора, завідувача кафедри української мови УжНУ. Народився в с. Сокирниця Хустського р-ну (1944)

Текстова довідка: "Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2014 рік"

- 13** – 80-річчя від дня народження Василя Івановича Голяни, інфекціоніста, кандидата медичних наук, доцента кафедри гігієни та інфекційних хвороб медичного факультету УжДУ, обласного інфекціоніста. Народився в с. Арданово Іршавського р-ну (1939–1996)
- 13** – 60-річчя від дня народження Маріанни Іванівни Товт-Коршинської, доктора медичних наук, професора кафедри терапії та сімейної медицини факультету післядипломної освіти УжНУ. Народилася в м. Ужгород (1959)
- 14** – 70-річчя від дня народження Валентини Григорівни Лехцер, працівника культури. Живе і працює в м. Ужгород. Народилася в м. Ной-Рупин (Німеччина) (1949)
- Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2014 рік”*
- 14** – 60-річчя від дня народження Петра Миколайовича Мідянки, поета і педагога, лауреата Національної премії ім. Т. Г. Шевченка. Народився в с. Широкий Луг Тячівського р-ну (1959)
- Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2009 рік”*
- 16** – 55-річчя від дня народження Наталії Юстиціанівни Борецької-Грабар, художниці декоративно-прикладного мистецтва, лауреата обласної премії ім. Й. Бокшая та А. Ерделі. Народилася в м. Ужгород (1964)
- 17** – 90-річчя від дня народження Івана Васильовича Чуси, видатного лісоруба, Героя соціалістичної праці. Народився в с. Лопухів Тячівського р-ну (1929–2008)
- 17** – 60-річчя від дня народження Світлани Миколаївни Медвідь-Пахомової, науковця, філолога. Народилася в м. Хуст (1959)
- Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2009 рік”*
- 18** – 90-річчя від дня народження Олександра Петровича Литвинова, кандидата історичних наук, доцента. Народився в м. Сочі (Росія) (1929)
- 19** – 85-річчя від дня народження Яноша Феєша (угор. Fejes János), вчителя, перекладача. З 1974–1976 рр. – головний редактор угорськомовної редакції Закарпатської обласної державної телерадіокомпанії, з 1976 р. – зав. угорським відділом видавництва “Карпати”. Народився в с. Велика Добронь Ужгородського р-ну (1934)
- 21** – 130-річчя від дня народження Мирона Онуфрійовича Зарицького, педагога, професора, засновника закарпатської математичної

школи. Народився в с. Стара Могильниця (нині Тереховлянського р-ну) Тернопільської обл. (1889–1961)

Текстова довідка: "Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2014 рік"

- 21** – 50-річчя від дня народження Ігоря Михайловича Ліхтея, науковця, кандидата історичних наук, доцента. Народився в с. Великі Ком'яти Виноградівського р-ну (1969)
- 22** – 75-річчя від дня народження Жужанни Василівни Ортутай (Дечей) (угор. Ortutay (Decsey) Zsuzsanna), закарпатського угорського кераміка. Народилася в м. Берегово (1944–2015)
- 22** – 60-річчя від дня народження Василя Васильовича Поповича, композитора, заслуженого працівника культури України, лауреата обласної премії ім. Д. Задора. Народився в смт Великий Бичків Рахівського р-ну (1959)
- 26** – 130-річчя від дня народження Сидора Білака, поета, фольклориста. Народився в с. Лисичово Іршавського р-ну (1889–1944)

Текстова довідка: "Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2004 рік"

- 26** – 105-річчя від дня народження Михайла Поповича, актора. Народився в Доманинцях (нині мікрорайон м. Ужгород) (1914–1992)
- 27** – 95-річчя від дня народження Юрія Андрійовича Думнича, лікаря-фтизіатра, засновника та головного лікаря обласного протитуберкульозного диспансеру (1962–1976), організатора фтизіатричної служби Закарпаття, кандидата медичних наук, заслуженого лікаря України. Народився в с. Добрянське Тячівського р-ну (1924–2017)
- 27** – 80-річчя від дня народження Степана Миколайовича Філіпа, громадсько-політичного діяча. Народився в с. Нанково Хустського р-ну (1934–2006)
- 28** – 1125-річчя від першої згадки про м. Мукачево (894)
- 28** – 415-річчя від дня народження Катерини Бранденбургської (нім. Katharina von Brandenburg), принцеси Бранденбургської, княгині Трансильванської, герцогині Саксен-Лауенбургської, дружини князя Трансильванії Габора Бетлена. 2 березня 1626 р. Габор Бетлен подарував їй Мукачівський замок. Народилася в м. Кенігсберг (Німеччина) (1604–1649)
- 28** – 135-річчя від дня народження Едуарда Бенеша, відомого чехословацького політика, співпрацівника і продовжувача політики

Т. Г. Масарика. На заключному етапі Другої світової війни Е. Бенеш підписав чехословацько-радянський договір, згідно з яким Закарпатська Україна ввійшла до складу СРСР. Народився в м. Кожляни (Чеська Республіка) (1884–1948)

Текстова довідка: "Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2014 рік"

- 28** – 80-річчя від дня народження Наталії Іванівни Вигодованець, літературознавця, кандидата філологічних наук. Живе і працює в м. Ужгород. Народилася в с. Грне Стрийського р-ну Львівської обл. (1939)
- 29** – 65-річчя від дня народження Ярослава Січа, педагога, поета. Народився в м. Хуст (1954)
- 30** – 65-річчя від дня народження Валентини Володимирівни Барчан, доктора філологічних наук, літературознавця, завідувача кафедри української літератури УжНУ. Живе і працює в м. Ужгород. Народилася в с. Кропивна Черкаської обл. (1954)

Текстова довідка: "Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2014 рік"

- 30** – 50-річчя від дня народження Василя Васильовича Олашина, художника-скульптора, лауреата обласної премії ім. Й. Бокшая та А. Ерделі. Народився в м. Ужгород (1969)

у травні відзначається:

- 30 років** від дня заснування Закарпатського Угорського фольклорного фестивалю. Проводиться в м. Чоп (1989)

Червень

- 1** – 110-річчя від дня народження Василя Васильовича Жупана, педагога, підпільника-антифашиста. Народився в с. Бородівка (раніше с. Барбово) Мукачівського р-ну (1909–1944)

Текстова довідка: "Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2004 рік"

- 1** – 75-річчя від дня народження Олени Василівни Мішко, активістки крайової "Просвіти", члена ради Ужгородської міської організації товариства. Народилася в с. Стройне Свалявського р-ну (1944)
- 1** – 75-річчя від дня народження Юрія Юрійовича Фірцака, фізика, доктора технічних наук. Народився в с. Бабичі Мукачівського р-ну (1944–1992)

2 – 80-річчя від дня народження Івана Васильовича Бровді, народного художника України, скульптора, лауреата обласної премії ім. Й. Бокшая та А. Ерделі. Народився в с. Онок Виноградівського р-ну (1939)

Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2004 рік”

3 – 135-річчя від дня народження Івана Прокоповича Локоти, громадсько-політичного діяча. Народився в смт Великий Бичків Рахівського р-ну (1884–1941)

3 – 110-річчя від дня народження Петра Васильовича Погоріляка, релігійного та громадсько-політичного діяча. Народився в с. Широке Виноградівського р-ну (1909–1994)

4 – 90-річчя від дня народження Володимира Івановича Чопика, вченого-біолога. Народився в с. Теремля Тячівського р-ну (1929)

4 – 90-річчя від дня народження Галини Дмитрівни Пушкаренко, кандидата медичних наук, доцента, завідувача кафедри гігієни, організації охорони здоров’я медичного факультету УжДУ (1966–1976). Народилася в с. Максиміліанівка Донецької обл. (1929)

5 – 280-річчя від дня смерті Івана Олексійовича Зейкана, культурно-освітнього діяча Закарпаття кінця XVII – початку XVIII ст. Народився, ймовірно, в с. Карачин Виноградівського р-ну (1670–1739)

Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2004 рік”

6 – 125-річчя від дня народження Луки Васильовича Дем’яна, прозаїка. Народився в с. Верхні Ворота Воловецького р-ну (1894–1968)

Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2004 рік”

7 – 70-річчя від дня народження Наталії Іванівни Желізняк, терапевта, кандидата медичних наук, завідувача терапевтичного відділення, заступника головного лікаря по медичному обслуговуванню населення, головного лікаря Рахівської РЛ (1973–2009). Народилася в м. Ужгород (1949–2010)

8 – 105-річчя від дня народження Петра Величка, полковника. Народився в смт Королево Виноградівського р-ну (1914)

9 – 60-річчя від дня народження Павла Павловича Ковача, художника-живописця. Народився в с. Свобода Берегівського р-ну (1959)

12 – 85-річчя від дня народження Антонія Лявинця, лікаря-педіатра, доктора медичних наук, професора кафедри госпітальної педіа-

трії, завідувача курсу перинатології-неонатології Київського медінституту. Народився в смт Воловець (1934)

12 – 85-річчя від дня народження Івана Васильовича Доробана, члена Національної спілки художників України і Національної спілки художників Угорщини. Жив і працював в Будапешті й Рахові. Народився в м. Рахів (1934–2015)

13 – 70-річчя від дня народження Юрія Юрійовича Глеби, вченого, біолога. Народився в с. Шаланки Виноградівського р-ну (1949)

14 – 95-річчя від дня народження Михайла Дмитровича Януги, громадсько-політичного діяча. Народився в с. Великі Лучки Мукачівського р-ну (1924)

15 – 100-річчя від дня народження Миколи Терентійовича Шаповалова, поета. Був кореспондентом газети “Молодь України” по Закарпатській обл. Народився в с. Перша Багачка Решетилівського р-ну Полтавської обл. (1919–1982)

15 – 80-річчя від дня народження Євгена Євгеновича Карабелеша, лікаря-хірурга, головного лікаря клінічної лікарні Суворовського району м. Херсон (1969–2011), заслуженого лікаря України, почесного громадянина м. Херсон. Народився в с. Мала Мартинка Свалявського р-ну (1939–2014)

17 – 145-річчя від дня народження Івана Івановича Добоша, педагога, громадсько-політичного і культурно-освітнього діяча. Народився в с. Дубино Мукачівського р-ну (1874–1951)

Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2014 рік”

17 – 95-річчя від дня народження Володимира Івановича Ладичця, поета, прозаїка. Жив і працював в м. Ужгород. Народився в с. Харківці Старокостянтинівського р-ну Хмельницької обл. (1924–1991)

Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2004 рік”

17 – 80-річчя від дня народження Василя Васильовича Делегана, кандидата історичних наук, доцента, педагога вищої школи. Народився в с. Загаття Іршавського р-ну (1939)

Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2009 рік”

18 – 100-річчя від дня народження Івана Пуйа, громадського діяча. Народився в с. Пилипець Міжгірського р-ну (1919–2010)

- 20** – 95-річчя від дня народження Богдана Володимировича Гавати, кандидата медичних наук, доцента кафедри анатомії людини медичного факультету УжДУ, художника-аматора. Народився в м. Станіслав (нині м. Івано-Франківськ) (1924–2013)
- 20** – 55-річчя від дня народження Етелли Олександрівни Чуприк, музиканта-піаністки, народної артистки України. Народилася в м. Виноградів (1964)
- 21** – 75-річчя від дня народження Ельвіри Секереш, заслуженого вчителя школи України, відмінника народної освіти. Народилася в с. Нижній Коропець Мукачівського р-ну (1944)
- 22** – 115-річчя від дня народження Йосипа Васильовича Жупана, прозаїка. Народився в с. Бородівка (нині с. Барбово) Мукачівського р-ну (1904–1987)
- Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2004 рік”*
- 22** – 75-річчя від дня народження Петра Андрійовича Фелдеші, заслуженого художника України, лауреата обласної премії ім. Й. Бокшая та А. Ерделі. Народився в м. Мукачево (1944)
- Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2014 рік”*
- 22** – 65-річчя від дня народження Івана Васильовича Чопея, терапевта, доктора медичних наук, професора, декана факультету післядипломної освіти УжНУ (з 1998), керівника Центру сімейної медицини, заслуженого лікаря України. Народився в с. Кошельово Хустського р-ну (1954)
- 22** – 60-річчя від дня народження Тиберія Вілашека, художника, члена Спілки майстрів народного мистецтва Закарпаття та міського об’єднання художників Мукачева. Народився в м. Мукачево (1959)
- 24** – 80-річчя від дня народження Петра Івановича Часто, прозаїка, журналіста, редактора української газети США “Свобода” (з 1990). Народився в с. Долгобичі (нині територія Польщі) (1939)
- Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2004 рік”*
- 25** – 65-річчя від дня народження Марії Василівни Юртин-Пісної, підприємця. Народилася в с. Майдан Міжгірського р-ну (1954)
- 28** – 74-річчя возз’єднання Закарпатської України з Україною (1945)
- 29** – 95-річчя від дня народження Леонтія Лизака, релігійного діяча, публіциста. Народився в м. Ужгород (1924–1986)

- 29** – 70-річчя від дня народження Йосипа Роглева, художника. Народився в м. Мукачево (1949)
 - 30** – 135-річчя від дня народження Ерне Сейпа, угорського поета, письменника, журналіста, драматурга. Народився в м. Хуст (1884–1953)
 - 30** – 95-річчя від дня народження Світлани Іванівни Пащенко, лікаря-фтизіатра, доктора медичних наук, професора, завідувача кафедри пропедевтики внутрішніх хвороб медичного факультету УжДУ (1976–1981), громадської діячки. Народилася в м. Харків (1924–2002)
- у червні відзначається:**
- 70-річчя** заснування газети “Вісті Ужгородщини”. До 1990 р. часопис мав назву “Вогні комунізму” (1949).
 - 35-річчя** заснування Угорського Літературного клубу ім. Дюли Іллеша в м. Берегово (1984)

Липень

- 1** – 70-річчя від дня народження Івана Миколайовича Лукечі, громадсько-політичного діяча, промисловця. Народився в с. Страбичово Мукачівського р-ну (1949)
 - 2** – 65-річчя від дня народження Лариси Олексіївни Білак, народної артистки України, громадської діячки. Народилася в м. Черкаси (1954)
- Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2014 рік”*
- 3** – 95-річчя від дня народження Петра Івановича Крайняниці, спортивного діяча, педагога. Народився в с. Руське Мукачівського р-ну (1924–1997)
 - 3** – 80-річчя від дня народження Івана Єфремовича Бондаренка, художника, архітектора. І. Є. Бондаренко – автор різноманітних архітектурних проєктів в Ужгороді, Мукачеві та інших населених пунктах Закарпаття. Народився в с. Слободище Ілінецького р-ну Вінницької обл. (1939)
 - 3** – 75-річчя від дня народження Нестора Мальчицького, музиканта, педагога. Народився в м. Мукачево (1944)

- 6** – 145-річчя від дня народження Іоанна Бертолоновича Бокшая, композитора, диригента, священика. Народився в м. Хуст (1874–1940)
Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2004 рік”
- 6** – 65-річчя від дня народження Степана Степановича Керестеня (угор. Keresztény István), доцента кафедри педагогіки та психології УжНУ, кандидата педагогічних наук, члена Закарпатського угорськомовного наукового товариства. Народився в с. Бакош Берегівського р-ну (1954)
- 7** – 90-річчя першого з’їзду української молоді Закарпаття в м. Ужгород (1929)
- 7** – 75-річчя від дня народження Петра Михайловича Гайовича, художника-живописця. Народився в с. Данилово Хустського р-ну (1944)
- 8** – 155-річчя від дня народження Петра Гебе, Мукачівського греко-католицького єпископа. Народився в с. Берегашрет (Угорщина) (1864–1931)
- 8** – 120-річчя від дня народження Петра Міговка, поета, прозаїка, драматурга. Народився в с. Горбки Виноградівського р-ну (1899–1967)
Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2004 рік”
- 10** – 85-річчя від дня народження Івана Івановича Нацика, заслуженого шахтаря України. І. І. Нацик став почесним громадянином м. Мукачево як один з кращих фундаторів розбудови міста. Народився в с. Граб Ясловського повіту (Польща) (1934)
- 11** – 125-річчя від дня народження Петра Петровича Сови, громадсько-політичного діяча, краєзнавця. Народився в с. Нові Замки під Комарном (нині Словаччина) (1894–1984)
Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2004 рік”
- 11** – 75-річчя від дня народження Відора-Ференца Золтановича Паппа (угор. Papp Vidor-Ferenc), завідувача відділу квантової електроніки проблемної науково-дослідної лабораторії фізичної електроніки УжНУ, ст. наукового співпрацівника, кандидата фізико-математичних наук, члена Закарпатського угорськомовного наукового товариства. Народився в м. Берегово (1944)
- 13** – 65-річчя від дня народження Івана Васильовича Костіва, заслуженого працівника сільського господарства України, директора державного підприємства “Ужгородське лісове господар-

ство". Народився в с. Вільхівці Борщівського р-ну Тернопільської обл. (1954)

14 – 110-річчя від дня народження Марії Юрївни Шерегій, педагога, громадського діяча. Народилася в м. Уличі (Словаччина) (1909–1955)

14 – 65-річчя від дня народження Світлани Василівни Галли-Бобик, кандидата хімічних наук. Народилася в м. Мукачево (1954)

Текстова довідка: "Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2014 рік"

16 – 105-річчя від дня народження Михайла Івановича Томчанія, прозаїка. Народився в с. Горяни Ужгородського р-ну (нині в складі м. Ужгород) (1914–1975)

Текстова довідка: "Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2004 рік"

16 – 60-річчя від дня народження Ігоря Михайловича Зварича, доктора філологічних наук, професора кафедри зарубіжної літератури та теорії літератури Чернівецького національного університету ім. Ю. Федьковича. Народився в с. Богдан Рахівського р-ну (1959)

17 – 85-річчя від дня народження Регіни Іванівни Павлишинець, педіатра, головного лікаря міської дитячої лікарні (1972–1984), головного лікаря дитячого протитуберкульозного санаторію "Малютко" (1984–2004) (1934)

18 – 105-річчя від дня народження Йосифа Ілюка, релігійного діяча. Народився в м. Хуст (1914–1993)

Текстова довідка: "Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2014 рік"

18 – 80-річчя від дня народження Лариси Олександрівни Бровді, заслуженої художниці України, ткалі, лауреата обласної премії ім. Й. Бокшая та А. Ерделі. Живе і працює в м. Мукачево. Народилася в м. Ашгабад (Туркменія) (1939)

Текстова довідка: "Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2004 рік"

18 – 60-річчя від дня народження Василя Васильовича Гарагонича, науковця, журналіста, заслуженого працівника освіти України. Народився в с. Станово Мукачівського р-ну (1959)

19 – 75-річчя від дня народження Василя Івановича Ціцака, громадсько-політичного діяча. Народився в с. Імстичово Іршавського р-ну (1944–1997)

20 – 65-річчя від дня народження Юрія Івановича Габорця, головного лікаря Макарівської ЛА ЗПСМ Мукачівського району, заслуженого лікаря України (1954)

21 – 110-річчя від дня народження Золтана Івановича Шолтеса, заслуженого художника України. Жив і працював в м. Ужгород. Народився в с. Прикопа (Чехословаччина) (1909–1990)

Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2004 рік”

22 – 125-річчя від дня народження Миколи Петровича Долина, видатного лікаря-психіатра, головного лікаря Ужгородської міської лікарні (1936–1938), міністра здоров’я і соціальної опіки уряду Карпатської України (1939), активного громадсько-політичного діяча Закарпаття. Народився в с. Довге Марамороського округу (нині Румунія) (1894–1970)

24 – 315-річчя від дня смерті Іштвана Дьєндьєші (угор. Gyöngyösi István), закарпатського угорського поета, адвоката. Народився в с. Радванка (нині територія м. Ужгород) (1629–1704)

24 – 100-річчя від дня народження Ганни Василівни Божук, історика, громадського діяча. Народилася в с. Малий Бичків Рахівського р-ну (1919–2002)

Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2009 рік”

24 – 95-річчя від дня народження Йосипа Гагера, спортивного діяча. Народився в м. Ужгород (1924)

25 – 80-річчя від дня народження Івана Антоновича Бачкая, композитора, педагога. Народився в с. Мала Копаня Виноградівського р-ну (1939–2007)

25 – 50-річчя від дня народження Роберта Йосиповича Товта, художника-живописця, лауреата обласної премії ім. Й. Бокшая та А. Ерделі. Народився в с. Ботфалва Ужгородського р-ну (1969)

26 – 120-річчя від дня народження Юліана Івановича Ревая, політичного і культурного діяча, педагога. Народився в с. Мирча Великоберезнянського р-ну (1899–1979)

Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2009 рік”

26 – 90-річчя від дня народження Василя Івановича Холода, казкаря. Народився в с. Монастирець Хустського р-ну (1929)

Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2004 рік”

26 – 80-річчя від дня народження Степана Степановича Крафчика, кандидата хімічних наук. Народився в м. Ужгород (1939)

- 27** – 155-річчя від дня народження Василя Миколайовича Гаджеги, вченого, громадського та релігійного діяча. Народився в с. Руська Поляна (колишня Мараморощина) (1864–1938)
Текстова довідка: "Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2004 рік"
- 27** – 65-річчя від дня народження Наталії Юріївни Сіми-Павлишин, заслуженого художника України. Народилася в с. Горонглаб (нині с. Дзвінкове) Берегівського р-ну (1954)
Текстова довідка: "Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2014 рік"
- 28** – 70-річчя від дня народження Марії Іванівни Зубанич, співачки, народної артистки України. Народилася в смт Великий Березний (1949)
Текстова довідка: "Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2009 рік"
- 29** – 190-річчя від дня народження Андрія Івановича Ріпая, педагога, публіциста, редактора першої на Закарпатті педагогічної газети "Учитель" (1867). Народився в с. Улич-Кривому на Снинщині (нині Словаччина) (1829–1914)
Текстова довідка: "Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2009 рік"
- 29** – 120-річчя від дня народження Івана Федоровича Фірцака (Кротона), неперевершеного силача, людини-легенди. Народився в с. Білки Іршавського р-ну (1899–1970)
Текстова довідка: "Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2004 рік"
- 29** – 90-річчя від дня народження Емілія Дмитровича Кобулея, співака, музикознавця. Народився в м. Ужгород (1929–2004)
- 29** – 80-річчя від дня народження Олександра Лендела, старшого наукового співробітника Інституту електронної фізики НАН України, кандидата фізико-математичних наук. Народився в м. Іршава (1939)
- 30** – 110-річчя від дня народження Олександра Івановича Сливки, прозаїка, драматурга. Народився в с. Золотарьово Хустського р-ну (1909–2008)
Текстова довідка: "Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2004 рік"

Серпень

- 1** – 130-річчя від дня народження Корнила Романовича Заклинського, літературознавця, фольклориста, перекладача. Народився в м. Львів (1889–1966)

Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2004 рік”

- 1** – 90-річчя від дня народження Андрія Петровича Васкова, релігійного діяча, педагога. Народився в с. Дубрівка Ужгородського р-ну (1929–2009)
- 2** – 115-річчя від дня народження Іллі Васильовича Семеняка, овочівника, Героя соціалістичної праці. Народився в с. Руське Мукачівського р-ну (1904–1974)
- 2** – 105-річчя від дня народження Іллі Васильовича Волощука, педагога, літературознавця. Народився в с. Нанково Хустського р-ну (1914–1997)

Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2004 рік”

- 2** – 90-річчя від дня народження Марії Михайлівни Олашин, педагога. Народилася в м. Рахів (1929)
- 2** – 85-річчя від дня народження Іллі Івановича Ільницького, прозаїка, журналіста. Народився в с. Люта Великоберезнянського р-ну (1934–2002)

Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2009 рік”

- 3** – 100-річчя від дня народження Петра Степановича Продана, поета, педагога, заслуженого працівника культури України. Народився в с. Горбки Виноградівського р-ну (1919)

Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2009 рік”

- 3** – 85-річчя від дня народження Василя Івановича Удута, педагога, громадського діяча, лідера Закарпатської обласної ради ветеранів. Народився в смт Кольчино Мукачівського р-ну (1934)
- 4** – 65-річчя від дня народження Олександра Михайловича Торохтіна, курортолога, доктора медичних наук, професора, завідувача кафедри біохімії, фармакології та фізичних методів лікування медичного факультету УжНУ, старшого наукового співробітника, заступника директора з медичних питань Представництва ЗАТ “Укрпрофоздоровниця”, журналіста, поета. Живе

і працює в м. Ужгород. Народився в м. Новоселиця Чернівецької обл. (1954)

5 – 145-річчя від дня народження Бейли Токача, архітектора, художника. Народився в м. Мукачево (1874–1940)

6 – 65-річчя від дня народження Олега Євгеновича Грубого, лікаря, відмінника охорони здоров'я СРСР, командира Мукачівського військового шпиталю. Народився в м. Тернопіль (1954)

7 – 75-річчя від дня народження Ендре Францовича Гіді, художника-кераміка. Народився в с. Велика Добронь Ужгородського р-ну (1944)

Текстова довідка: "Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2014 рік"

7 – 85-річчя від дня народження Яна Пашка, художника. Народився у м. Великі Порічі (Чехословаччина), з 1945 р. проживає на Закарпатті (1934)

Текстова довідка: "Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2014 рік"

12 – 100-річчя від дня народження Івана Івановича Шпонтака, добровольця Карпатської Січі, курінного УПА. Народився в с. Вовкове Ужгородського р-ну (1919–1989)

13 – 55-річчя від дня народження Степана Степановича Філіпа, хірурга, доктора медичних наук, професора кафедри загальної хірургії медичного факультету УжДУ. Народився в с. Іза Хустського р-ну (1964)

15 – 85-річчя від дня народження Василя Івановича Шутака (архієпископ Євфимій), релігійного діяча. Народився в с. Копашново Хустського р-ну (1934–2000)

15 – 65-річчя від дня народження Олександра Олександровича Болдіжара, хірурга, доктора медичних наук, професора, завідувача кафедри хірургічних хвороб, декана медичного факультету УжНУ (з 2004), заслуженого лікаря України, дійсного члена Угорської АН. Народився в с. Клячаново Мукачівського р-ну (1954)

18 – 100-річчя від дня народження Андрія Євгеновича Задора, педагога і співака. Народився в м. Ужгород (1919–1999)

19 – 140-річчя від дня народження Івана Івановича Григи, громадсько-політичного і культурного діяча. Народився в с. Верхні Верецьки (нині Верхні Ворота) Воловецького р-ну (1879–1939)

Текстова довідка: "Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2009 рік"

- 19** – 100-річчя від дня народження Степана Михайловича Бундзяка, військовослужбовця, дипломата, державного і громадського діяча. Народився в смт Міжгір'я (1919)
- 22** – 55-річчя від дня народження Сергія Дмитровича Федаки, педагога, публіциста, письменника, доктора історичних наук, професора кафедри історії України УжНУ. Народився в м. Маріуполь Донецької обл. (1964)
- Текстова довідка: "Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2014 рік"*
- 23** – 60-річчя від дня народження Тетяни Стефанівни Рибар, поетеси, художниці. Народилася в м. Мукачево (1959)
- 24** – 70-річчя від дня народження Золтана Федоровича Мички, живописця, народного художника України, лауреата обласної премії ім. Й. Бокшая та А. Ерделі, почесного члена Академії мистецтв України. Народився в м. Мукачево (1949–2017)
- 24** – 55-річчя від дня народження Михайла Михайловича Рошка, кандидата філологічних наук, завідувача кафедри зарубіжної літератури і французької мови, декана факультету іноземної філології УжНУ. Народився в смт Міжгір'я (1964)
- 25** – 100-річчя від дня народження Дмитра Михайловича Бандусяка, громадсько-політичного діяча. Народився в смт Ясіня Рахівського р-ну (1919–1945)
- 25** – 30-річчя заснування Ужгородської міської організації Народного Руху України (1989)
- 26** – 70-річчя від дня народження Івана Дмитровича Кліси, пейзажиста, графіка. Народився в м. Ужгород (1949)
- 28** – 80-річчя від дня народження Лідії Герасимівни Тесличко (дів. прізвище Дудка), літературознавця, доцента кафедри української літератури УжНУ. Народилася в с. Лаврівці на Хмельниччині (1939–2006)
- 29** – 175-річчя від дня народження Нандора (Фердинанда) Плотені, композитора, піаніста, землевласника. Граф Плотені був одним із найшанованіших скрипалів ХІХ століття. Одні джерела твердять, що він народився у Великих Лазах, куди його батько Йоганн Плотені та мати Емілія Вінтер переїхали, ймовірно, з м. Мукачево за місцем батькової роботи (він був гірничим майстром) (1844–1933)

30 – 120-річчя від дня народження Іллі Керечанина, лікаря, громадського діяча. Народився в м. Мукачево (1899–1964)

31 – 105-річчя від дня народження Михайла Петровича Лялька, прозаїка. Народився в с. Волосянка Великоберезнянського р-ну (1914–1992)

Текстова довідка: "Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2004 рік"

у серпні відзначається:

30-річчя заснування журналу "Hatodik Sír", форуму закарпатської угорської літератури (1989)

Вересень

1 – 100-річчя від дня народження Золтана Мойсейовича Штерна, заслуженого юриста України. Народився в с. Пасіка Свалявського р-ну (1919–2011)

1 – 80-річчя від дня народження Михайла Михайловича Кучинки, доктора історичних наук, професора, педагога вищої школи. Народився в с. Горонда Мукачівського р-ну (1939)

Текстова довідка: "Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2014 рік"

1 – 80-річчя від дня народження Ольги Олександрівни Фальбуш, офтальмолога, кандидата медичних наук, доцента курсу офтальмології медичного факультету УжНУ. Народилася в м. Луганськ (1939)

2 – 60-річчя від дня народження Єлизавети Іванівни Біров, заступника директора департаменту охорони здоров'я Закарпатської ОДА (з 2015), головного лікаря обласної дитячої лікарні (2005–2014), заслуженого лікаря України. Народилася в м. Мукачево (1959)

3 – 270-річчя від дня народження Олександра Брадача. Закінчив Духовну семінарію у Відні. З 1777 р. – парох, а відтак і канонік кафедрального собору в м. Ужгород. В 1809–1815 рр. був генеральним вікарієм Мукачівської греко-католицької єпархії. Народився в с. Камінка на Спіші (1749–1815)

3 – 70-річчя від дня народження Володимира Андрійовича Кельмана, доктора фізико-математичних наук. Народився в м. Ужгород (1949)

- 3** – 65-річчя від дня народження Віктора Кузьмича Дрогальчука, журналіста. Народився в с. Синевир Міжгірського р-ну (1954)
- 3** – 60-річчя від дня народження Мирослава Івановича Дочинця, письменника, журналіста, видавця, лауреата Національної премії ім. Т. Г. Шевченка. М. І. Дочинець – почесний громадянин м. Мукачево. Народився в м. Хуст (1959)

Текстова довідка: "Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2009 рік"

- 4** – 75-річчя від дня народження Любиці Баботи, педагога, історика, літературознавця. Народилася в с. П'єштани (Словаччина) (1944)

Текстова довідка: "Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2009 рік"

- 5** – 65-річчя від дня народження Оксани Андріївни Передрій, лікаря-педіатра, дитячого ендокринолога, головного лікаря Ужгородської міської дитячої лікарні (2002–2009). Народилася в м. Ужгород (1954–2013)

- 7** – 75-річчя від дня народження Ласла Івановича Гайду, живописця, графіка. Народився в м. Ужгород (1944)

Текстова довідка: "Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2004 рік"

- 9** – 65-річчя від дня народження Марії Юріївни Матіко, художниці, ткалі, лауреата обласної премії ім. Й. Бокшая та А. Ерделі. Народилася в с. Страбичово Мукачівського р-ну (1954)

Текстова довідка: "Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2014 рік"

- 10** – 100 років тому підписаний Сен-Жерменський мирний договір, за яким Закарпаття увійшло до складу Чехословацької республіки на правах автономії (1919)

- 10** – 75-річчя від дня народження Анни Бандурчиної (дів. прізвище Мигалчик), педагога. Народилася в с. Мирча Великоберезнянського р-ну (1944)

- 11** – 105-річчя від дня народження Василя Юрійовича Фенича, прозаїка. Народився в с. Ільниця Іршавського р-ну (1914–1949)

Текстова довідка: "Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2004 рік"

- 12** – 95-річчя від дня народження Олександра Мішина, військовослужбовця, громадського діяча. У 2000 р. його обрали головою ради Мукачівського міського Товариства інвалідів війни і Збройних Сил України. Народився в м. Ульяновськ (Росія) (1924)

- 13** – 125-річчя від дня народження Михайла Івановича Демка, журналіста, культурно-освітнього та громадсько-політичного діяча. Народився в с. Новосад (Східна Словаччина) (1894–1946)
- 13** – 65-річчя від дня народження Тібора Вашша (угор. Vass Tibor), інженера, заступника генерального директора Музейного об'єднання "Києво-Печерський заповідник". З 2007 р. голова Київського товариства угорців, один із засновників Демократичної спілки угорців України (ДСУУ). Народився в с. Чорний Потік Виноградівського р-ну (1954–2015)
- 14** – 85-річчя від дня народження Еміла Чірпака (угор. Csirák Emil), закарпатського угорського педагога, доктора філологічних наук, члена Міжнародного товариства угорської філології і Товариства сучасної філології. Народився в с. Чома (Tiszacsoma) Берегівського р-ну (1934)
- 14** – 65-річчя від дня народження Володимира Івановича Панаїта, акушера-гінеколога, завідувача гінекологічного відділення Ужгородського міського пологового будинку. Народився в м. Ужгород (1954–2018)
- 15** – 100-річчя від дня народження Степана Володимировича Ткаченка, вчителя-математика, активного пропагандиста шахової гри на Закарпатті. Народився в м. Ужгород (1919–2006)
- 15** – 80-річчя від дня народження Золтана Дьорке, закарпатського угорського поета. Народився в с. Тисянка біля м. Чоп (1939)
- 15** – 75-річчя від дня народження Івана Володимировича Артьома, кандидата історичних наук, доцента, професора кафедри міжнародного права та міжнародних відносин ЗакДУ, в. о. ректора ЗакДУ, директора Навчально-наукового інституту євроінтеграційних досліджень ЗакДУ. Народився в с. Михайло-Заводське Апостолівського р-ну Дніпропетровської обл. (1944)
- 16** – 95-річчя від дня народження Дмитра Вінера, журналіста. З 1965 р. Д. Вінер постійно працював журналістом в закарпатських міськрайонних газетах. Народився в м. Шпола Київської (нині Черкаської) обл. (1924–2002)
- 18** – 95-річчя від дня народження Михайла Дмитровича Торохтіна, вченого-курортолога, фундатора вітчизняної школи спелеотерапії, організатора курортної справи на Закарпатті, доктора медичних наук, професора, організатора та керівника Ужгородської

філії Одеського НДІ курортології (1965–1995) (нині ДУ “НПМЦ “Реабілітація” МОЗ України), заслуженого діяча науки і техніки України. Народився в с. Соболівка Теплицького р-ну Вінницької обл. (1924–2010)

- 19** – 200-річчя від дня народження Олександра Івановича Павловича, поета, письменника, журналіста, громадського діяча. Народився в с. Шаришське Чорне (Східна Словаччина) (1819–1900)

Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2004 рік”

- 19** – 135-річчя від дня народження Івана Трухлого, музиканта, диригента, співака, педагога. На Закарпатті опинився на початку 20-х рр. ХХ ст. разом з групою співаків знаменитої “Української республіканської капели” під орудою О. Кошиця. Жив і працював в м. Ужгород до закінчення Другої світової війни. Народився в с. Згурівка на Полтавщині (1884–1975)

- 19** – 90-річчя від дня народження Олександра Алмаші, головного наукового співробітника Інституту аграрної економіки, доктора економічних наук, професора економічного факультету УжНУ. Народився в м. Берегово (1929)

- 21** – 160-річчя від дня народження Ілки Палмаї, актриси, примадонни оперети, письменниці. Народилася в м. Ужгород (1859–1945)

- 23** – 205-річчя від дня народження Ференца Турнера (угор. Turner Ferenc), угорського лікаря, поета та редактора журналів. Народився в м. Кошице (нині Словаччина) (1814–1888)

- 23** – 65-річчя від дня народження Тетяни Василівни Чайковської, кандидата медичних наук, старшого наукового співробітника НПО “Реабілітація”. Народилася в м. Ужгород (1954)

- 25** – 70-річчя від дня народження Володимира Петровича Чіпака, інженера-гідролога, начальника Басейнового управління водних ресурсів річки Тиси. Народився в с. Гибалівка Шаргородського р-ну Вінницької обл. (1949)

- 25** – 60-річчя від дня народження Агнеси Василівни Балаж-Кость, вишивальниці. Народилася в м. Виноградів (1959)

- 26** – 250-річчя від дня народження Михайла Андрійовича Балудянського, вченого, культурно-освітнього діяча. Народився в с. Ольшава Бардіївського округу (тепер Словаччина) (1769–1847)

Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2004 рік”

- 26** – 110-річчя від дня народження Івана Івановича Сокача, акушера-гінеколога, першого головного лікаря Великоберезнянської РЛ (1945–1973), організатора охорони здоров'я Великоберезнянського району, заслуженого лікаря України (1963). Народився в с. Білки Іршавського р-ну (1909–1992)
- 26** – 70-річчя від дня народження Василя Івановича Русина, хірурга, доктора медичних наук, професора, завідувача кафедри госпітальної хірургії (з 1998), декана медичного факультету (1999–2004), ректора (2004–2005) УжНУ, дійсного члена Академії інженерних наук України (2002) та Угорської Академії наук, президента Асоціації хірургів Закарпаття (з 1995), заслуженого лікаря України, заслуженого винахідника України, лауреата Державної премії в галузі науки і техніки. Народився в м. Ужгород (1949)
- 27** – 75-річчя від дня народження Гізели Альбертівни Циполи, народної артистки СРСР та України. Народилася в с. Гать Берегівського р-ну (1944)
- Текстова довідка: "Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2009 рік"*
- 27** – 20 років тому згідно з Указом Президента України статус Національного надано природному паркові "Ужанський", що входить до складу єдиного в світі біосферного заповідника "Східні Карпати" (1999)
- 28** – 75-річчя від дня народження Мілана Бобака, поета, перекладача, громадського діяча. Народився в с. Пихні Снинського округу (Словаччина) (1944)
- Текстова довідка: "Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2014 рік"*
- 28** – 165-річчя від дня народження Гната Гнатовича Рошковича, живописця, творча біографія якого пов'язана із Закарпаттям. Народився в с. Славковці (Східна Словаччина) (1854–1915)
- Текстова довідка: "Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2004 рік"*
- 29** – 115-річчя від дня народження Івана Юрійовича П'єщака, педагога, правника, громадсько-політичного і культурно-освітнього діяча. Народився в с. Великий Липник Старолюбівнянського округу (Східна Словаччина) (1904–1972)
- 29** – 110-річчя від дня народження Георгіни Мурані-Мейсарош, педагога, громадського діяча. Народилася в с. Нересниця Тячівського р-ну (1909–2001)

Текстова довідка: "Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2009 рік"

29 – 70-річчя від дня народження Володимира Васильовича Гісема, підприємця, директора Ужгородського коньячного заводу. Народився в с. Голубине Свалявського р-ну (1949)

29 – 60-річчя від дня народження Володимира Миколайовича Кузьмика, терапевта, заступника начальника департаменту охорони здоров'я Закарпатської ОДА, начальника відділу організації лікувально-профілактичної роботи ДООЗ. Народився в смт Великий Бичків Рахівського р-ну (1959)

30 – 110-річчя від дня народження Івана Івановича Гарапка, скульптора і педагога, лауреата обласної премії ім. Й. Бокшая та А. Ерделі. Народився в с. Завидово Мукачівського р-ну (1909–2002)

Текстова довідка: "Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2004 рік"

30 – 95-річчя від дня народження Надії Григорівни Затіної, видатного музиканта, педагога й одного з провідних методистів-сольфеджистів серед дитячих музичних шкіл Закарпаття періоду 50–90-х рр. ХХ ст. Народилася в м. Київ (1924–2006)

у вересні відзначається:

1126-річчя святкування дня м. Ужгород (893)

Жовтень

1 – 160-річчя від дня народження Євменія Івановича Сабова, літературознавця, фольклориста. Народився в с. Верб'яз Воловецького р-ну (1859–1934)

Текстова довідка: "Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2004 рік"

4 – 65-річчя від дня народження Михайла Амбросійовича Поляка, кандидата медичних наук, доцента кафедри дитячих хвороб УжНУ, головного лікаря обласної інфекційної лікарні (з 2003), обласного інфекціоніста, заслуженого лікаря України. Народився в с. Великий Раковець Іршавського р-ну (1954)

4 – 55-річчя від дня народження Василя Васильовича Марини, кандидата історичних наук, доцента, педагога вищої школи. Народився в с. Глибокий Потік Тячівського р-ну (1964)

Текстова довідка: "Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2014 рік"

7 – 175-річчя від дня народження Євгена Андрійовича Фенцика, письменника, культурно-громадського діяча. Народився в с. Мартинка (нині Свалявського р-ну) (1844–1903)

Текстова довідка: "Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2004 рік"

7 – 80-річчя від дня народження Володимира Михайловича Матііва, поета, журналіста. Народився в с. Нижня Рожанка Сколівського р-ну на Львівщині (1939–1985)

Текстова довідка: "Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2004 рік"

8 – 80-річчя від дня народження Василя Івановича Мацоли, доктора філософії, кандидата економічних наук, заслуженого працівника туризму в Україні. Народився в с. Калини Тячівського р-ну (1939)

10 – 30-річчя заснування Ужгородського Гунгарологічного центру (1989)

11 – 135-річчя від дня народження Олексія Чучки, культурно-освітнього діяча, хормейстера і композитора. Народився в с. Ярок Ужгородського р-ну (1884–1937)

11 – 110-річчя від дня народження Миколи Георгійовича Вітенберга, хірурга, акушера-гінеколога, колишнього головного хірурга м. Мукачево. Народився в м. Мукачево (1909–1997)

11 – 65-річчя від дня народження Вадима Михайловича Головея, кандидата хімічних наук, лауреата премії ім. В. Є. Лашкарьова НАН України. Народився в м. Ужгород (1954)

12 – 105-річчя від дня народження Михайла Максимовича Дашковського, заслуженого працівника культури України, лауреата журналістської премії ім. О. Борканюка. Народився в с. Колоденці на Вінниччині (1914–2004)

Текстова довідка: "Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2014 рік"

12 – 100-річчя від дня народження Івана Васильовича Андрашка, юриста, політичного та громадського діяча. Народився в с. Білки Іршавського р-ну (1919–1984)

Текстова довідка: "Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2014 рік"

14 – 95-річчя від дня народження Казимира Івановича Гурницького, історика, поета. Народився в с. Шаровечці Проскурівського р-ну Кам'янець-Подільської обл. (нині Хмельницького р-ну Хмельницької обл.) (1924)

Текстова довідка: "Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2004 рік"

- 14** – 80-річчя від дня народження Марії Іванівни Кручаниці, кандидата медичних наук, доцента кафедри фізичної реабілітації факультету фізичного виховання і спорту УжНУ. Народилася в м. Флеманд-Гранд (Бельгія) (1939)
- 14** – 55-річчя від дня народження Лариси Михайлівни Ростокі, кандидата медичних наук, доцента кафедри біохімії та фармакології медичного факультету УжНУ. Народилася в с. Монастирець Хустського р-ну (1964)
- 19** – 155-річчя від дня смерті Базіла Поповича (Попович Василь Юрійович), єпископа Мукачівської греко-католицької єпархії, одного з основоположників Общества св. Василя Великого, організатора розвитку освіти краю. Народився в с. Великі Ком'яти, Угорського королівства (нині Виноградівського р-ну) (1796–1864)
- 19** – 85-річчя від дня народження Василя Петровича Мельника, кандидата історичних наук, доцента. Народився в с. Мала Розтока Іршавського р-ну (1934–2011)

Текстова довідка: "Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2014 рік"

- 22** – 60-річчя від дня народження Федора Григоровича Ващука, науковця, заслуженого працівника народної освіти України. Народився в м. Мукачево (1959)

Текстова довідка: "Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2009 рік"

- 23** – 95-річчя від дня народження Василя Лазаровича Микитаса, вченого, літературознавця, дослідника літератури Закарпаття, педагога. Народився в с. Жовте П'ятихатського р-ну Дніпропетровської обл. (1924–1999)

Текстова довідка: "Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2004 рік"

- 25** – 85-річчя від дня народження Андрія Івановича Микити, відомого лікаря-хірурга, доцента кафедри хірургії медичного факультету УжНУ. Народився в смт Великий Березний (1934)
- 25** – 75-річчя від дня народження Михайла Івановича Лазорика, кандидата медичних наук, доцента кафедри факультетської терапії медичного факультету УжНУ, заслуженого винахідника України (2008). Народився в с. Сільце Іршавського р-ну (1944)
- 26** – 140-річчя від дня народження Шарі Федак, відомої угорської акторки. Народилася в м. Берегово (1879–1955)

- 27** – 75 років тому Закарпаття визволено від фашистських окупантів (1944)
 - 29** – 205-річчя від дня народження Якова Федоровича Головацького, відомого українського та російського етнографа, історика, фольклориста, літературознавця, поета. Значне місце в науковій спадщині Я. Ф. Головацького займає історія та культура Закарпаття (1814–1888)
 - 29** – 95-річчя від дня народження Василя Івановича Добоша, педагога, доктора філологічних наук. Народився в с. Салдобош (нині с. Стеблівка) Хустського р-ну (1924–2001)
 - 29** – 80-річчя від дня народження Золтана Йожефовича Фабрі, вченого-біохіміка, доктора біологічних наук, професора кафедри біохімії та фармакології медичного факультету УжНУ. Народився в м. Мукачево (1939)
 - 29** – 70-річчя від дня народження Георгія Георгійовича Почепцова, доктора філологічних наук, професора, заслуженого журналіста України. Народився в м. Берегово (1949)
- у жовтні відзначається:**
- 30-річчя** створення соціально-культурного товариства румунів Закарпаття ім. Г. Кожбука (1989)
 - 20-річчя** від створення Закарпатського товариства російської культури “Русский дом” (1999)

Листопад

- 2** – 150-річчя від дня народження Арнольда Кіша (угор. Kiss Arnold), головного рабина та письменника. Народилася в м. Унгвар (Австро-Угорщина) (1869–1940)
 - 3** – 80-річчя від дня народження Михайла Івановича Блецкана, філософа, заслуженого працівника народної освіти України. Народився в с. Голятин Міжгірського р-ну (1939–2006)
- Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2009 рік”*
- 4** – 85-річчя від дня народження Олени Макарівни Івашкович, кандидата хімічних наук, доцента. Народилася в м. Київ (1934)
 - 4** – 65-річчя від дня народження Олександра Романовича Пулика, невропатолога, доктора медичних наук, професора, завідувача кафедри нейрореабілітації із курсами медичної психології, пуль-

- монології та фізизіатрії ФПО УжНУ (з 2017), обласного позаштатного невролога. Народився в м. Ужгород (1954)
- 5** – 95-річчя від дня народження Ганни Андріївни Горват, заслуженого художника України. Народилася в м. Берегово (1924–2005)
- Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2004 рік”*
- 6** – 105-річчя від дня народження Віктора Івановича Булеци, терапевта, кандидата медичних наук, доцента кафедри пропедевтики внутрішніх хвороб медичного факультету УжДУ, колишнього завідувача терапевтичного відділення Ужгородської обласної лікарні (1914–199?)
- 6** – 100-річчя від дня народження Михайла Михайловича Кодриша, генерала Чехословацької армії. Народився в с. Пасіка Свалявського р-ну (1919–1996)
- Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2014 рік”*
- 6** – 95-річчя від дня народження Михайла Петровича Петричка, громадського діяча. Народився в смт Чинадійово Мукачівського р-ну (1924–2011)
- Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2014 рік”*
- 6** – 90-річчя від дня народження Йосипа Йосиповича Беци, півзахисника, заслуженого майстра спорту. Народився в м. Мукачево (1929–2011)
- Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2014 рік”*
- 6** – 85-річчя від дня народження Михайла Михайловича Данканича, педагога, відмінника народної освіти, партійного діяча. Ім’ям М. М. Данканича названо Мукачівський професійний аграрний ліцей. Народився в с. Ільниця Іршавського р-ну (1934–1992)
- 7** – 120-річчя від дня народження Дмитра Миколайовича Поповича, прозаїка. Народився в с. Онок Виноградівського р-ну (1899–1968)
- Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2009 рік”*
- 7** – 65-річчя від дня народження Юрія Юрійовича Бобика, акушера-гінеколога акушерсько-гінекологічного відділення Ужгородської ЦМКЛ (з 1977), доктора медичних наук, професора, завідувача кафедри охорони материнства та дитинства ФПО УжНУ (з 2005). Народився в м. Ужгород (1954)
- 8** – 100-річчя від дня народження Дмитра Олександровича Снігурського, невролога, завідувача неврологічного відділення Ужго-

родської ОКЛ (1954–1969), обласного невролога, заслуженого лікаря Української РСР (1965), почесного громадянина м. Ужгород. Народився в с. Татаринка Вільковоцького р-ну Кам'янець-Подільської (тепер Хмельницької) обл. (1919–1999)

Текстова довідка: "Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2014 рік"

- 8** – 95-річчя від дня народження Михайла Миколайовича Полажинця, хірурга, доктора медичних наук, професора, завідувача кафедри госпітальної хірургії УжДУ (1981–1987), голови наукового товариства хірургів Закарпаття (1975–1995). Народився в с. Синевир Міжгірського р-ну (1924–2010)

Текстова довідка: "Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2009 рік"

- 9** – 130-річчя від дня народження Івана Петровича Васька, поета. Народився в с. Заріччя Іршавського р-ну (1889–1967)
- 10** – 115-річчя від дня народження Іштвана Дьєрдя (угор. György István), закарпатського угорського актора. Народився в м. Унгвар (1904–1973)
- 10** – 85-річчя від дня народження Михайла Юрійовича Волощука, громадсько-політичного діяча. Народився в с. Майдан Міжгірського р-ну (1934–2017)
- 11** – 70-річчя від дня народження Валентини Іванівни Статєєвої, доктора філологічних наук, професора кафедри української мови УжНУ. Народилася в с. Смідин Ковельського р-ну Волинської обл. (1949)
- 12** – 75 років тому обрано Народний комітет м. Ужгород (1944)
- 15** – 90-річчя від дня народження Андрія Ільковича Береша, заслуженого будівельника УРСР. Народився в с. Лецовиця Мукачівського р-ну (1929–1990)
- 15** – 75-річчя від дня народження Йосипа Йосиповича Лучка, доктора технічних наук. Народився в смт Вишково Хустського р-ну (1944)
- 15** – 75-річчя від дня народження Йосипа Йосиповича Лучка, доктора технічних наук, професора, дійсного члена Академії будівництва України. Член Українського товариства з механіки руйнування матеріалів, Європейського товариства з цілісності конструкцій (ESIS). Народився в смт Вишково Хустського р-ну (1944)
- 16** – 125-річчя від дня народження Євгена Леопольдовича Недзельського, вченого, письменника, журналіста, культуролога-карпатознавця. У 1927–1945 рр. проживав в м. Ужгород. Він є автором

близько 200 праць з різних питань культури Закарпаття. Народився в с. Іванівці Сумського повіту Харківської губернії (1894–1961)

Текстова довідка: "Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2014 рік"

16 – 60-річчя від дня народження Степана Петровича Гіги, українського естрадного співака, композитора, народного артиста України, члена Національної спілки композиторів України. Народився в с. Білки Іршавського р-ну (1959)

17 – 90-річчя від дня народження Івана Амбруша, художника. Народився в с. Соловка Ужгородського р-ну (1929)

17 – 30-річчя відродження Закарпатського обласного товариства німців "Відродження" (1989)

Текстова довідка: "Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2009 рік"

19 – 230-річчя від дня народження Михайла Михайловича Лучкая, лінгвіста, фольклориста, історика, релігійного діяча. Народився в с. Великі Лучки Мукачівського р-ну (1789–1843)

Текстова довідка: "Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2004 рік"

19 – 120-річчя від дня народження Михайла Івановича Парлага, педагога, етнографа, фольклориста. Народився в с. Лохово Мукачівського р-ну (1899–1992)

Текстова довідка: "Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2009 рік"

20 – 265-річчя від дня народження Григорія Тарковича, громадсько-культурного та релігійного діяча. Народився в с. Пасіка Свалявського р-ну (1754–1841)

Текстова довідка: "Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2004 рік"

20 – 70-річчя від дня народження Ольги Володимирівни Химинець, педагога, кандидата фізико-математичних наук, доцента кафедри методики викладання природничо-математичних наук ЗІП-ПО. Народилася в м. Іршава (1949)

21 – 170-річчя від дня народження Андрія Новака, лікаря, педагога, громадського діяча, головного лікаря Ужгородської міської публічної лікарні (1874–1927), організатора, викладача і директора Ужгородської державної акушерської школи (1890–1927). Народився в с. Руське Поле Тячівського р-ну (1849–1939)

21 – 65-річчя від дня народження Миколи Васильовича Рішка, кардіолога, доктора медичних наук (1990), професора, завідувача кафедри госпітальної терапії медичного факультету УжНУ, голови

обласного товариства терапевтів, заслуженого лікаря України. Народився в м. Ужгород (1954)

- 22** – 85-річчя від дня народження Людвика Людковича Шимона, вченого, доктора фізико-математичних наук, заслуженого працівника народної освіти УРСР, академіка АН ВШ України. Народився в с. Терново Тячівського р-ну (1934)
- 23** – 95-річчя від дня народження Василя Михайловича Сегеди, кандидата історичних наук, педагога вищої школи. Народився в смт Великий Березний (1924–1990)
- 24** – 110-річчя від дня народження Єлизавети Бензи, заслуженого вчителя Української РСР. Народилася в м. Мукачево (1909)
- 24** – 70-річчя від дня народження Миколи Георгійовича Рогая, художника. Народився в м. Мукачево (1949)

Текстова довідка: "Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2009 рік"

- 25** – 70-річчя від дня народження Єлизавети Михайлівни Сівак, заслуженого працівника культури України. Народилася в с. Малий Раковець Іршавського р-ну (1949)
- 25** – 70-річчя від дня народження Ярослава Івановича Кібелбека, директора державного підприємства "Виноградівське лісове господарство". Народився в с. Тур'ї-Ремети Перечинського р-ну (1949)
- 26** – 75-річчя від дня прийняття Першим з'їздом Народних комітетів Закарпатської України маніфесту про возз'єднання Закарпатської України з Радянською Україною (1944)

Текстова довідка: "Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2014 рік"

- 27** – 160-річчя від дня народження Тіхамера Маргітая (угор. Margitay Tihamér), закарпатського угорського художника. Народився в с. Jenke комітату Унг (нині Jenkovce) (Словаччина) (1859–1922)
- 28** – 90-річчя від дня народження Миколи Гейзовича Шуби, художника. Народився в м. Мукачево (1929)
- 28** – 60-річчя від дня народження Марії Петрівни Бадида, Почесного працівника податкової служби, радника податкової служби першого рангу, науковця, педагога. Народилася в с. Люта Великоберезнянського р-ну (1959)
- 30** – 70-річчя від дня народження Валентини Василівни Гайдамак, трансфузіолога, завідувача відділення заготівлі крові Закарпатської обласної станції переливання крові (з 1983). Народилася в м. Ужгород (1949)

Грудень

1 – 65-річчя від дня народження Миколи Івановича Андруся, громадсько-політичного діяча, кандидата економічних наук, заслуженого працівника сільського господарства України. Народився в с. Кибляри Ужгородського р-ну (1954)

3 – 70-річчя від дня народження Василя Георгійовича Лендела, науковця, хіміка, відмінника освіти України. Народився в смт Воловець (1949)

Текстова довідка: "Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2014 рік"

4 – 100-річчя від дня народження Степана Йосиповича Войтовича, священика, педагога, перекладача. З 1963 р. жив і працював в м. Ужгород. Народився в с. Могильниця Теребовлянського р-ну на Тернопільщині (1919–1975)

Текстова довідка: "Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2009 рік"

6 – 85-річчя від дня народження Міклоша Балого, письменника, поета. Народився в смт Королево Виноградівського р-ну (1934)

7 – 110-річчя від дня народження Зореслава (у миру Степана Михайловича Сабола), поета, священнослужителя. Народився в м. Пряшів (Словаччина) (1909–2003)

Текстова довідка: "Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2004 рік"

7 – 75-річчя від дня народження Оксани Михайлівни Лиховид (дів. прізвище Стецик), композитора, музикознавця, педагога, заслуженого діяча мистецтв України. Народилася в м. Копичинці Гусятинського р-ну Тернопільської обл. (1944)

8 – 75-річчя від дня народження Василя Івановича Ігната, поета. Народився в с. Стеблівка Хустського р-ну (1944–1990)

Текстова довідка: "Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2004 рік"

9 – 80-річчя від дня народження Михайла Костура, громадсько-політичного діяча, заслуженого машинобудівника Української РСР. З 1973 по 1977 рр. М. Костур працював другим секретарем Мукачівського міськкому партії, а з 1977 по 1979 рр. – головою Мукачівської міської ради. Народився в с. Підгірці Миколаївського р-ну Львівської обл. (1939)

- 10** – 80-річчя від дня народження Фрід'єша Йожефовича Гече, кандидата фізико-математичних наук. Народився в с. Шаланки Виноградівського р-ну (1939)
- 10** – 60-річчя від дня народження Василя Васильовича Габора, журналіста, письменника. Народився в с. Олександрівка Хустського р-ну (1959)
- 11** – 185-річчя від дня смерті Івана Федоровича Фогорашія (Бережанина), мовознавця, історика, громадського діяча. Народився в с. Великі Ком'яти Виноградівського р-ну (1786–1834)

Текстова довідка: "Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2004 рік"

- 12** – 55-річчя від дня народження Василя Васильовича Тимка, художника, лауреата обласної премії ім. Й. Бокшая та А. Ерделі. Народився в с. Лінці Ужгородського р-ну (1964)
- 13** – 170-річчя від дня смерті Василя Довговича (справжнє прізвище – Довганич), філософа, поета. Народився в с. Золотарьово Хустського р-ну (1783–1849)

Текстова довідка: "Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2003 рік"

- 13** – 95-річчя від дня народження Леоніда (Леонарда) Валентиновича Уральського, прозаїка, журналіста. Тривалий час жив і працював в м. Ужгород. Народився в м. Гагарин Смоленської обл. (Росія) (1924–2000)
- 14** – 165-річчя від дня народження Еммануїла Бігарія, громадського і культурно-релігійного діяча. Народився в с. Белжа (Східна Словаччина) (1854–1934)

Текстова довідка: "Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2014 рік"

- 14** – 100-річчя від дня народження Федора Штефацька, педагога. Народився в с. Підгород (нині передмістя м. Мукачево) (1919–1997)
- 14** – 95-річчя від дня народження Юрія Мелітоновича Ломсадзе, фізика-теоретика, вченого і педагога. Ю. М. Ломсадзе – один із фундаторів наукових досліджень на фізичному факультеті УжНУ. Народився в м. Баку (Азербайджан) (1924–1988)
- 14** – 85-річчя від дня народження Василя Івановича Кохана, поета, прозаїка. Народився в с. Обава Мукачівського р-ну (1934–2004)

Текстова довідка: "Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2004 рік"

- 14** – 70-річчя від дня народження Ольги Михайлівни Уманець, вишивальниці, громадського діяча. Народилася в с. Синевир Міжгірського р-ну (1949)
- 15** – 75-річчя від дня народження Юлії Михайлівни Когут, педагога, кандидата економічних наук. Народилася в с. Руське Поле Тячівського р-ну (1944)
- 15** – 60-річчя від дня народження Василини Іванівни Грицак, артистки, лауреата обласної премії ім. Ю.-А. та Є. Шерегіїв. Працює в Закарпатському обласному українському музично-драматичному театрі ім. Ю.-А. та Є. Шерегіїв з 1980 р. Народилася в с. Терново Тячівського р-ну (1959)
- 16** – 110-річчя від дня народження Миколи Михайловича Бандусяка, громадсько-політичного і культурного діяча. Народився в смт Ясіня Рахівського р-ну (1909–2002)

Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2009 рік”

- 16** – 65-річчя від дня народження Миколи Михайловича Цуганича, заслуженого працівника транспорту України. Народився в с. Домашин Великоберезнянського р-ну (1954)
- 17** – 80-річчя від дня народження Миколи Йосиповича Роглева, громадського діяча, господарника. Народився в передмісті Мукачєва Росвигово (1939)

Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2014 рік”

- 17** – 75-річчя від дня утворення Союзу молоді Закарпатської України (1944–1946)
- 19** – 210-річчя від дня смерті Андрія Бачинського, церковного діяча, публіциста, просвітителя. Народився в с. Бенятин Михаловецького округу (Східна Словаччина) (1732–1809)

Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2007 рік”

- 19** – 120-річчя від дня народження Антала Гідаша (угор. Hidas Antal), угорського поета, письменника, перекладача, лауреата премії Кошшута. А. Гідаш переклав угорською мовою 28 творів Т. Шевченка. Українською мовою окремі твори А. Гідаша переклали Л. Первомайський, М. Бажан, С. Голованівський та ін. Народився в м. Геделле (Австро-Угорщина) (1899–1980)

- 19** – 55-річчя від дня народження Ганни Олексіївни Ференц, поетеси. Проживає і працює в м. Ужгород. Народилася в с. Міжгайці Львівської обл. (1964)
- 20** – 100-річчя від дня народження Василя Юрійовича Ганчина, кандидата історичних наук, доцента, юриста і громадського діяча. Народився в смт Великий Березний (1919–1997)
- Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2009 рік”*
- 21** – 85-річчя від дня народження Івана Івановича Мозера, спортивного діяча. І. І. Мозер – перший українець у складі збірної СРСР із футболу. Народився в м. Мукачево (1934)
- 22** – 90-річчя від дня народження Степана Михайловича Хрипака, науковця, хіміка, відмінника освіти України. Народився в с. Нижнє Солотвино Ужгородського р-ну (1929)
- Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2014 рік”*
- 22** – 85-річчя від дня народження Майї Пилипівни Лендел, курортologa, кандидата медичних наук (1968), старшого наукового співробітника (1972), завідувача гастроентерологічного відділу НПО “Реабілітація”. Народилася в м. Макіївка Донецької обл. (1934)
- 22** – 70-річчя від дня народження Марини Олександрівни Корабельщикової, кандидата медичних наук, доцента кафедри терапії та сімейної медицини ФПО УжНУ (з 1992). Народилася в м. Москва (1949)
- 23** – 115-річчя від дня народження Івана Дмитровича Леднея, громадсько-політичного діяча. Народився в с. Репинне Міжгірського р-ну (1904–1969)
- Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2014 рік”*
- 23** – 95-річчя від дня народження Юрія Васильовича Ільницького, громадсько-політичного діяча. Народився в с. Розтока Воловецького (нині Міжгірського) р-ну (1924–2016)
- Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2014 рік”*
- 25** – 100-річчя від дня народження Івана Дмитровича Кізіна, народного умільця, майстра художньої інкрустації. Жив і працював в смт Великий Березний. Народився в с. Степанівка Вологодської обл. (1919–1998)

- 25** – 80-річчя від дня народження Миколи Володимировича Максимова, громадського діяча, заслуженого працівника сфери послуг України, мецената, почесного громадянина м. Мукачєво. Народився в м. Севастополь (1939–2008)
- 28** – 105-річчя від дня смерті Едена Самовольського (угор. Szamovolszky Ödön), закарпатського угорського скульптора. Народився в смт Великий Березний (1878–1914)
- 29** – 95-річчя від дня народження Єне Надя (угор. Nagy Jenő), закарпатського угорського педагога, публіциста, автора книги про політичні події 1944 р. Народився в с. Чорний Потік Виноградівського р-ну (1924)
- 29** – 85-річчя від дня народження Івана Юлійовича Скакандія, художника-живописця. Народився в смт Середнє Ужгородського р-ну (1934–2005)
- 30** – 100-річчя від дня народження Ганни Василівни Ганушевської, поетеси, громадської діячки. Народилася в с. Вільхівці Тячівського р-ну (1919–2008)
- 30** – 100-річчя від дня народження Надії Олексіївни Левкової, патологоанатома, доктора медичних наук, професора, завідувача кафедри патологічної анатомії (1958–1962), декана (1959–1961) медичного факультету УжДУ, обласного патологоанатома. Народилася в м. Нальчик Кабардино-Балкарської АРСР (1919–1979)
- 30** – 65-річчя від дня народження Андрія Анатолійовича Ковальчука, доктора біологічних наук, професора кафедри зоології УжНУ. Народився в м. Львів (1954)
- 31** – 80-річчя від дня народження Михайла Миколайовича Митровки, заслуженого працівника культури України. Народився в с. Кибляри Ужгородського р-ну (1939)

Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2009 рік”

у грудні відзначається:

- 25-річчя** створення Товариства угорських бібліотекарів Закарпаття (1994)

ЦЕ ЦІКАВО ЗНАТИ – 2019 рік

- 750**-річчя від першої письмової згадки про с. Бене Берегівського р-ну (1269)
- 745**-річчя із часу першої письмової згадки про Невицький замок (1274)
- 735**-річчя від першої письмової згадки про с. Ратовці Ужгородського р-ну (1284)
- 700**-річчя від першої письмової згадки про с. Чорнотисів Виноградівського р-ну (1319)
- 690**-річчя від першої письмової згадки про с. Нижні Ремети Берегівського р-ну (1329)
- 655**-річчя від першої письмової згадки про с. Невицьке Ужгородського р-ну (1364)
- 650** років тому п'ять перших поселенців: Юрій Андришин, Микула Паш, Іван Лукач і Тоні Кобець під керівництвом Івана Буща заснували с. Бушта (Бушгафол) Тячівського р-ну (1369)
- 645**-річчя від першої письмової згадки про смт Великий Бичків Рахівського р-ну (1374)
- 645**-річчя від першої письмової згадки про с. Гать Берегівського р-ну (1374)
- 630**-річчя від першої письмової згадки про с. Бороняво Хустського р-ну (1389)
- 630**-річчя від першої письмової згадки про с. Сокирниця Хустського р-ну (1389)
- 630**-річчя від першої письмової згадки про с. Стеблівка Хустського р-ну (1389)
- 630**-річчя від першої письмової згадки про с. Теремля Тячівського р-ну (1389)
- 630**-річчя від першої письмової згадки про с. Вільхівці Тячівського р-ну (1389)
- 630**-річчя від першої письмової згадки про с. Вонігово Тячівського р-ну (1389)

- 610**-річчя від першої письмової згадки про смт Великий Березний (1409)
- 610**-річчя від першої письмової згадки про с. Баранинці Ужгородського р-ну (1409)
- 610**-річчя від першої письмової згадки про с. Кострино Великоберезнянського р-ну (1409)
- 610**-річчя від першої письмової згадки про с. Зарічово Перечинського р-ну (1409)
- 605**-річчя від дня смерті Федора Корятовича, подільського князя, громадського і політичного діяча, що залишив вагомий слід в історії Закарпаття (?–1414)
- 600**-річчя від першої письмової згадки про с. Добрянське Тячівського р-ну (1419)
- 520**-річчя від першої письмової згадки про с. Яроч Ужгородського р-ну (1499)
- 470**-річчя від першої письмової згадки про с. Солочин Свалявського р-ну (1549)
- 470**-річчя від першої письмової згадки про с. Волосянка Великоберезнянського р-ну (1549)
- 460**-річчя від першої письмової згадки про с. Стужича Великоберезнянського р-ну (1559)
- 420**-річчя від першої письмової згадки про с. Присліп Міжгірського р-ну (1599)
- 420**-річчя від першої письмової згадки про с. Сіль Великоберезнянського р-ну (1599)
- 420**-річчя від першої письмової згадки про с. Люта Великоберезнянського р-ну (1599)
- 420**-річчя від першої письмової згадки про с. Новоселиця Міжгірського р-ну (1599)
- 420**-річчя від першої письмової згадки про с. Майдан Міжгірського р-ну (1599)
- 420**-річчя від першої письмової згадки про с. Голятин Міжгірського р-ну (1599)
- 420**-річчя від першої письмової згадки про с. Тихий Великоберезнянського р-ну (1599)
- 400**-річчя від першої письмової згадки про с. Новоселиця Виноградівського р-ну (1619)

- 390**-річчя від першої письмової згадки про с. Хижа Виноградівського р-ну (1629)
- 370**-річчя від дня відкриття в м. Мукачево шпиталю-притулку для хворих і немічних (1649)
- 370**-річчя від першої письмової згадки про с. Буковець Міжгірського р-ну (1649)
- 290**-річчя від дня смерті Лотар-Франца Шенборна, єпископа Бамберзького (?–1729). У 1728 р. одержав від Віденського двору найбільші володіння Ференца Ракоці II з центром у м. Мукачево. Так був покладений початок династії Шенборнів на Закарпатті. Ім'я Шенборн носить одне із сіл поблизу м. Мукачево (колишнє Нове Село)
- 260**-річчя від дня народження Ференца Казінці, угорського поета. Листування Ф. Казінці з мукачівським єпископом А. Бачинським вперше опубліковане професором Я. Штернбергом, засвідчує, що він глибоко цікавився історією і культурою Закарпаття, його конфесійними проблемами (1759–1831)
- 240**-річчя від дня народження Антона Андрійовича Черського, лікаря, вченого, доктора медицини і хірургії, міського і комітатського лікаря, головного лікаря маєтків графів Шенборнів, дійсного члена-кореспондента Петербургської Медико-хірургічної академії (1811). Народився в м. Мукачево (1779–1834)
- 230**-річчя від дня народження Федора Фекети, листоноші з с. Тур'ї-Ремети, який упродовж багатьох літ доставляв своїм односельчанам пошту із м. Перечин. Вдячні односельчани виготовили та встановили на стіні сільської церкви пам'ятну меморіальну дошку із написом "Федору Фекете". Це єдиний у світі пам'ятник на честь простого листоноші (1789–1839)
- 220**-річчя від дня народження Костянтина Матезонського, диригента та керівника першого на Закарпатті поліфонічного (чотириголосого) хору "Гармонія". З 1838 р. проживав у м. Ужгород (1799–1858)
- Текстова довідка: "Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2008 рік"*
- 220**-річчя від дня смерті Івана Пастелія, автора художніх та історичних творів. Народився в с. Мала Пастіль Перечинського р-ну (1741–1799)
- 210**-річчя від дня народження Андрія Поповича, богослова, просвітителя, педагога (1809–1901)

- 200**-річчя від дня народження Миколи Нодя, священника, педагога, диригента, поета. Народився в м. Нірвашвар (Австрійська імперія). Жив і працював в м. Ужгород (1819–1862)
- 185**-річчя від дня народження Івана Даниловича-Коритнянського, священника, драматурга. Народився в с. Страське, колишньої Земплінської столиці (Словаччина) (1834–1895)
- 170**-річчя від дня відкриття в м. Мукачево відкрито першу філантропічну лікарню, що існувала на пожертви заможних громадян міста (1849)
- 170**-річчя від дня народження Лайоша Нусера, першого головного лікаря міської лікарні та санітарного лікаря м. Мукачево, громадського діяча. Народився в м. Мукачево (1849–1930)
- 150** років тому в м. Ужгороді почав діяти перший на Закарпатті лісопильний завод (1869)
- 110**-річчя від дня народження Ісаака Андрійовича Мігунова, кандидата медичних наук (1959), доцента (1960), першого завідувача кафедри госпітальної терапії (1969–1975) медичного факультету УЖДУ, підполковника медичної служби. Народився в с. Риково-Вершин Архангельської обл. (1909–2002)
- 90** років тому було збудовано перший на Закарпатті аеропорт (в м. Ужгород) (1929)
- 90** років тому почав діяти Бедевлянський (чоловічий, православний) монастир Тячівського р-ну (1929)
- 80**-річчя від дня народження Йозефа Сірка, філософа, засновника товариства німецько-українських зустрічей “Діалог”. На Закарпатті його добре знають за теперішніми благодійними справами. Народився в м. Убля (тепер Словаччина) (1939)
- 80**-річчя від дня смерті Сантала Маргіттої (Гербера), вченого-ботаніка, який здійснив публікації про флору багатьох географічних пунктів області (1880–1939)
- 55**-річчя від дня відкриття на базі Голубинського родовища вуглекислих вод санаторію “Квітка полонини” на 150 місць (1964)
- 55**-річчя від дня відкриття на базі Новополянського родовища вуглекислих вод санаторію “Сонячне Закарпаття” на 260 місць (1964)
- 30**-річчя від створення Товариства угорської культури Закарпаття (1989)

КРАЄЗНАВЧІ ЗНАМЕННІ ДАТИ

Січень: 11

СТЕПАН ІВАНОВИЧ КОВТЮК

85-річчя від дня народження мовознавця, перекладача (нар. 1934)

Степан Іванович Ковтюк – відомий письменник-перекладач, науковець, член Національної Спілки письменників України, кандидат філологічних наук належить до унікальної когорти особистостей, які сумлінно й плідно трудяться на нивах української та угорської духовності.

З юних літ так складалося життя, що він, угорець, тісно спілкувався з українцями і добре вивчив їх мову. Народився Степан Ковтюк 11 січня 1934 р. у с. Великі Ратівці Ужгородського району. Після закінчення місцевої семирічки, вступив до Мукачівського педучилища, яке закінчив у 1953 році. Потім на філологічному факультеті Ужгородського державного університету здобув диплом за спеціальністю “Викладач російської мови і літератури” в угорськомовних школах. Але життя розпорядилося так, що його трудова діяльність розпочалась у сфері журналістики. Був кореспондентом та перекладачем у редакції обласної газети “Карпаті ігоз со”. Відтак – редактором угорського відділу літературно-музичного мовлення обласного радіо. Знання української та угорської мови сприяли його успішній творчості, спонукають до поглибленого вивчення їх взаємовпливів, зумовленими багатовіковими історичними і суспільними обставинами. Це і стало підставою для наукової та педагогічної діяльності у вищій школі. З 1966 по 1994 рік (до виходу на пенсію), Степан Ковтюк працює викладачем, старшим викладачем, доцентом кафедри угорської філології Ужгородського державного університету. Упродовж п’яти літ (з 1999 по 2004 рік) очолював кафедру мовознавства у Закарпатському угорськомовному педагогічному інституті.

Грунтовні знання угорської та української мови знадобилися С. І. Ковтюку, як співавтору колективної праці “Матеріали до українсько-угорського словника”, т. I–VI (2000–2003) та “Угорсько-українського словника”, т. 1 (літери A–Ly), (2004–2005), яка була реалізована на кафедрі української та русинської мови Ніредьгазького педінституту.

Яскравим доказом вагомого внеску Степана Ковтюка у розвиток угорських наукових взаємин стала його кандидатська дисертація на тему: “Українізми в угорських говорах пониззя р. Уж Закарпатської області”. До речі, його науковим керівником був відомий український вчений Петро Лизанець – один із багатьох українських науковців, з якими він тісно спілкувався і спілкується з молодих літ і дотепер. Звичайно, що доробок С. Ковтюка відтоді збагатився кількісно і якісно. Він автор ряду наукових досліджень угорських говорів Закарпаття, угорсько-українських міжмовних (міждіалектних) контактів. Вагомий внесок Степана Ковтюка і в зібранні діалектичного матеріалу до “Загальнокарпатського діалектологічного атласу” та до “Лінгвістичного атласу Європи”.

Глибоке знання мови, педагогічний досвід знадобилися йому в авторстві і співавторстві підручників для учнів 6, 7, 8 класів з угорською мовою навчання.

Працюючи у редакціях обласних періодичних видань, зокрема в газеті “Карпати ігоз со”, він із великим задоволенням, талановито представляв угорським читачам твори українських письменників у своїх перекладах. Завдяки йому мовою Шандора Петефі зазвучали пристрасні поетичні рядки Тараса Шевченка, Івана Франка, Лесі Українки, Павла Грабовського, Юрія Федьковича. Він вдало переклав прозу Івана Нечуя-Левицького, Івана Чендея, Марка Вовчка, Архипа Тесленка, окремі п’єси Олександра Корнійчука. Він залюбки знайомив у періодиці угорськомовних читачів із доробком сучасних закарпатських українських поетів Василя Вароді, Василя Ігната, Володимира Матіїва, переклав томик віршів Карла Копинця, низку оповідань Петра Ходанича, охоче допомагав українським літераторам Івану Петровцію, Василю Густі, Миколі Матолі та ін., які пробували свої сили в художньому перекладі творів своїх улюблених колег українською мовою.

Як сумлінний трудівник, він скромно, послідовно, з року в рік працює, щоб український читач, зокрема юний, побільше дізнався про

творчість знаменитих угорських майстрів слова: Мора Йовної, Калмана Міксата, Жігмонда Моврица та багатьох інших.

Творча, зокрема перекладацька діяльність Степана Ковтюка відзначена Почесними грамотами Закарпатської обласної ради, обласної державної адміністрації, Національної спілки письменників України, обласною премією ім. Федора Потушняка в галузі художнього перекладу. Зрештою за високий професійний рівень художнього перекладу С. Ковтюка у 1996 р. було прийнято до Національної Спілки письменників України.

Як відомого вченого за досягнення у дослідженні угорської діалектології С. Ковтюка нагороджено медаллю ім. Балінта Чюрі (Угорщина) та іншими почесними відзнаками. Він також є членом асоціації угорців за кордоном при Угорській Академії Наук.

На життєвому календарі Степана Івановича Ковтюка 85 років. Угорські й українські шанувальники його таланту, невтомної, врожайної праці сердечно вітають його з ювілеєм, від усієї душі зичать здоров'я і Божої благодаті.

Василь Густі

Джерельні приписи:

1. Ковтюк, С. Leszja Ukrajinka. Erdei rege : [авт. пер. угор. мовою уривку з "Лісової пісні" Л. України] / С. Ковтюк // Сім крутих перевалів. – К. : Знання, 2017. – С. 232-237. – Текст угор. мовою.

* * *

2. Лизанець, Петро. Степан Ковтюк : [про укр. письменника, перекладача] / П. Лизанець // Письменники Срібної Землі. – Ужгород : Ужгород. міська друк., 2006. – С. 439-443 : портр.

3. Степан Ковтюк : [поет, перекладач] // Закарпатська обласна організація Національної спілки письменників України. – Ужгород : Вид-во Олександра Гаркуші, 2016. – С. 22 : портр.

4. Степан Ковтюк : поет, перекладач ; член НСПУ з 1978 р. // Сім крутих перевалів : літ. альм. Закарпаття. – К. : Знання, 2017. – С. 283 : портр.

5. Хланта, Іван. Ковтюк Степан Іванович : [закарпат. вчений] / І. Хланта // Енциклопедія Закарпаття: визначні особи ХХ століття. – Ужгород : Гражда, 2007. – С. 166 : портр.

Січень: 15

ФЕДІР ГАЙОВИЧ

100-річчя від дня народження журналіста, видавця, учасника українських національно-визвольних змагань (1919–1942)

15 вересня 1942 р. на Ольшанському цвинтарі, що у Празі, було людно... Заупокійні молитви, прощальні промови побратимів, які раз по раз заглушалися жіночим риданням, в кінці сумного дійства хор виконав “Боже Великий, Єдиний, нам Україну храни...”. Українська громадськість Праги провела в останню дорогу вірного сина України Федора Гайовича. Йому було лише 23 роки.

Федір Гайович народився 15 січня 1919 р. у с. Данилово нинішнього Хустського району у селянській родині. Для Закарпаття це був період міждержав'я: юридично край ще належав Угорщині, але окремі його частини контролювали чехословацькі та румунські війська, серед населення ж були відчутними проукраїнські настрої. Загалом символічно, що народження патріота України співпало в часі з пробудженням національної свідомості в його рідному краї. Адже саме за тиждень до народження Федора (8 січня) у Ясінях постала Гуцульська Республіка, а тижнем пізніше (21 січня) – делегати Хустського з'їзду проголосили бажання возз'єднати Закарпаття з великою Україною. Проте тогочасні геополітичні реалії були не на користь цих прагнень і вже невдовзі край, отримавши назву Підкарпатська Русь, опинився у складі Чехословацької Республіки.

Початкову освіту Ф. Гайович здобув у народній школі рідного села, середню – у Хустській державній реальній гімназії, яку завершив у 1937 р. У гімназії долучився до громадської діяльності як активіст молодіжної організації “Пласт”. Також, як відзначають біографи, навчаючись у випускному класі, хлопець спробував себе на літературній ниві – перекладав твори французьких літераторів кінця XIX ст., які надсилав до редакції львівської щоденної газети “Діло” (“Пробуємо”, 1942, с. 608). На момент завершення Федором гімназійних студій його батько успішно займався дрібним підприємництвом, тому мав можливість відрядити сина на високу школу. Так, восени 1937 р., Ф. Гайович став студентом філософського факультету Празького Кар-

лового університету. Паралельно з цим хлопець записався й на аналогічний факультет Українського Вільного Університету, що у ті часи теж знаходився у Празі. Тут він плідно працював над дослідженням прозової спадщини Івана Франка.

У Празі потяг Федора до громадської діяльності та творчості розкрився на повну силу. З перших днів навчання юнак вступив до лав Союзу Підкарпатських Руських Студентів (СПРС) – організації проукраїнського спрямування, що об'єднувала студентів з Підкарпатської Русі та Пряшівщини з метою вирішення їх соціальних проблем та діяльності у культурно-освітній сфері. Вже 13 жовтня 1937 р. здібний до журналістики Гайович був обраний керівником секції СПРС з питань преси. Рівночасно розпочалася його співпраця з часописом “Пробоем”, який видавав у Празі його далекий родич і фактичний лідер СПРС цього періоду Степан Росоха (1908–1986).

На сторінках журналу хлопець, здебільшого, друкував невеличкі повідомлення, які підписував власним іменем, криптонімам “-ч” та “г.” або взагалі подавав без підпису. Основний акцент тогочасних публікацій Ф. Гайовича робився на критиці русофільства, яке від початку 1920-х рр. спричиняло суттєвий мовний хаос в освітній системі Підкарпатської Русі. З цього приводу студент критикував й позицію чехословацького міністерства освіти, яке толерувало діяльність русофілів. “Чсл. міністерство, що мало б респектувати принципи педагогіки й після них поступати, робить противно: замість підручників рідною материнською, цебто українською мовою, затверджує злісно-жахливу писанину москвофілів (...). Очевидно, що ухвалення цих неграмотних “учебніков” збільшило хаос в українським шкільництві”, – писав він у статті “Що ховається за “язиковим плєбісцитом?”, опублікованій наприкінці 1937 р. Співпраця Гайовича з “Пробоем” у ті часи не обмежувалася виключно публікаціями. Зокрема, у січні 1938 р. він один з перших підтримав ініціативу редакції зі створення літературної нагороди для трьох кращих дописувачів журналу. На цю благородну справу хлопець пожертвував 25 крон зі скромних студентських заощаджень. Юнак проводив активну діяльність і в інших українських студентських організаціях, які існували у чехословацькій столиці. Він, зокрема, набув членства у товаристві “Українська Академічна Громада”. Вона свого часу створювалася як об'єднання студентів-емігрантів з Наддніпрянської України та Галичини, але наприкінці

1930-х рр. в її лавах перебувало вже й чимало закарпатських та прашівських українців. Наприкінці 1937 р. вступив також до Товариства Українських Католицьких Студентів, а вже 17 лютого наступного року увійшов до його правління в якості бібліотекаря. Окрім цього студент став активним діячем празької філії (читальні) товариства “Просвіта”, а від червня 1938 р. входив до її ревізійної комісії.

Жовтень 1938 р., а разом з ним і початок карпатоукраїнського державотворення, Ф. Гайович зустрів у Празі. У цей час він продовжував активну громадську діяльність. Зокрема, 23 жовтня брав участь в установчих зборах празької філії Першої Української Центральної Народної Ради. Її засновниками виступили карпатоукраїнські організації, які офіційно діяли у Празі (СПРС, читальня “Просвіти”, Товариство Українських Католицьких Студентів та товариство “Робітнича Академія”), а головою став студент-правник Дмитро Криванич (1917–?). 17 грудня Ф. Гайович був обраний секретарем “Української Академічної Громади”, а 22 січня 1939 р. обійняв аналогічну посаду в СПРС (до речі, сама організація у цей час змінила назву на “Союз Карпато-Українських Студентів”). Також у деяких документах, датованих кінцем 1938 р., Ф. Гайович фігурував як голова празької читальні “Просвіти” (ЦДАВО України, ф. 4465, оп. 1, спр. 33, арк. 47). З кінця січня 1939 р. він виступав як один із офіційних представників карпатоукраїнської урядової партії “Українське Національне Об’єднання” у Празі, крім цього у першому числі “Пробоєм”, виданому у лютому 1939 р., студент значився як видавець журналу.

Майже весь лютий та першу половину березня 1939 р. Гайович провів у Карпатській Україні, де став помічником С. Росохи у редакції часопису “Наступ”. Після окупації Карпатської України, рятуючись від угорців, Федір повернувся до Праги з наміром продовжити студії. Весна 1939 р. у Празі для Гайовича та його земляків-студентів видалася не вельми радісною. До трагічних звісток, які регулярно надходили з окупованої Карпатської України, додавалися проблеми матеріального характеру. Адже у зв’язку з політичними змінами припинили діяльність усі стипендіальні фонди колишньої Чехословаччини, і карпатоукраїнські студенти, відірвані від рідних осель, опинилися фактично без засобів для існування. Невелика матеріальна підтримка надходила лише з “Комітету допомоги збігцям з Карпатської України”, яким опікувався особисто о. А. Волошин (1874–1945). У цей

період допомоги від комітету отримували близько 15 карпатоукраїнських студентів, серед них – і Федір Гайович.

Попри матеріальні складнощі Федір не полишав громадської діяльності. 17-18 червня у Відні, як делегат від Союзу Карпато-Українських Студентів, брав участь у роботі XI-го з'їзду Центрального Союзу Українського Студентства (ЦеСУС) – світового об'єднання українських студентських товариств. Також у червні спільно зі Степаном Росохою та Андрієм Гарасевичем (1917–1947) було відновлено випуск “Пробоем”, а трохи згодом було збільшено обсяг та регулярність виходу номерів. У цей період Федір був не лише офіційним видавцем часопису, але й брав безпосередню участь у його редагуванні. У грудні 1939 р., коли випуск “Пробоем” тимчасово припинився, Гайович видав 8-сторінковий журнал-одноднівку “На варті”. У другій половині 1939 р. студент став членом “Українського Національного Об'єднання” (єдиної культурно-політичної організації українців, дозволеної в Протектораті Чехія і Моравія), брав активну участь у створенні та діяльності “Секції Митців, Письменників та Журналістів” при УНО. Був він й серед фундаторів Українського Видавництва “Пробоем”, яке постало у Празі 28 грудня 1939 р. і вже в короткім часі розгорнуло плідну діяльність. Початком 1940 р. було знов відновлено часопис “Пробоем”, який перепрофілювали у літературно-мистецький місячник. Його видавцем й надалі був Ф. Гайович. Цю посаду він офіційно обіймав до серпня 1941 р.

З початком війни між нацистською Німеччиною та Радянським Союзом (22 червня 1941 р.) та відступом радянської армії на схід із різних країн Європи вирушили компактні групи членів мельниківського крила ОУН. Метою похідних груп була організація самоуправління на українських землях, які залишила радянська влада. Провідником ОУН на східних і центральних українських землях був призначений Олег Кандиба-Ольжич (1907–1944). В одній з цих груп на схід вирушив і Ф. Гайович. У серпні 1941 р. він прибув на Холмщину, звідки у скорому часі подався до Києва. Свій шлях він згодом описував так: “їхав я зо Львова на Дубно, Рівне, Житомир, де стримався тільки один день, а опісля виїхав негайно до Києва” (“Київ у жовтні 1941”, с. 163). З жовтня юнак дістався столиці, оселився у квартирі на Великій Володимирській вулиці. У ній на той час вже мешкали: Олена Теліга (1906–1942), Олег Штуль-Жданович (1917–1977), Іван Рошко-Ірляв-

ський (1919–1942), Олег Лашенко (1914–1998) та інші діячі ОУН(М), які прибули до Києва трохи раніше. Марко Антонович (1916–2005), який теж квартирував у цій оселі, пізніше пригадував: “Це було багатокімнатне помешкання (...), в якому до революції, напевно, жили якісь пани. За совєтської влади його переділили на декілька помешкань, але переділки були дешеві – совєтські і якимось чином не перешкождали нам жити однією великою родиною” (“Самостійна Україна”, 1976. – №. 1-2, с. 29).

Прибувши до Києва, Ф. Гайович одразу ж поринув у працю. Як досвідчений редактор, очолив роботу українського видавництва, створеного при відділі пропаганди міської управи. За твердженням тогочасної преси, вже у жовтні видавництво розпочало випуск серії листівок про визначних діячів української історії, настінних тризубів, готувало до друку роман Миколи Хвильового “Вальдшнепи”. Крім цього Федір співробітничав із часописом “Українське Слово”, відповідальним редактором якого був його земляк Іван Рогач (1913–1942). Саме ж життя у столиці у ті часи було далеко не солодким – через відключення ТЕЦ більшість будинків залишилися без опалення, у деяких припинилося водопостачання, продукти харчування надходили нерегулярно... Однак це не спиняло молодих ідеалістів, які щиро вірили у можливість відродження української державності і не розуміли, що стають лишень інструментом у боротьбі нацизму з комунізмом.

Але вже невдовзі ситуація кардинально змінилася. До Києва почали надходити тривожні звістки про розстріли оунівців у Радомишлі, Базарі, Житомирі, Чернігові, Полтаві... Разом з цим розпочався тиск на створені українськими націоналістами часописи та культурні інституції. «Наші пресові органи й ми самі в той період проти німців не виступали, тримаючись засади, що вони ж вороги нашого ворога. Але цього було мало. Німці вимагали славословія, вимагали схвалення своєї політики, яка йшла врозріз з українськими інтересами», – згадував О. Штуль-Жданович (“Париж Олегові Штулеві”, Париж, 1986, с. 291). Тверезо оцінюючи обставини, Олег Ольжич прийняв рішення відправляти підлеглих (головним чином тих, які офіційно працювали на культурній ділянці і були засвічені перед гестапо) за межі Наддніпрянської України. Так Федір Гайович повернувся до Праги. Перед виїздом отримав від свого друга Івана Ірлявського чорновий варіант збірки “Брості”. Саме це й врятувало рукопис від неминучої втрати.

Завчасно залишивши Київ, Гайовичу вдалося уникнути долі Олени Теліги, Івана Рогача, Івана Ірлявського та інших членів ОУН(М) невідволі арештованих гестапо та розстріляних у Бабиному Яру. Проте жорстока доля дозволила лише на кілька місяців пережити побратимів. З Києва, як згадували друзі, Федір повернувся хворим на туберкульоз, певно, далися взнаки квартирування у холодних будинках та нерегулярне харчування. Та й у Празі належної уваги здоров'ю він не приділяв, цілковито віддавшись роботі у видавництві "Пробоем". На початку серпня 1942 р. редактор був госпіталізований у празькій лікарні на Буловці, де, поки мав сили, не полишав редагування та коректури рукописів. Останні два тижні життя юнак провів прикутим до ліжка, а 11 вересня о пів на четверту від полудня відійшов у вічність.

Українська спільнота з жалем зустріла звістку про смерть молодого журналіста – посмертні згадки про нього опублікували українські видання у Кракові та Берліні, а на похорон зібралася переважна частина українського громадянства Праги. 1 жовтня 1942 р. в пам'ять про свого побратима С. Росоха утворив при видавництві "Пробоем" Благодійний фонд ім. редактора Федора Гайовича з уставним капіталом у 10000 крон. Він проіснував до 1944 р., надаючи матеріальну допомогу учням Української гімназії в Морджанах.

Після Другої світової війни ім'я Федора Гайовича згадували виключно історики та мемуаристи з української діаспори, для широкого ж загалу в Україні воно стало відомим лише у роки незалежності.

Костянтин Куцов

Джерельні приписи:

1. На варті : вид-ня часопису "Пробоем" / ред. F. Hajovič. – Praha : Tiscem knihtiskárny "Záduha". – 1939. – груд. – 8 с.

* * *

2. Пробоем : місячник культури. Р. III. Ч. 3 / основник С. Росоха ; вид. Ф. Гайович, відп. ред. А. Немеш. – Прага. – 1936. – 48 с.

3. Пробоем : місячник культури. Р. VII. Ч. 1(78) / основник С. Росоха ; вид. Ф. Гайович ; відп. ред. А. Немеш. – Прага. – 1940. – 32 с.

* * *

4. Гайович, Ф. Гетьманці призналися до продажі Карпатської України / Федір Гайович // Пробоем. – Прага. – 1939. – № 5-6. – трав.-черв. – С. 24-26.

5. Гайович, Ф. Що ховається за “язиковим плебісцитом”? / Ф. Гайович // Пробоєм. – Прага. – 1937. – № 11-12. – листоп.-груд. – С. 131.

6. Ф. Г. [Федір Гайович]. Київ у жовтні 1941 / Ф. Г. [Федір Гайович] // На зов Києва. Український націоналізм у II світовій війні: збірник ст., спогадів, і док. / зредагували : К. Мельник [та ін.]. – Торонто ; Нью-Йорк : Вид-во “Новий шлях”, 1985. – С. 163-164.

* * *

7. Антонюк, Н. В. Гайович Федір / Н. В. Антонюк // Енциклопедія Сучасної України. – Т. 5 : Вод - Гн. – К., 2006. – С. 311.

8. Шаповал, Андрій. “Шукаю ще бурь і неспокою”: листи Марка Антоновича до Володимира Міаковського (1942–1943 рр.) / А. Шаповал // Пам’ятки : археогр. щорічник. Т. 11 / Держкомархів, УНДІАСД ; редкол. : С. Г. Кулешов (голов. ред.) [та ін.]. – К., 2010. – С. 268-280.

Зі змісту: [про Ф. Гайовича]. – С. 270-274, 277.

Лютий: 8

СТЕПАН ТОМОВИЧ БІЛЯК

75-річчя від дня народження кандидата медичних наук, заслуженого лікаря України, члена Національної спілки журналістів, протоієрея Української православної церкви (нар. 1944)

Кожна людина у своєму житті має своє Боже покликання, яким визначена її дорога від перших кроків і до останнього подиху. Інколи в одному покликанні поєднується декілька призначень, які дарує Всевишній. Це велике щастя і велика відповідальність. Перед собою, людьми.

Відомому нашому краянину Степану Томовичу Біляку Бог дарував особливе покликання, в якому поєднані три призначення. Вони, як три Божі ружі, окрашують його труди і дні, прожиті літа. Але, щоб так сталося, потрібно було Степану Томовичу докласти всі свої сили, здібності, вміння, не піддаватися труднощам і спокусам, котрими доля випробовувала його. Та перед тим, як розповісти про них, необхідно повести мову, як годиться, від самого початку.

Народився Степан Томович Біляк 8 лютого 1944 р. в мальовничому гірському селі Горінчові, що на Хустщині. Село славне не лише красою довкілля, але й працьовитими, мудрими і багатими... духовно людьми. Воно дало Закарпаттю, всій Україні цілу плеяду казкарів на чолі зі знаменитим закарпатським Андерсеном – Андрієм Калином. А що вже коломиїкарів і вишивальниць, народних умільців у Горінчеві не перелічити! До всього, що працьовиті й талановиті, ще й невідступні від принципів моралі. Степан виріс у трудолюбивій, благочестивій християнській родині, в якій основним правилом було: без Бога ні до порога. З допомогою Всевишнього виростав, вчився, здобував професію, трудився і трудиться Степан Томович усе життя. Про це йдеться в одному з його віршів: “Не знав я втоми у роботі, / Якою з волі Бога жив – / У ній протест мій і мій спротив, / Й душі негаснучий порив. / Я щиро вдячний долі й Богу / За щастя й навіть за біду – / Всевишній дав мені дорогу, / Якою я до перемоги / В своїх трудах щоденних йду”.

У тих щоденних трудах найбільше праці лікаря. З медициною пов’язане все його свідоме життя. Після закінчення Горінчівської середньої школи (1961) поступив на медичний факультет Ужгородського державного університету, який успішно закінчив у 1967 р., отримавши диплом лікаря-лікувальника. Отак проявилось одне із Божих призначень Степану Біляку – допомагати людям лікувати їх, повертати до повноцінного життя. Три перші роки його лікарської діяльності пройшли на Міжгірщині, куди поїхав за направленням, де працював хірургом та анестезіологом. Прагнення поглиблювати свої знання, професійний рівень привели його з гірської глибинки в аспірантуру на кафедру шпитальної та загальної хірургії медичного факультету УЖДУ до відомого в краї та за його межами професора Олександра Васильовича Фединця. Згодом організував та очолив міжрайонне урологічне відділення в Новому Роздолі у Львівській області. Через 3 роки повернувся на Закарпаття, без якого не уявляв собі життя. Тим більше, що в отчий край він приїхав із дружиною Тамарою, яка з першої хвилини знайомства і дотепер є його ангелом-хранителем, другом, помічником, порадиницею. “Без її допомоги, – зізнається Степан Томович, – марними були б мої подальші зусилля і праця”. А його доробок на ниві охорони здоров’я просто вражає. Назвімо хоча б деякі здобутки. У 1980 р. він захистив кандидатську дисертацію, отримав Вищу категорію з урології. Ці успіхи співпали із приємними подіями в

родинному житті – розпочав будівництво власного дому і народженням сина Степана, який сьогодні вже став достойним спадкоємцем лікарської справи батька, гордістю сучасної закарпатської та всеукраїнської хірургії, урології, гінекології та онкології.

Про тодішній успішний поступ лікаря Степана Біляка свідчить і те, що у 44 роки його було призначено завідувачем урологічного відділення обласної клінічної лікарні. Це відкрило дорогу, щоб розробляти і впроваджувати у практику новітні технології. Він першим в Україні запровадив найновішу малоінвазивну лапароскопічну методику, що дало можливість значно підвищити оперативність та ефективність лікування хірургічних, урологічних, хірургічних та гінекологічних захворювань. Про створене Степаном Біляком у 1992 р. в Ужгороді ПМП (приватне медичне підприємство) “Санус” схвально заговорили на Закарпатті і за його межами. Степан Томович, прагнучи якомога ширшого впровадження в лікарську практику найновіших досягнень, у 1998 р. організував проведення в Ужгороді VII конгресу СФУЛТ (Світова Федерація українського лікарського товариства).

Високою оцінкою його діяльності з боку керівництва держави стало присвоєння почесного звання “Заслужений лікар України”. А з боку багатьох-багатьох його пацієнтів – визнання як лікаря від Бога. У тому є істинна правда. Адже Степан Томович постійно пам’ятав і дотримувався принципу, який сповідували його батьки – без Бога – ні до порога. Все в Божих руках.

На знак глибокої, щирої вдячності Всевишньому за підтримку, за те, що Боже провидіння захистило його від нападів зловмисників, Степан Біляк реалізував ще одне своє призначення на цій землі. Він на власні кошти на самісінькій межі Ужгорода і приміського села Минай побудував Храми святого архідиякона Стефана та відомого зцілителя, обереза здоров’я української нації преподобного Агапіта Печерського (?–1009), а також лікарню. Разом вони склали Духовно-медичний центр Степана Біляка. Пройшовши відповідну підготовку, він прийняв сан священника, і вже багато років активно поєднує лікарську практику із проповіданням слова Божого. Молитва і робота зі скальпелем хірурга – основа його життя. “У спілкуванні зі Всевишнім, – каже він, – знаходжу багато відповідей на найболючіші проблеми”. А їх, незважаючи на широке визнання Степана Біляка як лікаря, на жаль, вистачає. У своєму духовному призначенні він бачить єдиний і правильний шлях подальшого поступу.

З волі Божої його покликання суттєво доповнює ще одне призначення. Це – призначення поета, народного трибуна, який без страху й упередження вривається у вир життя – тривожного, часто небезпечного... Закарпатці пам'ятають Степана Біляка у перших лавах борців Руху за незалежність України, його полум'яні виступи у дні Помаранчевої Революції, Революції Гідності.

Коли ж виникла потреба допомогти поету Петру Скунцю, який редагував газету "Карпатська Україна", підтримати видання часопису, він не вагаючись підставив своє плече. І слово про розбудову молоді Української держави зазвучало зі сторінок тижневика "Карпатська Україна – Красне поле".

Робочий день лікаря, священика, громадсько-культурного діяча Степана Біляка максимально ущільнений. І все ж, він знаходить можливість, щоб занотувати поетичні рядки, що раз-у-раз виринають у його вразливій душі, чутливого до людських переживань серці.

Слово до слова, рядок до рядка, поезія до поезії і в результаті вийшли в світ дві поетичні збірки Степана Біляка – "Проліски рвуться увись" (видавництво "ТІМПАНИ", 2014) та "У полоні щодення" (видавництво "ТІМПАНИ", 2016). А ще в його доробку пісенники "Благословляю день і час" (2016) та "Світу Божого принади" (2017), в яких вміщено цілу низку зворушливих творів, мелодію до яких написав народний артист України, композитор Петро Матій. Ці видання тепло сприйняли шанувальники поетичного слова Закарпаття. У 2016 р. на святі української культури у Свиднику (Словаччина) поезії Степана Біляка із захопленням сприйняли учасники і гості цього благодатного форуму – українці Словаччини, Чехії, Польщі, інших країн. Особливо припали до серця його поезії: "Мово рідна українська...", "Мелодійна мово рідна...", "І минуле, і майбутнє у єдності квітнуть"... Цілий букет шанувальників, бо Степан Біляк розуміє людську душу і, головне, поважає кожну людину як найвище Боже творіння. Читачі відчують це і за щирість сердечну віддячують глибокою вдячністю і шаную.

Ось так у одному життєвому покликанні Степана Біляка, як три Божі ружі обнялись-об'єдналися у єдине ціле призначення лікаря, священика, поета – палкого співця краси рідного краю, оборонця правди і справедливості.

Синівською вдячністю долі і Всевишньому сповнені його поетичні рядки: "Спасибі, Господи Тобі / За дні щасливі і в журбі, / Тобі я дякую за все, / Що день і нічка принесе. / Твоя любов – мій оберіг, / Без неї

жити б я не зміг. / У ній – наснага до життя, / Моя дорога в майбуття”.

Осяяна сонцем любові до людей, осячена добрими ділами для людей, благословенна Всевишнім життєва дорога Степана Томовича Біляка продовжується. Дай Боже, щоб на довгі роки на радість країнам до яких він завжди іде із щирим і щедрим серцем лікаря, священика, поета.

Василь Густі

Джерельні приписи:

1. Біляк, С. Т. Благословляю день і час : пісні / С. Т. Біляк, П. П. Матій ; вступ. ст. В. С. Габорець. – Ужгород : ТІМРАНИ, 2016. – 108 с.
2. Біляк, С. Т. Проліски рвуться увись : поезії / С. Т. Біляк. – Ужгород : ТІМРАНИ, 2014. – 184 с. : іл., портр.
3. Біляк, С. Т. Світу Божого принади [Ноти] : пісні / С. Т. Біляк, П. П. Матій. – Ужгород : ТІМРАНИ, 2017. – 94 с.
4. Біляк, С. Т. У полоні щодення : поезії / С. Т. Біляк. – Ужгород : ТІМРАНИ, 2016. – 112 с. : портр.

* * *

5. Біляк, С. Академік НАН України, професор, доктор біологічних наук Юрій Юрійович Глеба / С. Біляк // Карпат. Україна. – 2008. – 12 січ. – С. 4.
6. Біляк, С. Вершина, яку хочеться досягти : [про життя та діяльн. відомого хірурга О. В. Фединця] / С. Біляк // Карпат. Україна. – 2009. – 13 черв. – С. 5 : фот.
7. Біляк, С. Відомий в краї митець, талановитий диригент і композитор, педагог Микола Попенко / С. Біляк // Карпат. Україна. – 2008. – 27 черв. – С. 14. ; Карпат. Україна. – 5 лип. – С. 14. ; – 12 лип. – С. 14.
8. Біляк, С. Т. Лазоришинець Василь Васильович – заступник Міністра охорони здоров'я України : [нар. 25.05.1957 р. у с. Сокирниця Хуст. р-ну] / С. Т. Біляк // Карпат. Україна. – 2008. – 9 лют. – С. 3 ; – 16 лют. – С. 3. ; – 23 лют. – С. 3. ; – 1 берез. – С. 3.
9. Біляк, С. Михайло Рябець – справжній син нашого народу : [громад. діяч, юрист] / С. Біляк // Карпат. Україна. – 2007. – 1 груд. – С. 4.
10. Біляк, С. Моєму Учителю : (присвячується професору О. В. Фединцю) : [вірш] / С. Біляк // Карпат. Україна. – 2010. – 12 черв. – С. 1.
11. Біляк, С. Навколо мене не пустіє, Не забракує мені сил, Моя рука не застаріє, Її підтримає мій син : [вірші] / С. Біляк // Карпат. Україна. – 2010. – 12 черв. – С. 3 : фот. С. Біляка.

12. Біляк, С. Народна артистка України Клара Балог – гордість України, гордість нашого краю : [про святкування дня народж. нар. артистки України, голов. балетмейстера Заслуж. акад. Закарпат. нар. хору] / С. Біляк // Карпат. Україна. – 2014. – 26 лип. – С. 1 : фот.

13. Біляк, С. Т. [Поезії] / С. Т. Біляк // Карпат. Україна. – 2015. – 20 черв. – С. 5.

14. Біляк, С. Правда про мене і від мене “Благородність – це невід’ємне для лікаря” : [розмова із зав. уролог. від-ням ОКЛ, канд. мед. наук / вели І. Ільницький та В. Нитка] / С. Біляк // Карпат. Україна. – 2012. – 21 січ. – С. 4. ; – 28 січ. – С. 4.

15. Біляк, С. Степан Біляк: “Лікувати тіло без лікування душі – дуже важка робота” : [розмову із лікарем Духов.-мед. центру “Лікарня Біляка” / вела М. Марко] / С. Біляк // Калейдоскоп оголошень. – 2011. – 1 верес. – С. 1, 2 : фот.

16. Біляк, С. Стратегія розвитку паліативної допомоги в Україні на 2010–2011 рр. : [наук.-практ. конф. за участі міжнар. представників] / С. Біляк // Карпат. Україна. – 2010. – 24 квіт. – С. 1 : фот.

* * *

17. Біляк Степан : реліг. діяч // Дочинець, Мирослав. Енциклопедія Мукачева в іменах / М. Дочинець, В. Пагіря. – Мукачєво : Карпат. вежа, 2006. – С. 256.

18. Бонь, Наталія. Лікар і священник Степан Біляк презентував хустянам весняну поезію : [про презентацію зб. поезій “Проліски рвуться увись” у Хуст. РДА] / Н. Бонь // Вісник Хустщини. – 2015. – 14 берез. – С. 2 : фот.

19. Качур, Іван. Правда про мене і від мене : С. Т. Біляку – 71 : [відомий лікар з м. Ужгород] / І. Качур // Карпат. Україна. – 2015. – 7 лют. – С. 4-5.

20. Належить до тих щасливих людей, у яких збулися дитячі мрії : С. Біляк ; [укр. письменник, лікар, реліг. діяч] // Хланта, Іван. Відлуння літературного Закарпаття / І. Хланта. – Ужгород : Патент, 2017. – С. 61-67 : портр., фот.

21. Нитка, Василь. Лікар ліриком стає... : [презентація поетич. кн. С. Біляка “Проліски рвуться увись” у Закарпат. ОУНБ ім. Ф. Потушняка] / В. Нитка // Голос України. – 2015. – 28 лют. – С. 12.

22. Рибак, Галина. У слові – його стан душі і доли... : [презентація зб. відомого лікаря С. Біляка “Проліски рвуться увись” в Закарпат. ОУНБ ім. Ф. Потушняка] / Г. Рибак // Карпат. Україна. – 2015. – 24 січ. – С. 1.

23. Хланта, Іван. Степан Біляк належить до тих щасливих людей, у яких збулися дитячі мрії : [про відомого хірурга-уролога, заслуж. лікаря України] / І. Хланта // Новини Закарпаття. – 2016. – 6 лют. – С. 14.

24. Чорногор, Василь. Голос душі – голос пісні : у Свиднику С. Біляк презентував свою збірку : [зб. поезій “У полоні щодення”] / В. Чорногор // Новини Закарпаття. – 2017. – 4 лип. – С. 7 : фот.

Лютий: 10

ВАЛЕРІЙ ГЕОРГІЙОВИЧ ОНУФЕР

65-річчя від дня народження відомого
футбольного арбітра, одного з кращих футбольних
суддів незалежної України (1954–2011)

Життєпис В. Онуфера розпочався 10 лютого 1954 р. Саме тоді майбутній футбольний діяч народився в місті Сталіно (Донецьк). Разом із батьками переїхав до Ужгорода. Захопився футболом. Після закінчення середньої школи навчався у Львівському політехнічному інституті. Здобув фах інженера-будівельника, працював у відповідній галузі. Та особливо розкрив себе саме у футболі. Подавав надії як гравець. Зокрема, виступав за збірні міста Лева, Закарпаття, у дублі львівських “Карпат”. Утім, постійні травми завадили подальшій кар’єрі гравця.

В. Онуфер вирішив не поривати з улюбленим видом спорту, а спробувати себе в суддівстві. Розпочав на місцевому рівні, а з 1984 р. обслуговував матчі колективів фізкультури та в другій лізі СРСР. У 1987 р. отримав звання судді республіканської категорії.

Провів понад 140 матчів у вітчизняному чемпіонаті, є одним із рекордсменів за кількість ігор у вищій футбольній лізі держави (у ній розпочав працювати 1992 р.). На міжнародній арені протягом 7 сезонів обслуговував понад 30 зустрічей. Це – ігри єврокубків, міжнародні відбірні матчі чемпіонатів Європи та світу за участю збірних країн. Якщо до них додати ще й кубкові поєдинки, то тільки на високому рівні В. Онуфер провів майже 250 ігор. У 2000 р. обслуговував фінал Кубка України з футболу.

Хоч кар’єру судді Валерій Георгійович розпочав дещо пізно, у 30-річному віці, однак став першим у країні, кому разом із Василем Мельничуком, Володимиром П’яних та Вадимом Шевченком присвоїли звання арбітра ФІФА (1993). Талановитий у своїй справі, В. Онуфер при обласній федерації футболу вів Школу молодого арбітра, успішно зарекомендував себе в ролі інспектора та члена експертної комісії

Федерації футболу України, доклав чимало зусиль для популяризації улюбленого виду спорту в краї. Зробив вагомий внесок у популяризацію Закарпаття на міжнародній арені.

Валерій Георгійович помер 21 лютого 2011 року після важкої хвороби. Із дружиною Тетяною виховав сина Валерія. В Ужгороді з 2000-го року почали організовувати міні-футбольні турніри на честь В. Онуфера, а після смерті футбольного діяча – турніри пам'яті. На телеканалі “Тиса-1” (Ужгород) про відомого арбітра було зроблено великий документальний фільм.

Володимир Тарасюк

Джерельні приписи:

1. Онуфер, Валерій. “Я вірю в майбутнє українського футболу”: [розмова з футбол. арбітром / вели : Б. Верес, В. Тарасюк] // Срібна Земля. – 1994. – 5 лют. – С. 12.

* * *

2. Тарасюк, Володимир Юрійович. Розвиток спорту на Закарпатті в незалежній Україні (1991–2011) / В. Ю. Тарасюк. – Ужгород : ФОП Бреза А. Е., 2011. – 260 с. : фот. кольор.

Зі змісту : [про В. Онуфера]. – С. 35-36, 40, 247 : кольор. фот.

* * *

3. Гаджега, В. М. Онуфер Валерій Георгійович : [футбол. арбітр] / В. М. Гаджега // Енциклопедія Закарпаття: визначні особи ХХ століття. – Ужгород : Гражда, 2007. – С. 231.

4. Селменський, Степан. Перерваний політ... : [некролог ; футбол. арбітр В. Онуфер] / С. Селменський // Спорт тайм. – 2011. – 22 лют. – С. 1 : фот.

5. Традиційний турнір до дня народження відомого закарпатського арбітра : [В. Онуфер] // Срібна Земля. – 2011. – 11 лют. – С. 16.

Березень: 6

РОМАН АНДРІЙОВИЧ ОФІЦИНСЬКИЙ

50-річчя від дня народження доктора історичних наук,
професора, завідувача кафедри історії України
Ужгородського національного університету (нар. 1969)

Р. А. Офіцинський народився 6 березня 1969 р. в с. Оглядів Радехівського району Львівської області в селянській сім'ї, котра виховала трьох дітей – двох синів і доньку. Мати Текля Семенівна (до заміжжя – Олійник) працювала в рільничій ланці місцевого колгоспу, батько Андрій Петрович – водієм у райцентрі. У 1986 р. Роман у рідному селі закінчив середню школу із срібною медаллю і вступив на історичний факультет Ужгородського державного (нині національного) університету. Після першого курсу його призвали на дворічну дійсну строкову службу, яку проходив на космодромі "Байконур" (Каззахстан). Нагороджений медаллю "За відзнаку у військовій службі". Після демобілізації продовжив навчання в університеті, який закінчив із відзнакою за спеціальністю "історик, викладач історії" у 1993 р. Згодом була аспірантура при кафедрі історії України (1993–1996), здобуття ще однієї вищої освіти – за спеціальністю "правознавство" – на факультеті післядипломної освіти (2001–2003).

В Ужгородському університеті працює з вересня 1992 р.: спочатку за сумісництвом (лаборант, молодший науковий співробітник, асистент кафедри), а від березня 1997 р. – на постійній основі, пройшовши шлях від асистента до проректора. Трудився в різних підрозділах: Науково-дослідному інституті карпатознавства, кафедрі історії та теорії держави і права, кафедрі політології, кафедрі історії Угорщини та європейської інтеграції, кафедрі історії України, ректораті. У 2012–2014 рр. обіймав посаду проректора з науково-педагогічної роботи і міжнародних зв'язків, а від 2012 р. донині – завідувач кафедри історії України. Успішно справляється з усіма обов'язками.

Одночасно суміщав працю заступником директора Закарпатського центру соціальних служб для молоді (1994–1996), викладачем Ужгородського комерційного технікуму (1997–1998), головним редак-

тором обласної щотижневої газети "Соціал-демократ" (1998–2002), головним редактором тижневика "Світогляд" (2002–2003), експертом нідерландської компанії "Arcadis Euroconsult" (2004), лектором у літніх школах Масачусетського університету і Грінфілдського коледжу, США (2007, 2008), дослідником проектів Угорської академії наук (2008–2013) і Міжнародного фонду "Взаєморозуміння і толерантність" (2012–2013), лектором і професором Закарпатського інституту післядипломної педагогічної освіти (2009 – донині), дослідником і редактором енциклопедичного видання "Звід пам'яток історії та культури України. Закарпатська область" (2014 – донині), лектором Закарпатського обласного центру перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників органів державної влади, органів місцевого самоврядування, державних підприємств, установ і організацій (2017 – донині).

Ведемо мову про багатогранну й ерудовану особистість, що глибоко цікавиться злободенними питаннями низки соціогуманітарних наук: історії, етнології, краєзнавства, літературознавства тощо. Спробуємо коротко охарактеризувати здобутки в цих напрямках.

Ставши аспірантом, Роман Офіцинський під керівництвом професора Михайла Болдижара вивчав проблему політичного розвитку Закарпаття у складі Угорщини (1939–1944). Багато часу провів у Державному архіві Закарпатської області, опрацював необхідні фонди (передусім 2558, де зібрані багатотомні кримінальні справи на діячів краю). Значну увагу приділив крайовій періодиці, особливо тим виданням, що виходили під опікою тогочасних політиків А. Бродія, С. Фенцика, О. Ільницького та ін.

Дисертант ґрунтовно охарактеризував політико-правову ситуацію в краї, об'єктивно відобразив діяльність провідних політичних сил – українського, угрофільського, прочехословацького і прорадянського спрямувань. На момент захисту кандидатської дисертації мав уже шість публікацій за темою дослідження, у тому числі два окремі видання – мінімонографію "Нелегальний перехід угорсько-радянського кордону в 1939–1941 роках" (Прага-Ужгород, 1993) та брошуру "Закарпатська молодь у роки Другої світової війни" (Ужгород, 1995). У травні 1996 р. Р. Офіцинський на велелюдному засіданні спеціалізованої вченої ради Ужгородського університету успішно захистив дисертацію на здобуття ступеня кандидата історичних наук, а наступного року за її результатами оприлюднив монографію під грифом Інституту історії України НАН України у Києві.

Наступна проблема, яку на дисертаційному рівні дослідив Роман Андрійович, – це особливості державотворчого процесу в Україні 1991–2004 років за матеріалами періодики провідних країн Заходу. Науковим консультантом докторської дисертації став заступник директора Інституту історії України НАН, професор Станіслав Кульчицький. Роман Офіцинський детально проаналізував політико-правову ситуацію в Україні, особливості національно-політичного розвитку держави, обґрунтував закономірність Помаранчевої революції, звернув увагу на націєтворчі аспекти тощо. А ще простежив обставини ухвалення Конституції України, ядерного роззброєння, появи олігархічних утворень, “касетного” скандалу, закриття Чорнобильської АЕС, президентського марафону 2004 р., а також специфіку електоральної поведінки населення, масових акцій протесту, духовно-релігійних протиріч і т. п.

Дисертант широко використав публікації таких впливових зарубіжних щоденників, як “The Wall Street Journal”, “The New York Times”, “The Washington Post”, “The Washington Times”, “Los Angeles Times”, “The Christian Science Monitor”, “The Globe and Mail”, “The Daily Telegraph”, “The Independent”, “The Times”, “The Financial Times”, “The Guardian”, “Berliner Zeitung”, “Die Welt”, “Handelsblatt”, “Süddeutsche Zeitung”, “Neue Zürcher Zeitung”, “Le Monde”, “Le Temps”, “El Pais”, “Corriere della Sera” та ін. Названу проблематику він висвітлив у 35 наукових працях, у тому числі в одній монографії та 20 статтях у фахових виданнях. 26 квітня 2006 р. відбувся успішний прилюдний захист цієї докторської дисертації. Серед її наукових опонентів – членкореспондент НАН України Віктор Даниленко. Звання професора Р. Офіцинському присвоєно наказом міністра освіти і науки України 3 липня 2008 р.

Загалом учений досліджує різні періоди історії України, міжнародні зв'язки, зарубіжну історіографію. У колективній монографії “Закарпаття 1919–2009 років: історія, політика, культура” (Будапешт – Ужгород, 2010) він розкрив особливості угорської окупації та анексії краю, радянзації та подальших перетворень, зокрема ставлення держави до церковних інституцій, культури, медіа, спорту після 1944 року. У цьому ж контексті згадаємо науково-популярні книжки ювіляра “Тяжко жити Касандрою... Україна. 2006–2008” (Ужгород, 2008) та “Сталеві нерви тореадора... Україна. 2009–2014” (Ужгород, 2015).

Наступні улюблені галузі науки Романа Офіцинського – етнографія та фольклористика. До речі, його перша наукова публікація присвячена народному календарю села Хижа Виноградівського району (1990). Окремо він описав зимові та весняні народно-театральні дійства у селі Округла Тячівського району. Предметно зацікавився побутуванням у регіоні вертепу і народними переказами. У його бібліографії зустрічаємо публікації про так зване “русинське” питання, етнокультурне становище євреїв і ромів Закарпаття, демографічні втрати краю в Другій світовій війні тощо.

Наш колега – серйозний дослідник творчої спадщини українсько-го генія Івана Франка (1856–1916). Цій проблемі присвятив понад десяток публікацій. У них розкривається археографічна діяльність І. Франка в Науковому товаристві ім. Т. Шевченка у Львові, взаємини М. Грушевського та І. Франка, закарпатське франкознавство... А усе це увінчала монографія “Іван Франко в історіографічному трикутнику: інтерпретація, джерела, взаємини” (Ужгород, 2011).

Роман Андрійович – знаний краєзнавець, член Національної спілки краєзнавців України з 2013 р. Він проводить активну краєзнавчу діяльність протягом уже чверті століття. Як представник наукової громади, тривалий час був членом колегії Державного архіву Закарпатської області (2008–2012), а також членом конкурсної комісії з виборів директора Закарпатського краєзнавчого музею ім. Т. Легоцького (2016), головою журі щорічних книговидавничих виставок “Книга-Фест”, що проводилися Закарпатською обласною державною адміністрацією та Закарпатською обласною універсальною науковою бібліотекою ім. Ф. Потушняка у 2016–2018 рр. Чимало його резонансних публікацій є краєзнавчими. Насамперед відзначимо монографію “Новоселиця у минулому і сьогодні (1371–2009 роки)” (Ужгород, 2009).

Так само професійно Р. Офіцинський студіює літературний процес ХХ–ХХІ століть. Це засвідчує низка літературознавчих статей, повідомлень, рецензій і т. д. Узагальнюючим на цій царині стало його видання “Новітня література Закарпаття” (Ужгород, 2015).

Роман Офіцинський – не тільки відомий дослідник, але й письменник, перу якого належать збірки поезій, а саме: “Нашестя ангелів” (Ужгород, 1993), “Ураган тисячоліть” (Ужгород, 1997), “Ідеологія повстань” (Ужгород, 2004), “Жура журавлів” (Ужгород, 2018). Осібними

виданнями побачили світ його публіцистичні нариси “Сто вражень з Америки” (Ужгород, 2001) та “Дев’ять бокорашів і зрадлива Тиса” (Ужгород, 2003), книжки короткої прози “Ломиголівка” (Ужгород, 2015) та “Червона лінія” (Ужгород, 2018). І ми віримо, що ювіляр ще порадує нас новими художніми творами.

Звернемо увагу на той факт, що Роман Андрійович є активним журналістом. Має зо дві сотні різножанрових публікацій у періодичних виданнях: друкованих та електронних. А ще він був головним редактором обласних тижневиків “Соціал-демократ” (1998–2002) і “Світогляд” (2002–2003), різноманітних наукових збірників, зокрема періодичних – кварталника “Молодь – Україні” (1994–1997) і щорічника “Тисячоліття – Millennium” (2014 – донині).

Ювіляр добре відомий як досвідчений педагог, автор методичних розробок і навчальних посібників для студентів закладів вищої освіти. Нині в рідному університеті викладає навчальні дисципліни “Сучасна історія України” (на четвертому курсі бакалаврату), “Історія та археологія” як освітня і наукова спеціальність (на першому році навчання здобувачів ступеня доктора філософії) та ін. Є керівником проектної групи і гарантом освітньо-наукової програми підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії зі спеціальності “Історія та археологія” в Ужгородському університеті із 2016 р. Тоді ж під його орудою на бакалавраті за освітньою програмою “Історія та археологія” започатковано спеціалізацію “Американістика”, що забезпечується кафедрою історії України у тісній співпраці з інформаційно-ресурсним центром “Вікно в Америку” Закарпатської обласної універсальної наукової бібліотеки ім. Ф. Потушняка. За ініціативи й організаційних зусиль Р. Офіцинського в альма-матер відновлено після чвертьстолітньої перерви етнографічну практику студентів-істориків у формі літніх польових експедицій, що під його особисті гарантії вже відбулися у с. Ворочово Перечинського району (2015), смт Великий Бичків (2016) і с. Лазещина (2017) Рахівського району, с. Онок Виноградівського району (2018).

Чудово знає теоретичний та фактичний матеріал своїх дисциплін, методику викладання, психолого-педагогічні особливості студентської молоді. Образно кажучи, вчить студентів, аспірантів та й колег учитися за будь-яких обставин, заохочує їх до сумлінної наукової та педагогічної праці. У цьому ж переконає його принципова позиція

під час керівництва ним спеціалізованою вченою радою з історичних наук Ужгородського університету для захисту кандидатських і докторських дисертацій за спеціальностями "Історія України" і "Всесвітня історія" (2013–2016). Особисто підготував сімох кандидатів історичних наук – Тетяна Безега (2008), Володимир Піпаш (2009), Віктор Рекіта і Віктор Петрецький (2011), Сергій Гордійчук (2015), Юрій Славик і Павло Худіш (2016). Вони продовжили його напрацювання з новітньої історії: міжнародних відносин (П. Худіш), політичних репресій (С. Гордійчук, Ю. Славик), переломних етапів політичного (В. Петрецький, В. Піпаш) та економічного (Т. Безега) розвитку, ролі особи в історії (В. Рекіта).

Роман Офіцинський розробив і опублікував навчально-методичні праці з низки курсів, передусім з новітньої історії України. А ще є автором навчального посібника "Європейська та євроатлантична інтеграція України: соціальний аспект" (Ужгород, 2007), та співавтором ще двох – "Міжнародний імідж України" (Львів, 2007) та "Експерсії Ужгородом" (Ужгород, 2017). Усі вони одержали не тільки схвальні відгуки рецензентів. У січні 2018 р. Р. Офіцинського удостоєно наукової премії ім. М. Лучкая Мукачівської греко-католицької єпархії за монографію "Народні перекази Закарпаття" і навчальний посібник "Експерсії Закарпаття", що вийшов за його ініціативи, наукового редагування і співавторства.

Роман Андрійович – гарний сім'янин. Разом з дружиною Мариною, філологом за фахом, виростили двох чудових синів – Юрія та Максима. Старший – Юрій – закінчив із відзнакою бакалаврат і магістратуру з історії в Ужгородському університеті, навчається в аспірантурі, оприлюднив монографію "Сучасна російсько-українська війна" (2018). Менший – Максим – магістрант економічного факультету УжНУ, активно займається спортом, майстер спорту з класичного паверліфтингу (2016). Обидва сини тішать батьків добрими справами і досягненнями.

Професор Роман Андрійович Офіцинський підійшов до свого ювілею з вагомими здобутками. Це тішить, стверджує правильність обраного ним курсу. Попереду нові плани і задуми, адже він повсякчас налаштований оптимістично попри все.

Микола Олашин

Джерельні приписи:

1. Офіцинський, Р. Дев'ять бокорашів і зрадлива Тиса: Щоденник експедиції / Р. Офіцинський. – Ужгород : Медіум, 2003. – 64 с. : іл.
2. Офіцинський, Р. Європейська та євроатлантична інтеграція України: соціальний аспект : навч. посіб. / Р. Офіцинський ; М-во освіти і науки України, Закарпат. держ. ун-т. – Ужгород : Ліра, 2007. – 320 с. – (Серія: “Євроінтеграція: український вимір”. Вип. 6).
3. Офіцинський, Р. Закарпатська молодь у роки Другої світової війни : (До 50-ліття Перемоги) / Р. Офіцинський, О. Довганич ; Закарпат. обл. рада, Закарпат. центр соц. служби для молоді, Закарпат. мол. дем. союз. – Ужгород : Патент, 1995. – 40 с.
4. Офіцинський, Р. Іван Франко в історіографічному трикутнику: інтерпретації, джерела, взаємини : монографія / Р. Офіцинський ; М-во освіти і науки, молоді та спорту України, Ужгород. нац. ун-т. – Ужгород : Гражда, 2011. – 248 с.
5. Офіцинський, Р. Ідеологія повстань : поезія / Р. Офіцинський ; післямова В. Марка. – Ужгород : Гражда, 2004. – 72 с.
6. Офіцинський, Р. Ломиголівка: Букварик політичних іроній у поновленому жанрі квазіутопічного псевдороману із сучасного узбіччя / Р. Офіцинський. – Ужгород : Гражда, 2015. – 96 с.
7. Офіцинський, Р. Народні перекази Закарпаття : монографія / Р. Офіцинський ; Нац. спілка краєзнавців України ; відп. ред. О. Реєнт. – Ужгород : Гражда, 2015. – 176 с.
8. Офіцинський, Р. Нашестя ангелів : поезії / Р. Офіцинський ; післямова В. Басараба. – Ужгород : Патент, 1993. – 70 с.
9. Офіцинський, Р. Нелегальний перехід угорсько-радянського кордону в 1939–1941 роках / Р. Офіцинський ; Ужгород. держ. ун-т. – Прага ; Ужгород, 1993. – 70 с. – (Studia carpatica = Карпатознавчі студії. Спец. вип.).
10. Офіцинський, Р. Новітня література Закарпаття : літературознав. ст., нариси, рец., огляди / Р. Офіцинський. – Ужгород : Гражда, 2015. – 120 с.
11. Офіцинський, Р. Новоселиця у минулому і сьогодні (1371–2009 роки) : іст.-краєзнав. монографія / Р. Офіцинський. – Ужгород : Гражда, 2009. – 512 с : іл.
12. Офіцинський, Р. Політичний розвиток Закарпаття у складі Угорщини (1939–1944) : монографія / Р. Офіцинський ; НАН України, Ін-т історії України; відп. ред. В. Смолій. – К., 1997. – 244 с.
13. Офіцинський, Р. Політичний розвиток незалежної України (1991–2004) в аспекті європейської ідентичності (На матеріалах періодики Заходу)

: монографія / Р. Офіцинський ; НАН України, Ін-т історії України; відп. ред. С. Кульчицький. – К.; Ужгород, 2005. – 468 с.

14. Офіцинський, Р. Сталеві нерви тореадора... Україна 2009–2014 : наук.-публіцист. вид. / Р. Офіцинський. – Ужгород : Гражда, 2015. – 244 с.

15. Офіцинський, Р. Сто вражень з Америки : публіцистика / Р. Офіцинський. – Ужгород : Мистец. лінія, 2001. – 60 с.

16. Офіцинський, Р. Тяжко жити Касандрою... Україна. 2006–2008 : наук.-публіцист. вид. / Р. Офіцинський. – Ужгород : Гражда, 2008. – 352 с.

17. Офіцинський, Р. Українсько-польські стосунки у дистрикті Галичина (1941–1944) / Р. Офіцинський, Л. Хаврак ; М-во освіти і науки України, Ужгород. нац. ун-т ; передм. Н. Антонюка. – Ужгород : Гражда, 2002. – 88 с.

18. Офіцинський, Р. Ураган тисячоліть : поезії / Р. Офіцинський ; післямова Б. Бендзара. – Ужгород : Поличка “Карпатського краю”, 1997. – 96 с.

* * *

19. Експерсії Ужгородом : навч. посіб. з іст. експурсознавства / Нац. спілка краєзнавців України ; за ред. Р. Офіцинського. – Ужгород : РІК-У, 2017. – 338 с.

20. Міжнародний імідж України : навч. посіб. / авт. кол. : Р. Офіцинський [та ін.] ; М-во освіти і науки України, М-во оборони України, Нац. ун-т “Львів. політехніка”, Львів. ін-т сухопут. військ ім. гетьмана П. Сагайдачного. – Л. : ЛІСВ, 2007. – 167 с.

* * *

21. Офіцинський, Р. “Фальшували минуле Закарпаття у всі епохи” : [розмова з професором, зав. каф. історії України УжНУ / вела М. Алдон] / Р. Офіцинський // Наш Ужгород. – 2017. – 15-21 груд. – С. 6 : фот.

22. Офіцинський, Р. “Я не журналіст і не політик. Моє покликання осмислювати минуле” : [інтерв'ю з голов. ред. газ. “Соціал-демократ”, канд. іст. наук Р. Офіцинським / вела Г. Валюк] // Соціал-демократ. – 2002. – 16 лют. – С. 11.

* * *

23. Віднянський, С. Офіцинський Роман Андрійович / С. Віднянський, М. Олашин // Українські історики : біобібліогр. довід. – Вип. 3. / НАН України, Ін-т історії України ; редкол. : В.А. Смолій (голов. ред.) [та ін.]. – К., 2010. – С. 203.

24. Габор, В. Офіцинський Роман Андрійович / В. Габор // Українська журналістика в іменах : матеріали до енциклопед. слов. – Вип. 10 / НАН України, Львів. наук. б-ка ім. В. Стефаніка ; за ред. М. Романюка. – Л., 2003. – С. 357-358.

25. Офіцинський Роман Андрійович : [професор, зав. каф. історії України УжНУ] // Історичний факультет Ужгородського національного університету. – Ужгород : Гражда, 2010. – С. 182-184 : портр. – Бібліогр. наприкінці ст.

Березень: 16

ОЛЕКСІЙ ЛЕОНІДОВИЧ ПЕТРОВ

160-річчя від дня народження карпатознавця (1859–1932)

О. Петров народився в Петербурзі у сім'ї протоієрея. Закінчив там гімназію (1876), історико-філологічний факультет Петербурзького університету (1880). Викладав історію в петербурзьких гімназіях, з 1887 р. професор слов'янознавства Вищих жіночих курсів, а по тому Петербурзького університету (1890–1922). Був дійсним членом "Наукового товариства ім. Т. Шевченка" у Львові.

Весь його науковий доробок присвячено історії Закарпаття або Угорської Русі. Вперше відвідав наш край 1885 р., зупинився у с. Чертіжному Земплінського комітату у зятя В. Добрянського професора А. Будиловича. Потім О. Петров відвідував Закарпаття 1890, 1897, 1911 р. О. Петров активно співпрацював з тогочасною закарпатською пресою, зокрема з газетою "Листок", її видавцем Є. Фенциком, іншими нашими священиками, які й допомагали йому у його експедиціях. Водночас результати останніх друкувалися в авторитетних петербурзьких і московських виданнях. З 1922 р. О. Петров, емігрувавши з радянської Росії до Чехословаччини, щороку відвідував Підкарпатську Русь і Пряшівщину, вивчав тут книжкові збірки і архівні матеріали.

В результаті кропіткої дослідницької роботи з під руки О. Л. Петрова виходять 9 випусків "Матеріали для історії Угорської (Закарпатської) Русі". За перші шість томів цього видання він отримує в Петербурзькому університеті, де працював, вчений ступінь магістра (1907), а потім доктора слов'янознавства (1911). За цей самий дев'ятитомник дослідник удостоєний трьох академічних премій: імені митрополита Макарія, графа Уварова і Ахматова.

У перших двох випусках ішлося про церковну історію величезної Мукачівської єпархії, яка охоплювала 13 комітатів Угорського королівства. Автор ретельно дослідив становище православних у XVII ст., обставини підготовки та укладання Ужгородської унії 1646–1649 р., а відтак і її поступове поширення на територію кінець-кінцем усїєї єпархії, широкі полемічні рухи, зіткнення на конфесійному ґрунті, бороть-

бу за визнання не канонізованої раніше єпархії. Багато схем і висновоків, запропонованих О. Петровим, лишаються популярними і досі.

Третій том присвячено дарчій грамоті Ф. Корятовича, даній Мукачівському монастирю, якою обитель насамперед обґрунтувала свої майнові права. Грамота і раніше активно обговорювалася дослідниками, лежала в основі місцевої історіографії з часів Й. Базилевича. Автор підійшов до цієї грамоти гіперкритично, чим тільки підлив олії до вогню. Полеміка навколо грамоти і загалом особи князя, його ролі в історії Закарпаття розгорнулася з новою силою і продовжується понині.

У четвертому випуску п'ять окремих статей історико-церковної, історико-географічної і культурологічної тематики. А от п'ятий том присвячено "Урбарію" Марії-Терезії – великому поземельному реєстрові, укладеному імператрицею з метою впорядкування майнових і аграрних відносин, навіть обмеження до певної міри сваволі дворян щодо їхніх кріпаків. "Урбарій" містить колосальну топонімічну, ономастичну, генеалогічну та економічну інформацію. О. Петров перший комплексно охарактеризував це безцінне джерело і сприяв подальшому його вивченню (за цим документом захищено вже кілька дисертацій, проте студії тривають і далі). Сам же дослідник назвав документ першою пам'яткою угро-руського наріччя і толерував передусім його лінгвістичні аспекти.

У шостому випуску "Пределы угро-русской речи в 1773 р. по национальным данным" на основі того-таки "Урбарію", а також багатьох інших кадастрових документів прослідковано розселення русинів у кожному селі, де здійснювалася реформа – як у межах нинішніх Закарпаття і Пряшівщини, так і поза ними. Свої висновки дослідник сформулював у відповідним чином оформлених картах.

Сьомим випуском опубліковано дві видатні пам'ятки закарпатської писемності – "Нягівське учительне євангеліє" за списком 1758 р. та "Оборона верному человеку" ієрея Михаїла. Обидва твори ретельно прокоментовані. Студії продовжені і у восьмому випуску, де Нягівське євангеліє характеризується як свідчення значного впливу реформаційних віянь і впливів на русинів. Дев'ятий випуск присвячено окремим джерелознавчим й історичним питанням.

Та найбільшою заслугою О. Петрова перед закарпатською історіографією є введення ним у науковий обіг величезної кількості доку-

ментів – актів, манускриптів, ділового листування. Заради цього він обстежив чимало архівів – державних, комунальних, церковних. Документи стосовно русинів відшукувалися не тільки на Закарпатті і Пряшівщині, а й у глибині Угорщини, а потім Чехословаччини. У результаті в 4-му томі “Матеріалів” навіть опубліковано огляд “Архивы и библиотеки Угорщины”. Також ним виявлено грамоту 1404 р. про заснування Грушівського монастиря.

Найдавніші зі збережених документів, обліковані ним у збірнику “Древнейшие грамоты по истории карпаторусской церкви и иерархии 1391–1489 г.” (1930). Також О. Петров 1924 р. опублікував документи візитацій (ревізій), які здійснювали у Мукачівській єпархії її владики упродовж 1750–1767 р., цей збірник став безцінним джерелом з історії церковного мистецтва і матеріального становища церкви загалом. Окрему брошуру присвячено “Трактату про справи Угорської Русі” словацького просвітителя Матвія Бела. Однією з останніх праць історика стала стаття “К истории “русских интриг” в Угрии XVIII в.” (1930), присвячена історико-дипломатичним і торговим реаліям. Своєрідним науковим заповітом стала брошура “Задачи карпаторусской историографии” (1930).

1924 р. О. Петрова обрано першим почесним членом Товариства ім. О. Духновича в Ужгороді, він неодноразово публікувався у його виданнях. Помер він 5 січня 1932 р. у Празі після важкої хвороби, похований там само на знаменитому Ольшанському кладовищі. Розлогими некрологами відгукнулися І. Панькевич, Д. Дорошенко, Ю. Яворський.

Сергій Федака

Джерельні приписи:

1. Петров, А. Древнейшая на Карпатской Руси шолтысская грамота 1329 г. / А. Петров. – Ужгород, 1929. – Текст рос. мовою.
2. Петров, А. Древнейшая церковнославянская грамота 1404 г. о карпаторусской территории к основанию Грушевского монастыря св. архангела Михаила в Марамороше / А. Петров. – Ужгород, 1927. – Текст рос. мовою.
3. Петров, А. Древнейшие грамоты по истории карпаторусской церкви и иерархии 1391–1498 гг. / А. Петров. – Прага, 1930. – Текст рос. мовою.
4. Петров, А. Задачи карпаторусской историографии / А. Петров. – Прага, 1930. – Текст рос. мовою.

5. Петров, А. К вопросу о словенско-русской этнографической границе / А. Петров. – Ужгород, 1923. – Текст рос. мовою.

6. Петров, А. Материалы для истории Закарпатской Руси. Т. 8-9 / А. Петров. – Прага, 1923–1932. – Текст рос. мовою.

7. Петров, А. Материалы для истории Угорской Руси. Т. 1-7 / А. Петров. – СПб., 1905–1914. – Текст рос. мовою.

8. Petrov, A. Národopisná mapa Uher podle úředního lexikonu osad z roku 1773 / A. Petrov. – Praha, 1924. – Текст чes. мовою.

* * *

9. Петров, А. Л. Заметки об Угорской Руси / А. Л. Петров // Вчені Росії про Закарпаття : із карпатознав. спадщини. – Ужгород : Ужгород. міська друк., 2009. – С. 201-220. – Текст рос. мовою.

10. Петров, А. Л. Задачи Карпато-Русской историографии / А. Л. Петров // Вчені Росії про Закарпаття : із карпатознав. спадщини. – Ужгород : Ужгород. міська друк., 2009. – С. 115-128. – Текст рос. мовою.

11. Петров, Алексей. О подложности грамоты князя Феодора Кориатовича 1360 г. / А. Петров // Хроніка-2000. Україна – Угорщина. Ч. 1. – 2011. – С. 325-357. – Текст рос. мовою.

* * *

12. Віднянський, Степан Васильович. Петров Олексій Леонідович : [рос. учен.-славіст і педагог, вивчав історію Закарпаття й культуру “карпато-рус. народу”] / С. В. Віднянський // Енциклопедія історії України. Т. 8 : Па-Прик. – К. : Наук. думка, 2011. – С. 193. – Бібліогр. наприкінці ст.

13. Кобаль, Олена. Тиводар Легоцький і Олексій Петров : [про взаємини закарпат. науковця з рос. мандрівником] / О. Кобаль // Науковий збірник Закарпатського краєзнавчого музею. – Вип. 2. – Ужгород, 1996. – С. 76-83. – Бібліогр. наприкінці ст.

14. Король, І. В. Францев і О. Петров як дослідники історії і культури Закарпаття / І. Король, Ю. Баб'як // Матеріали наукової конференції, присвяченої пам'яті Івана Панькевича. – Ужгород, 1992. – С. 223-227.

15. Олашин, Микола. Дослідник історії Закарпаття: до 140-річчя від дня народження О. Л. Петрова / М. Олашин // Календар “Просвіти” на 1999 рік / Закарпат. край. т-во “Просвіта”. – Ужгород, 1999. – С. 83-85.

16. Олексій Петров : літературознавець ; [рос. вчений] // Хланта, І. Літературне Закарпаття у ХХ столітті / І. Хланта. – Ужгород : Закарпаття, 1995. – С. 547-550 : портр.

17. Петров Олексій : (1859–1932) : [рос. вчений-славіст і педагог, вивчав історію Закарпаття] // Закарпаття в енциклопедії українознавства. ТТ. 1-11. – Ужгород : Гражда, 2003. – С. 118.

18. Петров Олексій Леонідович : (4(16)–3.1859-5.1.1932) : [рос. вчений-славіст і педагог, вивчав історію Закарпаття] // Діячі історії, науки і культури Закарпаття. – Ужгород : Патент, 1999. – С. 140-141 : портр.

19. Разгулов, Валерій. Патриарх Карпаторусской историографии Алексей Петров : к 80-летию со дня смерти : [рус. учений, который изучал наш край] / В. Разгулов // Європа-центр. – 2012. – 13 янв. – С. 14. – Текст рос. мовою.

0. Федака, Павло. Народна магія і заклинання закарпатців : [про публікацію відом. історика, дослідника історії Закарпаття О. Петрова “Угорско-русские заговоры и заклинания начала XVII века”] / П. Федака // Трибуна. – 2012. – 14 груд. – С. 4.

Березень: 23

АНАТОЛІЙ БОРИСОВИЧ ЗАТІН

65-річчя від дня народження всесвітньо відомого композитора, симфонічного диригента, концертуючого піаніста, ансамбліста, аранжувальника, педагога, ректора музичної академії і діяча культури (нар. 1954)

В еру глобалізації плідна музична діяльність нашого земляка професора музики Анатолія Борисовича Затіна вже давно увійшла до скарбниці світового мистецтва. Він має статус “артиста світу”. Не випадково, на запитання журналістів: громадянином якої країни він себе відчуває – музикант, зазвичай, відповідає: громадянином Землі. Його напружений і насичений графік роботи включає концертування, майстер-класи, участь у складі журі найвідоміших і найпрестижніших виконавських конкурсів на різних континентах земної кулі.

Анатолій Борисович є визнаним композитором, автором понад 50-ти різножанрових творів, кількаразовим лауреатом міжнародних композиторських конкурсів та талановитим аранжувальником, якого Сергій Слонимський ставив в один ряд з Миколою Римським-Корсаковим. Твори А. Затіна отримали численні нагороди від таких організацій, як Міжнародної асоціації мідних духових інструментів “Brass Bulletin”, Санкт-Петербурзького осередку Спілки композито-

рів, Всеросійського театрального товариства, Асоціації музикантів Італії, Міжнародного кінофестивалю в Уругваї і т. д.

У світових мистецьких колах митець завоював славу відомого симфонічного диригента. Він заснував камерний оркестр ВАСН, з яким об'їздив багато країн; керує провідним симфонічним оркестром Мексики, на контрактній основі диригує найрізноманітнішими відомими філармонійними симфонічними оркестрами Європи, Америки та Азії. Виступає в Україні, Естонії, Фінляндії, Норвегії, Угорщині, Великобританії, Італії, Франції, Німеччині, Австрії, Північній Кореї, Китаї, Японії тощо; постійний учасник відомих великих світових фестивалів.

Водночас Анатолій Борисович – блискучий піаніст і ансамбліст. Створений ним у 2003 р. “Duo Petrof” (у складі: Анатолій Затін, Влада Васильєва) входить до числа найкращих фортепіанних дуетів світу, неодноразово відзначений золотими, срібними і бронзовими медалями найголовніших міжнародних конкурсів. Фортепіанний ансамбль здійснив не одне світове турне, випустив компакт-диски, презентував їх на міжнародних музичних виставках у різних країнах світу, кількоразово “Duo Petrof” визначався “кращим класичним ансамблем року”.

Окрім всього, доктор музики Анатолій Затін ще й талановитий педагог. Музикант щедро ділиться своїми знаннями з творчою молоддю. Завдяки застосуванню навчальних програм, спеціально ним розроблених, починаючи з 1999 р. в закладі налічується більше вісімдесяти лауреатів музичних конкурсів національного та міжнародного рівнів. Високий відсоток складають іноземні студенти, що приїждять до нього на навчання з Канади, Америки та країн Європи. Викладання суміщає з обов'язками голови музичного департаменту та декана Інституту вишуканих мистецтв Університету м. Коліма (Мексика), а також генерального директора Міжнародної музичної академії Анатолія Затіна (AIMAZ), що працює під егідою ЮНЕСКО.

За плідну діяльність в галузі музичного виконавства у 1990 р. Анатолій Борисович удостоєний Почесної медалі UNICEF, а у 2015 р. відзначений найвищою міжнародною нагородою ЮНЕСКО та головною премією в галузі академічної музики – золотою медаллю Моцарта – 2015 “за блискучу кар'єру в класичній музиці”. [Серед володарів цієї нагороди є Пласідо Домінго, Леонардо Війеда, Мстислав Ростропович, Володимир Співаков та ін.].

Розпочалася творча біографія Анатолія Затіна на Закарпатті. Майбутній маестро народився в Ужгороді, куди його батьків – яскравих музикантів, запросили працювати в Закарпатський народний хор. Переживши Голодомор, жахи Другої світової війни та ідеологічні перекося сталінського режиму, вони особливо гостро цінували і любили життя, наповнили його любов'ю і мудрістю, а все, чим займалися, робили тільки на найвищому рівні. В їх родині панувала висока духовність, людяність, оптимізм, порядність, цілеспрямованість, працьовитість.

Анатолій зростав в оточенні музики. Тато Борис Гарифович – баяніст Закарпатського народного хору (згодом викладач Ужгородського державного музичного училища та дитячої музичної школи ім. П. Чайковського, завуч музичної школи); мама Надія Григорівна – співачка Закарпатського народного хору (зі здобуттям другого фаху – диригент хору, провідний викладач і завідувач секції “теорія музики” в дитячій музичній школі ім. П. Чайковського); старша сестра Раїса – баяністка, студентка УжДМУ (у подальшому – викладач та завуч музичної школи в Ужгороді). Усі були музикантами! І хлопчик “влився” у це музичне середовище. З музикою він стикався упродовж усього дня: вдома, коли усі по черзі займалися; у філармонії, куди батьки брали його на репетиції та концерти Закарпатського народного хору (цього маленького слухача диригент хору Михайло Кречко називав не інакше, як “симпатяга”).

Вже з трьох років хлопчик почав відтворювати на фортепіано свої перші дитячі враження від навколишнього світу. Він міг годинами слухати платівки з класичною музикою, і рано визначився у своїх музичних смаках. Улюбленим композитором з дитинства став Сергій Прокоф'єв та його музична казка “Петрик і Вовк”. Серед дитячих розваг була “гра в музиканта”: на різноманітних коробочках хлопчик імітував гру на баяні. Так що татові довелося купити дитячий баян і навчити на ньому грати. У 5 років Анатолій із задоволенням концертував. Спостерігаючи за інтересом сина до музики, батьки віддали його навчатися.

Музична освіта Анатолія включила традиційні етапи професійного зростання: музичну школу – училище – консерваторію. В Ужгородській дитячій музичній школі ім. П. Чайковського він спеціалізувався з фортепіано. Його вчителями стали досвідчені педагоги-піаністи Рімма

Олександрівна Міцанко та Людмила Леонідівна Шапран. Викладачем сольфеджіо і музичної літератури стала його мама Надія Григорівна Затіна, яка в той час перейшла працювати в музичну школу і відіграла важливу роль у музичному вихованні сина. Старшим порадиником з композицій та імпровізації став Іштван Ференцович Мартон. Борис Гарифович згадував цікавий випадок вересня 1969 р. У перший тиждень навчального року в музичну школу несподівано приїхала чехословацька делегація, якій обов'язково необхідно було дати учнівський концерт, а готової програми ні у кого ще не було. Ситуацію "врятував" І. Мартон, який запропонував провести вечір імпровізації з учнем 6-го класу А. Затіним. Результат виявився приголомшливим.

У музичній школі основний інтерес у Толі викликали гра на роялі та композиція. З-під його пера вийшов ряд яскравих музичних творів: фортепіанні п'єси "Гроза", "Велосипед", "Маленька балада", хорова пісня "Дівчина з квітами" (на слова Юрія Чорі) тощо. Без відома батьків підліток бере участь у Всеукраїнському конкурсі юних композиторів і піаністів: самостійно пише конкурсний твір, надсилає його в Київ і здобуває першу премію (1969).

Окрилений перемогою, А. Затін готується і поступає в Ужгородське музичне училище (причому, на два відділи: фортепіанний та музично-теоретичний). Анатолію щастило на талановитих і яскравих викладачів. Клас фортепіано вела Тамара Антонівна Червенкова – талановита вихованка Дезидерія Задора (УжДМУ), Володимира Софроніцького та Генріха Нейгауза (Московська консерваторія). На музично-теоретичному відділі його головним наставником став композитор і музикознавець, випускник Ленінградської консерваторії Михайло Давидович Левін, котрий окрім викладання музично-теоретичних дисциплін вів у Анатолія композицію та систематично організовував концерти з новими композиторськими творами. Старшим другом і порадиником залишався Іштван Мартон.

У засвоєнні музичних знань юнак виявляв гідну подиву наполегливість і цілеспрямованість: активно удосконалював піаністичну техніку, стрімко прогресував як композитор, написавши понад 30 нових музичних творів. Незважаючи на юний вік, Анатолій опановував нові жанри та композиції великої форми: циклічні фортепіанні сонати, балади, цикли прелюдій, варіації, хорові цикли, струнне тріо, і навіть, симфонію. Один із найяскравіших опусів цього періоду – фор-

тепіанна соната № 1, прем'єра якої відбулася в концертному залі Закарпатської обласної філармонії у блискучому виконанні автора – тодішнього студента II курсу А. Затіна, засвідчила про високий творчий потенціал молодого музиканта та досягнення ним неабиякої композиторської майстерності. Вже тоді твори Анатолія вражали динамічністю, сучасним типом музичного мислення, технічною складністю та яскравим мелодизмом. Вони публікувалися і відзначалися схвальними відгуками в закарпатській періодиці.

Усвідомлюючи масштаби творчого обдарування юнака, під час зимових канікул 1972 р. М. Левін вирішив направити свого студента на консультацію в Ленінградську (нині Санкт-Петербурзьку) консерваторію до кращих композиторів країни.

Якість і кількість творів А. Затіна настільки приголомшили авторитетних професорів композиторського факультету, що вони написали листа батькам Анатолія з настійливим проханням максимально посприяти, щоби їх син екстерном закінчив музичне училище і в тому ж 1972 р. вступав до них.

В екстрених умовах за півроку Анатолію доводиться здавати усі іспити і заліки за III-IV курси училища, терміново вивчити випускну програму (щоправда, тільки зі спеціалізації “фортепіано”) та інтенсивно готуватися до вступу. Зусилля увінчалися прекрасними результатами: він отримує диплом з відзнакою, успішно проходить високий конкурсний відбір при вступі (понад 40 абітурієнтів на 8 місць історико-теоретичного та композиторського факультетів) і опиняється в класі провідних професорів консерваторії (переважно народних артистів): з композиції – у відомого композитора, піаніста і музикознавця Сергія Слонімського, з оркестрового диригування (факультативно) – у Альгіса Лукашавічуса і Равіла Мартинова, з фортепіано – у Юрія Ананьєва (асистента Г. Нейгауза), Павла Серебрякова та Абрама Логовінського.

У житті Анатолія настає найцікавіший етап навчання. Неймовірно захоплення високоякісними музичними заняттями у нього поєднується з фантастичною працездатністю. Він бере на озброєння крилатий вислів Д. Шостаковича: “талант – це лише 10 % успіху, 90 % – складає праця”. Темп роботи, взятий в кінці училища, на кілька порядків вище, а щоденна ґрунтовна підготовка до занять триває до пізнього вечора, а то й до ночі. Юнак цінує кожну хвилину. Пусту трату часу в міському транспорті заповнює створенням в дорозі но-

вих композиторських творів, а іноді, щоби даремно не витратити час на довгу дорогу до гуртожитку і назад, ночує в класі.

Музика його поглинає повністю. Багатогранність переростає в потребу і дозволяє розкрити потужний творчий потенціал. А. Затін запалюється багатьма цікавими музичними проектами: концертує, співпрацює з музикантами світової величини (в їх числі: Євген Мравінський, Равіл Мартинов, Радіон Щедрін та ін.), дебютує з Ленінградським філармонійним симфонічним оркестром, перемагає у консерваторських композиторських конкурсах і впевнено утверджується як композитор, оркестровий диригент та піаніст. Інтенсивність та результативність музичних занять Анатолія вражала навіть С. Слоніmsького. Не випадково під час спілкування з Надією Григорівною він стверджував, що мама до кінця не знає, наскільки її син талановитий. У 1977 р. юнак закінчує композиторський і оркестровий факультети Ленінградської консерваторії, розпочинає викладацьку роботу в Ленінградському музичному училищі ім. М. Мусоргського і ще на два роки (до 1979 р.) продовжує навчання в консерваторії по класу фортепіано.

1979 рік в житті музиканта виявився рубіжним. Саме тоді ще студентом консерваторії А. Затіна приймають до Спілки композиторів (одним із наймолодших в її історії), і він здобуває звання лауреата на Міжнародному конкурсі піаністів імені С. Прокоф'єва. Тобто у свої 25 років молодий музикант отримує статус визнаного композитора і піаніста країни. Водночас 1979-ий виявився межею між раннім періодом творчості і початком мистецької зрілості, яка в житті А. Затіна наступила раніше і на сьогоднішній день окреслює 40 років. Цей тривалий часовий проміжок включив: 1) етап навчання в Ленінградській аспірантурі з композиції (клас проф. С. Слоніmsького), викладання в консерваторії та домінування інтересу до інструментальної музики (1980–1983); 2) розквіт композиторської творчості (з переважанням театральних та інструментальних жанрів), активізацію концертного життя, участь у численних міжнародних фестивалях, серію звукозаписів із Ленінградським симфонічним оркестром (1984–1989); 3) етап роботи головним диригентом у Свердловському (нині Єкатеринбурзькому) театрі музичної комедії та у створеному ним Камерному оркестрі ВАСН, здійснення концертних турне з широкою географією та продовження звукозаписів (1990–1992); 4) переїзд в Мексику: педагогічна робота за контрактом в університеті м. Гвадалахара, май-

стер-класи в різних університетах Мексики та в Європі; заснування, керівництво і викладання у Міжнародній музичній академії Анатолія Затіна, активна концертна діяльність, запис компакт-дисків (1992–2001); 5) переїзд в м. Коліма (Мексика) і Мехіко, викладання у двох університетах, створення і утвердження фортепіанного дуету “Duo Petrof” (А. Затін – В. Васильєва), написання фортепіанної музики і великої кількості перекладів світової класики для двох фортепіано (в 4 руки), робота із нью-йоркським симфонічним оркестром “Pegasus”, справжнє світове визнання (2001– і до нині).

Протягом чотирьох десятиліть митець ні на мить не зупинявся на досягнутому. В його житті могли змінюватися обставини, місце перебування, композиторські інтереси і творчі пріоритети, але прагнення до невпинного удосконалення залишалось незмінним.

Музикант однаково успішно реалізувався в 4-ох музичних сферах: композиції, оркестровому диригуванні, фортепіанному виконавстві та музичній педагогіці, які тісно між собою переплелися. Щодо композиції в аспірантські роки захоплення оркестровим диригуванням спонукало до написання симфонічної музики, за що Анатолія Затіна називали “композитором-симфоністом”. У його творчому портфелі були Симфонія, Концерт для оркестру, два балети. Етапними виявилися 2 інструментальних концерти: потрійний – для труби, валторни, фортепіано та оркестру (1980) та подвійний – для флейти, клавесину і струнного оркестру (1983), написаними в неоромантичному дусі. Цікаво, що потрійний концерт був замовлений виконавцями світового рівня Тимофієм Докшицером і Віталієм Буяновським та початково планувався лише для двох рідко поєднаних у світовій практиці соло: труби і валторни. У процесі роботи композитор вирішив позмагатися із видатними музикантами і додав для себе партію фортепіано. Твір вийшов ефектним і яскравим. Він отримав концертне життя і був відзначений премією Міжнародної асоціації мідних духових інструментів “Brass Bulletin”. Флейтово-клавесинним концертом А. Затін закінчував аспірантуру і здобув 1 премію на V конкурсі композиторів Санкт-Петербурга. Обидва твори відразу ж після їх створення були записані на платівки й опубліковані у вигляді партитури, що принесло стрімку популяризацію і славу. За словами Д. Задора, якби А. Затін не написав нічого, а тільки цю музику, йому було би забезпечено місце в пантеоні кращих композиторів світу.

Інтерес до інструментального концерту породив ще два цікавих твори: Концерт для труби, фортепіано і струнного оркестру, написаний у 1987 р. на замовлення Володимира Кафельникова та Рапсодію на теми Ніно Рото для фортепіано з оркестром, відзначену у 1989 р. першою премією на Міжнародному композиторському конкурсі пам'яті Ніно Рото в Італії. У часі ці твори співпали з освоєнням оперного жанру. У 1987–1989 рр. А. Затін створив новаторський музично-театральний диптих про долю митця, що включив оперету “Безтурботний громадянин” та оперу-фарс “Жахливі сновидіння Херсонської губернії”. Сміливий експеримент А. Затіна у тандемі з талановитим режисером Кирилом Стражневим був відзначений Всеросійським театральним товариством, а самі твори отримали номінацію кращих музичних вистав 1987 та 1990 рр. З переїздом до Мексики композитор переключився в основному на камерно-інструментальний жанр (в переважній більшості на фортепіанні ансамблеві твори) та музику до кіно.

Як диригент і піаніст протягом тривалого часу він не тільки не втрачає виконавської форми, а міцно утримує планку лідера і музиканта світового рівня. На сьогоднішній день його твори та концерти в його виконанні зафіксовані різними фірмами звукозапису на компакт-диски і платівки, загальною кількістю понад 50. Він об'їздив з концертами до ста країн Європи, Америки і Азії, виступав у кращих концертних залах світу. Як педагог, за останні 15 років підготував понад 80 лауреатів національних і міжнародних конкурсів, з якими в процесі підготовки займається щодня, а при потребі й кілька разів на день.

А. Затін зберігає високу працездатність: щодня присвячує музичному мистецтву 14–16 годин. Його життя дуже динамічне, розписане на кілька років вперед, включає оригінальні творчі проекти, нові контракти на звукозаписи, гастрольні турне, організацію міжнародних майстер-класів з композиції, диригування та фортепіано, проведення міжнародних конкурсів і фестивалів, замовлення на написання музики. До цього всього додаються педагогічна, навчально-методична і адміністративна робота ректора музичної академії (1996–2001), координатора музичного департаменту університету (2001–2011) та декана Інституту вишуканих мистецтв (2011– до нині).

Попри велику зайнятість маєстро віднаходить у своєму напруженому графіку час сприяти активізації музичного життя свого рідного краю та України. У 2001–2005 рр. (з періодичністю у два роки) у

співпраці Університету м. Коліма із Закарпатською асоціацією дітей і молоді “Надії XXI століття”, Управлінням культури Закарпатської ОДА та Закарпатською обласною філармонією ним як головою журі було проведено три Міжнародних конкурси юних піаністів Анатолія Затіна. На час їх проведення Ужгород перетворювався у мистецький центр, куди з'їжджалися та обмінювалися творчими досягненнями талановиті юні піаністи світу, де виявляли і підтримували талановитих дітей Закарпаття і України.

Яскравою мистецькою акцією незмінно ставали концерти авторитетного світового музиканта на своїй малій батьківщині (на початку 2000-х рр. – в якості концертуючого піаніста, у другій половині 2000-х – 2010-х рр. – як ансамбіста створеного ним фортепіанного дуету “Duo Petrof” (А. Затін – В. Васильєва), а останнім часом він все частіше демонструє фантастично високий фаховий рівень в амплуа диригента, керуючи симфонічним оркестром Закарпатської обласної філармонії). Концерти з участю професора музики А. Затіна незмінно викликають високий емоційний підйом слухачів і дають велику естетичну насолоду. Вони знайомлять закарпатську інтелігенцію з творами яскравих сучасних композиторів та мало виконуваними музичними шедеврами світової класики.

Своє 65-ліття від дня народження наш видатний земляк весною 2019 р. планує відзначити проведенням перших в історії Закарпаття Міжнародних майстер-класів з оркестрового диригування та фортепіано. Це буде надзвичайно цікава і пізнавальна серія свого роду “відкритих уроків”. Вперше перед закарпатцями А. Затін постане в ролі педагога, демонструючи викладачам музичних закладів краю та усім зацікавленим музикантам ефективну методику роботи. Цьогорічний приїзд великий музикант присвятить вшануванню світлої пам'яті батьків-педагогів, які у нього та його сестри були найкращими, допомогли в дитинстві закохатися в музику і тим самим – визначити життєве кредо.

Творча зустріч з “людиною-легендою” стане справжнім святом музичного мистецтва і усвідомленням загальновідомої істини: “Усе тлінне, а музика – вічна!”. Дуже хочеться, щоб Анатолій Затін ще довго тишив фахівців і шанувальників музичного мистецтва глибоко осмисленим і емоційним виконанням, даруючи незабутні миті і насолоду від спілкування з музикою.

Віра Мадяр-Новак

Джерельні приписи:

1. Затін, А. Анатолій Затін: мама – киянка, батько з Росії, а я – ... мексиканець : [інтерв'ю з композитором, уродженцем м. Ужгород / вела Т. Лешко] / А. Затін // Молодь Закарпаття. – 2001. – 28 лип. – С. 7 : фот.

2. Затін, А. Анатолій Затін: “Я оптиміст. Дотримуюсь думки, що завжди може бути гірше” : [інтерв'ю з композитором, організатором I Міжнар. конкурсу юн. піаністів / вела Н. Мигалина] / А. Затін // Ужгород. – 2001. – 11 серп. – С. 13.

3. Затін, А. В Ужгороді є багато людей, які вміють цінувати дитячі таланти : [інтерв'ю з композитором А. Затіним / вела К. Бессарабова] // Ужгород. – 2003. – 21 черв. – С. 13.

* * *

4. II Міжнародний конкурс юних піаністів Анатолія Затіна = II International competition Anatoly Zatin for young pianists / відп. за вип. О. Кухарська. – Ужгород : Ліра, 2000. – 30 с. : портр. – Текст укр., англ. мовами.

5. III Міжнародний конкурс юних піаністів Анатолія Затіна = III International competition Anatoly Zatin for young pianists / М-во культури та мистецтв України, Закарпат. облдержадмін. [та ін.] ; відп. за вип. О. Кухарська. – Ужгород : Ліра, 2005. – 44 с. : портр. – Текст укр., англ. мовами.

* * *

6. Анатолій Затін : [піаніст, диригент, педагог] // Культуролог. джерела. – 2003. – № 2. – С. 67 : портр.

7. Анатолій Борисович Затін : [відомий піаніст, диригент] // Пісенна нива Закарпаття. – Ужгород : Госпрозрахунк. ред.-видав. від. упр. у справах преси та інформації, 1992. – С. 1 : портр.

8. Грись, Таїсія. Анатолій Затін отримав медаль Моцарта – найвищу міжнародну нагороду ЮНЕСКО та головну премію в галузі академічної музики : [колиш. випускник Ужгород. держмузучилища, дир. Ін-ту вишуканих мистецтв Ун-ту м. Коліма (Мексика) “за блискучу кар’єру в класичній музиці”] / Т. Грись // Закарпат. правда. – 2015. – 14-20 берез. – С. 14.

9. Грись, Таїсія. Наш Анатолій Затін склав компанію Пласідо Домінго... : [відом. піаніста, дир. Ін-ту вишуканих мистецтв А. Затіна відзначено міжнар. нагородою ЮНЕСКО та голов. премією в галузі акад. музики – золотою медаллю Моцарта–2015] / Т. Грись // Новини Закарпаття. – 2015. – 14 берез. – С. 14.

10. Губайдуліна, Гульнур. “Способность починают образ жизни...” : [о композиторе А. Затіні] / Г. Губайдуліна // Совет. музыка. – 1989. – № 4. – С. 10-16. – Текст рос. мовою.

11. Дік, Костянтин. Музикант-легенда Анатолій Затін завітає до Ужгорода / К. Дік // Ужгород. – 2001. – 7 лип. – С. 12.

12. Рак, Ярослава. Чи знають його на рідній землі? : [про композитора і піаніста А. Затіна] / Я. Рак // Новини Закарпаття. – 1999. – 22 лип. – С. 5 : фот.

13. Росул, Тетяна. Анатолій Затін: музика – це спосіб існування : [про композитора, піаніста і диригента, професора ун-ту м. Коліма (Мексика), уродженця м. Ужгорода] / Т. Росул // Ужгород. – 2003. – 12 квіт. – С. 13.

14. Росул, Тетяна. Затін Анатолій Борисович : [відомий піаніст, диригент] / Т. Росул // Енциклопедія Закарпаття: визначні особи ХХ століття. – Ужгород : Гражда, 2007. – С. 134 : портр. – Бібліогр. в кінці ст.

15. Уральський, Леонід. Анатолій Борисович Затін / Л. Уральський // Уральський, Леонід. Музичний світ Закарпаття : творчі портрети проф. та самод. композиторів / Л. Уральський. – Ужгород : Госпрозрахунк. ред.-видав. від. упр. у справах преси та інформації, 1995. – С. 13-14 : портр.

Квітень: 8

ВІКТОР ВАСИЛЬОВИЧ ДВОРНИЧЕНКО

75-річчя від дня народження журналіста, редактора,
письменника та художника (нар. 1944)

Знаний у Закарпатті і надзвичайно популярний у Мукачеві журналіст, автор численних книг та поетичних збірок, художник-аматор Віктор Дворниченко народився 8 квітня 1944 р. в с. Новооленівка Костянтинівського району Донецької області.

Чи міг думати-гадати старший сержант політвідділу штабу Закарпатської мотострілецької дивізії В. Дворниченко, що його, уродженця Донбасу, на все життя пов'яже з собою далеко-далеко від батьківщини найзахідніше в державі Мукачево? А "винна" була у тому сонцелика Ганнуса з Міжгірщини, яку вперше побачив на мукачівському автовокзалі у вікні "пузатого" (це – з його вірша) автобуса. Мудреці, скільки живемо, сперечаються, чи буває кохання з першого погляду. Віктор абсолютно впевнений – є. Не один день потратив на те, щоб після тої доленосної зустрічі на автовокзалі розшукати слід до невідомої красуні. В армійських умовах це було

не так вже й просто. Але все ж досяг свого, з'ясував, що прекрасна незнайомка в той час вчилася у Мукачівському педучилищі. І заповітна зустріч відбулася. І "москаль" закохався у верховинку, а вона відповіла йому взаємністю.

Тим часом і батьки, й інша рідня дівчини були далеко не у захваті від такого несподіваного вибору Анці.

– Москаль! – застерігали вони, поживе, пофіглює, не встигнеш оглянутися – кине. А які хлопці в селі мають на тебе види – і собою видні, і при газдівстві.

– Не кине, а кине – хоч місяць, тиждень, бодай один день, а хочу бути разом, поставила на своєму Анця. Любов перемогла! З часу одруження Віктор Васильович, як і був, залишається для міжгірської сім'ї Юриків чи не найріднішою людиною. Незважаючи на те, що його кохана Анюта не очікувано рано пішла з життя.

А ще доля "вини" в тому, що В. Дворниченко назавжди, сподіваємось, залишився у Мукачеві, лежить і на покійному тодішньому редакторові мукачівської міськрайонної газети "Прапор Перемоги", метрові закарпатської журналістики Михайлові Максимовичу Дашковському. Прагнучи омолодити творчий склад редакції, він вдався до неочікуваного владними чиновниками кроку – звернувся до свого колеги – тодішнього редактора дивізійної армійської багатотиражки з проханням аби порекомендував когось з готових до звільнення у запас "дембелів", здібних дописувачів до газети. Той довго не роздумував: "Старший сержант Дворниченко".

Під час першої зустрічі М. Дашковський запитав у юнака про його плани після армійської служби.

– Повернуся на свій машинобудівний завод на Вінничині, де два роки після технікуму відпрацював. Друзі вже чекають...

В ході довірливої бесіди редактор виклав свою пропозицію.

"Читав ваші публікації у армійських газетах, роблю висновок, що з вас вийшов би непоганий журналіст. Якщо постараетесь, звичайно. Погоджуйтеся, резервую вам робочий стіл у редакції".

Після деяких коливань Віктор погодився. Тим більше, поряд була Анничка.

Восени 1967 р. В. Дворниченко влився у творчий колектив Мукачівської міськрайонки. Почалися перші його кроки у опануванні журналістської професії. Українську мову знав на той час мало ска-

зати, що слабенько, а газета ж виходила саме українською. Отож цілі ночі у турбазі, де в перший період поселився, просиджував над словниками. А наступного року поїхав до Львова в університет, поступати на факультет журналістики. Коли ж, посилаючись на правила вступу, заявив, що хоче здавати вступні екзамени за російською програмою, львів'яни наскільки було треба дипломатично пояснили, що це неможливо. Тож Віктор забрав документи, повернувся до Мукачєва і знову засів за словники та українські підручники. Наступного року приїхав до Львова знову. Пригадує, що на першому вступному екзамені, яким перевірялися творчі здібності абітурієнтів, вступникам у списку різних тем пропонували так звану вільну тему – “Рідна мати моя”. Але з обов'язковою умовою – базувати твір на образі матері в українській класичній літературі. І це просто приголомшило В. Дворниченка: на таких умовах написати більш-менш путній твір він просто не міг: чого приховувати – українську літературну класику з образом матері він просто не знав. Отож сидів на екзамені і дивився у стелю. Підійшов один з членів приймальної комісії: “Чого не пишете, юначе? Часу вашого залишилося не так вже й багато”.

– Думаю, – Не знав що ще відповісти на те запитання Віктор.

– Думайте, думайте, – половина вашого часу вже минула....

І тут Віктора немовби осяяло: він напише твір, як того вимагає екзаменаційний заголовок, – “Рідна мати моя”. І він це зробив. За дві години до кінця відведеного на це часу. Він написав нарис про рідну матір. Без жодної згадки про літературні образи матері. Але написав так, що всі члени комісії одноставно виставили вступникові п'ятірку. Відтак і з усіх інших вступних екзаменів Віктор отримав високі оцінки і став студентом факультету журналістики. Але завжди, згадуючи роки навчання, впевнено стверджує, що найкращим і плідним професійним “університетом” йому був не ЛДУ, а щоденна творча практика у рідній (такою вона йому стала і залишається) редакції газети “Прапор Перемоги”.

У сімдесятому Віктор і Анюта одружилися, отримали квартиру, народили доньку і сина. Анюта здобула авторитет і пошану у місті – кілька разів обиралася депутатом міськради, стала директором найбільшої у місті школи.

І з Віктором тодішній редактор М. М. Дашковський, як всі переконалися, не помилився. За 25 років роботи у міськрайонці “Прапор Перемоги” (“Панорамі”) В. Дворниченко пройшов всі щаблики професійного росту, завідував відділами листів і масової роботи, промисловості, ідеології і партійного життя.

На початковому етапі економічної кризи в Україні Віктор Васильович інтуїтивно відчув, що по-старому жити й працювати не бажає. Дав заяву на звільнення і заснував власну – першу на Закарпатті приватну газету. Стартового капіталу у журналіста не було. Але він і тут знайшов гідний вихід – не став прохачем у так званих спонсорів, написав на замовлення місцевих любителів живопису вісім картин і в такий спосіб заробив кошти на новостворену газету, яку з гордістю назвав іменем рідного міста – “Мукачево”.

Останні 25 років В. Дворниченко очолює редакцію власної газети. За цей час газета заслужила славу найкращої в Україні міськрайонної газети. Відзначена нагородами “Лідер галузі”, “Золоті руки країни”, “Взірець професіоналізму”. А особисто В. В. Дворниченка нагороджено орденом Святого Володимира III ст. Слід сказати, що всі ці досягнення редакції досягнуті спільними зусиллями Віктора Васильовича і його сина Сергія, який з початком заснування газети працює разом з батьком.

Незважаючи на величезну зайнятість у роботі Віктор Васильович знаходить можливість повернутися до захоплень молодості своєї – поезії і живопису. Його художні полотна можна побачити у двох редакційних кімнатах, вони демонструвалися і на загальноміських художніх виставках.

Значний резонанс у мистецьких колах Мукачева викликали книги В. Дворниченка “Іван Бровді: життя, творчість, роздуми” – жвава розповідь про відомого у Закарпатті скульптора і художника І. В. Бровді, а також художньо-публіцистичний твір про видатного нашого земляка всесвітньовідомого художника Міхая Мункачі “Голгофа і Воскресіння Міхая Мункачі”. Не виключаю, що багато шанувальників поезії не без хвилювання читають поетичну збірку В. Дворниченка “Уходя, оставьте свет” і впевнений, що запам’ятають заключні рядки вірша:

Ведь средь нас бессмертных нет,
И придется расставаться...
Уходя, оставьте свет —
Это больше, чем остаться!

Певним апогеєм творчості Віктора Васильовича можна назвати його книгу "І все-таки вона обертається. Єретики", яка зовсім недавно вийшла друком і викликала неабиякий інтерес у читачів. Раді, що В. Дворниченко, незважаючи на свої ювілейні цифри, сповнений оптимістичного настрою, який служить рушійною силою і спонуканням до нових творчих досягнень. Тим паче, що підтримує його сьогодні в усіх починаннях дружина і Муза – художниця і письменниця Тетяна Рибар. До речі, також з верховинським корінням.

Микола Рішко

Джерельні приписи:

1. Дворниченко, В. В. Іван Бровді: бесіда довжиною в 70 років : життя, творчість, роздуми / В. В. Дворниченко. – Ужгород, 2009 (ПП Роман Повч).
2. Дворниченко, В. Уходя, – оставьте свет : стихи разных лет / В. Дворниченко. – Ужгород : ПП Роман Повч, 2012. – 270 с. : цв. ил. – Текст рос. мовою.
3. Дворниченко, В. В. Голгофа и воскресение Михая Мункачи : лит. этюд к портр. выдающегося венгер. художника / В. В. Дворниченко. – Мукачево : Карпат. вежа, 2016. – 356 с. : цв. ил., портр. – Текст рос. мовою.

* * *

4. Дворниченко, В. "Золоті руки країни" – в редакції газети "Мукачево" : [про нагородж. ред. газ. одноймен. нагородою] / В. Дворниченко // Мукачево. – 2008. – 5 черв. – С. 1.
5. Дворниченко, В. Рідне Мукачево : [вірш] / В. Дворниченко // Мукачево: ліричний портрет. – 2009. – С. 48-49.
6. Дворниченко, В. В. Хто пришпорює Духновича? : [про пам'ятник в м. Мукачеві] / В. В. Дворниченко // Мукачево. – 2003. – 29 трав. – С. 3.

* * *

7. Дворниченко Віктор : журналіст, редактор // Дочинець, Мирослав. Енциклопедія Мукачєва в іменах / М. Дочинець, В. Пагирия. – Мукачево : Карпат. вежа, 2006. – С. 183-184 : портр.

8. Меденці, Маргарита Василівна. Іван Бровді знаний і впізнаваний давно : але таким є нагода його побачити вперше... : [докум. нарис В. Дворниченка "Іван Бровді. Життя. Творчість. Роздуми"] / М. В. Меденці // Новини Закарпаття. – 2010. – 23 листоп. – С. 6.

9. Метзгер, Оксана. Семейная выставка в Мукачевской галерее : на днях в Мукачев. гор. галерее состоялась презентация семейной выст. Татьяны и Наталии Рыбарь и Виктора и Виктории Дворниченко / О. Метзгер // Європа-центр. – 2014. – 8 серп. – С. 6 : фот. – Текст рос. мовою.

10. Філіппов, Олексій. Розмова, яка тривала ціле життя : спілкування журналіста з митцем переросло у кн. спогадів відомого скульптора : [вихід кн. В. Дворниченка "Іван Бровді. Бесіда довжиною в 70 років" (Ужгород : Видво Романа Повча, 2009)] / О. Філіппов // Старий Замок. Паланок. – 2010. – 11-17 лют. – С. 3 : фот. кольор.

Травень: 3

ЮРІЙ ФЕДОРОВИЧ КЛОВАНИЧ

60-річчя від дня народження журналіста, редактора,
популяризатора кельтської культури на Закарпатті (нар. 1959)

Народився Ю. Клованич за іронією долі у Всесвітній день солідарності журналістів – 3 травня 1959 р. в с. Бороняво на Хустщині. Це велике поселення утворене в основному переселенцями з Верховини. Про своїх предків – Клованичів та Остолошів (за мамою) – Юрій Федорович знає, що походять з Міжгірщини та Лисичева. Прадід Федір, який дякував у церкві, дав землю в центрі села під будівництво мурованого храму. На честь нього нарекли і батька майбутнього редактора – Федором.

Остолоші (з мадярської – столяри) були ремісниками, працювали в Лисичеві в мануфактурі біля славної нині водяної кузні "Гамора". На той час фах ремісника був поважним. Недарма й дід Іван закінчував Хустську гімназію.

Цікаво, що обидва діди Ю. Клованича зустрілися в таборі для військовополонених у Румунії. Як більшість закарпатців, вони здалися в полон при першій можливості. Тоді ще вони були не сватами, а просто земляками. Михайло Клованич страшного табірнього голодування не витримав і помер на руках свого молодшого брата Йосипа, який

дивом опинився у цьому ж таборі. Від великого жалю за братом незабаром пішов у сиру землю і молодший. А Іван Остолош повернувся в Бороняву з сумною звісткою для Клованичів.

Там лишилася дружина Михайла з чотирма діточками та великим газдівством: воли, коні, корови. Федору, батькові майбутнього журналіста, йшов тоді одинадцятий рік. Не дивно, що праця в цій родині є найвищою цінністю. Чи не все життя, як і більшість закарпатських чоловіків, провів Федір Михайлович на заробітках, годуючи чотирьох дітей.

Юрко був найстаршим, бо первісток помер ще немовлям. Через це мати, за народним звичаєм, ніколи не їла яблука до Спаса. Бороняво, котре мало свій греко-католицький чоловічий монастир, здавна славилася релігійністю. Бабка, Анна Клованич, ревно стежила, аби діти перед сном молилися та в неділю ходили до церкви.

Після 4-х класів Боронявської школи малого Юрка віддали до Хустської школи-інтернату. На той час це був один із кращих навчальних закладів на Мараморощині. Випускники цілими класами вступали до вишів. Вчитися сюди приїжджали не лише з Хустщини, але й з інших районів. Закінчували Хустську школу-інтернат такі відомі люди, як академіки, видатні вчені Юрій Глеба, Вільгельм Фуцич, брати Каневські.

Та Юрко мав своїх "академіків". Адже разом із ним вчився Петро Мідянка та Василь Габор. Обидва стали відомими українськими літераторами. Корову пасти не треба було, ріпу копати теж, тож хлопці під пильним оком вихователів мусили вчитися. Зате на суботу-неділю їх відпускали додому, на село.

Редактор хустської районки Іван Губаль викладав у школі-інтернаті українську мову. Та й сама редакція "Ленінської правди" знаходилися навпроти. Ось так Юрко й причастився до журналістики. Спочатку писав замітки та кореспонденції, а у випускних класах вже й репортажі, котрі творив на пару зі ще одним хустським "неофітом" Мирославом Дочинцем. Щоправда, далі їхні долі розійшлися.

Мирослав після першої невдалої спроби вступити на львівську журналістику пішов у робітники лісокомбінату, а Юрко зайво не ризикував і став студентом УжНУ. Вирішив, що українська філологія – це майже те саме.

Тут сформувався свій творчий осередок. Адже однокурсниками були Петро Мідянка, Василь Зубач. На молодших курсах вчилися Іван

Ребрик, Любомир Белей, Василь Кіш. На старших – Андрій Дурунда, Павло Чучка, Михайло Носа, Василь Маровді, Юрко Ковач. Одне слово, ціле покоління.

На останньому курсі виникла колізія з Петром Мідянкою, в якого “викрали” щоденник. Показали його автору вже в обласному КГБ, з червоними підкресленнями підозрілих фраз. Петро витримав непрості “профілактичні” розмови, а вони всі – ще одне підтвердження, в якій країні живуть.

У студентські роки й Юрко перехворів літературною болячкою. Під впливом латиноамериканців Маркеса, Карпентьєра, Льоси, тодішніх російських авторів Астаф’єва, Распутіна, Белова, які оспівували глибинку, сам почав писати. Назбиралася збірка новел, яку й передрукував власноруч на машинці. Але молодість – пора крайностей. Почувши різкий відгук, піднявся у виноградники над гуртожитком і пустив з димом те, що так важко створював. Тоді й пообіцяв собі більше нічого «такого» не писати.

Хоча літературу й далі любив. Збирав власну бібліотеку, купуючи все, що мало цінність. На щастя, вже забезпечував себе сам. Підпрацьовував кочегаром, розвантажувачем вагонів. На літо щороку їздив з батьком на шабашку та в студентські будзагони. Там, у Підмосков’ї, Тюмені, Ростові, Вологді, освоював будівельні спеціальності: мурував, бетонував, штукатував. А головне – пізнавав світ. За два місяці міг заробити тисячу рублів – величезні гроші на той час. Так що й помагав батькам, які саме будувалися.

Після університету – новий поворот. Молодого вчителя української мови направляють у російську школу міста Жданов (тепер – Маріуполь). Більше року він не витримав і пішов просити в завоблвно відкріплення. Той поспівчував і сказав, що не заперечуватиме, якщо знайде роботу вдома.

Працював два роки у школі-інтернаті в Липчі, а далі подався інструктором на турбазу “Нарцис”. Вчив пішохідному туризму, підіймаючись у крутогори, велосипедному, лижному і навіть сплаву по Тисі. Поміж тим досліджував історію Хустського антифашистського підпілля й опублікував власну версію у 4-х номерах “Молоді Закарпаття”. Статтю зацікавилися спеціалісти з “недремного ока”. Чому це ви такі розумні? Що хочете в’яснити? Давайте з нами співпрацювати! Он у вас скільки туристів щодня. Знаєте, скільки серед них ненадійних?

Та Юрко всі спроби про “співпрацю” м’яко гасив. Тим часом товариш дитинства Мирослав Дочинець закінчив львівський журфак, одружився і опинився власкором “Молоді Закарпаття” в Мукачеві. Розвідавши ситуацію в місцевій районці, порекомендував туди земляка. Так Юрко вперше став двома ногами на журналістську ниву. Це було 25 років тому.

“Прапор перемоги” мав тоді 22 тисячі накладу. Про такі тиражі наші обласні газети вже й не мріють. Спочатку спецкором, а далі заввідділом сільського господарства пережив із новинкою дуже цікавий період – з 1984 по 1991 рік: від глибокого застою до перебудови, гласності, демократії і зрештою – падіння останньої імперії Європи. Все відбувалося на його очах. До речі, працюючи заввідділом, Юрко умудрився не вступити до комуністичної партії.

Живучи у гуртожитку для молодих спеціалістів, прозваний у народі гумористично-ласкаво “тепшою”, познайомся з лікарями, вчителями, юристами, архітекторами, яких направляли на роботу до Мукачева. Тепер вони – цвіт міста над Латорицею. Всіх їх Юрко знає особисто по спільних гуртожицьких буднях.

У 1991 р. крутий період переживала не тільки країна, але й самі її мешканці. Інфляція, дефіцити, брак елементарного та ще й родина з трьома дітьми вимагали нових рішень, навіть зовсім неочікуваних.

А тут якраз знайомий попросив підшукати робітників для роботи в Чехії. “Я теж їду”, – відказав Клованич, потрапивши у першу чергу новітніх українських заробітчан на Заході. З 1991 р. по 1994-й бudoвав у Брні, Карлових Варах, Простейові, Кійові, Празі.

Після традиційної служби Божої в українській греко-католицькій церкві біля Карлового мосту познайомився із закарпатцями, які давно стали пражанами. Довго живучи далеко від Батьківщини, вони продовжували залишатися свідомими українцями. Серед них – і Василь Клочурак, рідний брат президента Гуцульської республіки. З останнім не раз потім зустрічалися на пиві в кав’ярні “Метро”. Бував він і вдома у знаменитого закарпатця, чия донька – Галина Павловська стала відомою чеською письменницею.

Чехія теж переживала цікавий період – перехід від соціалізму до капіталізму. Тож щоранку купував чеські новинки, уважно вивчаючи, що і як пишуть чехи. “Пане Їржі, ви не виглядаєте на робітника?”. – якось підозріло запитав його власник. “Та ні, я просто люблю читати”, –

віджартовувався Юрко. Але, зрештою, доробився й до бригадира. Знання чеської мови плюс природний розум, працьовитість, уміння ладити з людьми, самодисципліна далися взнаки.

Та матеріалу довкола було стільки, що руки просто чесалися. Причому в Україні про це нічого не знали. Приїхавши у відпустку, написав великий нарис “Наші в Празі”, який друкувався в чотирьох номерах “Новин Закарпаття”. Кілька інформацій навмання надсилає до найкрутішої тоді української газети “Киевские ведомости”. Аж тут раптом дзвінок із Києва: “Пишіть заяву. Беремо вас власкором”. Ось так із робітника знову став журналістом.

Його журналістські розслідування і репортажі мали чималий резонанс. І зараз пригадую статтю “Ліжко для Президента”, в якій описувалися фантастичні гроші, викинуті на меблі для Кучми. Писав, не зважаючи на авторитети. Тому й не раз погрожували.

А далі знову стався несподіваний поворот. У 1997 р. тодішній мер Мукачєва Віктор Балога запросив на розмову і запропонував створити потужну газету. Адже гріх, що таке місто не має свого інформаційного голосу. Так і народився “Старий Замок-Паланок”, який проіснував півтора десятка років.

Вік для обласної газети в наших умовах – немалий. Всього було – і кількарічний поділ на дві редакції, і судові позови, які в сумі сягали півмільйона гривень, і заборона продажу газет, коли редакція сама змушена була стати за прилавки, і арешт рахунків та опис квартири. Через шпальти видання пройшло десятки новинарів, чимало з яких стали обличчями закарпатської журналістики.

Кожен редактор має свій стиль керування газетою. Юрій Федорович уособлював найдемократичнішу її форму. Його журналісти мали максимальну творчу свободу. Працювати з ним – одне задоволення. У цій довірі до людей, доброзичливості, філософському сприйнятті світу, уникнення зайвої емоційності та конфліктності – сильні сторони Клованича-редактора.

Зрештою, він хотів внести і щось свіже у закарпатську журналістику, розширити її обрії. Так виник кольоровий спецпроект “Закарпаття на зламі тисячоліть”, додатки “Вечірній Ужгород”, “Вечірнє Мукачєво”, “Вечірній Мараморш”. Клованич не видумував велосипед, а йшов давно протореною дорогою цивілізованих ЗМІ: приходи́ти до читача з місцевою, найцікавішою для нього інформацією. На жаль, цим проектам не судилося довге життя.

Ми розмовляли з Юрієм Федоровичем на його дачі, куди він вже давно перебрався жити. Купив її на гроші, зароблені в Чехії. Розповідає, що якось подивився зі свого балкону у Росвигові на гору Ловачку, яка цвіла навпроти, і запалився думкою купити там землю. За десять хвилин перейшов через трасу на Ужгород, зустрів діда і запитав: “Чи ніхто не продає тут ділянку?”. “Я продаю”, – відповів старий. Одразу і вдарили по руках.

Нині тут – двоповерхова ошатна садиба, зведена власними руками. У каменистому ґрунті ростуть такі екзоти, як ківі, лимон, гранат, мигдаль, інжир, хурма, лаврове дерево. Справжній ботанічний сад! Що зробиш, любить Юрко землю, свято шанує її, як і його предки-селяни.

У чорному ковбойському капелюсі “Колорад”, який привіз з Америки разом із військовими черевиками підрозділу “морські котики”, в темно-зеленій майці, з погаром власного червоного вина та сигаре-тою, яка димить у весняне небо, Юрко після паузи кидає: “Таке враження, що з 50 років все починається по-новому”.

І Ю. Клованич здійснив це нове народження. Після чверті століття у журналістиці він почав створювати агросадибу. Свою дачу, на горі Ловачка, переобладнав під унікальний туристичний об’єкт. Цю ділянку прикупив ще у 1997 р. Згодом, практично власноруч, збудував тут будиночок з символом-колесом, який добре видно з траси Ужгород-Мукачево. Але найбільшим скарбом став 45-метровий винний підвал у скелястій породі.

Варто додати, що місцевість між горами Галіш та Ловачка напряму пов’язана з кельтськими племенами – саме тут, на схилах, був розташований “опідіум” – найбільше кельтське поселення Закарпаття, яке займало площу 15 гектарів. Тут знаходилися житла та насамперед великий ремісничий центр, де кельти займалися металообробкою. Час розквіту кельтської культури на Закарпатті припав на I століття до н. е. Тут досі можна знайти речові докази кельтської культури.

Тепер тут невгамовний Ю. Клованич створив унікальний туристичний об’єкт Закарпаття – агросадибу “Кельтський двір під Ловачкою”, де знайомить закарпатців та гостей області з прадавньою культурою кельтів та її смаколиками.

Олександр Гаврош

Джерельні приписи:

1. Клованич, Ю. В Мужіїві йде “золотий дощ” : [про вир-во закарпат. золота на Мужіїв. золоторуднику] / Ю. Клованич, О. Лівінський // Закарпаття на зламі тисячоліть : спецпроект газ. “Старий Замок”. – 2011. – С. 7-8 : фот.

2. Клованич, Ю. Закарпатські вина можуть завоювати Європу : [про проблеми винороб. галузі] / Ю. Клованич // Закарпаття на зламі тисячоліть : спецпроект газ. “Старий Замок”. – 2011. – С. 4-6 : фот.

3. Клованич, Ю. Чому виникають повені? / Ю. Клованич // Закарпаття на зламі тисячоліть : спецпроект газ. “Старий Замок”. – 2011. – С. 61 : фот.

4. Клованич, Ю. “Я знаю ціну свободи” : [інтерв’ю з голов. ред. газ. “Паланок” Ю. Клованичем / вів І. Лукаш] / Ю. Клованич // Ужгород. – 2005. – 26 листоп. – С. 6.

5. Філіппов, Олексій. Нове дослідження про замок у Мукачеві : [інтерв’ю із одним із авторів кн. “Історія Мукачівського замку” – О. Філіпповим / вів Ю. Клованич] / О. Філіппов // Старий Замок. Паланок. – 2010. – 24-30 черв. – С. 16 : фот.

6. Ворошилов, Олександр. Екс-редактор обласної газети розвиває агротуризм, изучає кельтську культуру и делає авторське вино : [про колиш. ред. газ. “Старий Замок”, власника агросадиби “Кельтський двір” – Ю. Клованича] / О. Ворошилов // Журналіст Закарпаття. – 2012. – № 12. – С. 20-21 : фот. – Текст рос. мовою.

7. Гаврош, Олександр. Від Бороняви – до Праги, від Тюмені – до Мукачева. Закарпатському журналісту Юрію Клованичу виповнилося – 50 / О. Гаврош // Фест. – 2009. – 4-10 черв. – С. 13 : портр.

8. Клованич Юрій : журналіст, редактор // Дочинець, Мирослав. Енциклопедія Мукачева в іменах / М. Дочинець, В. Пагіря. – Мукачево : Карпат. вежа, 2006. – С. 184-185 : портр.

9. Клованич Юрій Федорович : [голов. ред. закарпат. газ. “Старий Замок “Паланок”] // Хто є хто. Закарпаття. – Вип. 3. – К., 2007. – С. 89 : фот. кольор.

10. Когутич, Тетяна. Кельтський ген Юрія Клованича : колиш. топовий ред. краю нині розкручує свою агросадибу : [про агросадибу “Кельтський двір під Ловачкою”] / Т. Когутич // Журналіст Закарпаття. – 2014. – № 1 (січ.). – С. 10, 15 : фот.

Травень: 22

ЖУЖАННА ВАСИЛІВНА ОРТУТАЙ

75-річчя від дня народження художниці-керамістки (1944–2015)

В процесі пошуку в Інтернеті матеріалів для цієї статті мене приємно здивувало те, що три роки по тому, як відійшла у вічність Жужанна Ортутай – її останнє інтерв'ю по сьогоднішній день “висить” в мережах. І це закономірно, адже ті, хто мав можливість бути особисто з нею знайомим, пам'ятають її як надзвичайно привітну, життєрадісну, оптимістичну людину, та разом з тим – скромну і невибагливу. Вона охоче сприймала запрошення на участь в різноманітних громадських заходах, виставках, пленерах, однак, ніколи не вимагала до себе надмірної уваги і визнання.

Жужанна Василівна Ортутай (Дечей) народилася у важкі воєнні роки 22 травня 1944 р. в класично-провінційному містечку Берегові. Одразу після вступу в місто радянських військ батька, який відкрито демонстрував свою належність до угорської нації, забрали в табір. Щоб вижити, мама художниці, яка змалку захоплювалася мистецтвом та художньою вишивкою, почала виготовляти традиційні угорські візерунки на продаж.

В 1963 р. Жужа закінчує Ужгородське училище прикладного мистецтва (відділ художньої кераміки) і повертається в Берегово, де розпочинає свою трудову діяльність. Спочатку в якості дружини і матері... В шлюбі з старшим сином репресованого греко-католицького священника Елемира Ортутая – Томашем – народилося двоє дітей – Ботонд та Оршоя. Сама мисткиня згодом, коментуючи цей період життя, говорила, що в той час віддавала перевагу живим скульптурам.

Першим робочим місцем Жужі став Берегівський цегельний завод, потім – міськторг, де вона декорувала вітрини, а по тому – Берегівський завод точної механіки, де разом з Пейтером Верешем та Дюрієм Бенке виготовляли всіляку радянську наочну агітацію. І тільки в 1976 р. вдалося знайти роботу за спеціальністю – Жужа стає головним художником Берегівського майолікового заводу. Завдяки зусиллям Жужанни було створено творчу лабораторію заводу, де розроблялись зразки для промислового виробництва кераміки.

В різний час тут працювали Т. Левляс (Піняшко), В. Тігор, Н. Товт (Микита) і автор цих рядків...

Жужа направляла творчий колектив на створення виробів в першу чергу утилітарного призначення: кавових, чайних, столових наборів, кошків для квітів (від мініатюрних – для кактусів до гончарних (до 40 см в діаметрі) для фікусів; глечиків, ваз, мисок... Основним в розробці цих зразків було поєднання естетичної виразності з функціональністю, по можливості, зберігаючи в формах та декорі виробів народні традиції краю.

Тут були створені також дві перші меморіальні дошки – Шандору Петефі та до річниці проведення мітингу пам'яті вождя Жовтневої революції в Берегові. Це дивне поєднання яскраво демонструє абсурдність буття за радянських часів. Чиновники всіляких рангів не давали дозволу на розміщення меморіальної дошки угорському поету Шандору Петефі на будівлі колишнього готелю "Лев" ("Oroszlán"), мотивуючи це тим, що в цьому ж будинку відбувся мітинг і негоже це не увіковічнити. Тому в 1987 р. нарешті було встановлено дві меморіальні дошки, виконані з шамотної глини.

Впродовж 90-х рр. ХХ ст. Жужа виконала ще кілька меморіальних дошок для рідного міста. Це вже було поєднання мармурової плити з портретом, виконаним у техніці чавунного литва. У Берегові знаходяться меморіальні дошки роботи Жужанни Ортутай: Томашу Есе, Келемену Мікешу, Ференцу Казінці, доктору Берталону Ліннеру, герцогу Ламперту, Тивадару Легоцькому, Дьорі Деже, Каролію і Йолані Полоні та Анні Горват, Йосипу Гарані, Анні Кадаш, на відкритті яких Жужа дала своє останнє інтерв'ю. Крім того, меморіальні дошки, які виконала Жужанна Ортутай знаходяться в Батьові – Менгерту Шімо-ну, в Мукачеві – Лайошу Кошуту, в Гатвані (Угорщина) – Грашковічу.

З 1993 р. Жужа розпочинає свою педагогічну кар'єру, викладаючи образотворче мистецтво в Берегівській гімназії ім. Габора Бетлена, в Берегівській ЗОШ № 4 ім. Лайоша Кошута, Закарпатському угорському інституті ім. Ференца Ракоці II.

Найбільш близькою до душі художниці завжди була мала пластика. У вільну хвилину вона брала до рук глину і ліпила тих, хто її оточував. Безпосередність зображення, увага до моделі, багатий ліпний декор традиційного угорського вбрання незримо нагадують пластику корифея угорської керамічної пластики – Маргіт Ковач. Та якщо

фігури М. Ковач багаті на кольоровий глазурований декор, то роботи Ж. Ортутай скромною теракотою та багатою пластикою нагадують здобне тісто, яке підходить незалежно від бажання автора.

Ще одна грань таланту Жужі – це медалі. Якраз із ювілейної медалі А. П. Чехову Жужа дебютувала за кордоном (м. Кошіце). Крім того нею були створені медалі Вільмоша Ковача, Шімона Голлоші, до 20-річчя проголошення містом Фегердьормата, на Всесвітній конгрес ветеринарів. Жужа була членом клубу ім. Дюли Ільєша, керівником творчого об'єднання “Берег” та берегівського відділення Товариства угорської культури Закарпаття.

У знак вшанування її досягнень у 1998 р. її нагородили премією Pro urbe. В 1999 р. Жужа виїхала на постійне місце проживання до Угорщини, хоч завжди дуже любила своє рідне місто і важко з ним прощалася. Основним аргументом, який схилив її до цього рішення, було те, що обоє дітей вже довгий час жили в Угорщині і тут народилося шестеро її онуків. У творчості художниці з'являються нові ознаки: вона починає працювати не над самостійними скульптурами, а над серіями робіт. Так з'являється серія круглих скульптур “Угорські королі” та рельєфна композиція “Страсті Христові”.

Виставкова діяльність Ж. Ортутай включає персональні виставки в Берегові, Ужгороді, Гатвані, Будапешті, Вашарошменемьї, Шіклоші, Годолло, Ерді, Вашварі, Ньїркаласі, Кішварді (2004) та Ніредьгазі (2013). В Угорщині вона отримала почесне звання “витязя” (“vitéz”).

Померла 31 жовтня 2015 р. В 2016 р. в Берегові в пам'ять Ж. Ортутай було встановлено меморіальну дошку.

Еліна Роман

Джерельні приписи:

1. Barát, M. “Megtartó erő lehet...” / M. Barát. – Ungvár-Budapest, 1996. – Текст угор. мовою.
2. Dupka, Gy. Kárpátalja magyar személyi és intézmény adattára / Gy. Dupka. – Budapest-Ungvár : Intermix, 1993. – Текст угор. мовою.
3. Dupka, Gy. Kárpátaljai magyar képzőművészek arcképcsarnoka / Gy. Dupka, A. Fuchs. – Ungvár-Budapest, 2017. – Текст угор. мовою.
4. Kortárs magyar művészeti lexikon. – Budapest, 2000. – Текст угор. мовою.

Травень: 22

ВАСИЛЬ ВАСИЛЬОВИЧ ПОПОВИЧ

60-річчя від дня народження композитора, диригента, педагога, заслуженого працівника культури України, заслуженого діяча естрадного мистецтва України (нар. 1959)

Багатьом людям вдається досягнути творчих успіхів у різних життєвих сферах. Чимало самородків подарувала Україні Рахівщина, особливо в мистецькому середовищі. Саме до таких постатей, на наше тверде переконання, і належить композитор, диригент, педагог Василь Васильович Попович.

Народився майбутній музикант 22 травня 1959 р. в селищі Великий Бичків на Рахівщині у робітничій сім'ї. Дитинство Василя проходило на лоні чудової природи, у середовищі, де глибоко шанували традиції і свято оберігали духовні цінності. Відтак, цілком природно, дитина змалку тягнулася до музики. Музичні здібності хлопчика виявили і зміло розвинули талановиті педагоги: В. В. Пекарюк, котрий залучив Василя до участі у шкільному хорі Малобичківської восьмирічної школи № 2 в якості соліста та Г. Л. Візел – баяністка Великобичківської ДМШ, у класі якої В. Попович опановував ази гри на інструменті.

Професійне становлення особистості В. Поповича розпочалося на відділі народних інструментів Ужгородського державного музичного училища (кл. викл. А. З. Хазітарханова), де юнак навчався протягом 1974–1978 рр. Особлива творча атмосфера навчального закладу, жага до концертної діяльності привели Василя до Ужгородського гарнізонного Будинку офіцерів, де юний баяніст акомпанував танцювальній групі та набув першого артистичного досвіду. Вищу освіту музикант здобув на музично-педагогічному факультеті Івано-Франківського педінституту ім. В. Стефаника.

З 1978 р. розпочалася педагогічна діяльність В. Поповича в музичній та загальноосвітній школах рідного селища, яка триває і донині. Учням загальноосвітньої школи В. В. Попович зумів привити любов до пісні, про що свідчать створені ним вокальні ансамблі дівчат і хлопчиків та дитячий ансамбль пісні і танцю “Смерічка”, котрі

успішно презентували школу на фестивалях і конкурсах художньої самодіяльності.

В музичній школі В. В. Попович очолює дитячий оркестр народних інструментів, який став візитівкою селища, а також представляв мистецтво Закарпаття на телетурнірі "Сонячні кларнети" у м. Київ. У серпні 1993 р. шкільний оркестр став переможцем III Гуцульського фестивалю в м. Рахів і здобув почесне звання "зразковий", у квітні 2008 р. на III Міжнародному фестивалі дитячо-юнацького та молодіжного мистецтва "Закарпатський едельвейс" в м. Ужгороді та у вересні 2016 р. на XXIII Міжнародному "Гуцульському фестивалі" в м. Рахові, оркестр удостоєний найвищої нагороди – Гран Прі. Поряд із цим, В. Попович запровадив у музичній школі й малі інструментальні форми: дуети баяністів, сопілкарів, цимбалістів. Родзинкою творчого репертуару музичної школи стало створення дитячих родинних ансамблів троїстих музик сімей Огородників, Тимчаків, Волощуків та інших. Саме ці колективи в 1989 р. стали лауреатами республіканського радіоконкурсу "Золоті ключі", неодноразово виступали на телебаченні у програмах "Сонячне коло", "Грають юні музиканти", "Закарпатські візерунки".

Попри напружену педагогічну роботу, В. В. Попович не полишає сцену: протягом 1982–1994 рр. він – баяніст ансамблю пісні і танцю "Ялинка", а згодом – учасник оркестрової групи народного ансамблю пісні і танцю "Лісоруб". Нині концертну естафету музиканта підхопила донька Наталія, яка представляє пісенну спадщину батька на престижних сценах України.

Вагоме місце у житті музиканта відіграє композиторська творчість. Він – автор близько 20 пісенних збірників, які прикрашають концертні програми і використовуються як педагогічний репертуар навчальних закладів культури і мистецтв. Серед них: "Ділюся скарбами душі" (2001), "Дарую пісню Верховині" (2002), "Я серце в пісню перелю" (2002), "Дівчина горянка" (2003), "Родинні джерела" (2004), хорові твори "Понад сині полонини покотилися пісні" (2008), пісенники для школярів "Співучий колобок" (2008) та "Бджілонька Жу-Жу" (2009), збірник пісень для школярів "Мереживо пісень моїх" (2009), "Як не любить тебе, мій краю" (2010), збірник пісень "Криниця добра" (2017) та ін.

Серед багатьох сучасних композиторів В. Поповича вирізняє національний український дух, яким пронизані майже всі його пісні – чи

то в мелодії, чи в аранжуванні, чи в поетичних образах. Його творче кредо – оспівувати рідний край, щоб слава Закарпаття лунала на всю Україну, тому не випадково митець звертається до віршів місцевих поетів. Також автором було створено ряд пісень на слова Ольги Попович (дружини митця), яка спільно з дочкою Наталією є його творчими натхненниками і музами.

Вокально-хорові твори композитора В. Поповича включили у свій репертуар і успішно виконують як професійні, так і аматорські колективи Закарпаття, серед яких: заслужений академічний Закарпатський народний хор (художній керівник та головний диригент – заслужений працівник культури України Наталія Петій-Потапчук), народні артисти України Петро Матій, Марія Зубанич, Клара Лабик, заслужений артист України Олександр Садварій, заслужений працівник культури України Надія Підгородська, народні вокальні дуети “Рідна пісня” (подружжя Тетяни та Сергія Раховських) та “Камелія” (Оксана Ленарт та Мирослава Швах-Пекар), самодіяльний народний ансамбль пісні і танцю “Лісоруб” (художній керівник, заслужений працівник культури України Володимир Шепета) Великобичківського селищного будинку культури та ряд інших.

Шанувальників творчості композитора приваблює в ньому негнотна працездатність, постійний пошук, прагнення щось зробити для збереження й відродження вітчизняної культурної спадщини. Так, В. В. Попович вивчає історію й культуру рідного краю, систематично публікує нариси, статті, дослідження народознавчого і краєзнавчого характеру. Серед них: “Народні таланти Великого Бичкова” (2001), “До вершин майстерності і досконалості” (2002), “Дивосвіт народних звичаїв Великого Бичкова” (2002), “З вірою у Всевишнього” (2002), “Міцне коріння – добре насіння” (2002), “Таким життя творили люди” (2004), “Школа музичного дивосвіту” (2007), історико-краєзнавче видання – “Храми Рахівщини” (2013), історико-музикознавче есе “Лісоруб: витоки і повноводдя” (2018) та інші.

З 2003 р. В. В. Попович – член Національної Ліги українських композиторів, а з 2005 р. – член Асоціації діячів естрадного мистецтва України. З 2006 р. і донині музикант обіймає посаду директора Великобичківської ДМШ, викладач-методист, є членом Президії ради директорів шкіл естетичного виховання Закарпатської області. Значні заслуги В. В. Поповича у культурі краю відзначені на державному

рівні. У 2006 р. музиканту присвоєно почесне звання “Заслужений працівник культури України”, 2009 р. він став лауреатом обласної премії ім. Д. Задора (в номінації “композитор”) і був нагороджений нагрудним знаком “Відмінник освіти України”. У 2012 р. В. В. Попович став “Заслуженим діячем естрадного мистецтва України” (відомча нагорода АДЕМУ). Та найголовнішою відзнакою для музиканта є любов тисяч шанувальників. Адже творчість В. В. Поповича спроможна дістатися глибини душі, пробудити найсвітліші почуття, примусити замислитися над життям і згадати, якого ми роду-племіні. Він пише про те, що хвилює багатьох людей, без зайвого пафосу виражає любов до життя, рідної землі, тому пісні одразу знаходять емоційний відгук у слухача.

Тетяна Росул

Джерельні приписи:

1. Попович, В. В. Дарую пісню Верховині : пісні / В. В. Попович. – Прага, 2001. – 24 с.
2. Попович, В. В. Дивосвіт народних звичаїв Великого Бичкова / В. В. Попович ; фот. В. В. Попович. – Прага, 2002. – 109 с. : фот. + нот.
3. Попович, В. В. До вершин майстерності і досконалості : (з історії розвитку фізкультури і спорту в селищі Великий Бичків) / В. В. Попович. – Прага, 2002. – 176 с. : портр., фот.
4. Попович, Василь Васильович. Доля – лелітка : пісні : [ноти] / В. В. Попович, В. В. Кобаль. – Ужгород : Карпати, 2005. – 52 с. + CD-альбом.
5. Попович, В. В. З вірою у Всевишнього : (із джерел реліг. духовності мешканців Великого Бичкова) / В. В. Попович. – ПРАНА, 2002. – 96 с : фот.
6. Попович, В. В. “Лісоруб”: витоки і повноводдя : іст.-музикознав. есе / В.В. Попович ; вступ. слово В. С. Габорця. – Ужгород : Карпати, 2018. – 220 с. : іл.
7. Попович, В. В. Народні таланти Великого Бичкова : творчі портрети майстрів нар. творчості, самодіял. композиторів, поетів, художників селища Великий Бичків, на Рахівщині / В. В. Попович ; авт. ідеї, ред., упоряд. В. В. Попович ; фот. В. В. Поповича. – Прага, 2002. – 136 с. + нот.
8. Попович, В. В. Понад сині полонини покотилися пісні : хорові та вокальні твори : [ноти] / В. В. Попович ; передм. П. П. Матій. – Ужгород : Ліра, 2009. – 72 с.
9. Попович, В. В. Родинні джерела : [ноти] / В. В. Попович. – Ужгород : Карпати, 2004. – 112 с. : фот.

10. Попович, В. В. Світлиця, сповнена пісень : вибр. твори : [ноти] / В. В. Попович ; вступ. ст. Б. Г. Кушніра. – Ужгород : Карпати, 2009. – 188 с. : кол. іл. + 1 ел. опт. диск (CD-ROM) + 1 ел. опт. диск (DVD-ROM).

11. Попович, В. В. Скрипалік-цвіркунець : зб. пісень для дітей мол. та серед. шк. віку (у супроводі фортепіано) : [ноти] / В. В. Попович. – Ужгород : Ліра, 2009. – 48 с.

12. Попович, В. В. Співучий колобок : пісні для дітей : [ноти] / В. В. Попович. – Ужгород : Ліра, 2008. – 48 с. : іл.

13. Попович, В. В. Таким життя творили люди... : (з історії Великого Бичкова) / В. В. Попович ; авт. ідеї, гол. ред., упоряд. В. В. Попович, фот. В. В. Поповича. – Ужгород : Карпати, 2004. – 338 с. : фот. + нот.

14. Попович, В. В. Храми Рахівщини : іст.-краєзнав. нариси / В. В. Попович ; вступ. ст. В. Фенича. – Ужгород : Карпати, 2013. – 392 с. : іл.

15. Попович, В. В. Школа музичного дивосвіту. У Великобичківській дитячій музичній школі – подвійний ювілей : нарис / В. В. Попович. – Ужгород : Карпати, 2007. – 104 с. : іл.

16. Попович, В. В. Я серце в пісню переллю : зб. сольних, ансамблевих та хороших пісень на вірші укр., закарпат. поетів / В. В. Попович. – Прага, 2002. – 120 с.

17. Попович, В. Жива легенда (3 нагоди 60-річчя з дня створення народного самодіяльного ансамблю пісні і танцю “Лісоруб”) / В. Попович // Культуролог. джерела. – 2007. – № 4. – С. 19-24 : кольор. іл.

18. Попович, В. Коли душа співає, думки розквітають : [про музиканта В. В. Поповича] / В. Попович // Попович, В. Народні таланти Великого Бичкова : творчі портрети майстрів нар. творчості, самодіял. композиторів, поетів, художників с-ща Великий Бичків, на Рахівщині / В. Попович. – Прага, 2002. – С. 34-41 : фот.

19. Попович, В. В. Любов на все життя : В. В. Попович : [про художника живописця] / В. В. Попович // Попович, В. Народні таланти Великого Бичкова : творчі портрети майстрів нар. творчості, самодіял. композиторів, поетів, художників с-ща Великий Бичків, на Рахівщині / В. Попович. – Прага, 2002. – С. 96-98 : портр. ; фот.

20. Попович, В. Триумфальна перемога бичківців : [про III Міжнар. конкурс-фестиваль дит., юнац. та молодіж. мистецтва “Закарпатський едельвейс – 2008”] / В. Попович // Зоря Рахівщини. – 2008. – 31 трав. – С. 4.

21. Василь Попович : (заслуж. працівник культури України) // Обличчя України. – К. : Укр. конфедерація журналістів : Укр. видавн. консорціум : Ін-т біогр. дослідж., 2011. – С. 232 : портр.

22. Хланта, Іван. Його талант примножує славу української культури : (до 50-річчя з дня народж. засл. працівника культури України В. Поповича) : [композитор] / І. Хланта // Культуролог. джерела. – 2009. – № 2. – С. 26-29 : фот.

23. Хланта, І. В. Попович Василь Васильович : [заслуж. працівник культури України] / І. В. Хланта // Енциклопедія Закарпаття: визначні особи ХХ століття. – Ужгород : Гражда, 2007. – С. 257 : портр.

Травень: 26

СТЕПАН ЗОЛТАНОВИЧ ШОЛТЕС

75-річчя від дня народження, архітектора,
народного художника України (нар. 1944)

С. З. Шолтес (26.05.1944, Ужгород) – архітектор, живописець, громадський діяч, заслужений художник України (2006), народний художник України (2017), член Спілки архітекторів (1969), голова Спілки професійних художників Закарпаття (1990), син Золтана Івановича Шолтеса (1909–1990), заслуженого художника України.

Відомий в Закарпатті архітектор, живописець народився 26 травня 1944 р. в м. Ужгород в сім'ї Золтана Шолтеса, в атмосфері родинного щастя. У сім'ї на п'єдесталі були завжди "Бог, любов і мистецтво". Батько Степана Золтановича був не тільки талановитим живописцем, а й виконував з дерева макети відомих пам'яток дерев'яного зодчества – старовинних церков Березнянщини.

Саме тут служив священиком отець Золтан Іванович Шолтес. Батькові завдячує Степан своїм захопленням образотворчим мистецтвом. Батько був для маленького хлопчика Степана авторитетом, взірцем у житті та учителем у мистецтві живопису і просторового конструювання. Завдяки йому відкривав молодий художник скарби живопису, таємниці пленерного малюнка. Особливості історії краю обговорювалися з сином теж, адже незаперечним фактом є те, що разом з Августином Волошином Золтан Шолтес освячував український синьо-жовтий прапор у далекому 1938 р. у Волянянській церкві на перевалі Карпат. Для Степана Золтановича це була історія, але певну

вагому роль в ній відігравав батько. Треба віддати належне терпінню, з яким Степан розкривав маловідомі факти біографії батька. Золтан Іванович пройшов складний життєвий шлях священика, пережив зміну влади, репресії церкви.

Степан Золтанович успадкував від батька щиру і ніжну любов до отчого краю. Разом з любов'ю у серці майбутнього художника постало гостре почуття справедливості, поваги до старшого покоління. Адже Степан Золтанович був молодшим у сім'ї. Шолтес-старший з великим задоволенням брав з собою на пленери сина, навчав азам малювання. Ці спільні студії та пленери сповнили Степана Золтановича наполегливості, впертості у досягненні мети.

Тандем душ двох митців – батька і сина Шолтесів – у повній мірі виявився при підготовці та виданні монографії до 100-річного ювілею “Золтан Шолтес 1909–1990”. Скрупульозна робота художника і дизайнера С. З. Шолтеса постала унікальним виданням, даниною любові і поваги до батька, *in memoriam*.

С. З. Шолтес закінчив студію образотворчого мистецтва відомого в області педагога, художника Золтана Баконія. Любов до архітектури як виду просторового мистецтва, несли уроки в студії так само як і опанування мистецтвом живопису, класичного рисунку, акварелі. Майбутній художник навчився не копіювати природу, а ретельно наслідуючи, трансформувати у твір мистецтва.

У 1967 р. Степан закінчує з відзнакою архітектурний факультет Київського художнього інституту (нині – Національна Академія мистецтв України). Дипломна робота була відзначена на Всесоюзному конкурсі в Ташкенті дипломом I ступеня, рекомендована до втілення в життя.

С. Шолтес – член Спілки архітекторів з 1969 р. Автор кількох гірських туристичних баз, готелів, генпланів розвитку Ужгорода, Мукачеве, Хуста. У числі об'єктів : пам'ятники, музейні інсталяції на Закарпатті та за кордоном. Працював у галузі монументального мистецтва.

У 1990 р. була створена Спілка професійних художників Закарпаття. Ідеї такого об'єднання були в суспільстві та у творчих осіб давніше. Організація такої творчої спілки стала реалізацією права особистості на власне, незаангажоване мистецтво – мистецтво професіоналів, які вже були членами інших творчих спілок (наприклад, архітекторів).

Життєвість цього об'єднання доведена творчою діяльністю професіоналів майже тридцять років. Головами Спілки були Емма та Георгій Левадські, Василь Брензович, Степан Шолтес. Активна позиція в суспільстві, принципове ставлення до "духу і букви", традицій та засадничих принципів закарпатської школи образотворення та реалізму стоять наріжним каменем у діяльності Спілки професійних художників Закарпаття.

С. З. Шолтес – член Національної Спілки архітекторів, почесне звання заслуженого художника України отримав у 2006 р., у 2017 р. відзначений званням народного художника України.

Реалістичні живописні твори народного художника України С. Шолтеса творчо зібрані талантом автора у численних подорожах Карпатами. Лейтмотив усіх ліричних полотен митця – захоплення красою навколишнього світу. Тут активною нотою звучать відтінки провідних кольорів, сповнені особливого настрою, радості чи смутку. Споглядання мальовничих куточків батьківщини наповнює атмосферу творів і народжує відчуття свіжості, аромату трав високогір'я. Динамічний активний характер художника-патріота дається взнаки у живописних композиціях, де поезія краси дихає одним повітрям з радістю кольору.

Жанрове розмаїття живописних творів художника підкреслює широту обдарування С. Шолтеса. У пам'яті глядачів залишились камерні акварелі урбаністичних мотивів. Вони вражають своєю тендітністю, м'якістю колориту та виваженою конструктивністю композиції. Упродовж років творчої праці улюбленими техніками автора є акварель, пастель, олія.

Улюблене "мotto" художника : "Моє серце в горах." Карпатським височинам належить серце художника, яке присутнє в його творчості. Художник милістю Бога щедро дарує своє позитивне світосприймання людям. Степан Золтанович цікавиться сучасними віяннями в мистецтві, вивчає класичне мистецтво. Досвідом ділиться з друзями, глядачами. Художньо-образна форма уявлення Степана Шолтеса про навколишній світ, простір і час, вічність відтворена в живописі митця у повній мірі його сутності.

С. Шолтес – активний учасник численних пленерів, групових та персональних виставок в Україні та за її межами. У 2004 р. за запро-

шенням урядових організацій США С. Шолтес взяв участь у міжнародному Пі Джі фестивалі-конкурсі мистецтва у Флоренсі, штат Південна Кароліна. Авторські роботи митця були високо відзначені членами журі конкурсу.

Твори митця зберігаються у приватних колекціях та державних збірках музеїв України, Канади, Угорщини, Словаччини, Сербії, Росії, Австрії, Німеччини.

Людмила Біксей

Джерельні приписи:

1. Шолтес, С. Він малював те, що оточувало його оселю... Через декілька днів Золтану Шолтесу виповнилося б 100 років : [розмову з сином закарпат. худож. З. Шолтеса / вів Я. Ядловський] / С. Шолтес // Новини Закарпаття. – 2009. – 18 лип. – С. 20.

2. Шолтес, С. “Коли душа митця здорова й чесна, то саме її він вкляде в картини. Звідси – особлива енергетика” : [розмова з нар. художником України / вела М. Алдон] / С. Шолтес // Новини Закарпаття. – 2017. – 9 верес. – С. 11, 16 : фот. кольор.

3. Шолтес, С. Композитор рідної землі : [розмова з худож. С. Шолтесом / вів В. Зубач] / С. Шолтес // Трибуна. – 2015. – 2-10 жовт. – С. 4 : фот.

4. Шолтес, С. Краса Землі, що прагне в небо : саме її намагається зберегти на своїх полотнах архітектор і живописець Степан Шолтес : [розмова / вів В. Зубач] / С. Шолтес // Новини Закарпаття. – 2015. – 18 лип. – С. 14 : фот.

* * *

5. Бедзір, Василь. Скоритися матінці-природі готові майстри-живописці Синевира : [пленер художників ; у т. ч. про С. Шолтеса] / В. Бедзір // Закарпат. правда. – 2014. – 1 листоп. – С. 11 : фот. кольор.

6. В Ужгороді відкрилася персональна виставка Степана Шолтеса : [у Закарпат. обл. худож. музеї ім. Й. Бокшая] // Срібна Земля. – 2015. – 1 жовт. – С. 5 : фот.

7. Вербицька, Лілія. Його серце досі в горах... : [про вист. живопису С. Шолтеса у Закарпат. обл. худож. музеї ім. Й. Бокшая] / Л. Вербицька // Ужгород. – 2015. – 3 жовт. – С. 13 : фот.

8. Вернісаж Степана Шолтеса : [вист. нар. художника України в атріумі Закарпат. ОДА] // Панорама. – 2017. – 16 листоп. – С. 5 : фот.

9. Виставку Шолтеса відкрили в фойє “Білого Дому” : [персон. вист. нар. худож. України С. Шолтеса] // Новини Закарпаття. – 2017. – 18 листоп. – С. 3 : фот. кольор.

10. Гарагонич, Василь. Його серце в горах : маляр. висоти С. Шолтеса / В. Гарагонич // Панорама. – 2017. – 7 верес. – С. 11 : фот.

11. Ільницький, Василь. Небокраї отчої землі : у Закарпат. худож. музеї ім. Й. Бокшая відкрито персон. вист. С. Шолтеса / В. Ільницький // Фест. – 2015. – 2-8 жовт. – С. 10.

12. Копинець, Вікторія. У Берегові відкрилася персональна виставка Степана Шолтеса / В. Копинець // Карпат. об'єктив. – 2018. – 5 квіт. – С. 2 : фот.

13. Мишанич, Володимир. Об'єдналися живопис та скульптура у виставці чотирьох митців краю : [про вист. творів худож. С. Шолтеса, Ф. Ерфана, В. Сочки та П. Ходанича в залах Закарпат. обл. худож. музею ім. Й. Бокшая] / В. Мишанич // Культуролог. джерела. – 2009. – № 3-4. – С. 13-14.

14. Нитка, Василь. В ОДА презентували “Чотири пору року” : [вист. С. Шолтеса] / В. Нитка // Голос України. – 2017. – 16 листоп. – С. 7 : фот.

15. Шестеро закарпатців отримали державні нагороди : [у т. ч. С. Шолтесу присвоєно почесне звання “Народний художник України”, М. Росул – “Заслужений художник України”, В. Гамазі (Баганич) – “Заслужений артист України”] // Новини Закарпаття. – 2017. – 7 жовт. – С. 5 : фот. кольор.

16. Шолтес Степан Золтанович : заслуж. художник України // Художники Закарпаття. – Ужгород : Вид-во Олександри Гаркуші, 2015. – С. 184-191 : портр., фот. кольор.

Травень: 28

НАТАЛІЯ ІВАНІВНА ВИГODOBАНЕЦЬ

80-річчя від дня народження педагога,
вченого-літературознавця (нар. 1939)

Життєвий шлях людини визначається її внутрішніми інтенціями, тими невидимими порухами душі, дослухаючись до яких, стаєш творцем власної долі. Хтось реалізує свій потенціал наполовину, а комусь вдається сповна відбутися, щедро обдарувавши скарбами свого серця усіх, хто цього потребував. До категорії людей, які самоздійснилися завдяки вмінню чути голос своєї душі, належить і Наталія Іванівна Вигодованець – талановитий викладач кафедри української літератури Ужгородського національного університету, самотутня

дослідниця українського літературного бароко, людина активної громадянської позиції.

Наталія Іванівна втілила в життя важливу настанову одного із найскравіших барокових авторів Григорія Сковороди: “Збери всередині себе свої думки і в собі самому шукай справжніх благ. Копай всередині себе криницю для тої води, яка зросить і твою оселю, і сусідську”. Цілющою водою своєї багатой душі ця елегантна, енергійна, завжди молода душею жінка зросила й серця своїх учнів, рідних, близьких, усіх тих, хто мав щастя пізнати її.

Н. Вигодованець народилася 28 травня 1939 р. у с. Гірне Стрийського району, що на Львівщині. Справжнім домом душі стало для неї Сколе. Вона завжди з теплотою і душевним тремтінням згадувала свою малу батьківщину, оточену Карпатами, насичену неповторними ароматами гірських країв. І завжди туди поверталася за будь-якої можливості, щоб набратися сили від рідної оселі.

Дорога долі Наталії Іванівни привела її в Закарпаття. Фах викладача української мови і літератури вона здобула в Ужгородському державному університеті. Після його закінчення працювала вчителем української мови і літератури на Вінниччині та Львівщині. А згодом вступила до аспірантури УжДУ, де під керівництвом В. Л. Микитася виконала дисертаційне дослідження на тему “Лазар Баранович – український письменник другої половини XVII ст.”. Дисертацію успішно захистила в 1972 р. у Львівському університеті.

На кафедрі української літератури Ужгородського університету Наталія Вигодованець пропрацювала близько 50 років. Вона пройшла шлях від викладача до доцента, стала визнаним фахівцем у галузі вивчення давньої української літератури. Але її захоплювало не тільки письменство тієї доби. Наталія Іванівна зацікавлено вдивлялася в інші літературні епохи, її вабило і розмаїття текстів сучасної літератури. Ґрунтовні розвідки вченої – “Український контекст літературного бароко Закарпаття”, “Барокова поетика Василя Довговича”, “Василь Довгович – людина бароко” та ін. – стали вагомим внеском у національне літературознавство. Помітними рисами наукового почерку Н. Вигодованець є енциклопедизм мислення, вміння бачити закономірності розвитку літературного процесу, прочитувати тексти крізь призму новітніх літературознавчих методологій. Науковець розширювала межі власного пізнання завдяки працям учених-гума-

нітаріїв. І її аналітика завжди включала в себе широкий культурологічний контекст, у рамках якого здійснювалося вивчення конкретної творчої постаті чи певного літературного явища. Коли переглядаєш наукові праці Наталії Іванівни, то помічаєш широту її зацікавлень: студії над творчістю барокових авторів (Лазаря Барановича, Григорія Сковороди, Василя Довговича, Михайла Лучкая, Петра Могили та ін.); інтерпретація доробку О. Духновича, Тараса Шевченка, Лесі Українки, П. Тичини; аналіз творів сучасних закарпатоукраїнських письменників (П. Мідянки, Н. Панчук, П. Чучки, В. Кухти та ін.)...

Науковий пошук Н. Вигодованець часто стимулювали потреби навчального процесу. Вона читала для студентів курси із історії давньої української літератури, методики викладання української літератури в школі. До цього часу пам'ятаються її лекції про "Слово о полку Ігоревім...", літописи, українську барокову літературу, Григорія Сковороду... Наталія Іванівна завжди була уважна до історичного та культурологічного контексту тих епох, про які говорила на заняттях, намагалася презентувати творчість кожного автора на тлі його часу і з акцентуванням на естетичній вартості його текстів. Згадуються її слова про те, що митця і його твори треба бачити внутрішнім зором і чути їх внутрішнім слухом. Так вона виробляла в студентів-філологів особливу професійну "оптику", вчила вслухатися в голос душі творця.

Н. Вигодованець – талановитий методист. Вона є автором цілого ряду методичних посібників, зокрема, таких, як "Основні питання вивчення курсу історії давньої української літератури та літератури XVIII ст." (1999), "Основні питання вивчення курсу "Методика викладання української літератури в середній школі. Літературне краєзнавство" (2001), "Методичні рекомендації до виконання бакалаврських робіт з української літератури" (2001), "Урок української літератури в школі: Методичний посібник на допомогу студенту-практиканту" (2006) тощо.

Протягом багатьох років Наталія Іванівна була незмінним керівником літературознавчого гуртка на факультеті. Організована і добре спланована робота цього гуртка стимулювала студентів до наукового пошуку, розвивала їх здібності і навички, давала дуже потрібний досвід публічних виступів.

Н. Вигодованець брала активну участь і в громадському житті краю. Багато років була головою Закарпатського регіонального від-

ділення Союзу українок. Завжди брала участь у культурно-мистецьких, наукових заходах товариства “Просвіта”, НРУ. Також була частим гостем та учасником різних заходів, підготованих працівниками Закарпатської обласної універсальної бібліотеки ім. Ф. Потушняка. Неодноразово й сама організувала на філологічному факультеті пізнавальні зустрічі студентів із письменниками, готувала літературні вечори до ювілеїв митців.

Запам’ятався вислів Наталії Іванівни “бути чемною і мудрою”, що якнайкраще розкриває її життєву позицію. Уміння відкриватися новому, філософський підхід до життя, проникливий розум, органічна жіночність, елегантність – це ті якості, які захоплюють у цій людині. Опанувавши премудрості Г. Сковороди, вона незмінно повторює, що “щастя твоє, і світ твій, і рай твій всередині тебе є”.

Оксана Кузьма

Джерельні приписи:

1. Вигодованець, Н. Василь Довгович: людина Бароко / Н. Вигодованець. – Ужгород : Карпати-Гражда, 2000. – 150 с. – (Шкільна серія. – Вип. 7).

2. Вигодованець, Н. І. Літературне Бароко Закарпаття : [літературознав. ст.] / Н. І. Вигодованець. – Ужгород : Гражда, 2010. – 136 с. – Бібліогр. наприкінці ст.

* * *

3. Вигодованець, Н. Андрій Федорович Бачинський : 275-річчя від дня народж. церков. діяча, публіциста і просвітителя (1732–1809) / Н. Вигодованець // Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2007 рік : рек. бібліогр. покажч. – Ужгород : Вид-во Валерія Падяка, 2006. – С. 434-440. – Бібліогр. наприкінці ст.

4. Вигодованець, Н. Естетична природа послань мукачівського єпископа о. Андрія Бачинського / Н. Вигодованець // Екзиль. – 2007. – № 10-12. – С. 32-35 : портр.

5. Вигодованець, Н. “Жіноча незалежність в Україні” : [про жін. громад. орг. Закарпаття] / Н. Вигодованець // Краянка. – 1994. – Вид. 1. – С. 37.

6. Вигодованець, Н. І. Інтертекстуальність сучасної закарпатоукраїнської поезії: Петро Мідянка, Павло Чучка / Н. І. Вигодованець // Studia Slovakistica. 3: Магічне світло імені (До 75-річчя проф. П. П. Чучки). – Ужгород, 2003. – С. 5-9 : портр.

7. Вигодованець, Н. Культурно-просвітницька діяльність та соборні послання о. Андрія Бачинського як духовна предтеча нової закарпатоукраїнської прози / Н. Вигодованець // Сучасні проблеми мовознавства та літературознавства. – Вип. 11. – Ужгород : Вид-во УжНУ “Говерла”, 2007. – С. 64-69.

8. Вигодованець, Н. Надія Панчук : [життя і творчість поетеси] / Н. Вигодованець // Письменники Срібної Землі. – Ужгород : Ужгород. міська друк., 2006. – С. 472-479 : портр.

9. Вигодованець, Н. Оксана Миколаївна Ганич : 75-річчя від дня народж. д-ра мед. наук, професора УжНУ (нар. 1932) / Н. Вигодованець // Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2007 рік : рек. бібліогр. покажч. – Ужгород : Вид-во Валерія Падяка, 2006. – С. 199-203. – Бібліогр. наприкінці ст.

10. Вигодованець, Н. Поезія... Жінка... Вітчизна : [про місце жінки в суспіві та л-рі] / Н. Вигодованець // Календар “Просвіти” на 1991 рік. – Ужгород, 1991. – С. 76-78.

11. Вигодованець, Н. Поезія Надії Панчук з погляду поетики “відкритого твору” / Н. Вигодованець // Науковий вісник Ужгородського університету. – Серія : Філологія. – Вип. 6. – Ужгород, 2002. – С. 97-102.

12. Вигодованець, Н. Поезія Петра Мідянки: неоміфологічний аспект / Н. Вигодованець // Екзиль. – 2007. – № 2. – С. 19-24 : портр., фот.

13. Вигодованець, Н. Постмодерністський дискурс сучасної закарпатоукраїнської поезії / Н. Вигодованець // Сучасні проблеми мовознавства та літературознавства. – Вип. 5. – Ужгород, 2002. – С. 59-64.

14. Вигодованець, Н. Проблема української національної школи в публіцистиці В. Гренджі-Донського / Н. Вигодованець // Сучасні проблеми мовознавства та літературознавства. – Вип. 3. – Ужгород, 2000. – С. 285-296.

15. Вигодованець, Н. “Церковні бесіди...” Михайла Лучкая в оцінці проф. Олександра Барана / Н. Вигодованець // Сучасні проблеми мовознавства та літературознавства. – Вип. 18. – Ужгород, 2013. – С. 110-113.

16. Вигодованець, Н. Циклічні структури “Поємати Василя Довгови́ча [...]” / Н. Вигодованець // Науковий вісник Ужгородського університету. – Серія : Філологія. Соціальні комунікації. – Вип. 26. – Ужгород : Вид-во УжНУ “Говерла”, 2011. – С. 27-31. – Бібліогр. наприкінці ст.

* * *

17. Висіцька, Таміла. Вигодованець Наталія Іванівна : (н. 28.05.1939) ; літературознавець / Т. Висіцька // Висіцька, Таміла. Жіночі постаті в історії Закарпаття : біобібліогр. довід. Кн. 1 : наука, культура, мистецтво / Т. Висіцька ; бібліогр. ред. Л. Ільченко. – Ужгород : Вид-во Валерія Падяка, 2004. – С. 55-58 : портр. – Бібліогр. наприкінці ст.

Червень: 9

ПАВЛО ПАВЛОВИЧ КОВАЧ

60-річчя від дня народження художника-живописця (нар. 1959)

Творчість П. Ковача – приклад повноцінного художнього шляху. Він довірився своєму покликанню і поступово вибудовував цей шлях. Вочевидь, і доля була і є прихильною до нього, адже це за її сприяння відбулися необхідні зустрічі, з'явилися найнеобхідніші люди і найпотрібніші книги й ідеї, без яких не пройти всього шляху. І коли все це відбувається, настає відчуття глибинного спокою, необхідного для творчості, впевненість у невпинному просуванні, в осягненні повноти сущого. І тоді все служить тобі інструментом і засобом: легко січеться різцем фабрична фанера, перетворюючись на картини-дереворити, живопис насичує площини, помережані острівцями фактур, трафаретами набиваються соцартівські сцени, трансформуючи їх на "поп-транс". А часом на зону мистецької дії перетворюється кімната, зала, подвір'я, де створюються містерії інсталяцій.

П. Ковач народився 9 червня 1959 р. в с. Свобода на Берегівщині, заснованому вихідцями з Верховини. Виник своєрідний український острів серед угорських сіл, чи радше архіпелаг з кількох поселень. Ковачі належали до другої хвилі переселенців середини 1950-х рр. Прийшли вони з гірської Колочави, принісши на нове місце предковічний дух гір, стародавні перекази, історії про випадки у зворах і лісах. Все це відкладалося в пам'яті Павла. Значно пізніше до колочавських оповідок додалися книги про давньослов'янський світ, по-новому прочиталися найдавніші українські казки, розкрився глибинний зміст архаїчних колядок, що чудом дійшли до наших днів. Павло опрацював наукову літературу про космос древніх слов'ян. На якийсь час основними книгами стали праці Рибаківа, Проппа, Шилова, Фрезера, закарпатця Потушняка. Художник читав їх, роблячи численні замальовки, перетворюючи наукові дослідження у світ образів, композицій. Але все це буде пізніше.

1976 р. Павло, якого вважали кращим художником у школі, вступає в Ужгородське училище прикладного мистецтва і навчається там до 1980 р. Після училища потрапляє на службу в армію і не просто

в армію, а морським піхотинцем у Північний військово-морський флот. Після такого гарту тихим раєм видавалася робота вчителем малювання в Новоселиці Міжгірського району впродовж 1982–1983 навчального року.

Ще студентом училища Ковач познайомився з овіяним легендами і обплетеним різними слухами Павлом Бедзіром. Як згадує Павло, зустріч з Бедзіром у його квартирі була подібною до занурення на дно океану без батискафа і засобів безпеки... Перші винесені з візиту сентенції – “пізнай самого себе”, “віднайди дорогу, яка веде до себе”, а також “вір у себе, вір у свого товариша, вір у майбутнє”.

Після армії Ковач сам знайшов Бедзіра. Не просто було б вловити прихований зміст давніх текстів і вчень, тисячолітніх знаків, якби поруч не було Павла Бедзіра – художника і йога, мислячої людини, невтомного генератора нових ідей, проповідника мудрості Сходу. Ковач відчув потребу в обговоренні всіх мистецьких і філософських проблем. Він доріс до рівня учня, і старший Павло став для молодшого вчителем і другом. Почалося проникнення у світ праукраїнської міфології, у мудрість вед і упанішад, буддизму й даосизму. Павло Ковач знайомиться з Бгаґавадгітою і Мокшадгармою, з ученням Юнґа про підсвідоме й архетипи, штудіює Чжуан-цзи і здобутими на Заході й Сході ключами відмикає загадки світу.

Три чинники – народні легенди й казки, наукові дослідження початків слов'янства й тексти східних вчень – привели до потужного першого творчого періоду, що розпочався 1984 р. і досяг найвищого рівня на зламі 1980-х і 1990-х. П. Ковач почав творити свою міфологію. Його образи стають більш абстрактними, перетворюються з сюжетів, близьких до казкових, на заворожуючі дієства, підвладні лише законам графічного чи живописного простору, – розгортається дуже цікавий і продуктивний “міфологічний” період його творчості.

Книга про сучасну гравюру Японії та її майстрів допомогла знайти потрібну техніку. Фанера легко ріжеться, дозволяє робити гравюри великого формату, дає розкішну фактуру відбитка. Здається химерні створіння вийшли на поверхню з самого матеріалу. “Міфологічний” стиль набуває щораз більшої художньої сили, розвиваючись у напрямках чорно-білої графіки (часом це ліногравюра), кольорового деревориту та олійного живопису (часто на темному ґрунті), він втілюється у варіаціях ритмів майстерних композицій, у вишуканих

тонах "архаїчного" таємничого колориту, в філософському підтексті формально бездоганно організованих сцен.

Відповідний настрій доповнюють назви робіт: "Стіл страсної неділі", "Нічний птах", "Ніч на лисій горі", "Ніч на Купала", "Велесові дні", "Проростання священного зерна", "Місячна містерія з козою" (всі 1990), "Колиба чаклуна", "Мокош", "Ярило", "Свято Кура" (всі 1991).

Ці роботи Павло активно виставляє, майже одночасово заявляючи про себе й своє мистецтво і в закарпатському середовищі (виставки 1989, 1990, 1992 рр.), і на загальноукраїнському рівні на міжнародних бієнале "Імпреза-89" (Івано-Франківськ) та "Львів'91-Відродження". Цими ж роботами від входить у групу молодих художників українського авангарду.

З "міфологічного періоду" розвинувся наступний етап – смілива подорож у світ знаків, що були супровідним, доповнюючим міфологічні композиції матеріалом, а зараз стали головними об'єктами живописно-філософського дослідження. Відбулася закономірна еволюція. Графічний інтерес і філософські рефлексії привели до виокремлення знаку як символу езотеричного знання, символу сакрального простору, життєвої енергії, узгодження сфери людського з небом, космосом. Знак (коло, трикутник, багатокутник, схематичний обрис голови) займає центральну частину здебільшого симетричних композицій. З дивною легкістю склалася серія картин, ужгородська виставка яких під лозунгом-рефреном "Простір є тіло часу, час є розум простору" стала основною художньою подією 1994 р. Назва виставки – "0-10" означала серію з десяти зображень, поштовхом до якої став шматок старої бляхи – "Корозійне металеве тіло", виставлений як нульовий варіант серії.

Живописні винаходи ведуть до нової роботи з фарбою, яка стає першостихією творення і волею художника імітує акти геологічного процесу, застигаючи вільними розливами на величезних майже монохромних полотнах. Різної форми рельєфні утворення, викладені зі згустків фарби, крейди та інших наповнювачів, прочитуються на полотні як загадкові знаки давніх цивілізацій, близькі й до природних утворень. У попередніх періодах вже закладене виникнення нових – цього разу це, умовно кажучи, "крейдяний період" – за аналогією з періодом творення землі і малярською технікою. Малювання перетворюється на пігментування. Напігментовані об'єкти або тіла стають невід'ємною складовою інсталяційних проектів.

Така робота з формою і кольором узгоджується з кодексом “Живописного заповідника” – групи художників нового мистецтва, організованої одним із лідерів українського авангарду Тиберієм Сільваші. В 1990 р. на пленері в Жденієві Сільваші оцінив роботу Ковача й Олексяка і запросив їх до співпраці. У 1991 р. Ковач бере участь у третьому пленері групи в Седневі, 1992 його роботи виставляються на виставці сучасного образотворчого мистецтва в Падуї (Італія), у 1993 – він учасник симпозіуму абстрактного мистецтва в Будапешті.

Невичерпна творча енергія, пошук нового веде П. Ковача до цікавого художнього періоду, реалізованого у манері винайденого в Ужгороді 1996 р. стилю “поп-транс”. Тут знадобилися буденні соціалістичні реалії, що залишилися у досвіді художника, канонізовані “правильні” смаки, світ ідеологічних штампів, завзяте тиражування зразків радянської маскультури. Ядро товариства “поп-трансу” склали Вадим Харабарук, Петро Пензель (автори назви “поп-транс”), Роберт Саллер, Андрій Стегура, Марсель Онисько. Трансформація радянських реалій, оголення бутафорної суті суворих чи грізних, помпезних чи вдавано оптимістичних заклинань, символів, ритуалів, що швидко десакралізувалися в атмосфері без страху, постали у своїй величаво-гротесковій, безпорадно-застиглій формі.

Основна поп-трансівська техніка – трафаретний живопис. П. Ковач вдало застосував техніку трафарету до трафаретів радянської доби. Крім полотен “Жатва (Паша Ангеліна)”, “Програма “Время”, з’являється проект “Шуба” – обігрування китчевого стилю обробки та оформлення фасадів однотипних житлових будинків.

З першої спроби піддалися і вдалися Павлові інсталяції, в цьому виді мистецтва він зробився неординарним майстром і одним з найуспішніших в Україні. Перша виставка-інсталяція “Містерія з Мокошшю” відбулася ще 1990 р. в ужгородській галереї “Дар”. У 1992 р. в Ужгороді в підвалі-бомбосховищі проведено колективну акцію “Сховище”. Ковач виставив три об’єкти на фанері – обтягнуті мішковиною трикутник, овал-Мокош і крила. 1996 р. в Дрогобичі, знову ж таки в приміщенні бомбосховища проведено виставку “Сховище-2”. На виставці виник незапланований перформанс “Підвішування картини”. Дразлива, шокуюча дія – на очах у публіки відбулися акти пігментування полотна, пробивання його гаком і підвішування на мотузці. На той час у Дрогобичі вже провели ексгумацію рештків жертв НКВД.

Символічні мистецькі дії вражаюче співвіднеслися з настроєм людей і часу.

Інші інсталяційні проекти Ковача – “Місячна містерія” (Київ, 1997), “Cartoon network” (2000 р.), “Adama Terra” (2002), що презентувався на всеукраїнському фестивалі “Культурні герої” у Львові й Києві, “Second hand” (2001), іронічний перформанс “Мовчання сфінкса” (Ужгород, 2003).

З 2001 до 2006 р. Павло займався поновленням понищеного попередніми “реставраторами” пізньобарокового малювання відомого художника ХІХ ст. Фердинанда Видри в інтер'єрі Успенського храму села Білки. Наступні об'єкти – відновлення знищених плафонів у залах єпископської резиденції Мукачівської греко-католицької єпархії. Художник проникся духом бароко, відчув у величезних інтер'єрах могутність малярського настрою і чину ХІХ століття, майстерність ілюзорних побудов. Власна творчість не припинялася: живописні пошуки Ковача підсумувала виставка в “Галереї Ілько” 2016 р., а нині в його майстерні народжується новий живописний період, який поки що не має назви.

Паралельно П. Ковач започаткував у коридорі приміщення “Худождфонду” неформальні й неофіційні виставки та мистецькі акції, більшість яких була присвячена творчості П. Бездіра і, супроводжувалася цікавими текстами.

П. Ковач залишається художником актуального мистецтва, прихильником авангарду. Його мистецтво – це плін сучасності і позачасова міфологічність. Перебуваючи в теперішньому часі, він досліджує глибини минулого і майбутнього, послуговуючись винайденими для цього інструментами й методами. Для нього весь зовнішній світ як і внутрішній, уся філософія і вся буденність – це джерело інспірацій, спонукання до творчої реалізації. Тому він змінюється, щоб залишатися самим собою, і, на відміну від багатьох інших художників, змінюються його художні періоди. Все ж визначальною для творчості П. Ковача, хоч як банально і девальвовано звучить це в нинішньому світі, є духовність, її українська вітально-чуттєва іпостась, властива загалом українському авангардові.

Михайло Сирохман

Джерельні приписи:

1. Павло Ковач = Pavlo Kovach : [альбом] / Упр. культури Закарпат. облдержадмін., Закарпат. орг. Нац. спілки художників України ; вступ. ст. М. В. Сирохмана. – Ужгород : Вид-во Олександри Гаркуші ; 2011. – 64 с. : кольор. іл. – Текст укр., англ. мовами. – Бібліогр.: с. 62.

2. Павло Ковач : кат. вист. творів : [живопис] / Закарпат. худож. музей ім. Й. Бокшая ; відповід. за вип. В. Г. Дегтярьов. – Ужгород, 1992. – 8 с. : портр., фот.

* * *

3. Ковач, П. Павло Ковач: “У мистецтві для мене головне простір, насичений духовністю, а не формою” : [розмова із митцем / вів В. Мишанич] / П. Ковач // Ужгород. – 2012. – 9 черв. – С. 14 : фот.

4. Ковач, П. Коридорні виставки Павла Бедзіра... : [ОП-АРТівська вист. (10 лип. 2006 р.) ; “Фетрова” вист. (27-28 січ. 2007 р.)] / П. Ковач, М. Сирохман // Екзиль. – 2007. – № 3. – С. 34-35 : іл.

* * *

5. Іваницька, Т. М. Ковач Павло Павлович : [живописець] / Т. М. Іваницька // Енциклопедія Сучасної України. Т. 13 : Киї - Кок. – К., 2013. – С. 550 : фот. – Бібліогр. наприкінці ст.

6. Ковач Павло Павлович : (живописець) // Художники Закарпаття. – Ужгород : Вид-во Олександри Гаркуші, 2011. – С. 74 : портр., фот. кольор. – Текст укр., англ. мовами.

7. Ковач Павло Павлович : [живописець, член Нац. спілки художників України] // Художники Закарпаття. – Ужгород : Карпати, 2001. – С. 118-119 : портр., фот. – Текст укр., англ. мовами.

8. Мишанич, Володимир. Павлові Ковачу – 50 : [про художника] / В. Мишанич // Культуролог. джерела. – 2009. – № 2. – С. 25 : фот.

9. Невицька, Оксана. Головна премія “Pinchukartcentre 2015” дісталася молодим закарпатським художникам : [лауреатом премії стала “Відкрита група” зі Львова у складі закарпатців Ю. Білея, П. Ковача та А. Варги] / О. Невицька // Новини Закарпаття. – 2015. – 19 груд. – С. 2.

10. Нейметі, Мар'яна. Павло Ковач: “Любов – це останній форпост людського існування, за нею вже більше нічого немає” : [про закарпат. художника] / М. Нейметі // Новини Закарпаття. – 2018. – 23 черв. – С. 13 : фот. кольор.

11. Ножка, Анастасія. “Графічне Закарпаття” стало щорічною березневою традицією : [вист. графіки Закарпат. орг. НСХУ за одноімен. назвою (В. Габда, В. Скакандій, Д. Ковач, П. Ковач)] / А. Ножка // Новини Закарпаття. – 2013. – 19 берез. – С. 2 : фот.

12. Ножка, Анастасія. Картини Павла Ковача пахнуть закарпатською осінню 90-х років : [вист. "Живопис і осінь" в галереї "Ужгород"] / А. Ножка // Новини Закарпаття. – 2014. – 18 листоп. – С. 6 : фот.

13. Ножка, Анастасія. "Я бачив уже 55-ту осінь і жодної з них не запам'ятав..." : про мистецтво П. Ковача і П. Ковача в мистецтві : [закарпат. художник] / А. Ножка // Новини Закарпаття. – 2015. – 24 січ. – С. 14.

14. Шестеро закарпатців – у сотні кращих художників країни : [П. Бездір, П. Ковач, Р. Саллер, Т. Сільваші, О. Сухоліт та Б. Фірцак] // Закарпат. правда. – 2012. – 7-13 лип. – С. 1.

15. Штефаньо, Оксана. Ковачівський "Культурний ландшафт" заінтригував : [персон. вист. ужгород. худож. П. Ковача в "Ilko Gallery"] / О. Штефаньо // Новини Закарпаття. – 2017. – 31 жовт. – С. 3 : фот.

Червень: 18

ІВАН ФЕДОРОВИЧ ПУЙО

100-річчя від дня народження громадсько-культурного діяча
і благодійника (1919–2010)

Народився І. Пуйо 18 червня 1919 р. у селянській родині гірського села Пилипець на Волівщині (Міжгірщині). Народну початкову школу закінчив у рідному селі, далі вчився у горожанці – Воловому, Сваляві, Білках, де у світ знань вели його вчителі, подвижники на народній просвітницькій ниві Петро Світлик, Юлій Добра, Йосип Кіш, Марія Руда, старший брат Михайло Пуйо, прищеплюючи водночас палку любові до свого, рідного – мови, історії, культури, традицій, природи.

У 1936 р. юнак поступив на навчання у Мукачівську торговельну академію, яка в той час була не тільки добрим фаховим закладом, але й важливим центром українського національно-культурного і громадсько-політичного життя нашого краю. З великою шаною згадує І. Пуйо професорів академії – директора Августина Штефана, Олексу Приходька, Івана Трухлого, Валеріана Горбачевського, Карла Шиналя, Мосендза, які на все життя засівали у серце юнака зерна правди, людського добра і любові до рідного народу, Срібної Землі, Украї-

ни. Тут же, під впливом учителів та загального патріотичного піднесення, він захопився народним мистецтвом і побутом, долучився до праці в Етнографічному товаристві Підкарпатської Руси, зокрема до збору експонатів для етнографічного музею в Мукачеві, придбавши і подарувавши для поповнення його фондів кілька предметів домашнього вжитку з рідного села Пилипець та його околиць.

У зв'язку з відходом восени 1938 р. Мукачева до Мадярщини (згідно із сумнозвісним Віденським арбітражем) І. Пуйо продовжив навчання у Сваляві, а після загарбання мадярами у березні 1939 р. Карпатської України – у Братиславі.

Доля й надалі кидала юнака по світові: у 1940 р. опиняється в Чехії, далі у Польщі, потім – у Берліні, де працював у видавництві Ферлаг, канцеляристом, в Українській установі довір'я, паралельно вивчаючи німецьку мову.

Через наближення фронту та небезпеку репресії змушений був тікати на захід: у квітні 1945 р. переїхав у Ерфурт, згодом до Мангайма, де вчився у Вищій Торговій Школі, а потім – до Регенсбурга, в останньому студіював банківництво і біржову справу. Про ці роки перебування в Німеччині написав яскраві спогади, частина з яких друкувалася у календарях-альманахах Закарпатської “Просвіти”.

У 1951 р. І. Пуйо переїхав до Америки, поселився в Нью-Йорку, де працював до виходу на пенсію. У місті хмарочосів два роки працював урядником-фінансистом – робив щоденні фінансові звіти і подавав їх до менеджменту, чотири роки – в асекураційній огневій (пожежній) компанії, опісля перейшов на Уолл-Стріт, де 33 роки працював у різних брокерів, звідти і вийшов на пенсію.

Аби утвердити себе у чужому світі, працював тяжко, але вперто і самовіддано – аж до самозречення. Робота проходила у чужомовному середовищі, серед вихідців з Англії, Німеччини, Франції та інших елітних країн Європи, які завжди вважали себе ініціаторами і провідниками різних ділянок, у тому числі фінансово-економічного життя, відсуваючи на другі ролі вихідців з інших, так званих неprestижних, країн. Та дався взнаки характер Івана – твердий, цілеспрямований, наполегливий, гордий. “Подобалося це комусь чи ні, – згадував ювіляр, – я вважав, що будь-яку фінансову справу зроблю не гірше, аніж будь-хто з мого оточення. І я це доводив неодноразово своєю успішною працею”.

І справді, у праці досяг помітних успіхів і визнання, особливо в останні роки перед виходом на пенсію, коли осягнув усі секрети фінансового життя Америки, але вимушений відхід від улюбленої справи, на жаль, призупинив високий професійний лет нашого земляка.

Попри основну працю, І. Пуйо був активним у земляцькій громадській організації Карпатський Союз Америки, де співпрацював з такими відомими громадськими і політичними діячами і вченими як Августин Штефан, Юліан Ревай, Вікентій Шандор, Юліан Химинець, Микола Вайда, Петро Ігнат, Володимир Комаринський, Імре Кардашинець, Михайло Шпонтак, о. Атанасій Пекар, ЧСВВ, Іван Сарвадій та ін.

Не поривав І. Пуйо зв'язків з рідним краєм, куди він приїздив ще у 80-і роки минулого століття, а з початку 90-х, зі здобуттям Україною незалежності, бував тут майже щороку. Завжди цікавився економічним, культурним і політичним життям України і Закарпаття, зустрічався з громадсько-політичними і культурними діячами, простими людьми, давав корисні поради, допомагав рідним і близьким. Враження від цих поїздок були неоднозначні. З радістю зустрів проголошення незалежності України, прийняття її у Раду Європи, намагання сповідувати демократичні засади суспільного життя. З іншого боку, був засмучений економічною стагнацією в Україні, недолугим будівництвом житла та соціально-культурних і громадських будов тощо. Україна, на його думку, повинна була зректися аграрного характеру і переключитися на технології, інакше вона не матиме світової перспективи.

Український народ дуже працьовитий і здібний, вважав він, має Україна й Богом дані скарби природи, сприятливе геополітичне розташування. Біда України в тому, переконував він, що вона не має стабільної влади, й іноземці бояться вкладати сюди свої капітали. Влада корумпована, таємні конта у Швейцарії відкриті за рахунок коштів з розікраденого державного майна. Отже, для виходу з кризи необхідний прихід до влади професіоналів, патріотів і чесних людей. Якщо не будуть прийняті людські, гуманні закони і не буде покінчено з корупцією, злодійством, Україна як цивілізована держава, на його думку, існувати не зможе.

Не можна не згадати і про улюблену ще з юнацьких літ справу – любов І. Пуйо до мистецтва, до скарбів народної творчості, – котрій він віддавав увесь свій вільний час. Знайомлячись з життям, мистецтвом і побутом різних країн світу, у тому числі України та Закарпаття, не проминав нагоди, аби придбати якусь оригінальну річ і подарувати її Українському музею в Нью-Йорку. Він був щедрим благодійником українських справ на теренах Америки та рідній українській землі. Аби у цьому переконатись, досить згадати його княжі дари у фонд розвитку Українського музею в Нью-Йорку, Києво-Могилянської Академії, а також посильну участь у діяльності товариства “Просвіти”, зокрема, видання щорічних просвітянських календарів.

У 90-і роки ХХ та 1-е десятиліття ХХІ ст. І. Пуйо підготував серію публіцистичних статей на тему перших повоєнних років, про споконвічний агресивний характер політики Росії, про загинання комуністсько-радянського ладу, причини економічної стагнації, занепаду громадсько-політичного і культурного життя в СРСР, УРСР, Закарпатті, про необхідність подолання корупції в незалежній Українській державі тощо, окремі з них друкувалися у календарях Закарпатської “Просвіти”.

У 1997 р. за багаторічну плідну громадську, культурну і благодійницьку діяльність І. Пуйо був обраний Почесним членом Закарпатського крайового товариства “Просвіта”.

Помер на 91-ому році життя, 21 січня 2010 р., у Нью-Йорку, США.

Павло Федака

Джерельні приписи:

1. Пуйо, І. Враження і спогади : [життя в СРСР і сьогодні] / І. Пуйо // Календар “Просвіти” на 2000 рік / Закарпат. край. т-во “Просвіта”. – Ужгород, 2000. – С. 156-159.

2. Пуйо, І. Згадаймо ці два слова: “гласність” і “перестройка” / І. Пуйо // Календар “Просвіти” на 2006 рік / Закарпат. край. т-во “Просвіта”. – Ужгород, 2006. – С. 169-171 : портр.

3. Пуйо, І. “Принади” повоєнної червоно-московської клоунади / І. Пуйо // Календар “Просвіти” на 1999 рік / Закарпат. край. т-во “Просвіта”. – Ужгород, 1999. – С. 149-152.

4. Пуйо, І. Радощі й розчарування (Із повоєнних споминів та роздумів) / І. Пуйо // Календар "Просвіти" на 1998 рік / Закарпат. край. т-во "Просвіта". – Ужгород, 1998. – С. 111-114.

5. Пуйо, І. "Слов'янське братерство" та інші фікції : [в т. ч. і про Закарпаття] / І. Пуйо // Календар "Просвіти" на 2004 рік / Закарпат. край. т-во "Просвіта". – Ужгород, 2004. – С. 133-139.

6. Пуйо, І. Спогади і політичні оцінки : ["Поради штабного капітана Вагнера", "Повернення Е. Бенеша до ЧСР", "Політичне згасання Е. Бенеша", "Чеські легіонери в Сибіру", "Любили хизуватися"] / І. Пуйо // Календар "Просвіти" на 2003 рік / Закарпат. край. т-во "Просвіта". – Ужгород, 2003. – С. 89-91, 173-174.

7. Пуйо, І. Той неспокійний кінець 30-х років : [про події у світі 1920-1930-х рр.] / І. Пуйо // Календар "Просвіти" на 2001 рік / Закарпат. край. т-во "Просвіта". – Ужгород, 2001. – С. 172-175.

8. Пуйо, І. Час долати фальшиві прогнози! : [про буржуазно-капіталістичну і есесерівсько-комуністичну с-ми] / І. Пуйо // Календар "Просвіти" на 2002 рік / Закарпат. край. т-во "Просвіта". – Ужгород, 2002. – С. 192-195.

9. Пуйо, І. Що навмисно замовчували / І. Пуйо // Календар "Просвіти" на 2005 рік / Закарпат. край. т-во "Просвіта". – Ужгород, 2005. – С. 136-138.

* * *

10. Вшанування ювілярів. Зустрічі з відомими людьми : [в т. ч. про І. Пуйа] // Календар "Просвіти" на 1999 рік / Закарпат. край. т-во "Просвіта". – Ужгород, 1999. – С. 172.

11. Кальницький, Павло. Життєві дороги Івана Пуйа / П. Кальницький // Календар "Просвіти" на 1997 рік / Закарпат. край. т-во "Просвіта". – Ужгород, 1997. – С. 134-135.

12. Один з останніх могиканів-закарпатців української діаспори: До 85-річчя Івана Пуйа : [громад. діяча і благодійника] // Календар "Просвіти" на 2004 рік / Закарпат. край. т-во "Просвіта". – Ужгород, 2004. – С. 132-133.

13. Федака, Павло. Громадський діяч і благодійник з Пилипця : [про І. Пуйа] / П. Федака // Новини Закарпаття. – 1999. – 13 лип. – С. 6 : фот.

14. Федака, Павло. Усе життя утверджував себе працею (До 80-річчя від дня народження Івана Пуйа) / П. Федака // Календар "Просвіти" на 1999 рік / Закарпат. край. т-во "Просвіта". – Ужгород, 1999. – С. 146-148 : фот.

Червень: 22

МИКОЛА ПЕТРОВИЧ ДОЛИНАЙ

125-річчя від дня народження медика,
громадсько-політичного і культурного діяча,
міністра Карпатської України (1894–1970)

М. Долинай народився в с. Довге Поле Марамороського комітату (тепер – м. Кимпулунг-ла-Тиса у Румунії) у родині сільського священика греко-католицької церкви Петра Олександровича Долиная. Його мати теж була дочкою священика. Миколі виповнилося лише два роки, коли помер його батько. І так вийшло, що потім з 10 років він виховувався в родині свого відомого діда по матері, теж священика Августина Єнковського (1833–1923), який в останні роки свого життя жив в с. Стеблівка нині Хустського району.

Внуком такого знатного діда був М. Долинай, але він не пішов, як його батько й дід, по духовній лінії. Відомо, що у 1904 р. закінчив початкову школу і його записали в Ужгородську гімназію та влаштували в Ужгородський притулок-інтернат.

В архівно-слідчій кримінальній справі, у протоколах допитів повоєнного часу, на жаль, не зафіксовано подробиць про роки навчання М. Долиная в гімназії, яку закінчив у 1912 р. Але з того, що після її закінчення він відразу вступив на медичний факультет Будапештського університету, можна судити, що в гімназії навчався успішно, як і потім у вищій шкоді. Подолавши всі науки в університеті, у 1918 р. він здобув ступінь доктора медицини.

Є свідчення і про те, що в час переломного періоду для нашого краю після розпаду Австро-Угорської імперії студенти Будапештського університету Микола Долинай, Антон Бращайко, Микола Різдорфер та інші підтримали ідею виходу Закарпаття із складу Угорщини і возз'єднання його з Україною. Про це на зборах селянських делегатів в Будапешті 10 грудня 1918 р. говорили українські патріоти брати Юлій та Михайло Бращайки, Степан Клочурак та інші. Вони звертали увагу присутніх на зборах делегатів на те, що доля їх рідної землі повинна вирішуватися не в Будапешті, а в Хусті, що й відбулося 21 січня 1919 р. на всенародних зборах. Тут було прийнято відоме рішення

про возз'єднання краю з Україною. Але ця мрія тоді не здійснилася в силу різних внутрішніх і зовнішніх причин. Незабаром Закарпаття ввійшло на автономних засадах до новоствореної на руїнах Австро-Угорської імперії Чехословацької Республіки.

Повернувшись після навчання в рідний край, М. Долинай почав працювати лікарем в Ужгороді, став активним працівником крайової “Просвіти”, а останні роки до окупації Закарпаття угорськими військами був керівником лікарні. У підсумковій книзі за 1919–1936 роки надрукована цікава стаття М. Долиная про історію Ужгородської міської лікарні. У 20–30-х рр. перебував у Соціал-демократичній партії, а з 1926 р. – у Християнській народній, яку очолював А. Волошин.

Як відомо, на Віденському арбітражі міністрів закордонних справ Німеччини та Італії від автономної Підкарпатської Русі був прем'єр А. Волошин та його співробітники Степан Ключурак та Іван Рогач, а також Юлій Брацайко і Микола Долинай. Звичайно, від них мало що залежало, щоб захистити цілісність Закарпаття. Арбітри Ріббентроп та Чіано віддали міста Ужгород, Мукачево та Берегово і угорські села до складу Угорщини. Усі державні установи після цього у листопаді 1938 р. переїхали до Хуста, який став столицею Карпатської України. Тут також працював лікарем до 15 березня 1939 р. і М. Долинай.

У Хусті він активно займався громадсько-політичною роботою, став покровителем спорту. Відома футбольна команда “СК-Русь” в умовах Карпатської України стала називатися “УСК-Хуст” (Український спортивний клуб “Хуст”). Головою цього клубу спортивний актив обрав лікаря М. Долиная, а почесними головами – Августина Волошина, Юліана Ревая та Августина Штефана.

Вдячною і показовою у цьому відношенні була стаття спортивного журналіста Василя Федака, який вів відділ спортивного життя в газеті “Нова свобода”. 9 березня 1939 р. він писав про Долиная: “Його золоте серце знає кожний наш спортсмен. Весь вільний (а багато разів і урядовий) час присвятив “СК-Русі”, десяткам гравців обстарав працю, його старанням дісталися наші молоді гравці до вчительської семінарії, так що Карпатська Україна мала ще не так давно славу дружину “літаючих вчителів”, то в першій мірі йому маємо дякувати”.

Крім цього 24 січня 1939 р. Долиная обрано членом Українсько-го Національного Об'єднання (УНО), а 12 лютого 1939 р. – депутатом Союму Карпатської України. 9 березня він став спочатку заступником

міністра, а 15 березня 1939 р. міністром охорони здоров'я та соціального забезпечення в уряді Юліана Ревая. Та ця робота була перервана угорськими військами, які 15-18 березня 1939 р. окупували Карпатську Україну.

Після окупації краю М. Долинай перебрався до Праги і з вересня 1939 р. до січня 1940 р., не маючи ще притулку, проживав з родиною на квартирі А. Волошина. Працював лікарем, політичною діяльністю не займався. Проте у червні 1945 р. М. Долиная арештовано "Смершем" і вивезено до Москви. У постанові на арешт мовилося, що, "будучи українським націоналістом, проводив антирадянську пропаганду". Особлива нарада при НКВС СРСР 28 грудня 1945 р. "за участь в антирадянській націоналістичній організації" присудила 5 років виправно-трудоих таборів. Його сестра Марія 18 грудня 1945 р. зверталася до керівника Української РСР М. Хрущова, щоб звільнили з-під арешту її брата Миколу як невинного. Та її прохання 3 травня 1946 р. було відкинуто. Відсидівши свій строк, М. Долинай 1 березня 1950 р. був звільнений і повернувся до Праги. У постанові про реабілітацію сказано: "У кримінальній справі відсутні будь-які конкретні доводи, які свідчили б про проведення М. П. Долинаєм ворожої діяльності проти СРСР, а інкриміновані йому дії по ст. 58-4 кримінального кодексу РРФСР, не знайшли свого підтвердження".

Помер у Празі 30 березня 1970 р., де і похований же. Реабілітований 26 березня 1990 р.

Сергій Федака

Джерельні приписи:

1. Довганич, О. Д. Долинай Микола Петрович / О. Д. Довганич // Довганич, О. Д. Карпатська Україна в боротьбі за незалежність: репресії проти її оборонців та керівних діячів / О. Д. Довганич. – Ужгород : Гражда, 2007. – С. 26-27 : портр.

2. Довганич, О. Д. Долинай Микола Петрович : [громад.-політ. діяч] / О. Д. Довганич // Енциклопедія Сучасної України. Т. 8 : Дл - Дя ; Додаток : А - Г. – К., 2008. – С. 220 : фот. – Бібліогр. наприкінці ст.

3. Довганич, Омелян. Долинай Микола Петрович : [лікар, громад.-політ. діяч, міністр Карпат. України] / О. Довганич // Енциклопедія Закарпаття: визначні особи ХХ століття. – Ужгород : Гражда, 2007. – С. 120 : портр. – Бібліогр. наприкінці ст.

4. Довганич, О. Д. Микола Долинай: доля міністра / О. Д. Довганич // Довганич, О. Д. У тенетах "Смершу". Репресовані діячі Карпатської України : ст. і нариси / О. Д. Довганич. – Ужгород : Два кольори, 2002. – С. 42-43 : портр.

5. Довганич, Омелян. Міністри Карпатської України : [про Ю. Брацайка та М. Долинай] / О. Довганич // Науковий збірник Товариства "Просвіта" в Ужгороді. – Річник IV (XVIII) : Карпатська Україна: Національне відродження. Політичний розвиток. Персоналії : матеріали міжнар. наук. конф., присвяч. 60-річчю Карпатської України (11-12 берез. 1999 р.). – Ужгород, 2000. – С. 226-230.

6. Довганич, О. Д. Один з міністрів Карпатської України. Долинай Микола Петрович / О. Д. Довганич // Реабілітовані історією. Закарпатська область : в 2-х кн. Кн. 2 / обл. редкол. : І. М. Різак [та ін.]. – Ужгород : Закарпаття, 2004. – С. 402-405 : портр.

7. Довганич, Омелян. Посли (депутати) першого сойму Карпатської України. Долинай Микола Петрович : [голова Укр. СК "Хуст", міністр охорони здоров'я та соц. забезпечення в уряді Ю. Ревая] / О. Довганич // Європа-Центр. – 2008. – № 4 (24). – С. 25-26 : портр.

8. Долинай Микола Петрович (1894–1970) // Вони боронили Карпатську Україну : нариси історії нац.-визвол. боротьби закарпат. українців / під. ред. М. М. Вегеша. – Ужгород : Карпати, 2002. – С. 479-482.

9. Рубіш, Федір Федорович. Долинай Микола Петрович : [політв'язень, репрес. / Ф. Ф. Рубіш, О. Д. Довганич // Рубіш, Федір. Закарпатці під пресом сталінського свавілля / Ф. Рубіш, О. Довганич. – Мукачево : Карпат. вежа, 2009. – С. 157-158 : портр.

10. Федака, Сергій. Видатний медичний і громадсько-політичний діяч Закарпаття : до 120-річчя народж. М. Долинай / С. Федака // Календар "Просвіти" на 2014 рік / Закарпат. край. культ.-освіт. т-во "Просвіта" ; уклад. : П. М. Федака, П. П. Федака. – Ужгород, 2014. – С. 98-101.

11. Федака, Сергій. Видатний медичний і громадсько-політичний діяч Закарпаття : до 120-річчя народж. М. Долинай : [співзасновник т-ва "Просвіта"] / С. Федака // Трибуна. – 2014. – 13 черв. – С. 6 : фот.

12. Федака, Сергій. Микола Долинай : [громад.-політ. діяч Закарпаття] / С. Федака // Трибуна. – 2009. – 7 лют. – С. 12.

Липень: 18

ВАСИЛЬ ВАСИЛЬОВИЧ ГАРАГОНИЧ

60-річчя від дня народження доктора історичних наук,
професора Ужгородського національного університету,
заслуженого працівника освіти України,
шеф-редактора інформаційного холдингу
“Панорама медіа група” (нар. 1959)

Ювілей – це рубіж завше щемно-приємний, до якого, як правило, готуються заздалегідь, але він щоразу приходить неждано-негадано і викликає собою цілу гаму контраверсійних відчуттів – від радісної ейфорії за прожиті роки до глибокого розчарування, що не все із запланованого у силу різних причин вдалося реалізувати на практиці. Але це у разі, якщо ювіляр зберіг відчуття реальності, володіє критичною самооцінкою, здатен об’єктивно аналізувати пройдений шлях. Бо як казав поет: “Как мало пройдено дорог, как много сделано ошибок”...

У долі ювіляра нерозривно тісно поєдналися дві справи його життя: журналістика та наука, і в кожній з них він досягнув вагомих результатів.

В. В. Гарагонич – доктор історичних наук, професор кафедри туристичної інфраструктури та сервісу факультету туризму та міжнародних комунікацій Ужгородського національного університету, заслужений працівник освіти України, шеф-редактор інформаційного холдингу “Панорама медіа група”.

Народився 18 липня 1959 р. у с. Станово Мукачівського району у родині педагогів. Навчався у Пузняківській та Страбичівській восьмирічних школах, де директором працював його батько, згодом удостоєний почесного звання “Заслужений учитель України”. З п’ятого класу був учнем Мукачівської СШ № 2 ім. Т. Г. Шевченка, яку у 1976 р. закінчив із золотою медаллю. Навчаючись у школі, друкувався в газетах “Молодь Закарпаття”, “Закарпатська правда”, “Прапор перемоги”, наступницю якого “Панораму” йому згодом довелося очолити. У 1985 р. заочно із відзнакою закінчив Мукачівський кооперативний технікум (спеціальність: “Товарознавство і організація торгівлі непро-

довольчими товарами"). У 1976–1981 рр. був студентом історичного факультету Ужгородського державного університету (спеціальність: "Історик, викладач історії та суспільствознавства"), активно займався журналістикою. На п'ятому курсі був прийнятий на роботу і працював над створенням музею історії УжДУ. По завершенню навчання був залишений на роботі в університеті. Продовжував займатися організацією музею історії Ужгородського державного (нині – національного) університету, працював редактором багатотиражної газети "Радянський студент", викладачем. У 24-річному віці призначений редактором університетської газети та прийнятий у Спілку журналістів СРСР.

З 1986 до 2000 р. після проходження тривалого стажування в Інституті Академії педагогічних наук СРСР у Москві працював викладачем Мукачівського педагогічного училища. У 1992 р. без відриву від педагогічної роботи підготував і захистив в УжДУ дисертацію на здобуття наукового ступеня кандидата історичних наук. Був викладачем вищої категорії, мав педагогічне звання "викладач-методист", нагороджений знаком "Відмінник освіти України". Наприкінці 90-х за сумісництвом працював власним кореспондентом газет "Відомості міліції" та "Новини Закарпаття". З 1998 до 2006 р. за сумісництвом був доцентом Мукачівського технологічного інституту. У 2000 р. пройшов стажування у США в проєкті "Гармонія" за програмою "Громадські зв'язки". З 2000 р. – редактор Мукачівської міськрайонної газети "Панорама", яка згодом стала обласним виданням і першою й поки що єдиною серед комунальних видань Закарпаття станом на 2018 р. пройшла процес роздержавлення. На базі незалежної газети "Панорама" створено інформаційне об'єднання "Панорама медіа група", до складу якого входять газети "Панорама", "Панорама плюс бізнес", рекламно-інформаційна агенція "Панорама", інтернет-видання "PMG.ua" та прес-центр "Панорама". У 2018 р. побачив світ 10 000-й номер газети "Панорама", часопис відзначив своє 73-річчя.

У 2006 р. В. В. Гарагонич був нагороджений Грамотою Верховної Ради України за заслуги перед українським народом.

У 2006–2007 рр. працював першим деканом новоствореного факультету туризму Мукачівського технологічного інституту. Тривалий час був позаштатним кореспондентом головної педагогічної газети країни "Освіта України". На знак протесту проти волюнтаристської безпідставної відмови ректора МТІ перевести його сина-відмінника

з платної форми навчання на бюджетну, подав у відставку з посади декана. У 2008–2011 рр. перебував у докторантурі кафедри історії України Інституту історичної освіти Національного педагогічного університету ім. М. П. Драгоманова у Києві. У 2009 р. Указом Президента України йому присвоєно почесне звання “Заслужений працівник освіти України”. У 2012 р. захистив дисертацію на здобуття наукового ступеня доктора історичних наук, у 2016 р. рішенням Атестаційної колегії Міністерства освіти і науки України йому присвоєно вчене звання професора. Працював професором Закарпатського державного університету, завідувачем кафедри міжнародних відносин Східноєвропейського слов'янського університету. У 2014–2016 рр. – голова Державної екзаменаційної комісії на історичному факультеті УжНУ. З 2016 р. – професор кафедри туристичної інфраструктури та сервісу факультету туризму та міжнародних комунікацій Ужгородського національного університету. Є головою науково-методичної комісії згаданого факультету та членом редакційно-видавничої ради УжНУ.

Впродовж багатьох років успішно поєднує науково-педагогічну і журналістську діяльність. Його перша публікація з'явилася у дванадцятирічному віці у газеті, яку він згодом очолив. В. В. Гарагонич є членом Національної спілки журналістів України, упродовж багатьох років членом правління Закарпатської обласної організації НСЖУ, був делегатом XII з'їзду НСЖУ, є першим лауреатом обласної журналістської премії імені Михайла Фатули, грошову частину якої повністю передав на благодійність. Нагороджений вищими відзнаками НСЖУ – “Почесним знаком” та “Золотою медаллю української журналістики”. Удостоєний багатьох інших відзнак.

Побував у понад тридцяти п'яти країнах світу, де вивчав організацію туризму та готельно-ресторанного бізнесу.

Є автором понад 120 наукових публікацій у вітчизняних і зарубіжних наукових виданнях, у тому числі восьми монографій. Має сотні статей у друкованих та електронних засобах масової інформації. Член редколегії близько двадцяти наукових видань в Україні та за рубежом, член оргкомітетів низки вітчизняних і міжнародних наукових форумів.

Микола Олашин

Джерельні приписи:

1. Гарагонич, В. В. Вчительська альма-матер : Історія і сьогодення Мукачівського педагогічного училища / В. В. Гарагонич. – Мукачево : Елара, 2000. – 88 с.

2. Гарагонич, В. В. Вчительська альма-матер : (Мукач. учит. семінарії – 80 років): іст.-публіцист. нарис / В. В. Гарагонич ; Закарпат. центр соц. служби для молоді. – Ужгород, 1995. – 40 с.

3. Гарагонич, В. В. Мистецький туризм на Закарпатті : монографія / В. В. Гарагонич. – Ужгород : ФОП Сабов А. М., 2017. – 140 с. : іл.

4. Гарагонич, В. В. Співробітництво молоді прикордонних областей України і сусідніх держав: історія, проблеми, тенденції (друга половина 50-х – початок 90-их років ХХ ст.) / В. В. Гарагонич. – LAP Lambert Academic Publishing RU, 2017. – 112 с.

5. Гарагонич, В. В. Транскордонне співробітництво України: мости через кордони : монографія / В. В. Гарагонич. – Ужгород : Карпати, 2011. – 432 с.

* * *

6. Мигалина, Юрій Вікторович. Мукачівський технологічний інститут: Десять років на освітньому ринку України / Ю. В. Мигалина, Л. І. Тебляшкіна, В. В. Гарагонич. – Перечин : ТУРпрес, 2007. – 136 с. : кольор. іл.

7. Мунін, Г. Б., Маркетинг туризму: економіко-організаційні аспекти : підруч. / Г. Б. Мунін, В. О. Лук'янов, В. В. Гарагонич ; Мукач. держ. ун-т, Київ. славіст. ун-т, Ін-т економіки та управління ; під заг. ред. В. О. Лук'янова. – К. : Кондор, 2011. – 430 с.

* * *

8. Гарагонич, В. Василь Гарагонич: “Дорогою на виборчу дільницю задумайтесь: чи допоможе мені той, хто неспроможний допомогти собі?” : [інтерв'ю з журналістом / вів В. Запотічний] / В. Гарагонич // Панорама. – 2010. – 28 жовт. – С. 3.

9. Гарагонич, В. “З вірою у серці і любов'ю до людей” : [розмова з голов. ред. газ. “Панорама” з нагоди 80-річчя / вів М. Губаш] / В. Гарагонич // Панорама. – 2015. – 16 квіт. – С. 2.

10. Гарагонич, В. Мистецька гордість Закарпаття : [серія матеріалів 8-ми нар. художників України, які живуть на Закарпатті] / В. Гарагонич // Панорама. – 2016. – 29 груд. – С. 5, 11 : фот.

11. Гарагонич, В. Молитва в дереві або Музей, у який вкладено душу : [про мукачів. “Музей-виставку картин та макетів дерев'яних церков Закарпаття”] / В. Гарагонич // Панорама. – 2016. – 17 листоп. – С. 3 : фот.

12. Гарагонич, В. Василь Гарагонич: “У науці немає широкої стовпової дороги...” : [розмова з журналістом / вів А. Дурунда] / В. Гарагонич // Журналіст Закарпаття. – 2013. – № 4 (квіт.). – С. 19-21 : фот.

13. Гарагонич, В. В. Участь молоді суміжних областей України і країн Східної Європи в гуманітарному співробітництві у 70 – 80-х роках ХХ ст. : [в т. ч. про Закарпат. обл.] / В. В. Гарагонич // Науковий вісник Ужгородського університету. – Серія : Історія. – Вип. 1 (30) : присвяч. світлій пам’яті педагога і вченого М. В. Трояна (1923–1987). – Ужгород, 2013. – С. 56-63. – Бібліогр. наприкінці ст.

14. Гарагонич, В. Василь Гарагонич: “Я радів кожному рядку свого газетного допису” : [інтерв’ю з журналістом / вів І. Ілько] / В. Гарагонич // Фест. – 2009. – 16-22 лип. – С. 13 : фот.

* * *

15. Вітаємо з 55-річчям: Гарагонич Василь Васильович // Ювіляри України. Події та особистості ХХІ століття. – Вип. 7 / упоряд. В. В. Болгов ; Укр. конфедерація журналістів, Ін-т біогр. дослідж. – К., 2013. – С. 53 : фот.

16. Гарагонич Василь : історик, журналіст // Дочинець, Мирослав. Енциклопедія Мукачєва в іменах / М. Дочинець, Василь Пагирия. – Мукачєво : Карпат. вежа, 2006. – С. 100-102 : портр.

17. Гарагонич Василь Васильович : [про професора Ужгород. нац. ун-ту, д-ра іст. наук] // Історичний факультет Ужгородського національного університету. – Ужгород : Гражда, 2010. – С. 108-110 : портр. – Бібліогр. наприкінці ст.

18. Габор, В. Гарагонич Василь Васильович / В. Габор // Українська журналістика в іменах: матеріали до енциклопед. слов. – Вип. 10 / НАН України, Львів. наук. б-ка н.. В. Стефаніка, Наук.-дослід. центр періодики ; за ред. М. М. Романюка. – Л., 2003. – С. 87.

19. 3 Днем народження, професоре! : [про проф. Ужгород. нац. ун-ту, д-ра іст. наук В. В. Гарагонича] // Панорама. – 2018. – 19 лип. – С. 12 : фот. кольор.

20. Олашин, Микола. Гарагонич Василь Васильович / М. Олашин // Українські історики : біобібліогр. довід. – Серія “Українські історики”. – Вип. 3 / НАН України, Ін-т історії України ; [редкол. : В. А. Смолій (голов. ред.) та ін.]. – К., 2010. – С. 50-51.

Серпень: 12

ІВАН ІВАНОВИЧ ШПОНТАК

100-річчя від дня народження військового діяча (1919–1989)

І. І. Шпонтак – військовий діяч, легендарний організатор українських визвольних змагань на Закерзонні у 1944–1947 рр. Це територія українських етнічних земель Любачівського, Ярославського і частково Рава-Руського повітів тодішнього Львівського воєводства, частина яких після встановлення польсько-радянського кордону опинилася в складі Польщі.

Народився 12 серпня 1919 р. в с. Вовковія (тепер Вовкове) на Ужгородщині в багатодітній незаможній селянській родині Івана та Варвари (з дому Вербич) Шпонтаків. У 1923 р. батьки переїжджають до містечка Великі Капушани у Словаччині. Після закінчення народної школи у 1934 по 1938 р. навчається у вчительській семінарії в Ужгороді. Працює вчителем руської (української) мови на Виноградівщині.

Як активний учасник молодіжних організацій “Пласту” та “Просвіти” І. Шпонтак у 1939 р. бере участь у боротьбі з мадярською агресією в лавах Карпатської Січі. Після окупації Карпатської України Угорщиною повертається у Словаччину. З Братислави дістається до Німеччини, де потрапляє до військового табору праці. Через деякий час йому вдається втекти і дістатися до Берліну, де налагоджує контакт з представництвом українського національного об’єднання (УНО), а пізніше з представником ОУН-Б. На підставі отриманих в управлінні УНО документів легалізував своє перебування в Берліні. Спочатку працює як звичайний робітник, службовець. Одночасно поглиблює вивчення німецької мови і отримує посаду бухгалтера. З 1940 р. стає симпатиком ОУН, але до організації не вступає.

З вибухом німецько-радянської війни за дорученням ОУН-Б вже під власним прізвищем вступає до української допоміжної поліції. Після вишколу був призначений заступником повітового коменданта української поліції в Раві-Руській. В березні 1944 р. за дорученням місцевої мережі ОУН на чолі групи поліцейських дезертирував з німецької служби.

Прибравши псевдо "Залізняка", І. Шпонтак організовує першу сотню партизанського загону УПА. В лісовий масив біля села Гораець на Любачівщині, за наказом ОУН, прибуває групами молодь з навколишніх місцевостей, у першу чергу, з відділків української допоміжної поліції Дикова, Любичі-Королівської, Любачева, Олешич, а також добровольці із Закарпаття. Сотня проходить бойовий вишкіл на місці свого розташування. Пізніше як командир куреня, чотири сотні якого отримали назву "Месники", проводить бої з німецько-калмицькими підрозділами, а також із спецвідділами НКВС та різними польськими збройними формуваннями.

На початку 1945 р., після наступу Червоної Армії, проводиться реорганізація структури українського підпілля. Була утворена VI Військова Округа УПА "Сян", в склад якої ввійшли тактичні відтинки (ТВ) "Бастіон", "Данилів" та "Лемко". Командиром 27-го ТВ "Бастіон" було призначено І. Шпонтака, який послуговувався псевдонімом "Дубровник", а також шифрованим знаком "25". Діяльність цього тактичного відтинка охоплювала терен Любачівського, Рава-Руського (тепер Томашівського), Ярославського та частково Перемишлянського повітів. Одночасно виконував функції шефа штабу VI ВО "Сян", яка підпорядковувалася УПА-Захід.

За характером І. Шпонтак був людиною твердої вдачі, вимогливий як до себе, так і до інших, впертий, завзятий, запроваджував армійську дисципліну наскільки це було можливо в партизанських умовах. Підтримував тісну співпрацю з політичною структурою ОУН, хоч і не був членом.

За вказівкою польсько-московського уряду з теренів Закерзонської України в період з 15 жовтня 1944 р. по 2 серпня 1946 р., нехтуючи засадами добровільного переселення, насильно було виселено близько півмільйона осіб до Радянської України. Переселення проводилося польським військом, якому підпорядковувалася міліція, служба безпеки, а також переселенські комісії під орудою енкаведистів.

Перешкоджаючи виселенню, курінь "Залізняка" приступив до виконання наказу проводу УПА обороняти українське населення від примусового переселення, знищував переселенські комісії та військово-бандитські відділи, які виганяли безборонних людей шляхом насильства, вбивств, пограбування та знущань. Проводилось також

замінування і нищення засобів транспортного сполучення – мостів, залізничних станцій та колій.

Головним командуванням УПА за поданням крайового командира VI Військової Округи Мирослава Онишкевича, було відзначено І. Шпонтака Срібним хрестом Бойової Заслуги 2-ї кляси.

У квітні 1947 р. розпочалася злочинна акція “Вісла”, під час якої довершилось виселення українських родин на західні землі, які отримала Польща після війни. Було виселено близько 150 тисяч осіб, кілька тисяч вбито і заарештовано, тоді ж було заблоковано чеськими і більшовицькими прикордонними військами кордони з Польщею. При занадто нерівній боротьбі гинуть бійці та командири УПА. Командування ОУН-УПА вимушене ухвалити рішення розпустити збройні формування, які ще залишилися, з переходом окремих відділів на територію України та західні землі. Найбільш досвідчені повстанці зі зброєю в руках зуміли через Чехословаччину та Австрію дійти до американської окупаційної зони в Західній Німеччині.

І. Шпонтак разом з двома охоронцями перейшли до Словаччини, маючи намір також прорватися на Захід. Відвідавши рідних, які проживали на той час у Великих Капушанах, вирішив залишитися. За легендою, що він повертається з радянського полону як солдат угорської армії. Працює спочатку звичайним робітником, а пізніше працівником дорожнього управління, одружується.

Спецслужби Польщі збирали різну інформацію про колишніх воїнів УПА, серед яких І. Шпонтак був першим у списку розшукуваних осіб. Після десяти років ретельних пошуків польська контррозвідка міністерства внутрішніх справ збрала достатню доказову базу про розкриття минулого І. Шпонтака, внаслідок чого його арештували і видали польській владі.

На початку березня 1961 р. відбувся показовий суд в Перемишлі, де на той час проживало багато українців. І. Шпонтаку оголошено вирок: смертна кара, яка згодом була замінена на довічне ув'язнення, а з 1970 р. – на 25 років. Покарання відбував у в'язниці в Стшельцах Опольських. Після 23-х років тюрми дочекався звільнення з неволі.

У 1981 р. повернувся до своєї родини у Великих Капушанах. Після тривалої хвороби помер 14 квітня 1989 р. і похований в м. Кошіце в Словаччині.

Майор І. Шпонтак – це легенда визвольних змагань, відважний борець за волю і незалежність України. І. Шпонтака на Закарзонні пам'ятають як героя України донині. Надіємось, що Україна віддасть заслужені почесні людині, яка жила і боролася за нашу державу.

Заходами Закарпатської крайової “Просвіти” в 1999 р. були проведені вечори пам'яті до 80-річчя з дня народження І. Шпонтака, а в 2000 р. відкрита меморіальна дошка на місцевій школі в с. Вовкове, де він народився.

Микола Вовк

Джерельні приписи:

1. Божук, Ганна. Іван Шпонтак-“Залізняка” – громадсько-політичний та військовий діяч / Г. Божук // Науковий збірник Товариства “Просвіта” в Ужгороді. – Річник IV(XVIII) : Карпатська Україна: Національне відродження. Політичний розвиток. Персоналії : матеріали міжнар. наук. конф., присвяч. 60-річчю Карапт. України (11-12 берез. 1999 р.). – Ужгород, 2000. – С. 257-263.

2. Божук, Ганна. Лицар із легенди: Вшанування пам'яті Івана Шпонтাকা-Залізняка : [командир 27-го тактичного відтинку УПА “Бастіон”] / Г. Божук // Календар “Просвіти” на 2000 рік / Закарпат. край. т-во “Просвіта”. – Ужгород, 2000. – С. 166-167.

3. Вегеш, Микола Миколайович. Назустріч волі : нариси історії визвол. змагань / М. М. Вегеш ; відп. за вип. О. М. Ситник. – Вид. 2-ге, змінене й доп. ; Ужгород. нац. ун-т, Наук.-дослід. ін-т карпатознавства. – Ужгород : Гражда, 2008. – 148 с.

Зі змісту : [про І. Шпонтака]. – С. 26-27.

4. Вовк, Микола. Бойовий командир УПА Іван Шпонтак / М. Вовк // Трибуна. – 2004. – 16 жовт. – С. 12 : портр.

5. Вовк, Микола. Закарпатці в лавах УПА в українському Закарзонні : до 60-річчя УПА / М. Вовк // Календар “Просвіти” на 2002 рік / Закарпат. край. т-во “Просвіта”. – Ужгород, 2002. – С. 170-173.

6. Заячковський, М. Агентурно-слідча справа криптонім “Забіла” за кулісами процесу Івана Шпонтака “Залізняка” / М. Заячковський // Польська і чехословацька служба безпеки проти українців (1945–1989) / ред. Г. Мотика. – Варшава, 2005. – С. 119-205.

7. Князівський, Микола. Вшанування пам'яті майора УПА Івана Шпонтака / М. Князівський // Календар “Просвіти” на 2008 рік / Закарпат. край. т-во “Просвіта”. – Ужгород, 2008. – С. 113-114 : фот.

8. Лоза, Зиновій Іванович. Боротьба українців “Закерзоння” за право проживати на споконвічно українських землях / З. І. Лоза. – Ужгород : Колір принт, 2002. – 172 с. : фот.

Зі змісту : [про І. Шпонтака]. – С. 87-88, 90, 91 : портр., 104-105, 112-113, 115, 118, 120-124, 130-131, 135, 139-141, 161.

9. Михайлович, Павло. “Смислом мого життя було й буде: Україна вільна, Україна соборна”. На могилі майора УПА Івана Шпонтака в Кошицях / П. Михайлович // Календар “Просвіти” на 2006 рік / Закарпат. край. т-во “Просвіта”. – Ужгород, 2006. – С. 139-141 : фот.

10. Пагіря, Василь. Іван Шпонтанак-“Залізник” : до 90-річчя від дня народж. : [про командира УПА (події 1944–1947 рр.)] / В. Пагіря // Срібна Земля. – 2013. – 11 жовт. – С. 7.

11. Пам’яті Івана Шпонтака : [громад.-політ. і культ. діяч] // Календар “Просвіти” на 2003 рік / Закарпат. край. т-во “Просвіта”. – Ужгород, 2003. – С. 227-228.

12. Стех, Я. Пропам’ятна книга українських діячів Перемищини. Ч. І. / Я. Стех. – Перемишль ; Львів, 2006. – С. 496-497.

13. Шпонтанак Іван : (12.08.1919–14.04.1989) ; [громад. діяч] // Федака, Сергій. Ужгород: роки і люди / С. Федака. – Ужгород : Ліра, 2013. – С. 239-240.

14. Шип, Юрій. Незламний лицар: Пам’яті Івана Шпонтака : [вірш] / Ю. Шип // Календар “Просвіти” на 2001 рік / Закарпат. край. т-во “Просвіта”. – Ужгород, 2001. – С. 191.

Серпень: 23

ТЕТЯНА СТЕФАНІВНА РИБАР

60-річчя від дня народження письменниці
та художниці (нар. 1959)

Наступного серпня – 60?! Здивувало наближення цієї канонічної дати. Тетяна Стефанівна Рибар значно молодша, вона юна – стільки кольорів у мріях буває лише тоді...

Вона так ажурно пише. Талановито, легко, але дуже глибоко. Й глибока ця талановитість така насичено-холодна, як вода у колодязі в саду. Миттю протверезує! Від творчості Т. Рибар більше цінуєш час й біжиш до усіх тих моментів щастя, про які й вона сама зізналася:

"...Одного дня ти прокидаєшся і усвідомлюєш, що тобі 40 – а ти ще і не жила. Починаєш займатися літературою, образотворчим мистецтвом, вивчаєш психологію, шиєш ляльки, розводиш свійську птицю, вирощуєш квіти, виховуєш дітей, втрачаєш чоловіка, ростиш внуків, переживаєш життєву кризу, виходиш ще раз заміж, мрієш про театр, плануєш стати фотографом, закінчити як мінімум ще два вузи, залишатися молодою, завершити ще безліч творчих задумів і головне – знати, що ти щаслива. Господи, дай на все це сили!..".

Насправді феєрично! Ніби нічого особливого – це ж не мрії про вікенд на Марсі – але в більшості землян це все опиняється під загрозою втомливих буднів, і як наслідок – стає заручником вічного "завтра"... А Т. Рибар якось манить й втілює сьогодні всі ці "завтра". Жіночно міняє кольори суконь й сумочок, підбирає зачіски під капелюшки чи носить нитку перлів, й ті невловимі "потім" дивуються цій вабі й залишають свої часи з нею... Тому майстриня має повно годин творити своє щастя фарбами, пензлем, голкою, клаптиками бавовни, піалами з варенням, насінинами й... словами. Втіленими у слова образами про срібні медузи й зорі, плин передмість й до блиску натерті колії, білозубі вогні каштанів й готичні верхи над ними... Вона вірить квітам, близьким людям й тому, що Творець все збереже. Дива Божі присутні – вона це згадує кожного сходу сонця...

Колись давно великий і величний у своїй простоті Антоніо Гауді, живучи мрією зведення свого останнього й найвеличнішого творіння – Храму Святої Родини, "Саграда Фамілія" в Барселоні – у відповідь на докори про незвично довгу тривалість робіт відповідав: "Мій клієнт не квапиться"... Він мав на увазі Бога, чи не так?!

Коли ми робимо щось для Бога – все міняється. Зникають стандарти й норми, навіть заощадливість соромиться керувати... Що вже казати про найцінніше – час? Ми економимо час, пишучи статтю в рубрику "чутки"; намазуючи заварним кремом коржі "Наполеона", скорочуючи шлях й оминаючи нудні новини. Але коли йдеться про творення – ми маємо час.

Може, то так посилається з неба – чим повільніше, тим бездоганніше, тим справніше. Люди пера і пензля, маестро рояля й архітектури – знають, що приходить пора й доводиться робити вибір – для кого творити? Для людей? Чи заради Творчості – самого Господа? Щасливі, хто робить вибір душі. Нелегко, так. Але золото випробовують вогнем.

А жінку – золотом, а чоловіка – жінкою. І прекрасно, коли сузір'я двох запалює в кожному так багато зірок – сторінки творчої спадщини у тандемі Тетяни Стефанівни Рибар та Віктора Васильовича Дворніченка насичено-стигли, немов ягоди Аронії, налиті змістом, й сововитою радістю буття.

Творення немає без любові. Любити – це і приймати. Людей, землю, шляхи твоєї землі і її людей. Повернувшись з семиденної подорожі у “світ нових вражень” – з пленеру у Чорній Тисі, що на Рахівщині, Тетяна написала: *“...А зараз із великим острахом думаю про те, що я могла втратити, якби не побувала у цій подорожі. Яскрава, дивовижна Чорна Тиса!.. Мабуть, не варто писати про свій стан (майже ейфорії), який довелось пережити мені, як не дивно, корінній жительці прегарного рідного краю Карпатського... тим не менше... Здається, вперше в житті, усвідомлюючи і пропустивши через кожну клітинку свого фізичного і духовного тіла, я відчула усю монументальну красу і міць цієї багатоликої, божественної землі. Людоськи, вперше було відчуття, що і від щастя можна збожеволіти... Такі зустрічі з дитинним, чистим світом стають ліком, який здатен відновлювати душу, укріпити дух, щоб продовжувати далі жити. Питання до себе і до світу: та чи будуть ваші і мої правнуки мати таку можливість?”*

Земля відчуває й чинить особливий вплив на нас. “Той, хто не любить своєї землі, нічого любити не може”. Це Байрон. Він любив свою туманно-легендарну Англію, хоча вона й не зрозуміла його до кінця, й дозволила, навіть, щоб його останній погляд торкався не хвиль Лондонської Темзи, а моря оливкових садів у Греції.

Всі землі прекрасні. Велике щастя побувати, побачити світ. Проте, лише яблуня рідного з дитинства саду куполом затишку й достатку хилисть над тобою свою крону. Коли це є у твоєму житті – тоді ти озолочений!: *“я люблю землю цю / край сумирно-тривожний / де потоки гірські / розкладають пастки / де росли по коліна дубові хрести / і кістки / упокоїлись предків набожних / я люблю тут весну відчувати на дотик / розімлівші від спеки збирати плоди / піднімати тумани ранкові з води / і вслухатись / як осінь наближує кроки / я люблю плин сумних мовчазних передмість / залізничні до блиску натерті колії / дощ / природню грози злість / і лоша що пасе своє щастя на волі / я люблю цих людей / їхнє слово / і пісню / що народжена з глиці / роси і руна / дух кринично-холодних карпатських ночей / що течуть поло-*

*нинами в звори / і гуснуть / ледь торкнувшись сирого їх дна / чорну
плоть цих долин / між готичних верхів / білозубі вогні каштанів / коли
цвіт опадає з дерев і картин / і в душі моїй юній / не тане”.*

Коли цвіт опадає з дерев і картин, ми приймаємо або не приймаємо сум. Якщо наше щастя пасеться на волі – ми перемагаємо його, ми все тоді перемагаємо! Ми просто розуміємо, що щастя змінилося – це причина радіти:

“Якщо спробувати надати щастю поетичного відтінку, то на мій погляд, воно змінне, як пори року. У пору весни – юне, чисте, легковажне, мрійливе. У літню пору – тепле, квітуче, сяюче, ароматне, загадкове, авантюрне, багатообіцяюче. Осінньої пори – яскраве, насичене, визріле, багатогранне, феєричне. У зимову ж пору – стримане, спокійне, розсудливе, філософське. Звісно, ми змінюємось у часі, змінюються наші потреби, почуття, знання, наш внутрішній світ, наш світогляд, наша суть. Щастя придумане для Людини”.

Хто придумав нам щастя? Хто дав у руки той маленький особливий останній шматочок глини, що виліплює смак нашого часу й, зрештою, долю? Той, Хто створив світ й нас закликає навчитись творити.

Неквапно, але швидко. Відчуттями, але з мудрістю. Сміливо, проте без необачності. Щоб не розгубити глиняні крихти щастя:

“Гадаю, що щастя – це творчість у найширшому розумінні. А у творчості немає меж. Не дарма кажуть: кожен творить сам своє щастя. За нього треба вміти боротися, як за життя. Ним треба вміти ділитися. Це не ефемерне явище. Це тоді, коли хочеться жити, любити, розвиватися, рости. Коли ти помічаєш навколо себе інших і приймаєш у собі свою інакшість. Це – ознака людяності”...

Як це гарно: “Коли ти приймаєш у собі свою інакшість...”. Це ж з Біблії. Тоді нема потреби цілісне ділити на “переваги” й “непереваги”, про щось шкодувати, порівнювати. А може це і є відгадка – звідки у Тетяни Рибар стільки часу на все?! Вона нанизує секунди у хвилини, й жодної з них не переймається своєю інакшістю чи інакшістю інших. Живе й насолоджується цією свободою.

Одним з найновіших творів поетеси є присвята Тій, що стала “скалкою в серці, рікою ув очах” – Святій Юліанні ... : *“свята Юліанно / скалка у серці / ріка ув очах / хвилі розгойдують / вітер розхитує / хлюпає з чаш / сферами колами / крапками краплями / порохом днів / йти*

не спинятися / не оглядатися / хтось так схотів / тишко тихесенько / ми вже близесенько / перст на устах / пуп'янки квіти / листя і ягоди / світ вироста / біле обличчя / чорні кучерики / не плач не плач / свята Юліанно / чи є в тебе мати? / а чи була?"

Цей твір, образ торкають серця й дають питання: чому долі Юліан, молодих і зовсім юних, такі схожі? Такі скорі?..

Юліанна з Нікомидії ще зовсім юною була покарана батьком за прийняття віри Христової. Але не скорена ні ним, ні іншими, хто кинув її на тортурі. Віддала дівчиною життя, віри не зрадила. Шістсот тридцять чоловік, бачачи незламність та відвагу Юліанни та чудесні зцілення її ран, теж сповідали Христа.

А Юліанія, княжна Ольшанська, покровителька Волині, була донькою Юрія Ольшанського-Домбровицького, одного з фундаторів Києво-Печерського монастиря в першій половині XVI ст. За життя Юліанія була слухняною і смиренною, вела чистий спосіб життя, мала велику любов до своїх ближніх. Померла раптово, в 16-ть... Сподобилася небесного прославлення і нетління мощей, від дотику до яких зцілялися хворі.

"...Чи є в тебе мати? А чи була?". У книзі пророка Ісаї 49:15 сказано: "Чи ж жінка забуде своє немовля, щоб не пожаліти їй сина утроби своєї?" ...

"Без сумніву, – пише поетеса, – що кожен з нас у певний період життя, часу на одні й ті ж речі дивиться по-іншому. Чим далі – тим глибше..."

Стільки роздумів й намірів намальовано після читання Т. С. Рибар, що хочеться назвати її, окрім звань поетеси та прозаїка, художниці, члена Національної Спілки письменників України, голови Мукачівського літературного об'єднання "Рідне слово", лауреата Мукачівської міської премії ім. Ю. Мейгеша, ще й білим філософом. Хоча... Хіба може філософ бути чорним? Ні, може лише здаватись темним, бо усюди за собою несе *"безмежну тугу, чисту і зболілу"*, бо ж знає, що вже: *"принишк на бадиліні чахлій вік, / над бистрі води птах звиває крила, / коліска тут і тут його могила, / і довгих його днів короткий вік... днів..."*.

Що ж, позичимо фразу з нової книжки Віктора Дворніченка (а Віктор Васильович, в свою чергу, у Галілео Галілея): "І все-таки вона обертається!". Осінь – навколо нас! Ось відгуляє своє весілля серпень

і прийде час її читати: *“ осінь читати – це наче до Бога звертання / чи намагання почути крізь небо свій голос / щось за межею а щось ще у фазі згорання / час коли листя з душі опадає на голо / осінь вдихати – це ніби вдихнути спокій / часу настоящего на травах як чаю терпкого / слухати сповідь доріг не лічити роки / і знати що більше між нами не буде нікого / осінь збагнути – це просто осінню стати / в землю врос-ти корінням - у небо віттям / як птах легкокрилий над тьмою уміти злітати / ковтаючи вітер що дихає над століттям”.*

P. S.

Ви бачите себе так: “Пишу, люблю мистецтво. Контактна і оптимістична людина. Бажаю світла і йду за Світлом”. Зі сторони, з боку, ми теж це бачимо. Й кажемо Вам: “Нехай Світло наближається. Й тієї миті, коли рука малює мереживними рядками нові чари, нехай вітер накидає на плечі, замість ковдри, крила, а рідні – несуть в долонях чашечку тепла, настоящего на травах й терпкого, як чай...”.

І раптом ще один P. S.

Цього літа Т. С. Рибар вступила до Херсонського державного університету, на факультет культури і мистецтв для здобуття ступеня магістра образотворчого мистецтва, декоративного мистецтва та реставрації. *“Для мене це було дуже важливо. І за цей шлях дякую Творцеві й тим, хто ніби «волею випадку» зустрів і підтримав! Бо ж знаю – випадковість – це Його воля”.*

Оксана Головчук

Джерельні приписи:

1. Рибар, Т. Дзигар : поезії / Т. Рибар. – Мукачєво : Карпат. вежа, 2013. – 80 с. : іл.
2. Рибар, Т. С. Знеболення снігами : поезії / Т. С. Рибар. – Мукачєво : Карпат. вежа, 2013. – 92 с.
3. Рибар, Т. С. Мідні груші : поезії / Т. С. Рибар. – Мукачєво : Карпат. вежа, 2013. – 76 с.
4. Рибар, Т. Мукачівські інтерпретації : вірші / Т. Рибар. – Мукачєво : Карпат. вежа, 2009. – 96 с.
5. Рибар, Т. С. У кожного своє небо : новели, притчі, етюди, есе / Т. С. Рибар. – Мукачєво : Карпат. вежа, 2015. – 132 с.

6. Рибар, Т. С. Чарівна Флояра : [поезія] / Т. С. Рибар. – Мукачево : Карпат. вежа, 2014. – 68 с.

* * *

7. Альманах : поезії / Мукачів. літ. об-ня “Рідне слово” ; упоряд. Т. С. Рибар. – Мукачево : Карпат. вежа, 2018. – 136 с. : іл.

* * *

8. Рибар, Т. [Вірші] / Т. Рибар // Альманах : поезії. – Мукачево, 2018. – С. 5-10 : фот.

9. Рибар, Т. [Вірші] : [в т. ч. коротка біоґр.] / Т. Рибар // Гомін Карпат. – Мукачево : Карпат. вежа, 2007. – С. 108-115 : портр.

10. Рибар, Т. [Вірші] : [в т. ч. коротка біоґр.] / Т. Рибар // Краплина сонця. – Мукачево : Карпат. вежа, 2005. – С. 91-97 : портр.

11. Рибар, Т. [Вірші] / Т. Рибар // Рідне слово. – Мукачево : Карпат. вежа, 2008. – С. 124-131.

12. Рибар, Т. Коли цвіт опадає... Ткана Льоля. Голос роду. Первоцвіт. Кужіль золотий : [вірші] / Т. Рибар // Сім крутих перевалів : літ. альм. Закарпаття. – К. : Знання, 2017. – С. 212-215.

13. Рибар, Т. Мукачево. Зима над Паланком : [вірші] / Т. Рибар // Мукачево : лірич. портрет. – 2009. – С. 66-67.

14. Рибар, Т. Мукачівському хору “Ліра” – 15 років / Т. Рибар // Старий Замок. – 2006. – 31 берез.-6 квіт. – С. 14.

* * *

15. Боднар, Марина. В Ужгороді презентували “Мідні груші” та “Просто-вірші” : [дебют поетів В. Малишка та Т. Рибар в Закарпат. ОУНБ ім. Ф. Потушняка] / М. Боднар // Новини Закарпаття. – 2013. – 19 листоп. – С. 6 : фот.

16. Дочинець, Мирослав Іванович. Єдина монета життя : [про поетич. кн. Т. Рибар “Дзигар”] / М. І. Дочинець // Фест. – 2014. – 31 січ.-6 лют. – С. 14.

17. Метзгер, Оксана. Семейная выставка в Мукачевской галерее : на днях в Мукачев. гор. галерее состоялась презентация семейной выст. Татьяны и Наталии Рыбарь и Виктора и Виктории Дворниченко / О. Метзгер // Європа-центр. – 2014. – 8 серп. – С. 6 : фот. – Текст рос. мовою.

18. Рибар Тетяна : поетка // Дочинець, Мирослав. Енциклопедія Мукачева в іменах / М. Дочинець, В. Пагіря. – Мукачево : Карпат. вежа, 2006. – С. 172 : портр.

19. Сливчук, Богдан. Поезія як вранішні сніги : [вийшла зб. поезій поетеси із Мукачева Т. Рибар “Знеболення снігами” (вид-во “Карпатська вежа”)] / Б. Сливчук // Трибуна. – 2012. – 11 лют. – С. 4.

20. Тетяна Рибар : [поетеса, прозаїк] // Закарпатська обласна організація Національної спілки письменників України. – Ужгород : Вид-во Олександри Гаркуші, 2016. – С. 34 : портр.

Серпень: 24

ЗОЛТАН ФЕДОРОВИЧ МИЧКА

70-річчя від дня народження живописця,
народного художника України, лауреата обласної премії
ім. Й. Бокшая та А. Ерделі (1949–2017)

- 1949, 24 серпня – народився в м. Мукачево Закарпатської області.
1968–1970 – служба в Радянській Армії. Учасник бойових дій.
1972 – закінчив відділення художників-оформлювачів Одеського обласного будинку народної творчості. Своїми вчителями вважає народних художників України Ернеста Контратовича, Андрія Коцку, Юрія Герца, Володимира Микиту.
1984 – член Національної Спілки художників України, член Спілки художників СРСР.
1990 – делегат I-го з'їзду художників України (м. Київ).
1991–1996 – голова живописної секції обласної організації Спілки художників України.
1995 – засновник Мукачівської міської картинної галереї.
1995–2004 – директор Мукачівської міської картинної галереї.
2006 – присвоєно почесне звання “Народний художник України”
2009 – відзнака Закарпатської обласної державної адміністрації “За розвиток регіону”, державна нагорода “Pro kultura Hungarika” (Угорщина).
Із 1973 – постійний учасник міських та обласних художніх виставок;
із 1977 – всеукраїнських; із 1978 – всесоюзних; із 1985 – міжнародних. Учасник 130 європейських міжнародних пленерів та симпозіумів у 32 країнах світу.
2017 рік, 20 березня – помер в м. Мукачево, де і похований.
Мистецтво З. Мички густо замішане на традиції кольору закарпатської землі. Здається, воно, мов Венера, народжується із великого розмаїття творчих особистостей, їх мистецьких доль та біографій, устремлень та прагнень, які генетично сприйняв та зреалізував З. Мичка. Послідовників великих Бокшая та Ерделі Золтан називав своїми учителями: Ернеста Контратовича, Андрія Коцку, Юрія Герца, Володимира Микиту.

Мистецька палітра Золтана, пройшовши через буття і небуття, фразована у авторській живописній поезії цією формотворчою та форморуйнівною енергією. Так трапляється у тих, хто багато і давно прожив на цьому білому світі. Пензлі тягнуться до глибини кольору, який своїм хроматизмом нагадує кришталю. Цей кришталю розбивається об землю, лине звуком, думкою. Тільки митець може зібрати райдугу. Так і робив З. Мичка.

Мистецтво З. Мички – феномен, якому він присвятив самого себе. Його життя звучить, як і його живопис, як музика. Ця музика поділена ритмом на фрази, парафрази. Як Моцарт, він пише кілька нот на одну вертикаль, даючи змогу обрати потрібний тон. Мичка прагне музики. Він чує її в природі, на землі. Здається, найулюбленіший ритм З. Мички – ритм землі – “Земля” 2003 р. Автор сумує, що не одразу опанував цей дивовижний життєдайний ритм, тому звертається до людей з тихим проханням, майже пошепки, щоб вони стали лагіднішими. Стати такими, як земля у ніч проти Різдва, коли чути Небесні дзвони і хори янголів співають “Слава во вишніх Богу”.

Дивовижно, як швидко і з якою любов’ю наповнювалися стільники мистецького дарування З. Мички. Щорічні і щодворічні виставки – бієнале, трієнале, пленери, подорожі, фестивалі сприяли розширенню культурних та історичних діапазонів автора. Від самих витоків свого малярства З. Мичка не змінювався концептуально. У нього змінювалася тільки формула його фізики світовідчужання. Чи багато він бере на себе, пропускає через своє серце? Здається, художник навмисне стояв, ніби трохи збоку, придивляючись до людей, гостей, експонатів. Золтану було добре там, де він знаходився : в колі сім’ї, улюблених рідних. Це додавало йому якості скелі – міцної і непорушної.

У 80-х мистецтвознавці підмічають прорив З. Мички за завісу кольору, форма для нього може бути безформною. Існувати може тільки ідея і суть. Між двома звуками діапазон від секунди до октави. Фразуємо: “Ідилія” (2004), “Ностальгія” (2007), “Відчуття” (1994). Розмови з метафізичними явищами приходять у вигляді “Спілкування з вічністю” (1992).

У мистецтві З. Мички продемонстровано сучасне прагнення відтворити мовою кольору, ритму, фрази те, що ми називаємо “щастям”. Прикметною ознакою є те, що відомі фразеологізми “Хто ми? Куди йдемо?” З. Мичка розглядає у площині якості “Які ми є?”(1999). Це є озна-

кою зрілості митця. Його душевна нота звучить повнотою “Зимового дня” (2000), “Сріблястої весни” (2008), а ще ж було “Літо” (2008), “Весняні парцели”. Увінчує цей калейдоскоп “Спілкування з вічністю” (1992). Поза хронологією, але у абсолютно смисловому злагодженні. І тут вже не просто фізика, а філософія з незабутніми імпресіями, екскурсами в історію, роздумами над рівновагою та невідвратною долею.

Які ми є? Ось у чому питання, на яке ми всі повинні відповісти. Талановитого художника-композитора З. Мички не стало 20 березня 2017 р.

Твори закуплені Дирекцією виставок Національної Спілки художників України та Міністерством культури і мистецтв України, зберігаються в державних музеях та галереях нашої країни, приватних колекціях України та зарубіжжя, вони гідно репрезентують сучасне українське мистецтво на рубежі третього тисячоліття.

Людмила Біксей

Джерельні приписи:

1. Мичка, З. Золтан Мичка = Zoltan Michka : [альбом] / З. Мичка ; вступ. ст. О. К. Федорук ; передм. І. Пак ; упоряд., ред. Л. Мельник ; Упр. культури Закарпат. облдержадмін., Закарпат. орг. Нац. спілки художників України. – Ужгород : Вид-во Олександри Гаркуші, 2010. – 188 с. : кольор. іл. – Текст укр., англ. мовами. – Бібліогр.: с. 176-186.

* * *

2. Мичка, З. Народному художнику України, лауреату Національної премії ім. Т. Г. Шевченка Юрію Герцу (1931–2012) 27 лютого виповнилося б 82 / З. Мичка // Старий Замок. Паланок. – 2013. – 28 лют.-6 берез. – С. 3 : фот. кольор. Ю. Герц.

3. Мичка, З. Мукачівські пленери : історія і сьогодення / З. Мичка // Образотворче мистецтво. – 2012. – № 3-4. – С. 138-139.

* * *

4. Бердинських, Святослав. Філософ із Закарпаття : 20 жовт. в Нац. акад. мистецтв України відкриється персон. вист. творів З. Мички / С. Бердинських // День. – 2017. – 19 жовт. – С. 12 : фот. кольор.

5. Богатова, Юлія. Філософія кольору і форми Золтана Мички : [про картину нар. худож. України З. Мички “Пугало Європи”] / Ю. Богатова // Образ.М. – 2017. – № 4. – С. 133 : фот. кольор.

6. Виставка великого гуманіста : [виставка нар. худож. України з Мукачева 3. Мички у мистец. залі Нац. акад. мистецтв України] // Образ.М. – 2017. – № 4. – С. 128-132 : фот. кольор.

7. Виставка живопису Золтана Мички : [у вистав. залах НАМ України] // Образотворче мистецтво. – 2011. – № 3-4. – С. 155.

8. Гарагонич, Василь. Великодні мотиви Золтана Мички : [вист. картин закарпат. живописця, нар. художника України] / В. Гарагонич // Панорама. – 2016. – 24 берез. – С. 5.

9. Коприва, Аттіла. Виставка Мички – в Києві : [у Нац. акад. мистецтв відкрилася вист. “Золтан Мичка. Минуле. Майбутнє”] / А. Коприва // Новини Закарпаття. – 2017. – 31 жовт. – С. 5.

10. Кузьма, Борис. Пам’яті Золтана Мички : [нар. художник України, почес. член Акад. мистецтв України] / Б. Кузьма // Образотворче мистецтво. – 2017. – № 2. – С. 92-94 : фот. кольор.

11. Кухта, Василь. Той, що намалював вітер... : [про худож. 3. Мичку] / В. Кухта // Зелені Карпати. – 2012. – № 1-2. – С. 100-101 : фот. – Бібліогр. наприкінці ст.

12. Меморіальну дошку Золтану Мичці відкриють на День Незалежності : [мемор. дошку видатному нар. художнику відкриють у Мукачеві] // Новини Закарпаття. – 2017. – 15 серп. – С. 2.

13. Мичка Золтан Федорович : нар. художник України (2006), лауреат обл. премії ім. Й. Бокшая та А. Ерделі (1999) ; (живописець) // Художники Закарпаття. – Ужгород : Вид-во Олександри Гаркуші, 2011. – С. 101 : портр., фот. кольор. – Текст укр., англ. мовами.

14. Мичка Золтан Федорович : [нар. художник України, почес. член Акад. мистецтв України] // Пагіря, Василь. Світочі Мукачева / В. Пагіря. – Ужгород : Патент, 2015. – С. 103-104 : портр.

15. Пак, Імре. Я радий називати Золтана Мичку своїм другом : з нагоди 60-річчя народного художника : [спогади І. Пака, голови Фонду М. Мункачі / підготував О. Філіппов] / І. Пак // Старий Замок. Паланок. – 2009. – 27 серп. – 2 верес. – С. 11 : фот.

16. Федорук, Олександр. Ми з тобою – назавше! : [про закарпат. худож. 3. Мичку] / О. Федорук // Образотворче мистецтво. – 2017. – № 2. – С. 88-89 : фот. кольор.

17. Федорук, Олександр. Палітра вибору для кожного : [про худож. 3. Мичку] / О. Федорук // Образотворче мистецтво. – 2015. – № 2. – С. 56-57 : фот. кольор.

ЛІДІЯ ГЕРАСИМІВНА ТЕСЛИЧКО

80-річчя від дня народження літературознавця (1939–2006)

Кандидат філологічних наук, доцент кафедри української літератури Ужгородського національного університету, досвідчений педагог, активний науковець Л. Г. Тесличко народилася 28 серпня 1939 р. в с. Ліврівнівцях на Хмельниччині.

У 1944 р., коли їй було всього п'ять років, загинув на фронті батько. У повоєнні роки сім'ї довелося важко без годувальника. Мама від ранку до ночі працювала в колгоспі, а діти (старша на два роки сестра – 1937 р.н. та молодший брат – 1943 р.н.) поралися по господарству й осягали самотужки шкільну науку. Нерідко Лідія Герасимівна згадувала, як бідувала родина по війні, коли за податки забирали навіть подушки, як знесилювала їх, малих дівчаток, тяжка праця в полі разом із мамою.

Після закінчення школи шлях Лідії Герасимівни з рідних Лаврівнівців прослався до Острозького педучилища, яке вона успішно закінчила в 1957 р., а потім і до Закарпаття, в Ужгородський державний університет, де навчалася з 1957 до 1962 р. Закінчивши з відзнакою філологічний факультет, Л. Тесличко працювала в університеті на різних посадах: секретаря загальнонаукового факультету, диспетчера навчальної частини, керівника виробничої практики, т.в.о. начальника навчальної частини, відповідального за проведення стажування випускників університету та запрошення вчених. Гідна подиву працездатність Л. Г. Тесличко проявлялася у вмінні одночасно виконувати погодинне навантаження на кафедрі української мови, а згодом і на кафедрі української літератури та заочно навчатися протягом 1974–1978 рр. в аспірантурі при Інституті мистецтвознавства, фольклору та етнографії ім. М. Рильського АН УРСР за спеціальністю “фольклористика”. Осягаючи високу науку, була напрочуд наполегливою, невтомною, цілеспрямованою. Кандидатську дисертацію на тему “Вивчення російської уснопоетичної творчості на Україні в радянський період” у 1980 р. успішно захистила в Інституті мистецтвознавства, етнографії і фольклору АН Білоруської РСР. Цього ж року

Л. Г. Тесличко розпочала працювати на кафедрі української літератури, маючи вже дев'ять років погодинного педагогічного стажу та ґрунтовний науковий доробок.

На посаді старшого викладача, доцента кафедри, окрім наукових досліджень із теми дисертації, Лідія Герасимівна проводить спостереження над типологічними явищами у творчості митців української та інших літератур ("Т. Шевченко і А. Церетелі", "Своєрідність творчості Галактіона Табідзе"), досліджує тему міжнаціональних взаємин у посланнях Т. Шевченка, виступає на сторінках фахових видань зі статтями про проблеми перебудови вузівського літературознавства, методики проведення фольклорної практики студентів та ін. Наукові зацікавлення Л. Г. Тесличко торкаються й царини крайового письменства. Вона досліджує своєрідність творів збірки О. Духновича "Діло от безділія", традиції О. Духновича у творчості О. Митрака, жанрово-стильові особливості красного письменства О. Митрака, поетичну творчість Володимира Ладижця. Цікаві спостереження дослідниці й над українською літературою другої половини XIX століття, про що свідчать такі її праці, як "Ідея єдності українського народу в ліриці Ю. Федьковича", "До проблематики статті Лесі Українки "Малорусские писатели на Буковине", "Своєрідність жанру послання в творчості П. Грабовського", "Вірші-посвяти Т. Шевченкові в українській поезії другої половини XIX ст.", "Стаття І. Франка "Михайло П. Старицький" та її значення для вивчення історії української літератури", "Жанр вірша-портрета у ліриці Я. Щоголева" тощо. Працею "Наукова діяльність і спадщина Миколи Лакизи" Л. Г. Тесличко доповнила серію видань про відомих педагогів і науковців Ужгородського університету.

Навчально-методична діяльність, як і наукова, була для Лідії Герасимівни творчим процесом. Двадцять шість років роботи на кафедрі – це період фахового зростання й утвердження, заслуженого визнання як висококваліфікованого викладача вищої школи. Розробка та читання основних курсів "Історія української літератури другої половини XIX століття", "Література народів СРСР", ряду важливих спецдисциплін свідчили про її високу працездатність, вимогливість до себе та надзвичайну відповідальність. Близько шістдесят наукових та навчально-методичних праць, виступи на наукових конференціях різних рівнів підтверджували фахову кваліфікацію науковця й педагога Л. Тесличко, її систематичне самовдосконалення.

Вона доклдала чимало зусиль, щоб відійти від ідеологічно установлених схем і подати навчальні курси студентам цікаво, розкрити самотність національного культурно-мистецького розвитку крізь призму життя і творчості вершинних письменницьких постатей. У педагогічному навантаженні Лідії Герасимівни були також практичні заняття з давньої літератури, заняття на підготовчому відділенні, керівництво курсовими та дипломними роботами, педагогічною практикою. З часом, з огляду на необхідність викладати мовами інших національностей, зокрема російською (для російського та угорського відділень), їй було доручено читати й загальний курс "Література народів СРСР". Складність і важливість його Л. Г. Тесличко усвідомлювала дуже добре. Тому, опрацювавши наявну в ужгородських бібліотеках літературу, вона набувала знань у наукових книгозбірнях Мінська, Москви, Самарканда, роздобувала художні тексти та літературно-критичні праці. У результаті такої наполегливої роботи лекції відзначалися науковою глибиною, ґрунтовністю, були цікавими, багатими на факти з історії різних літератур, представлених видатними іменами та творами.

Доцент Л. Тесличко брала активну участь у громадській роботі університету, факультету, кафедри. Її активна життєва позиція була досить помітною. Вона проводила, як це й вимагалось у свій час, лекторську роботу серед населення, була членом громадських та партійних організацій, науково-методичної ради університету, долучалася до випуску стінгазети "Університетський працівник", а за час роботи на факультеті входила до складу вченої ради, очолювала художню раду, студентське наукове товариство, готувала та проводила з молоддю літературні вечори, була академнаставником. Водночас доцент Л. Г. Тесличко тринадцять років виконувала обов'язки Вченого секретаря Ради університету.

Усе життя Лідії Герасимівни характеризує її як яскраву особистість. Толерантність і розважливість поєднувалися в неї з принциповістю й прямоотою. Вона сприймала думку й рішення інших, але на все мала свій погляд і власну виражену позицію. Була мудрою в питаннях життєвих, надзвичайно цінувала сім'ю, родину, колектив. Привертала увагу своєю жіночою вишуканістю, інтелігентністю, естетичним смаком. Цікава й відкрита у спілкуванні, Лідія Герасимівна легко оперувала фактами зі сфери культури, мистецтва, літератури, політики.

Вона любила життя, у своєму серці мала багато добра, якого нікому не шкодувала ні в слові, ні в справі. У пам'яті всіх, хто знав цю Людину, залишився її світлий образ.

Валентина Барчан

Джерельні приписи:

1. Тесличко, Л. Г. Вірші-посвяти Т. Шевченкові в українській поезії другої половини XIX ст. / Л. Г. Тесличко // Науковий вісник Ужгородського університету. – Серія : Філологія. – Вип. 1. – Ужгород, 1995. – С. 123-129. – Бібліогр. наприкінці ст.

2. Тесличко, Л. Г. Своєрідність жанру послання у творчості П. Грабовського / Л. Г. Тесличко // Науковий вісник Ужгородського університету. – Серія : Філологія. – Вип. 3. – Ужгород, 1998. – С. 113-118. – Бібліогр. наприкінці ст.

3. Тесличко, Л. Засадничі ідеї та поетика гімнів сучасної України / Л. Тесличко // Науковий вісник Ужгородського університету. – Серія : Філологія. – Вип. 12. – Ужгород, 2005. – С. 131-135 : портр. – Бібліогр. наприкінці ст.

4. Тесличко, Л. Наукова діяльність і спадщина Миколи Лакизи / Л. Тесличко // Науковий вісник Ужгородського університету. – Серія : Філологія. – Вип. 7. – Ужгород, 2003. – С. 139-143. – Бібліогр. наприкінці ст.

* * *

5. Науковий вісник Ужгородського університету. – Серія : Філологія. – Вип. 1 / М-во освіти України, Ужгород. держ. ун-т ; голов. ред. В. В. Барчан ; редкол. : Л. Г. Тесличко [та ін.]. – Ужгород : Патент, 1995. – 137 с.

6. Науковий вісник Ужгородського університету. – Серія : Філологія. – Вип. 3 / М-во освіти України, Ужгород. держ. ун-т ; голов. ред. В. В. Барчан ; редкол. : Л. Г. Тесличко [та ін.]. – Ужгород : Патент, 1998. – 136 с.

* * *

7. Барчан, Валентина. Світлом опромінена душа : (до 70-річчя від дня народж. Л. Г. Тесличко) : [про доц. каф. укр. л-ри, канд. філологіч. наук, досвідч. педагога, актив. науковця] / В. Барчан // Науковий вісник Ужгородського університету. – Серія : Філологія. – Вип. 21. – Ужгород, 2009. – С. 165-166 : фот.

8. Висіцька, Таміла. Тесличко Лідія Герасимівна : (н. 28.08.1939) : літературознавець / Т. Висіцька // Висіцька, Таміла. Жіночі постаті в історії Закарпаття : біобібліогр. довід. Кн. 1 : наука, культура, мистецтво / Т. Висіцька ; бібліогр. ред. Л. Ільченко. – Ужгород : Вид-во Валерія Падяка, 2004. – С. 313-315 : портр. – Бібліогр. наприкінці ст.

Серпень: 29

НАНДОР (ФЕРДІНАНД) ПЛОТЕНІ

175-річчя від дня народження піаніста, скрипаля, композитора,
культурно-громадського діяча (1844–1933)

Непереборне бажання творчої самореалізації часто примушує митців мандрувати світом у пошуках ідеалу. Така доля спіткала і нашого земляка – видатного піаніста, скрипаля, громадського діяча Н. Плотені. Уродженцю с. Великі Лази, що на Ужгородщині, судилося прославити рідний край неперевершеним артистичним талантом і невтомною жагою розбудови шляхетного, комфортного життєвого простору.

Батько Нандора – гірничий інженер Йоганн Плотені й мати – Емілія Вінтер створили для сина сприятливі умови для навчання й розвитку творчих здібностей. Хлопець закінчив Ужгородську гімназію, опанував гру на фортепіано і скрипці під керуванням М. Лихварчика. Щасливий випадок – знайомство у 1862 р. з відомим угорським скрипалем Еде Ремені – відкрив для юнака блискучі перспективи. Віртуоз, помітивши музичний талант Нандора, взяв його під свою опіку, дав ґрунтовну музичну освіту і сприяв організації гастрольної діяльності музиканта.

З 1862 по 1878 рр. Н. Плотені концертує в якості акомпаніатора Е. Ремені та соліста-скрипаля в Австро-Угорщині, Італії, Іспанії, Франції, Бельгії, Єгипті. На початку 1870-х рр. музикант стає першою скрипкою симфонічного оркестру Угорської Королівської опери. Його всюди супроводжує гучний успіх, різноманітні почесні відзнаки, серед яких – і дворянський титул за особисті заслуги. Та найбільшу вагу мало знайомство і спілкування з видатними музикантами Європи, серед яких – Й. Брамс, І. Томан, Р. Вагнер, Ф. Ліст. Останній став і творчим наставником, і сценічним партнером, і щирим другом музиканта. Ф. Лісту Плотені присвятив свій Скрипковий концерт (1871) та мемуари (1929).

В кінці 70-х рр. Н. Плотені живе у Парижі. Концертна діяльність скрипаля у цей час протікає менш інтенсивно. 1878 р. він одружується з англійською аристократкою Євгенією Макалістер і вирішує

влаштувати “родинне гніздо” на малій батьківщині – у с. Великі Лази. Упродовж десятка років музикант споруджує тут палац європейського типу, відкриває спиртзавод і закладає дендрарій з рідкісних видів декоративних дерев, привезених із-за кордону. Завдяки його зусиллям у Великих Лазах створюються одні з найкращих у краї виноградні плантації, що забезпечили виробництво елітних вин.

Після завершення будівництва палацу в 1896 р. сім'я переїжджає на Закарпаття, де продовжує світське життя, а Н. Плотені активно включається в культурно-громадське життя регіону. У маєтку графа завжди звучить музика, сюди приїжджають С. Фенцик, О. Чучка, В. Ромішовська та інші відомі у краї музиканти. Сім'я опікується проблемами соціально-економічного розвитку села, допомагає налагодити систему освіти. Скрипаль зрідка дає концерти, які тривали аж до 84-ліття (!) музиканта. Його обирають головою філармонійного відділу “Общества имени А. Духновича” та почесним членом угорського культурного товариства “MOZAIK”. Крім того, Н. Плотені навчає гри на скрипці талановитих дітей у міській музичній школі. Непересічний талант скрипаля високо оцінювали його сучасники. Свідченням цього є вітальна адреса керівника Ужгородського філармонійного товариства С. Фенцика до 70-річчя музиканта, у якій зазначено: “...Примите самые лучшие пожелания благоденствия, здоровья и счастья, чтобы еще многие годы не только родное вам Карпаторусское население, но и многочисленные любители музыки могли наслаждаться и упиваться Вашим могучим талантом, и чтобы Ваша жизнь была бы столь же прекрасна и звучна, как все то, что рождается в Ваших дивных звуках и мелодиях. Со всеми сынами Подкарпатской земли мы приветствуем в Вашем лице нашу национальную гордость...”.

Незадовго до смерті Н. Плотені з дружиною оселився в Будапешті, де і помер 5 травня 1933 р. Угорський уряд високо цінував діяльність музиканта і присвоїв його ім'я Будапештській консерваторії.

З ініціативи громадськості с. Великі Лази встановлено кілька меморіальних дошок на фасадній стіні палацу (автор – скульптор М. О. Белень) з портретами визначних музикантів: Нандора Плотені, Ференца Ліста, Еде Ремені та Йоганеса Брамса.

Тетяна Росул

Джерельні приписи:

1. Богданов, Олександр. Родина Плотені й Великі Лази: про спиртове минуле без алкоголю / О. Богданов // Закарпат. правда. – 2009. – 4-10 квіт. – С. 13 : фот. кольор.

2. Горват, Микола. Граф Плотені повертається... : [про відкр. меморіал. скульптур графу Плотені та гостю маєтку Ф. Лісту в с. В. Лази] / М. Горват // Вісті Ужгородщини. – 2010. – 28 трав. – С. 1 : фот.

3. Грін, Олександр. Невідомі сторінки життя та діяльності Еде Ремені та Нандора Плотені / О. Грін // Грін, Олександр. Професійне музичне мистецтво Закарпаття ХІХ – першої половини ХХ століть / О. Грін. – Ужгород, 2004. – С. 23-25.

4. Кумгир-Новак, Вікторія. Нандор Плотені (Плотеньї) / В. Кумгир-Новак // Професійна музична культура Закарпаття: етапи становлення : [зб. ст., есе, про муз. культуру Закарпаття]. – Вип. 3. – Ужгород : Карпати, 2016. – С. 164-185 : фот.

5. Літераті, Тетяна. Дворянське гніздо : маєток графів Плотені у Великих Лазах бачив скрипку Страдіварі, сімейні зради і радян. свавілля : [про історію життя графа Ф. Плотені] / Т. Літераті // Старий Замок. Паланок. – 2012. – 26 квіт.-2 трав. – С. 3, 14.

6. На Закарпатті відкрили пам'ятну дошку відомому композитору Нандорові Плотені : [у с. Великі Лази Ужгород. р-ну] // Закарпат. правда. – 2010. – 29 трав. – С. 3.

7. Росул, Тетяна. Музика маестро Плотені знову звучала в стінах його родинного маєтку на Ужгородщині : [вечір у с. Великі Лази до 165-річчя скрипаля-віртуоза Нандора (Фердинанда) Плотені] / Т. Росул // Новини Закарпаття. – 2009. – 30 трав. – С. 22. ; Закарпат. правда. – 2009. – 30 трав.-5 черв. – С. 5. ; Вісті Ужгородщини. – 2009. – 5 черв. – С. 7.

8. Росул, Тетяна Іванівна. Пам'яті маестро Плотені : [про Н. Плотені – скрипаля-віртуоза, композитора, музич.-громад. діяча із с. В. Лази Ужгород. р-ну] / Т. І. Росул // Культуролог. джерела. – 2009. – № 1. – С. 16-17.

9. Фекета, Іван. Каштелі духу Великих Лазів : [про Н. Плотені] / І. Фекете // Карпат. край. – 2000. – № 1-4 (120). – С. 13-26.

10. Штефаньо, Оксана. У "Короні" колись грав знаменитий угорський піаніст Нандор Плотені : [про приватиз. об'єкту] / О. Штефаньо // Новини Закарпаття. – 2012. – 29 верес. – С. 21 : фот.

11. Molnár, Imre. Nándor Plotényi / I. Molnar // A Magyar Muzsika Könyve. – Budapest, 1936. – О. 463. – Текст угор. мовою.

Вересень: 3

ВІКТОР КУЗЬМИЧ ДРОГАЛЬЧУК

65-річчя від дня народження відомого в краї журналіста,
редактора, громадського діяча (нар. 1954)

Його добре знають знакові на Закарпатті та й в Україні загалом постаті в різних сферах – освіті, медицині, економіці, журналістиці, літературі, живописі, музиці... Знають пересічні земляки й лауреати вітчизняних та міжнародних премій, громадські діячі й політики найвищого рангу. У розмові – таке враження, що знає розгадки всіх таємниць цього світу. А як не знає, то спроможний їх за іграшку розгадати. Ось тільки фактажу йому докиньте та трохи контексту, а гострий розум і тверда, викристалізована роками журналістської й редакторської праці логіка своє довершать... Ерудит, людина глибоких знань, тонкий поціновувач всякого мистецтва, він сформувався під впливом класики світового й вітчизняного красного письменства та реалій підхмарної землі, котру романтично-казково звать Срібною. І сам уже рясно-рясно посріблений життям, В. Дрогальчук незмінно випромінює оптимізм і світлу віру в те, що все в нас буде добре. Колись. І ця віра передається іншому.

Народився В. К. Дрогальчук 3 вересня 1954 р. у самому серці Верховини – в с. Синевирі Міжгірського району. Мама – закарпатка, тато – родом з Київщини.

Навчатися випало в кількох школах: батько був лісничим, тож доводилося часто переїжджати – Колочава, Усть-Чорна, Тарасівка... Атестат зрілості В. Дрогальчуку вручили в Тересвянській десятирічці, після якої вступив до Івано-Франківського педінституту на українське відділення філологічного факультету. Правда, провчився тільки місяць. Не сподобалося – покинув. Як сам каже, десь інтуїтивно відчув, що вчительська стежка – не його.

Повернувшись додому, влаштувався на роботу лаборантом Бедвянської восьмирічної школи на Тячівщині, щоб улітку 1971 р. знову вступити до вишу – цього разу на факультет журналістики Львівського держуніверситету ім. Івана Франка.

Шлях журналіста розпочав 1973 р., ставши кореспондентом тячівської районної газети “Дружба”.

1974 р. забрали до війська – служити закинуло у сувору Карелію тодішнього Ленінградського військового округу. Був заступником командира взводу. Там формувалися твердість характеру молодого чоловіка, непоступливість у відстоюванні своєї позиції.

Після звільнення в запас (1977 р.) В. Дрогальчук повернувся до роботи в тячівську районну газету “Дружба”. Аналітичний склад розуму, допитливість і скрупульозність у прагненні докопатися до правди, висвітлюючи злободенні проблеми, разом зі своєрідним авторським почерком дуже скоро зробили молодого журналіста відомим у професійних і не тільки колах. Уже через рік його приймають у члени Спілки журналістів СРСР.

А 1979 р. у життя В. Дрогальчука ввійшла “Закарпатська правда” – він стає кореспондентом найстаршої крайової газети в Ужгороді; з 1982 до 1985 р. працює власним кореспондентом видання в Хустському, Тячівському та Рахівському районах.

Роки в “Закарпатці” – це не просто сотні публікацій широчезної тематики й проблематики в різних жанрах. Це насамперед постійне самовдосконалення й самоосвіта. А також наука людських стосунків у непросту добу підрадянської дійсності. Її В. Дрогальчуку вдалося пройти, залишивши чистим власне сумління. Бо, крім голосу розуму, не нехтував керуватися й покликом серця.

Старт горбачовської перебудови збігся в часі зі змінами й у життєвому плинні Віктора Кузьмича – 1985-го став слухачем Вищої партійної школи при ЦК Компартії України в Києві. Зізнається: попри ідеологічні шори, це була велика школа досвіду. Там познайомився й потоваришував з відомими нині в медійному середовищі людьми, перерахувати котрих не стане й кількох пар рук. Партшколу закінчив з відзнакою. Міг залишитися в столиці – пропонували посади, зокрема й викладацьку. Його тягло додому...

Тож після дворічного навчання Віктор Кузьмич повернувся на посаду власного кореспондента “Закарпатської правди”, а 1988-го призначений завідувачем відділу газети. У цей час започаткував рубрику “Реабілітовані історією”, де публікувалися списки втікачів із Закарпаття до СРСР, що відтак переросла в серію однойменних обласних Книг пам’яті (Віктор Кузьмич входить до їх редколегій), остання з

яких – “Закарпатська втікачі в СРСР: через табори ГУЛАГу і Бузулук до рідних Карпат. 1939–1949 р.”.

У рік здобуття Україною державності В. Дрогальчук стає заступником редактора “Закарпатки”. Як і вся країна, газета сповна відчула на собі випробування дикого ринку ранньонезалежного періоду. Через перипетії, що склалися довкола авторитетного видання, впливом котрого в нових соціально-економічних умовах не прагнув скористатися хіба що лінивий, у 1995 р. Віктор Кузьмич змушений перейти на посаду редактора відділу газети “Новини Закарпаття”.

Він повернувся 1997-го. Тепер уже головним редактором... Щоб підняти газету, яка стала частиною душі і серця, вже майже з небуття. Три суди, втрата кадрів, читача, матеріальної бази, тривалий пошук меценатів... Але “Закарпатська правда” відродилася – з новим неповторним обличчям, що його зумів витворити по крупичцях зібраний молодий, амбітний колектив, згуртований досвідченим редактором. Феномен тієї газети на зламі тисячоліть, упевнений, ще стане об’єктом досліджень майбутніх журналістикознавців. Я ж достеменно знаю, що цього феномена не було би без людини, власні інтереси якої закінчувалися там, де починалися інтереси “Закарпатки”.

В. Дрогальчук був її головним редактором до середини 2005 р., коли газета знову й остаточно стала заручницею – тепер уже партійно-бізнесових інтересів “регіональної” влади. Колектив редакції в повному складі на чолі з В. Дрогальчуком вирішує заснувати нове видання – газету “West експрес”, доля якої, на жаль, нагадує спалах яскравої зірки...

З 2006 до 2012 рр. В. Дрогальчук очолює управління інформації та зв’язків з громадськістю Закарпатської облдержадміністрації. Чинівницька посада не зробила з Віктора Кузьмича бюрократа. Усвідомлюючи, що справді демократичною країну робить насамперед громадянське суспільство, визначальну роль у формуванні якого відіграє незалежна журналістика, він послідовно відстоює ідею роздержавлення ЗМІ й створення вільних медіа. Зокрема, очолюване ним управління облдержадміністрації стало розробником і виконавцем першої в Україні концепції реформування місцевих комунальних друкованих ЗМІ, схваленої сесією Закарпатської обласної ради в 2007 р. Її реалізація унеможливила процес розвалу системи місцевих комунальних медіа, було створено медіакарту ЗМІ Закарпаття, сфор-

мовано банк даних журналістського кадрового потенціалу області, а також наявної матеріальної бази друкованих видань.

За роки керівництва В. Дрогальчуком управлінням інформації було розроблено і втілено Регіональну програму підтримки видання місцевих авторів, популяризації закарпатської книги та сприяння книгорозповсюдженню. За цією програмою впродовж 2006–2012 рр. було профінансовано й видано понад сотню книг місцевих авторів. Серед того, що побачило світ, – 4-томник творів лауреата Шевченківської премії П. Скунця, кілька книг, присвячених Карпатській Україні, зокрема її президентові А. Волошину, твори закарпатських письменників старшого покоління Ю. Керекеша, Ю. Карабелеша, Ю. Станинця, Ф. Потушняка, С. Жупанина, А. Патруса-Карпатського, М. Божук, П. Лінтура, Зореслава, а також середнього й молодшого покоління – Д. Кешелі, П. Мідянки, М. Дочинця, В. Кузана, Г. Малик, Н. Панчук, В. Кухти, Х. Керити, В. Густі, П. Ходанича та ін. Видано також фотоальбоми робіт закарпатських митців Гаврила Глюка, Михайла та Магдаліни Беленів, фотоальбоми “Іконостаси Закарпаття”, “Геральдика Закарпаття”, “Міста Закарпаття”, що мали загальноукраїнський резонанс. Крім того, В. Дрогальчук, беручи безпосередню участь у підготовці видань, сам став автором передмов багатьох із них.

Розроблена на наступні роки програма діє і після того, як її автор пішов із чиновницької посади.

2013 р. В. Дрогальчук став провідним редактором Всеукраїнського багатопрофільного видавництва “Карпати”, а за сумісництвом – викладачем кафедри журналістики філологічного факультету Ужгородського університету.

Віктор Кузьмич не скупиться передавати свій багатющий досвід молоді і будучи наставником в аудиторії, і під час виробничої практики студентів – як головний редактор Ужгородської районної газети “Вісті Ужгородщини”, котру очолив у березні 2014 р. і працює в ній дотепер.

Розуміючи важливість збереження історичної пам’яті для майбутніх поколінь, В. Дрогальчук ініціює й підтримує відкриття меморіальних знаків на пошану визначних діячів науки, освіти, культури краю. Зокрема, за його безпосередньої участі виготовлено й відкрито горельєф відомому закарпатському публіцисту, старшому колезі по “Закарпатській правді” М. Бабидоричу.

Майже півстоліття невтомно трудиться на інформаційному полі Віктор Кузьмич. Не прагнучи і тим більше не вибиваючи собі нагород, звань, визнання. "Золота медаль української журналістики" Національної спілки журналістів України – чи не єдине відзначення його таланту і праці професійною спільнотою. Зате давно має заслужений непохитний авторитет і повагу тих, хто був і є поряд. За гострий розум і чутливе серце, за безкорисливість, щирість у спілкуванні, за прагнення і вміння робити добрі діла...

Василь Путрашик

Джерельні приписи:

1. Дрогальчук, В. К. Закарпатська область / В. К. Дрогальчук, Л. В. Мазур // Енциклопедія Сучасної України. Т. 10 : 3 - Зор. – К., 2010. – С. 140-145 : фот.

2. Дрогальчук, В. К. Климпотюк Микола Васильович : [журналіст, письменник, громад. діяч] / В. К. Дрогальчук // Енциклопедія Сучасної України. Т. 13 : Киї - Кок. – К., 2013. – С. 322 : фот. – Бібліогр. наприкінці ст.

3. Дрогальчук, В. Творчі перевесла Юрія Шипа : турян. долина дала Великим Лазам талановит. сина / В. Дрогальчук // Вісті Ужгородщини. – 2018. – 30 серп. – С. 4 : фот.

4. Дрогальчук, В. Як стати цікавим : (гумореска) / В. Дрогальчук // Новоліття. – Ужгород : Карпати, 1974. – С. 182-183.

5. Бабидорич, Михайло Іванович. Епізоди життя / М. І. Бабидорич ; упоряд. В. М. Бабидорич ; передм. В. Дрогальчука. – Ужгород : Мистец. Лінія, 2007. – 342 с. : іл., портр.

6. Михайло Бабидорич: життя в журналістиці : бібліогр. покажч. : до 95-річчя від дня народж. / Департамент культури Закарпат. облдержадмін., КЗ "Закарпат. обл. універс. наук. б-ка ім. Ф. Потошняка" Закарпат. облради ; уклад. : М. Б. Бадида, І. В. Когутич ; передм. В. Дрогальчука ; відп. за вип. О. А. Канюка. – [Вид. 1-ше]. – Ужгород : ТІМРАНИ, 2018. – 152 с. : фот. – (Закарпатська публіцистика в іменах: бібліографія). – Імен. покажч. : с. 145-149.

Вересень: 18

АНДРІЙ ЄВГЕНОВИЧ ЗАДОР

100-річчя від дня народження видатного оперного співака, педагога, музично-громадського діяча і музичного критика (1919–1999)

З іменем А. Задора тісно пов'язані найважливіші мистецькі події Закарпаття кінця ХХ століття. Працюючи в Ужгородському державному музичному училищі, а пізніше – у Дебреценській музичній академії, Андрій Євгенович відкрив шлях на сцену цілій плеяді яскравих співаків-артистів, багато з яких є нині всесвітньо відомими митцями. Серед них – народна артистка СРСР і України, володарка титулу “Найкраща Чіо-Чіо-сан світу” Гізела Ципола (сопрано); народна артистка України Марія Зубанич (сопрано); соліст Будапештського оперного театру Віктор Мошшані (баритон); народний артист Росії Андрій Алексик (бас); заслужена артистка України Ельвіра Готвоні (сопрано) та багато інших. Названі митці уславили наш рідний край у найрізноманітніших куточках світу – Канаді, Японії, Ізраїлі, Угорщині та інших країнах близького і далекого зарубіжжя. Без сумніву, їхні успіхи стали результатом невтомної праці А. Задора, який вирізнявся з-поміж викладачів УЖДМУ найбільшою кількістю випускників, що у майбутньому стали народними артистами, визнаними співаками світового рівня.

А. Є. Задор народився 18 вересня 1919 р. в м. Ужгород на Закарпатті у родині музикантів. Голос майбутнього співака з дитинства відзначався особливою приємністю тембру. Початкову музичну освіту А. Задор здобув у приватній музичній школі в Ужгороді. Тут так само навчалися його старший брат Дезидерій та сестра Марта. Пізніше Дезидерій Євгенович став однією із ключових фігур у розвитку професійної музичної освіти Закарпаття – видатним композитором, фольклористом, музично-громадським діячем, першим директором Ужгородського державного музичного училища.

Після навчання в Ужгороді А. Задор вступив до Угорської державної королівської академії музичного мистецтва ім. Ф. Ліста на спеціальність оперного співака (клас викладача Маргарет Вальтер). З 1944 р. Андрій Євгенович почав працювати солістом за контрактом в Угорському державному оперному театрі (м. Будапешт); також голос

А. Задора часто можна було почути на хвилях угорського радіо. На жаль, ряд успішних виступів співака в Угорщині незабаром перервався: у 1946 р. він поїхав додому, на Закарпаття, щоб відвідати свою хвору матір. І саме в той час кордон раптово було закрито. А. Задор залишився в Ужгороді.

31 липня 1945 р. Андрія Євгеновича було призначено референтом Управління в справах мистецтва при Народній Раді Закарпатської України. У листопаді цього ж року співак стає солістом Закарпатської обласної філармонії.

У 1947 р. А. Задора приймають на посаду викладача вокалу в Ужгородське державне музичне училище. Тут він працював протягом 26 років, і цей період був розквітом його педагогічної і творчої діяльності. Першою ученицею викладача стала М. Ф. Харченко, талановита співачка і актриса, у майбутньому – народна артистка України. Андрій Євгенович прагнув долучити своїх вихованців до традицій італійської школи *bel canto*. Володіючи прекрасним тенором, він як викладач працював із абсолютно різними типами голосів, застосовуючи до них дієвий індивідуальний підхід.

Окрім викладацької та концертної діяльності, А. Задор займався також публіцистикою. У архівах Закарпатської обласної універсальної наукової бібліотеки ім. Ф. Потушняка можна знайти чимало його статей, які професійно коментують події мистецького життя Закарпаття того періоду.

З 16 грудня 1965 р. до 10 червня 1971 р. А. Задор працював художнім керівником Закарпатської обласної філармонії.

З вересня 1974 р. А. Задор жив і працював у Дебрецені. Паралельно із основною роботою, він протягом кількох десятиліть працював викладачем вокалу у хорі імені З. Кодая і оперному театрі Чоконої. Видатні митці, серед яких – Сільвія Шаш, Колош Ковач, Ілона Токоді, Янош Беркеш, Оніко Рогоні, Йожеф Гаті – зверталися до нього за консультаціями, і він надавав їм уроки співу. У серпні 1988 р. в угорському музичному журналі “Parlando” А. Задор опублікував розгорнуту статтю, у якій висвітлив свої методичні принципи викладання вокалу; там же він вмістив ряд практичних завдань для розспівування голосу.

В Угорщині праця А. Задора здобула величезне визнання. Збереглися численні подяки від його учнів, подячні документи від Міністерства культури Угорщини за відмінну педагогічну працю, особисте

привітання з 75-літнім ювілеєм від Міністра освіти і науки Угорщини... Останній концерт, на якому був присутній А. Задор, відбувся 23 квітня 1996 р. в Угорщині. На той час йому було 77 років. Помер видатний співак 18 квітня 1999 р. у м. Дебрецен.

Учні А. Є. Задора завжди згадували свого наставника із щирою вдячністю. Заслужена артистка України Е. Готвоні зауважувала: "Він, як і багатьом, дав мені путівку у життя...[...] Коли у мене був концерт у Дебреценському консульстві, він прийшов мене підтримати. І з часів навчання у Андрія Євгеновича я себе без музики не мислю...". З глибокою повагою відгукуються про свого викладача його вихованці – народна артистка України Марія Зубанич, народний артист Росії Андрій Алексик, володарка міжнародного титулу "Найкраща Чіо-Чіо-сан світу" Гізела Ципола та ін.

Творча постать А. Є. Задора займає гідне місце серед визначних майстрів такого ще недалекого минулого – тих, хто вирізнявся високим професіоналізмом у виконавській та педагогічній діяльності, тих, хто зумів виховати чудових митців для майбутнього.

Ганна Данканич

Джерельні приписи:

1. Задор, А. Майстри угорської естради : [про артистів угор. оперети та естради] / А. Задор // Закарпат. правда. – 1966. – 12 лип. – С. 4.
2. Задор, А. Чарівно, проникливо! : [про концерт солістів Київ. опер. театру в Ужгороді] / А.Задор // Закарпат. правда. – 1962. – 1 лют. – С. 4.
3. Zádor, Endre. Módszertani elveim az énektanításban / E. Zádor // Parlando. – 1988 – 7 szám. – júl-aug. – Текст угор. мовою.

* * *

4. Данканич, Ганна. Андрій Задор у контексті розвитку міжкультурних зв'язків між Угорщиною та Україною / Г. Данканич // Професійна музична культура Закарпаття: етапи становлення : [зб. ст., есе, про муз. культуру Закарпаття]. – Вип. 3 / упоряд. В. Ф. Теличко ; Упр. культури Закарпат. облдержадмін., Ужгород. держ. муз. училище ім. Д. Є. Задора, Закарпат. орг. Нац. спілки композиторів України. – Ужгород : Карпати, 2016. – С. 228-237 : фот. – Бібліогр. в кінці ст.

5. Росул, Тетяна. Задор Андрій Євгенович : [відомий педагог, співак] / Т. Росул // Енциклопедія Закарпаття: визначні особи ХХ століття. – Ужгород : Гражда, 2007. – С. 131 : портр.

Вересень: 18

МИХАЙЛО ДМИТРОВИЧ ТОРОХТІН

95-річчя від дня народження доктора медичних наук,
професора, фундатора вітчизняної школи спелеотерапії,
організатора курортної справи на Закарпатті,
заслуженого діяча науки і техніки України (1924–2010)

Михайло Дмитрович пройшов довгий шлях пошуків своєї життєвої дороги, становлення на ній та утвердження. Життєва стежка з рідного села Соболівка Теплицького району на Вінниччині повела його через тяжкі випробування Другої світової війни, через навчання в Чернівецькому медичному інституті, – на Закарпаття, де пройшов шлях від лікаря-терапевта до директора поважного наукового закладу. Михайло Дмитрович став одним із перших ініціаторів організації в 1958 р. Закарпатського курортного управління, яке очолив у 1960 р. В період 1958–1965 рр. під керівництвом М. Д. Торохтіна побудовані та реконструйовані відомі сьогодні санаторно-курортні заклади “Сонячне Закарпаття”, “Квітка Полонини”, “Верховина”, “Шаян”, “Гірська Тиса”, “Карпати”, “Поляна”, “Синяк”.

Одночасно М. Д. Торохтін, оцінюючи величезний лікувальний потенціал природи Закарпаття, активно проводив поглиблені наукові дослідження з метою обґрунтування і розробки нових методів лікування із застосуванням природних мінеральних вод Закарпаття. В 1964 р. успішно захистив кандидатську дисертацію “Перспективи розвитку курортів Закарпаття для лікування хворих з патологією органів травлення”, а в 1973 р. – докторську “Вуглекислі залізо-марганцево-миш’якові мінеральні води Закарпаття та їх застосування”. Ще через 5 років Михайлу Дмитровичу присвоєно вчене звання професора.

Практичним втіленням і поєднанням організаторської та наукової діяльності Михайла Дмитровича було створення в 1965 р. одного з перших профільних наукових осередків у Закарпатті – Ужгородської філії Одеського НДІ курортології. М. Д. Торохтін очолював організацію протягом 30 років. Під безпосереднім керівництвом професора М. Д. Торохтіна здійснювались перспективні наукові дослідження, присвячені вивченню механізмів дії фізичних факторів при різних

захворюваннях внутрішніх органів. За ці роки сформовані головні напрямки наукової діяльності установи, вихований талановитий колектив, здобутки й досягнення якого добре відомі і займають вагомe місце в сучасній курортології.

Одночасно під керівництвом М. Д. Торохтіна все більш інтенсивно розвивався інший напрямок наукової та науково-практичної діяльності установи – вивчення впливу мікроклімату соляних шахт на перебіг бронхіальної астми та інших захворювань органів дихання. Ці дослідження в 1968–1976 рр. поклали початок новому в нашій країні науковому напрямку – спелеотерапії, 50-річчя якої відзначено у 2018 р. Як практичне втілення цих досліджень та підтвердження ефективності методу, під керівництвом Михайла Дмитровича було завершено будівництво першої в СРСР унікальної Республіканської (нині Української) алергологічної лікарні в селищі Солотвино Тячівського району для лікування хворих на бронхіальну астму та інші захворювання бронхолегеневої системи.

Під керівництвом Михайла Дмитровича розроблено метод отримання штучного лікувального середовища, аналогічного мікроклімату соляних шахт Солотвино, що дозволило провести ефективне лікування десятків тисяч хворих з усіх куточків України і країн СНД, і стало підґрунтям для спорудження в 1989 р. в м. Ужгород спеціального профільного лікувального комплексу – стаціонару і консультативної поліклініки.

Перебуваючи в неперервному науковому пошуку, Михайло Дмитрович щедро ділився своїми знаннями, за його авторством опубліковано близько 300 наукових праць, монографій і винаходів, видано десятки інформаційно-методичних видань. Серед учнів Михайла Дмитровича – 33 кандидати і 6 докторів наук, відомі вчені, викладачі, практикуючі лікарі.

Михайло Дмитрович брав активну участь у громадській діяльності краю, протягом багатьох років неодноразово обирався депутатом Ужгородської міської ради, очолював Закарпатське наукове товариство курортологів, був членом правління Всесоюзного та Українського республіканського наукових товариств фізіотерапевтів та курортологів, Наукової ради з курортології та фізіотерапії НАМН СРСР. Учасник Великої Вітчизняної війни, Михайло Дмитрович був членом президії обласної ради інвалідів війни та Збройних сил України.

Багаторічна віддана та плодотворна праця Михайла Дмитровича високо оцінена суспільством і була відзначена урядовими нагородами – “Відмінник охорони здоров’я” (1971), орден “Знак пошани” (1981), орден Вітчизняної війни I ступеня (1985), 12 медалей, Почесна Грамота Президії Верховної ради УРСР (1987), орден Богдана Хмельницького III ступеня (1999). Враховуючи визначні заслуги перед народом України та наукові досягнення, в 2004 р. професору М. Д. Торохтіну присвоєно почесне звання заслуженого діяча науки і техніки України.

Михайло Дмитрович до останніх днів займав активну життєву позицію – обравши нелегкий шлях науковця і лікаря, він, як і все своє життя, невгамовно шукав шляхи покращення здоров’я людей, розробляючи нові методи лікування і оздоровлення з використанням цілющих властивостей природи. Болісно сприймав трагедію в Солотвині, усіма своїми силами і на всіх рівнях прагнув допомогти.

25 червня 2010 р., на 86-му році життя, після тривалої хвороби М. Д. Торохтін відійшов у вічність.

З іменем М. Д. Торохтіна пов’язана ціла епоха вітчизняної клінічної медицини – становлення і розвиток спелеотерапії, одного з найбільш ефективних методів лікування захворювань легень. Не стало вченого зі світовим іменем, видатного організатора, талановитого наставника, справжнього лідера і професіонала своєї справи. Його життя було яскравим, повним динамізму, прагнення нового, пошуку і перемог. М. Д. Торохтін залишив нам приклад самовідданого служіння народу, віри у силу розуму, він навчав нас бути гідними свого покликання, всі свої сили, знання і вміння віддаючи святій справі – відновленню та збереженню здоров’я людей.

Світла пам’ять про М. Д. Торохтіна живе в наших серцях, в наукових дослідженнях, які виконуються в установі, в роботах учнів і послідовників, в серцях багатьох тисяч вдячних пацієнтів.

Маргарита Гайсак

Джерельні приписи:

1. Торохтин, М. Д. Закарпатье – край курортов / М. Д. Торохтин. – Ужгород : Закарпат. обл. кн.-газ. вид-во, 1962. – 96 с. : фот. – Текст рос. мовою.
2. Торохтін, М. Д. Здравиці Карпат = Здравницы Карпат : путівник-довід. / М. Д. Торохтін. – Ужгород : Карпати, 1967. – 176 с. : фот. – Текст укр., рос. мовами.

3. Торохтін, М. Д. Курорти Закарпаття / М. Д. Торохтін. – К. : Здоров'я, 1966. – 56 с. : табл., фот.

4. Торохтин, М. Д. Спелеотерапия больных бронхиальной астмой / М. Д. Торохтин. – К. : Здоров'я, 1987. – 96 с. – Текст рос. мовою.

5. Торохтин, М. Д. Спелеотерапия заболеваний органов дыхания в условиях микроклимата соляных шахт / М. Д. Торохтин, Я. В. Чонка, И. С. Лемко. – Ужгород : Закарпаття, 1998. – 288 с. – Текст рос. мовою.

* * *

6. Торохтін, М. Д. Бальнеологічна характеристика мінеральних вод Закарпаття / М. Д. Торохтін // Фізичні і курортні фактори та їх лікувальне застосування : зб. праць. – Вип. 6. – К. : Здоров'я, 1972. – С. 32-36.

7. Торохтін, М. Д. Використання Келечинської мінеральної води під час спелеотерапії в умовах мікроклімату соляних шахт / М. Д. Торохтін, Т. О. Задорожна, І. С. Лемко // Укр. бальнеолог. журн. – 2001. – № 1. – С. 32-35.

8. Торохтин, М. Д. Влияние биологически активных компонентов / М. Д. Торохтин, Д. М. Недопрядко // Врачеб. дело. – 1968. – № 2. – С. 15-19. – Текст рос. мовою.

9. Торохтін, М. Д. Курортні фактори та перспективи їх використання / М. Д. Торохтін // Природні багатства Закарпаття. – Ужгород : Карпати, 1987. – С. 239-258.

10. Торохтін, М. Д. Наукове обґрунтування ефективності спелеотерапії та механізми її дії при захворюваннях органів дихання / М. Д. Торохтін // Імунологія та алергологія. – 2001. – № 2. – С. 36-37.

11. Торохтін, М. Д. Організація і розвиток спелеотерапії в Україні / М. Д. Торохтін // Науковий вісник Ужгородського університету. – Серія : Медицина. – Вип. 11. – Ужгород, 2000. – С. 298-303.

12. Торохтін, М. Д. Основні етапи наукових досліджень Ужгородського філіалу Одеського НДІ курортології / М. Д. Торохтін // Мінеральні води Закарпаття. Питне лікувальне використання / за ред. М. В. Лободи, Л. П. Киртич. – Ужгород, 1997. – С. 7-8.

13. Торохтин, М. Д. Реабилитация больных хроническим гастритом с секреторной недостаточностью и гастрогенной железодефицитной анемией / М. Д. Торохтин // Гастроэнтерология. – Вип. 11. – К. : Здоров'я, 1979. – С. 65-68. – Текст рос. мовою.

14. Торохтин, М. Д. Результаты реабилитации больных бронхиальной астмой в условиях микроклимата соляных шахт и механизм его действия / М. Д. Торохтин // Иммунология и аллергия. – Вип. 13. – К. : Здоров'я, 1979. – С. 71-76. – Текст рос. мовою.

15. Торохтін, М. Д. Семантика термінології і принципіальні основи метрики мікрокліматотерапії / М. Д. Торохтін, О. М. Торохтін, О. Ю. Торохтін // Спелеотерапія в соляних шахтах Солотвино : тези міжнар. симпозіуму. – Солотвино, 2008. – С. 27-30.

16. Торохтін, М. Д. Спелеотерапія в ліченні дітей, больних бронхіальною астмою, с учетом функціонального стання щитовидної залізи / М. Д. Торохтін, Т. А. Задорожна // Вопросы курортологии. – 1988. – № 2. – С. 20-22. – Текст рос. мовою.

17. Торохтін, М. Д. Эффективность комплексного лечения больных с хроническими заболеваниями печени и желчных путей на курорте Поляна / М. Д. Торохтін // Вопросы развития курортов с минеральными водами : сб. трудов. – Ужгород, 1962. – С. 109-117. – Текст рос. мовою.

* * *

18. Пам'яті професора Михайла Дмитровича Торохтіна // Медична реабілітація, курортологія, фізіотерапія. – 2014. – № 3 (79). – С. 66-67.

19. Професор Михайло Дмитрович Торохтін : (до 80-річчя від дня народж.) // Медична реабілітація, курортологія, фізіотерапія. – 2004. – № 4 (40). – С. 59-60.

20. Світлій пам'яті доктора медичних наук, професора, заслуженого діяча науки і техніки України Михайла Дмитровича Торохтіна : (до 90-річчя від дня народж.) (1924–2010) // Науковий вісник Ужгородського університету. – Серія : Медицина. – Вип. 1 (51). – Ужгород, 2015. – С. 323-324.

21. Світлій пам'яті Михайла Торохтіна : [некролог ; вчений, фундатор вітчизнян. шк. спелеотерапії, видатний організатор курорт. справи на Закарпатті] // Неділя. – 2010. – 3-9 лип. – С. 6а : фот.

Листопад: 6

ВАЛЕНТИНА ІВАНІВНА СТАТЄЄВА

70-річчя від дня народження доктора філологічних наук,
професора кафедри української мови УжНУ (нар. 1949)

В. І. Статєєва – доктор філологічних наук, професор, одна з найавторитетніших сучасних дослідниць історії української літературної мови, історичної соціолінгвістики, історії українського мовознавства.

Народилася 6 листопада 1949 р. в с. Смідин Ковельського (тепер Старовижівський) району Волинської області. Після закінчення

1966 р. Смідинської середньої школи вступила на українське відділення філологічного факультету Ужгородського університету, яке закінчила з відзнакою 1971 р. З 1972 до 1974 р. працювала коректором газети “Закарпатська правда”. З 1974 р. – на кафедрі української мови Ужгородського університету: упродовж 1974–1980 рр. – старший лаборант, викладач-погодинник, паралельно протягом 1976–1980 рр. навчалася в заочній аспірантурі; з 1980 р. – асистент, з 1985 р. – доцент кафедри української мови (вчене звання доцента присвоєно в 1988 р.); упродовж 1999–2015 рр. – на посаді професора кафедри української мови (вчене звання професора присвоєно у 2001 р.). Загалом в Ужгородському університеті пропрацювала понад 40 років, звільнилася за власним бажанням у квітні 2015 р. у зв’язку з тодішньою пенсійною “реформою”.

В. І. Статєєва написала близько півтори сотні наукових праць із історії української мови, дериватології, лінгвостилістики, діалектології. Серед головних наукових зацікавлень професора – статус української мови в XV – на початку XX ст., боротьба за її рівноправність, функціонування в різних сферах, стильова диференціація старої і нової української літературної мови тощо.

Кандидатську дисертацію на тему “Дедемінутивація в українській мові” захистила 1982 р. в Ужгородському університеті (науковий керівник – професор Й. О. Дзендзелівський). У цій праці В. І. Статєєва вперше в україністиці та славистиці загалом різноаспектно дослідила появу недемінутивних значень у демінутивах (зменшувальних формах слів) на зразок *ручка* (дверей), *ніжка* (стола), *миска*, *річка*, *книжка* тощо.

1997 р. В. І. Статєєва видала в Ужгороді монографію “Українські письменники про проблеми літературної мови та мовознавства кінця XIX – початку XX ст. (на матеріалах спадщини М. Коцюбинського, Л. Українки, Б. Грінченка та ін.)”, а в 1998 р. в Інституті української мови НАН України захистила докторську дисертацію на тему “Світоглядно-мовна концепція українських письменників кінця XIX – початку XX ст. (на матеріалах спадщини М. Коцюбинського, Л. Українки, Б. Грінченка)”. У цьому дослідженні В. І. Статєєва вперше системно й комплексно проаналізувала погляди українських письменників на актуальні питання української літературної мови кінця XIX – початку XX ст., розглянула їх діяльність щодо забезпечення рівноправного й різнобічного функціонування української мови, окреслила внесок цих діячів в унормування нової української літературної мови.

Дослідниця на основі переважно нехудожньої спадщини письменників проаналізувала мовні позиції, світогляд і мовотворчість й інших видатних українських діячів – Т. Шевченка, І. Могильницького, М. Костомарова, Я. Головацького, Л. Глібова, М. Драгоманова, П. Морачевського, І. Франка, М. Старицького, І. Нечуя-Левицького, О. Кобилянської, М. Драгоманова, Дніпрові Чайки, Модеста Левицького, С. Черкасенка, Д. Мордовця, П. Стебницького, Є. Чикаленка та ін.

Стилю наукової роботи В. І. Статєєвої притаманна надзвичайна скрупульозність, уважність до деталей, дослідниця часто помічає речі, на які не звертали увагу інші вчені. Один із основних принципів ученої – робота з автентичними джерелами, а не з осучасненими виданнями текстів.

В. І. Статєєва у ряді публікацій переосмислила традиційний погляд на формування сучасної української літературної мови: за слушним спостереженням дослідниці, нова українська літературна мова почала формуватися не в кінці XVIII ст. з художньої літератури в підросійській Україні (“Енеїда” І. Котляревського), а в другій половині XVIII ст. на півдавстрійських українських землях – з науково-популярних та науково-публіцистичних текстів (див., наприклад: Статєєва В. І. Українська мова в західноукраїнських шкільних підручниках другої половини XVIII – першої половини XIX ст. // Науковий вісник Ужгородського університету. – Серія : філологічна. – Вип. 10. – Ужгород, 2004. – С. 62-68).

Грунтовні наукові напрацювання з історії мови професор В. І. Статєєва активно впроваджувала в навчальний процес: один із основних курсів, які впродовж кількох десятиліть викладала в Ужгородському університеті, – історія української літературної мови. За умов відсутності загальноприйнятої концепції цієї дисципліни, браку підручників, у яких би з сучасних методологічних позицій була цілісно описана ця історія, відсутності академічної історії української літературної мови В. І. Статєєва розробила чи не найкращий в Україні комплексний курс, методичні рекомендації до вивчення якого видала у двох частинах (“Історія української літературної мови”, 2001 р.), а окремі аспекти дисципліни детально розробила в кількох десятках наукових статей, у курсі лекцій “Роль Тараса Шевченка в історії української літературної мови” (2001 р., у співавт.).

У полі зору дослідниці були й є питання функціонування літературної мови на Закарпатті (відповідний навчальний курс В. І. Статєє-

ва запровадила на філологічному факультеті Ужгородського університету ще в середині 90-х рр. ХХ ст.), зокрема вживання української мови в підручниках ХVІІ – першої половини ХІХ ст. (І. Кутки, О. Духновича та ін.), питання мови в закарпатській періодиці другої половини ХІХ – початку ХХ ст. тощо.

Як науковий керівник студентів та аспірантів професор В. І. Статєєва завжди пропонувала для вивчення актуальні й цікаві теми, передаючи свій досвід із провадження досліджень, ділячись напрацюваннями з методології лінгвістичного аналізу з урахуванням екстралінгвальних чинників, широкого культурологічного контексту створення пам'яток. Різні покоління студентів знають Валентину Іванівну як вимогливого, принципового й справедливого викладача.

Значну увагу В. І. Статєєва приділяла атестації наукових кадрів найвищої кваліфікації, працюючи в спеціалізованих учених радах із захисту кандидатських і докторських дисертацій в Ужгородському й Чернівецькому університетах. Скрупульозне прочитання дисертацій та авторефератів, завжди активна участь у роботі спеціалізованих учених рад, принципова позиція як на етапі експертизи, так і під час захистів (у ролі члена спецради чи офіційного опонента) – усе це створило В. І. Статєєвій імідж авторитетної і чесною вченої, до думки якої прислухаються.

В. І. Статєєва є членом редколегії періодичних наукових видань “Сучасні проблеми мовознавства та літературознавства”, “*Studia slovakistika*”, офіційно рецензувала ряд наукових видань – монографій, навчальних посібників, котрі з'явилися в різних містах України: підготувала рецензії на книги Н. Д. Бабиц (Чернівці), Л. В. Струганець (Тернопіль), А. Г. Гудманяна (Ужгород, Київ), М. П. Крупи (Тернопіль), Н. О. Руснак (Чернівці), С. М. Пахомової (Ужгород), Ю. М. Бідзілі (Ужгород), І. О. Кудрейка (Донецьк), М. В. Кондора (Ужгород) та ін.

Професор В. І. Статєєва продовжує активно цікавитися проблемами української освіти й науки, працювати над розробкою складних, малодосліджених проблем з історії української мови. Тож побажаємо шанованій ювілярці творчої наснаги до подальших наукових пошуків, якнайповнішого оприявлення громадськості тих великих багаторічних напрацювань, які Валентина Іванівна створила впродовж десятиліть наполегливої роботи.

Василь Шаркань

Джерельні приписи:

1. Статєєва, В. Євген Чикаленко як лексикограф : (до 80-річчя з дня смерті Є. Чикаленка) / В. Статєєва // Науковий вісник Ужгородського університету. – Серія : Філологія. – Вип. 21. – Ужгород, 2009. – С. 15-24 : фот.

2. Статєєва, В. Кирило Галас : [про вченого, педагога, письменника, публіциста] / В. Статєєва // Сучасні проблеми мовознавства та літературознавства. – Вип. 6. – Ужгород, 2002. – С. 3-20.

3. Статєєва, В. Маловідомі праці І. Панькевича та І. Огієнка про українські говори Закарпаття / В. Статєєва // Сучасні проблеми мовознавства та літературознавства. – Вип. 12. – Ужгород : Вид-во УжНУ “Говерла”, 2008. – С. 185-189.

4. Статєєва, В. Питання історії українського мовознавства ХІХ ст. в працях Й. О. Дзєндзелівського : [у даній ст. проаналіз. праці вчен., присвяч. О. Павловському, В. Довговичу, Я. Головацькому, І. Вагилевичу, Т. Витвицькому, Ю. Федьковичу, Є. Желехівському, М. Руберовському] / В. Статєєва // Науковий вісник Ужгородського університету. – Серія : Філологія. Соціальні комунікації. – Вип. 24. – Ужгород : Вид-во УжНУ “Говерла”, 2011. – С. 13-27. – Бібліогр. наприкінці ст.

5. Статєєва, В. Праці Федора Потушняка з історії літературної мови на Закарпатті / В. Статєєва // Науковий вісник Ужгородського університету. – Серія : Філологія. Соціальні комунікації. – Вип. 27. – Ужгород, 2012. – С. 11-16. – Бібліогр. наприкінці ст.

6. Статєєва, В. Проблеми історії українського мовознавства на Закарпатті в працях Й. О. Дзєндзелівського : [про публікації професора з історії укр. мовознав. ХVІІІ–ХХ ст., у яких проаналізовано праці А. Коцака, В. Довговича, М. Лучкая, Ю. Венеліна, Ю. Ставровського та ін.] / В. Статєєва // Сучасні проблеми мовознавства та літературознавства. – Вип. 16. – Ужгород : Вид-во УжНУ “Говерла”, 2011. – С. 404-408. – Бібліогр. наприкінці ст.

7. Статєєва, В. Тарас Шевченко на Закарпатті в другій половині ХІХ – на початку ХХ ст.: мовний аспект / В. Статєєва // Сучасні проблеми мовознавства та літературознавства. – Вип. 19. – Ужгород, 2014. – С. 88-102. – Бібліогр. наприкінці ст.

8. Статєєва, В. Федір Потушняк – дослідник граматики Михайла Лучкая / В. Статєєва // Сучасні проблеми мовознавства та літературознавства. – Вип. 14. – Ужгород : Вид-во УжНУ “Говерла”, 2010. – С. 107-119.

* * *

9. Висіцька, Таміла. Статєєва Валентина Іванівна : (н. 6.11.19490 ; д-р філол. наук) / Т. Висіцька // Висіцька, Таміла. Жіночі постаті в історії Закарпаття : біобібліогр. довід. Кн. 1 : наука, культура, мистецтво / Т. Висіцька ; біблі-

огр. ред. Л. Ільченко. – Ужгород : Вид-во Валерія Падяка, 2004. – С. 303-309 : портр. – Бібліогр. наприкінці ст.

10. Єрмоленко, С. Я. Статєєва Валентина Іванівна / С. Я. Єрмоленко // Українська мова : енциклопедія. – Вид. 3-є, зі змінами і допов. – К. : Вид-во “Укр. енциклопедія” ім. М. П. Бажана, 2007. – С. 667.

11. Статєєва Валентина Іванівна // Науковий вісник Ужгородського університету. – Серія : Філологія. – Вип. 5. – Ужгород, 2000. – С. 151-152.

12. Статєєва Валентина Іванівна : [укр. філолог, професор УжНУ] // Наукова еліта Закарпаття : д-ри наук, професори Ужгород. нац. ун-ту / М-во освіти і науки України, Ужгород. нац. ун-т ; редкол. : М. М. Вегеш [та ін.]. – Ужгород : Гражда, 2005. – С. 120-122 : портр.

Листопад: 21

АНДРІЙ НОВАК

170-річчя з дня народження знаного лікаря, вченого, громадського діяча, організатора охорони здоров'я (1849–1939)

Якщо бажаємо існувати, маємо хотіти бути здоровими
*Андрій Новак*¹

*“Високоповажний пане Міністре!.. Упродовж 51 року єдиною моєю метою було те, щоб лікарня піднялася на найбільшу вершину й сьогодні хотів би, аби це моє прагнення увінчалось успіхом. Був би безмежно щасливим, якби вища інстанція в особі пана МІНІСТРА одарила мене своєю довірою й допомогла мені, аби зміг завершити цю справу”.*²

Це – завершальний абзац меморандуму А. Новака для міністра охорони здоров'я Чехословаччини від 10 листопада 1925 р. До завершення офіційної кар'єри видатного лікаря, директора лікарні та Акушерської школи в Ужгороді в одній особі, організатора охорони здоров'я, соціального захисту співгромадян залишалося ще близько трьох років...

А. Новак народився 21 листопада 1849 р. поблизу Тячева в тодішньому Урмезієві (Urmező; нині – Руське Поле) Марамороської

жупи Австро-Угорської імперії.³ Після навчання в гімназії здобував вищу медичну освіту у Відні (1869–1871)⁴ та Будапешті (1871–1873).⁵ 17 квітня 1873 р. обійняв вакантну посаду ординатора Публічної лікарні міста Ужгорода, а 21 січня 1874 р. після добровільної відставки її першого директора *Якова Прайса* став другим директором закладу.⁶

Керуючи лікарнею понад 54 роки, А. Новак зумів успішно розбудувати її всупереч економічним та політичним колізіям, пов'язаним з Першою світовою війною, повоєнною кризою, зміною політичного режиму. Те саме стосується і заснованої Новаком Державної акушерської школи, яку він очолював неповних 37 років. Достойно завершивши офіційну кар'єру й залишивши по собі два модерні, добре впорядковані медичні заклади, Новак заслужив високу шану сучасників та нащадків.

Втім, Новак не обмежувався лише лікарською діяльністю, керівництвом двох провідних медичних закладів. Він був діяльним членом професійних та громадських об'єднань, 25 років поспіль обирався депутатом Законодавчих зборів Ужанської жупи, понад 30 років – Ужгородської міської ради, де виступав із законодавчими ініціативами. Періодично обирався членом та головою різних депутатських комісій, долучався до полеміки з актуальних проблем громади міста, жупи, держави,^{7–10} активно виступав у місцевій пресі з питань великої соціальної ваги.^{7–13}

Результати своїх досліджень, спостережень, а також пропозиції щодо обов'язків держави, суспільства стосовно знедолених верств населення виклав у монографії (1893), у якій, зокрема, пише: *“Класова нерівність не повинна заходити так далеко, аби певна частина громадян – за справедливих суспільних відносин – не мала найнеобхіднішого – одягу, житла та продуктів харчування”*. І далі: *“Людина... не має опинятися в ситуації, коли, не захищена ніким, може просто пропасти, або, немов хижак, здобувати собі найнеобхідніше для виживання крадіжкою або огидним грабунком”*.¹

Інтерес Новака до соціальних проблем найкраще характеризує та обставина, що на “Конгресі з охорони здоров'я та лікарської справи”, що відбувся в Будапешті в рамках широкого відзначення 1000-ліття “здобуття угорцями батьківщини” (1896), Новак, як один з членів оргкомітету, віддав перевагу важливішій соціальній проблемі перед суто

медичною тематикою, обравши для виступу доповідь “Організація справи бідних”.¹⁴

Новак чи не найпершим відчув дух часу, пропонуючи відкрити при лікарнях відділення для реконвалесцентів та невиліковних хворих з читальнею, ігровою кімнатою та столовою, терасами для кожної палати. Одночасно ж виступив з пропозицією відкрити притулок для бідних за кошти спеціального фонду, придбавши готовий будинок або збудувавши новий (1910).²

Звертаючи увагу міністра охорони здоров'я ЧСР на невдалі зміни законодавства у сфері охорони здоров'я та соціального захисту, Новак наголошує (1926): *“У державі, де забезпечені умови для існування, кожен, отже і неімущий, згідно з вимогами гуманізму має бути впевнений, що у випадку непрацездатності, хвороби чи реконвалесценції він отримає необхідні матеріальні умови на помешкання, їжу та медичну допомогу”*.¹⁵

Проте це ще не весь Новак. Документально засвідчена його роль в історії нашого краю як видатного громадського діяча, провідника культури, не байдужого до соціальних проблем суспільства, інтелектуала з широким кругозором, стратега і тактика, політика і полеміста, який вміло і наполегливо відстоював інтереси не лише керованих ним медичних закладів, але й інтереси громади міста й жупи, не ніякуючи перед висотою “ієрархічної драбини”, уміло опонуючи представникам влади.

Ось характерний приклад. Протестуючи проти привнесення політики до керованих ним закладів, 10 вересня 1921 р. Новак звернувся до керівника Реферату охорони здоров'я Цивільного управління Підкарпатської Русі листом, який завершує так: *“Навіть керуючись найсвятішою любов'ю до батьківщини, політика подібна сонячному промінню, яке життєдайне для клімату, але коли дуже гаряче, навпаки, усе спалює і знищує”*.¹⁶

Для успішної розбудови, облаштування та модернізації лікарні, благоустрою її території знадобилися неймовірні багаторічні зусилля Новака та напружена робота колективного виборного органу – Лікарняного Комітету, депутатського корпусу міста та жупи, на підтримку яких він постійно спирався. Проте у випадках, коли члени комітету чи депутати, бургомістр або піджупан погоджувались чи вже були готові погодитись з тими рішеннями вищих владних

інстанцій, які Новак вважав невдалими й некорисними для справи, він наполегливо й аргументовано переконував їх зайняти чи змінити позицію в інтересах лікарні, і, як правило, досягав успіху. Втім усі ці особи та інстанції рішуче його підтримали, коли місцеві представники центральної влади ЧСР у незаконний спосіб намагались одержавити муніципальну лікарню, а її директора відправити у відставку.

Мов вдалий шахіст, Новак вмів не лише передбачити хід подій, але й активно впливати на їх перебіг. Його не “вбивала з колії” відмова будь-якої з владних інстанцій, включаючи й дуже високі. Переконаний у своїй правоті, директор лікарні вперто й наполегливо відстоював свою позицію, переконуючи інших та долаючи усілякі перешкоди, не уникаючи при цьому й зіткнень. Беручи до уваги усі ці обставини, можна стверджувати, що якби не енергія Новака у поєднанні з раціональною, нерідко хитромудрою тактикою та стратегією, реалізація грандіозних планів розбудови, модернізації лікарні була б неможливою.

Досягнення Новака належно оцінено ще за Австро-Угорщини: 1888 р. його нагороджено орденом Франца-Йосифа за заслуги “на ниві суспільної справи”. 10 травня 1913 р. відомий художник *Андор Новак* передав Лікарняному Комітету замовлений у нього портрет до 40-річчя лікарської роботи батька, Андрія Новака, а 21 жовтня 1913 р. громадськість Ужгорода широко відзначила цей ювілей. 14 листопада 1917 р. міські депутати за успішну розбудову та розвиток лікарні обрали А. Новака почесним громадянином Ужгорода і постановили вул. Ліктьову, “*що простягається поміж його великих творінь, назвати іменем д-ра Ендре Новака як вічне свідчення його великих діянь та великих заслуг*”. До цього ряду належить і встановлення тримовної меморіальної дошки у другому корпусі лікарні вже за чехословацького режиму (1923).^{17–20}

Розуміння того, що А. Новак є моральним авторитетом для сучасників, прийшло ще за його життя. Саме це засвідчив багаторічний секретар Лікарняного Комітету *Гоор* (Gaar Iván) у доповіді на засіданні Літературного Товариства Дендеші (Gyöngyösi Irodalmi Társaság) 5 квітня 1941 р.: “*2 червня 1928 р. керівництво лікарнею тимчасово прийняв др. Пінта Алоїс, чеський головний радник з охорони здоров'я, який у відповідь на привітання його лікарським складом лікарні ви-*

словив визнання д-ру Новаку, заявивши, що “хоч і ненадовго, але буде достойним наступником директора д-ра Новака Ендре, плакаючи у стінах закладу його духовну спадщину”.²¹

А нащадки? Їм знадобилося чимало десятиліть, аби усвідомити й належно оцінити нетлінні заслуги Новака. 31 грудня 2002 р. у сквері-ку лікарні відкрито погруддя А. Новака, а 24 грудня 2007 р. – музей історії лікарні, де відтворено й “Кабінет Андрія Новака”. Музей відвідують не лише медики, але й небайдужі громадяни Ужгорода та області, зарубіжні гості. Усе це посприяло популяризації як особистості А. Новака, так і одного з найстаріших лікувальних закладів нашого краю з достойним минулим, який він очолював упродовж понад півстоліття. І, нарешті, як завершальний “акорд”, розпорядження Кабінету Міністрів України № 878-р від 25 червня 2008 р., яким лікарні присвоєно ім’я А. Новака. 16 травня 2016 р. в рамках урочистого відзначення 150-річчя лікарні на будинку, у якому Андрій Новак мешкав у 1873–1939 рр., відкрито меморіальну дошку.

За аналогією з поняттям “ген” порівняно недавно одиницю культурної спадщини стали позначати терміном “мем”. Істотна різниця в тому, що *ген* у своїй основі має матеріальний субстрат, тоді як *мем* – елемент суто духовний.²² Долучаючись до збереження історичної, духовної, культурної спадщини, що нам залишили наші великі попередники, отримуємо шанс успадкувати кращі зразки “культурного гену”. Від нас залежить, як розпорядимося цим спадком.

Одним з таких попередників був наш земляк, вельми успішний лікар, діяльний організатор охорони здоров’я, соціального захисту населення, філософ, економіст, полеміст, громадський діяч А. Новак, що залишив нам у спадок не лише модерні лікувальні заклади, але й кращі зразки моральності та духовності. Нам належить зберегти і примножити цю спадщину.

Йосип Турак, Юрій Яцина

Джерельні приписи:

1. Novák, Endre. A közegészség mint közgazdasági tényező az államéletben / E. Novák. – Ungvár, 1893. – 10 о., 115 о. – Текст угор. мовою.

2. Державний архів Закарпатської області (далі – ДАЗО). – Ф. 27. – Оп. 1. – Од. зб. 248. – Арк. 31.

3. ДАЗО – Ф. 1606. – Оп. 11. – Од. зб. 59. – Арк. 59.
4. Szögi, László. Kárpátaljai diákok az európai egyetemeken 1407–1919 / L. Szögi. – Budapest, 2013. – 107 o. – Текст угор. мовою.
5. Album Medicorum. 1770–1991. – 613, 620 o. – SOTE levéltár. – Текст угор. мовою.
6. Fincicky, Mihály. Polgármesteri jelentés Ungvár város közállapotáról / M. Fincicky. – Ungvár : Székely és Illés, 1907. – 284-285 o. – Текст угор. мовою.
7. Közgyűlés // Ung. – 1884. – сzept. 7. – 36 sz. – 2 o. – Текст угор. мовою.
8. A társaskör közgyűlése // Ung. – 1915. – márc. 21. – 21 sz. – 3 o. – Текст угор. мовою.
9. A megyei állandó bizottság tagjai // Ung. – 1880. – dec. 12. – 50 sz. – 2 o. – Текст угор. мовою.
10. A városi képviselőből // Ung. – 1887. – dec. 25. – 52 sz. – 1-2 o. – Текст угор. мовою.
11. Az árva és lelenc gyerekek sorsa // Ung. – 1889. – jan. 20. – 3 sz. – 1-2 o. – Текст угор. мовою.
12. Novák, Endre. A közsegélyezésről. Külön lenyomat az „Ung” lapból / E. Novák. – Ungvár : Székely és Illés, 1910. – 44 o. – Текст угор. мовою.
13. Новакь, А. Проклятя нашого народа алкоголь / А. Новакь // Наука. – 1913. – Юній. – Нумерь 6. – С. 19-21.
14. ДАЗО – Ф. 72. – Оп. 1. – Од. зб. 530. – Арк. 2, 4.
15. ДАЗО – Ф. 27. – Оп. 1. – Од. зб. 614. – Арк. 226.
16. ДАЗО – Ф. 27. – Оп. 1. – Од. зб. 197. – Арк. 10.
17. Kitüntetés // Kelet. – 1888. – jan. 10. – 1 sz. – Текст угор. мовою.
18. ДАЗО – Ф. 74. – Оп. 3. – Од. зб. 8. – Арк. 126, 133.
19. ДАЗО – Ф. 94. – Оп. 6. – Од. зб. 160. – Арк. 28.
20. ДАЗО – Ф. 27. – Оп. 1. – Од. зб. 354. – Арк. 32-33.
21. Gaar, Iván. Dr. Novák Endre emlékezete / I. Gaar // A Gyöngyössi Irodalmi Társaság évkönyve. – V-ik köt. – 1918–1942. – Ungvár, 1942. – 95-99 o. – Текст угор. мовою.
22. Berényi, Dénes. Susan Blackmore: A memgépzet / D. Berényi // Debreceni Szemle. – 2002. – Szept. – 3 sz. – 482 o. – Текст угор. мовою.

* * *

23. Турак, Йосип Андрійович. Документальна історія лікарні імені Андрія Новака в Ужгороді : (з найдавніших часів до наших днів) : у 3 т. Т. 1 : Розвиток та діяльність лікарні під керівництвом Андрія Новака (1874-1928) / Й. А. Турак, Ю. Ю. Яцина. – Ужгород : Патент, 2016. – 624 с. : іл., табл.

Грудень: 10

ВАСИЛЬ ВАСИЛЬОВИЧ ҐАБОР

60-річчя від дня народження письменника, літературознавця, пресознавця, упорядника серії “Приватна колекція” літературної агенції “Піраміда” (нар. 1959)

Людей, які своє життя присвятили літературі, не так вже і мало. Проте із працездатністю В. Ґабора мало хто позмагається. Щоденно працюючи дослідником-пресознавцем, В. Ґабор має хобі, без якого не уявляє життя, – упорядкування серії “Приватна колекція”, а ще – власну творчість.

Народився В. Ґабор 10 грудня 1959 р. у сім’ї Василя і Марії Ґаборів на Закарпатті у с. Олександрівка (раніше – Шандрово), що на Хустщині. З його материнської лінії (рідний дядько мами) походить відомий закарпатський поет, представник празької школи Іван Колос (справжнє прізвище – Іван Кошан). Відомому предку науковець присвятив нарис життя і творчості, бібліографію і публікації “Іван Колос – поет Карпатської України” (2010).

Навчався пан Василь у Хустській школі-інтернат в один час із двома майбутніми письменниками Мирославом Дочинцем та Петром Мідянкою. Відтак 1986 р. В. Ґабор закінчив факультет журналістики Львівського державного (нині – національний) університету ім. Івана Франка. Працював у львівських газетах (1987–1990) та історико-краєзнавчому журналі “Літопис Червоної Калини” (1991–1992). Лауреат премії імені родини Куриласів за найкраще інтерв’ю про підпілля Української греко-католицької церкви (1994) та літературної імені Лесі і Петра Ковалевих (2006). Від студентських років живе і працює у Львові.

З 1993 р. – науковий працівник, а з 2000 р. – завідділу досліджень іншомовної періодики Відділення “Науково-дослідний центр періодики” (нині – “Науково-дослідний інститут пресознавства”) Львівської наукової бібліотеки ім. Василя Стефаника НАН України (нині – Львівська національна наукова бібліотека України ім. Василя Стефаника), а з січня 2014 р. – старший науковий співробітник відділу наукових досліджень української періодики НДІ пресознавства

У 1997 р. захистив кандидатську дисертацію на тему “Закарпатська україномовна преса 20–30-х років ХХ століття у контексті національного відродження краю”. У колі наукових зацікавлень В. Габора – українська преса кінця ХІХ – першої половини ХХ ст. загалом та закарпатська зокрема. Крім сотень статей, з-під пера дослідника вийшли, зокрема, історико-бібліографічне дослідження “Українські часописи Ужгорода (1867–1944)” (2003), збірник наукових розвідок, статей і доповідей “Від “весни народів” до Карпатської України: Особливості національного відродження та розвитку преси і літератури Закарпаття другої половини ХІХ – першої половини ХХ ст.” (2018), історико-краєзнавчі нариси “Моє Шандрово” (2003; вид. 2-ге, доп., 2012), “Василькова Теревовль” (2015) та ін.

З кінця 1980-их В. Габор як письменник активно друкується в літературних газетах, журналах й альманахах. Зокрема, його твори увійшли у відомі антології “Десять українських прозаїків. Десять українських поетів” (К., 1995), “Квіти в темній кімнаті: Сучасна українська новела” (К., 1997), “Четверо за столом: Антологія чотирьох приятелів” (2004) та “Свято гарбузової княгині: Любовні історії і не тільки. Антологія трьох приятелів” (2017) та інші. Як зазначає автор, він фантастично любить новелу – “його перше і останнє кохання, від якого не втечеш, хоч як би прагнув”. З 1997 р. став членом Асоціації українських письменників.

Сьогодні В. Габор – автор двох збірок новел, які кілька разів перевидавались: “Книги екзотичних снів та реальних подій” (1999; 2-ге вид., 2003; 3-ге вид., 2009), збірки візій та невігданих історій “Про що думає людина” (2012; 2-ге вид., 2018). Перша книга перекладена англійською, також окремі його новели перекладено англійською, болгарською, німецькою, сербською, словацькою, хорватською, чеською та японською мовами.

За словами дослідниці Анни Горнятко-Шумилович, твори мото-рошної прози В. Габора демонструють традиційно високий рівень української новелістики, внутрішню напругу та пошук нових виражальних засобів. А письменник Євген Пашковський називає ювіляра органічним в українській літературній традиції: “З молодших прозаїків, які без жодних запозичень відбулися в традиції, назовемо Вячеслава Медведя, Василя Портяка, Василя Габора – зовсім немало, якщо поцінувати письменника за якістю аркушів”.

Як літературознавець В. Габор теж невтомно працює. У 1993 р. вів "Антологію "нової" і "пост-нової хвилі" української прози" на сторінках львівської газети "Просвіта". Підготував дев'ятнадцять "зустрічей" прозаїків нового покоління з передмовами про них. Упродовж декількох років (з ч.10/11 1994 р. до ч.71/72 1997 р.) вів у журналі "Кур'єр Кривбасу" розділ "Проза нової і найновішої генерації", в якому вміщував твори молодих письменників з передмовами та літературою про авторів. Опублікував тридцять три подачі. Загалом видрукував майже сорок коротких силуеток про прозаїків нової і найновішої генерації. Упорядкував два спецвипуски "Кур'єра Кривбасу" – Не-Антологію "Вісімдесятники" (1997. – Ч. 87/90) та "На добранок, міленіум! Сучасна українська проза" (1999. – Ч. 119-121. – Листопад. – Груд.; у співавторстві з редакцією журналу).

Він автор низки статей про сучасний літературний процес та з історії літератури, матеріалів про письменників 1960-х та 1980-х рр., які публікувались в періодичній пресі, а в 2010 р. частина з них увійшла до окремого збірника есе, літературних розвідок та інтерв'ю "Від Джойса до Чубая", в якій і представлені координати життя В. Габора.

Проте чи не найбільше відомий В. Габор завдяки своїй видавничій діяльності. З 2002 р. у львівській літературній агенції "Піраміда" реалізує видавничий проект сучасної літератури "Приватна колекція", у якому представляє творчість письменників літературної генерації 80-х рр. ХХ ст., найкращих прозаїків 60-х рр. та 20–30-х ХХ ст., українську класику та майстрів українського перекладу. Як влучно зауважує Ярослав Прихода, "...це авторський нішевий проект з оригінальними підходами до пропагування української і світової літератури, української як світової передусім, і задоволення потреб серйозного читача й виховання високих читацьких смаків у молоді". Пан Василь сам підбирає тексти, упорядковує, коментує, а потім просуває та популяризує. Зізнається, що це для нього вже "навіть не робота, а радше велика частина життя, намагання жити цікаво".

А про працездатність В. Габора цифри говорять самі: за 16 років існування серії видано близько 200 книжок. Це майже два десятки концептуальних антологій, з ґрунтовним бібліографічним описом, літературно-критичним блоком: "Приватна колекція: Вибрана українська проза та есеїстика кінця ХХ століття" (2002), "Бу-Ба-Бу (Юрій

Андрухович, Олександр Ірванець, Віктор Неборак): Вибрані твори: Поезія, проза, есеїстика" (2007), "Українські літературні школи та групи 60–90-х рр. ХХ ст.: Антологія вибраної поезії та есеїстики" (2009), "Чорна Індія" "Молодої Музи": Антологія прози та есеїстики" (2014), "Нью-Йоркська група: Антологія поезії, прози та есеїстики" (упорядники М. Ревакович і В. Ґабор, 2012) та інших.

У "Приватній колекції" вийшли твори шістдесятників – Н. Бічуї, В. Шевчука, Р. Іваничука, А. Содомори, представників Нью-Йоркської групи – Е. Андіївської, Б. Рубчака, Ю.Тарнавського та Б. Бойчука; сімдесятників – О. Лишеги та М. Рябчука, вісімдесятників – Ю. Андруховича, Ю. Винничука, В. Неборака, Є. Пашковського, Г. Пагутяк, К. Москальця, В. Назаренка, Л. Пономаренко, В. Даниленка, Є. Кононенко, О. Ульяненко, О. Жовани, О. Денисенка та С. Степи; двотисячників – А. Дністрового і П. Яценка; літературознавчі праці українських і зарубіжних дослідників – М. Ільницького, А. Матусяк, М. М. Найдана, Марка Андрейчика; спогади – С. Смаль-Стоцького, О. Тарнавського, Є. Іваничука, Г. Воскобійник та ін.

Українська класика представлена вишуканими мистецькими виданнями. Крім того, В. Ґабор і розробляє серію "Майстри українського Перекладу", де вже вийшли твори Сапфо, Теогніда, Алкея та Архілоха, антологія пізньої латинської поезії "Відлуння золотого віку", а ще – австрійська, англійська, японська, норвезька, фінська, сербська, польська класика, есеїстика та сучасна література. Серед перекладачів – Андрій Содомора, Юрій Лісняк, Микола Лукаш, Василь Мисик, Ростислав Доценко, Ілько Корунець, Марія Ґаблевич, Євген Попович, Наталя Іваничук, Ніна Бічуя, Алла Татаренко, Ігор Андрущенко, Віктор Дмитрук, Остап Сливинський та ін.

Одним словом, книжки проекту "Приватна колекція" задовольнять будь-якого літературного гурмана і виховують вишуканий естетичний смак у молодого читача. Бо все, що робить В. Ґабор, наповнене любов'ю і позначене маркою високої якості. А масив зробленої роботи давно проситься в окремий бібліографічний покажчик.

Іванна Козутич

Джерельні приписи:

1. Ґабор, В. Від “весни народів” до Карпатської України: Особливості національного відродження та розвитку преси і літератури Закарпаття другої половини ХІХ – першої половини ХХ ст. : зб. наук. розвідок, ст. і доп. / В. Ґабор. – Л., 2018. – 384 с.

2. Ґабор, В. Від Джойса до Чубая. Есеї, літературні розвідки та інтерв'ю / В. Ґабор. – Л. : ЛА “Піраміда”, 2010. – 168 с.

3. Ґабор, В. Книга екзотичних снів та реальних подій / В. Ґабор. – Л. : ЛА “Піраміда”, 2009. – 160 с.

4. Ґабор, В. Про що думає людина / В. Ґабор. – Л. : ЛА “Піраміда”, 2012. – 132 с.

5. Ґабор, В. Українські часописи Ужгорода (1867–1944 рр.) : іст.-бібліогр. дослідж. / В. Ґабор ; Нац. акад. наук України, Львів. наук. б-ка ім. В. Стефаника, Наук.-дослід. центр періодики. – Л., 2003. – 564 с. – (Періодичні видання міст України).

* * *

6. Ґабор, В. Будинок самотньої людини сьогодні : оповідання / В. Ґабор // Літ. Україна. – 2013. – 28 берез. – С. 8-9.

7. Ґабор, В. В. Гренджа-Донський Василь Степанович : [письменник, перекладач] / В. В. Ґабор // Енциклопедія Сучасної України. Т. 7 : Ґ – Ді. – К., 2007. – С. 84-85 : фот. – Бібліогр. наприкінці ст.

8. Ґабор, В. В. “Душпастьєрь” : [часопис Мукачев., згодом і Пряшів. греко-католиц. єпархії] / В. В. Ґабор // Енциклопедія Сучасної України. Т. 8 : Дл – Дя ; Додаток : А – Ґ. – К., 2008. – С. 566-567 : фот. – Бібліогр. наприкінці ст.

9. Ґабор, В. В. “Земля і воля” : [закарпат. журн. (1934–1938 рр.)] / В. В. Ґабор // Енциклопедія Сучасної України. Т. 10 : З – Зор. – К., 2010. – С. 544.

10. Ґабор, В. В. Зореслав : [закарпат. поет, церк. діяч] / В. В. Ґабор // Енциклопедія Сучасної України. Т. 10 : З – Зор. – К., 2010. – С. 697 : фот.

11. Ґабор, В. “Карпато-руський вєстникъ” : [перша закарпат. газ. міжвоєн. періоду] / В. Ґабор, О. Почекутова // Енциклопедія Сучасної України. Т. 12 : Кал – Кий. – К., 2012. – С. 362 : фот. – Бібліогр. наприкінці ст.

12. Ґабор, Василь. Осика в Гетсиманському саду : [проза] / В. Ґабор // Ду-кля. – 2001. – № 1. – С. 20-25.

13. Ґабор, В. Розмови наодинці з самотнім поетом : [про І. Колоса] / В. Ґабор // Екзиль. – 2007. – № 9. – С. 20-22.

* * *

14. “Дванадцятка”. Наймолодша Львівська літературна богема 30-х років : антологія урбаністичної прози / авт. проекту, вступ. слово, бібліогр. відомості, наук. ред. та прим. В. Ґабор. – Л. : Піраміда, 2006. – 344 с. : іл. – (Українська Література Спадщина).

* * *

15. Горнятко-Шумилович, Анна. У дивосвіті новел Василя Ґабора (“Книга екзотичних снів та реальних подій”) / А. Горнятко-Шумилович // Слово і час. – 2006. – № 11. – С. 38-43.

16. Кашко, В. Наздогнати черепаха. З приводу прози Василя Ґабора / В. Кашко // Дзвін. – 2002. – № 4. – С. 152.

17. Прихода, Ярослава. Репертуар “Приватної колекції” у пропагуванні позитивного візерунка української літератури : [упоряд. серії – В. Ґабор] / Я. Прихода // Вісник книжкової палати. – 2016. – № 11. – С. 3-7.

18. Романюк, М. М. Ґабор Василь Васильович : [закарпат. письменник, літературознавець, журналіст] / М. М. Романюк // Енциклопедія Сучасної України. Т. 7 : Ґ - Ді. – К., 2007. – С. 6 : фот. – Бібліогр. наприкінці ст.

19. Хланта, Іван Васильович. Ґабор Василь Васильович : [письменник] / І. В. Хланта // Енциклопедія Закарпаття: визначні особи ХХ століття. – Ужгород : Ґражда, 2007. – С. 77 : портр.

Грудень: 16

МИКОЛА МИХАЙЛОВИЧ БАНДУСЯК

110-річчя від дня народження громадсько-політичного
і культурного діяча (1909–2002)

Народився 16 грудня 1909 р. в с. Ясіня Рахівського району в багатодітній селянській родині. Батько Михайло працював взимку на вивезені лісу, а влітку сплавляв дерева дарабами. Мати Марія (з роду Климпушів) займалася домашнім господарством, і хоч високих шкіл не мала, своїх дітей, а було їх семеро (чотири сини та три дочки) всіляко підтримувала. Разом з чоловіком змогли дати дітям освіту та виховати їх в національно-свідомому дусі.

З 1920 по 1928 рр. М. Бандусяк навчався у Берегівській гімназії. Брав активну участь в молодіжних товариствах “Пласту” та “Просвіти”. У 1932 р. закінчив юридичний факультет Празького університету. В університеті вступив до товариства “Союз підкарпатських (українських) студентів”, в якому в 1931 р. був обраний головою.

Під час канікул М. Бандусяк збирав кошти-пожертвування на будівництво Народного Дому “Просвіта” в Ужгороді, а пізніше і в Рахові.

Організатор другого Народоверхького з'їзду молоді у Мукачеві (1935 р.), виступав на Всепросвіт'янському з'їзді в Ужгороді (1937 р.), учасник маніфестації з приводу призначення автономного уряду Закарпаття (1938 р.), голова установчих зборів по створенню організації Народної оборони "Карпатська Січ" (1938 р.)

Після Віденського арбітражу і передачі Берегова, Мукачева та Ужгорода – Угорщині – вже в Хусті продовжує займатися адвокатською діяльністю.

Був прихильником, а пізніше членом соціал-демократичної партії Словаччини (секретар Д. Німчук). Вступив у члени Українського національного об'єднання (1939 р.), де входив в президію як контролер. Активно включився в роботу по розбудові Карпатської України, брав участь у підготовці та виборах до Союму, у складі делегації відвідав Прагу, яка намагалася відкликати з поста генерала Прхалу, який проводив чехо-русофільську політику в Карпатській Україні.

Під час угорської окупації краю в 1942 р. був звинувачений у причетності до заговору, але за браком доказів та при допомозі діаспори із Словаччини був звільнений в числі учасників підпілля УНО з в'язниці, яка знаходилася в палаці Ковнера у Мукачеві.

З приходом радянських військ у жовтні 1944 р. контррозвідкою "Смерш", яка в першу чергу вишукувала діячів "Просвіти", партій та інших громадських організацій, що проводили національну політику, був заарештований. Разом з провідниками Карпатської України Ю. Брацкайком, Д. Климпушем, Ф. Реваєм, І. Сарвадієм був відправлений на Донбас в табір Енакієво, де працював у шахті. Взимку 1945 р., після допитів у внутрішній тюрмі м. Києва, за певних обставин М. Бандусяка було звільнено.

На волі прийшлося перебувати недовго. У 1948 р. попадається на провокацію, організовану енкаведистами, за намагання перейти кордон в Чехословаччину, був арештований в числі 5 членів "організації" за зраду батьківщині та участь в антирадянській націоналістичній організації та засуджений "трійкою" МВД в Москві на термін 25 років виправних таборів у Комі АРСР Російської Федерації. Звільнений у 1956 р., а в 1991 р. реабілітований.

Після повернення з табору довгий час був безробітним, а потім працював юрисконсультом у Рахові. Переїхав в Ужгород, одружився

з Катериною Студені, сестрою Миколи Мурані, вікарія Мукачівської греко-католицької єпархії в Ужгороді, який теж був репресований більшовицьким режимом.

Вже перебуваючи на пенсії М. Бандусяк долучився до демократизації Карпатського краю. Став одним із засновників Народного Руху України в області (1989 р.), Товариства української мови ім. Т. Г. Шевченка (1990 р.). Як адвокат, член НРУ здійснював захист членів руху за використання синьо-жовтих прапорів на мітингу 7 листопада 1990 р. в м. Ужгороді та інших випадках у Рахові.

Брав участь у конференції по відродженню у грудні 1990 р. крайової "Просвіти" і став одним із дійових членів цього товариства. Був активним учасником виборчих процесів до Верховної та місцевих рад, Народного Руху, референдуму, великих зібрань, з'їздів, конференцій. Доклав чимало зусиль, щоб Народний Дім товариства "Просвіта" в Ужгороді було повернуто законному власникові крайовому культурно-освітньому товариству "Просвіта".

Був народовцем, патріотом свого краю і України, чесним, справедливим безкомпромісним у питаннях громадського, політичного і культурного життя Закарпаття.

Відійшов у вічність 9 березня 2002 р. в Ужгороді.

Микола Вовк

Джерельні приписи:

1. Бандусяк, М. Громадська біографія д-ра Миколи Бандусяка / М. Бандусяк // За українське Закарпаття / ред.-упоряд. : В. Маркусь, В. Худанич. – Ужгород : Гражда, 1994. – С. 167-173.

2. Бандусяк, М. З історії читальні "Просвіти" у селі Ясіня / М. Бандусяк // Календар "Просвіти" на 1998 рік / Закарпат. край. т-во "Просвіта". – Ужгород, 1998. – С. 85.

3. Бандусяк, М. Декілька слів про Ясінянську Січ : [спортивно-культурне т-во "Січ"] / М. Бандусяк // Календар "Просвіти" на 1998 рік / Закарпат. край. т-во "Просвіта". – Ужгород, 1998. – С. 138.

4. Бандусяк, М. Дослідник минувшини і відновлювач історичної справедливості : [про історика та полковника у відставці, дослідника трагіч. сторінок Закарпаття О. М. Корсуна, а також спомини авт. про події Карпат. України] / М. Бандусяк // Фест. – 2014. – 17-23 січ. – С. 11.

5. Бандусяк Микола : громад. діяч (1909–2003) // Дочинець, Мирослав. Енциклопедія Мукачєва в іменах / М. Дочинець, В. Пагиря. – Мукачєво : Карпат. вежа, 2006. – С. 9 : портр.

6. Бєдь, Віктор Васильович. Бандусяк Микола Михайлович : [громад.-політ. діяч, юрист] / В. В. Бєдь, О. Д. Довганич // Енциклопедія Закарпаття: визначні особи ХХ століття. – Ужгород : Гражда, 2007. – С. 28-29 : портр. – Бібліогр. наприкінці ст.

7. В суботу 9 березня о 3 годині пополудні... : [некролог ; громад.-політ. діяч М. Бандусяк] // Екзиль. – 2002. – Ч. 1. – С. 34-35 : портр.

8. Відзначення 90-річчя Миколи Бандусяка : [громад. діяча] // Календар “Просвіти” на 2000 рік / Закарпат. край. т-во “Просвіта”. – Ужгород, 2000. – С. 194.

9. Відзначення 100-річчя від дня народження Миколи Бандусяка // Календар “Просвіти” на 2010 рік / Закарпат. край. т-во “Просвіта” ; уклад. : П. М. Федака, П. П. Федака. – Ужгород, 2010. – С. 153 : фот.

10. Вітання “Просвіти” Миколі Бандусяку з нагоди 90-річчя від дня народин : [громад.-політ. діяч, почес. член т-ва “Просвіти”] // Календар “Просвіти” на 1999 рік / Закарпат. край. т-во “Просвіта”. – Ужгород, 1999. – С. 226.

11. Довганич, Омелян. Микола Михайлович Бандусяк : 100-річчя від дня народж. юриста, громад.-політ. діяча (1909–2002) / О. Довганич // Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2009 рік. – Ужгород : Вид-во Валерія Падяка, 2008. – С. 225-228. – Бібліогр. наприкінці ст.

12. Згадаймо великого українського патріота і невтомного трудівника Миколу Бандусяка : [громад. діяча] // Календар “Просвіти” на 2004 рік / Закарпат. край. т-во “Просвіта”. – Ужгород, 2004. – С. 216.

13. Микола Бандусяк : [юрист, громад.-політ. діяч] // Волощук, М. Рахівщини славні імена / М. Волощук. – Л. : Тиса, 2016. – С. 10-11 : портр.

14. Пам’яті Миколи Бандусяка : [громад.-політ. і культ. діяча] // Календар “Просвіти” на 2003 рік / Закарпат. край. т-во “Просвіта”. – Ужгород, 2003. – С. 222-223.

15. Федака, Павло. Засівав рідну українську ниву зернами правди і любові : до 100-річчя від дня народж. М. Бандусяка : [громад. діяч Закарпаття] / П. Федака // Трибуна. – 2009. – 19 груд. – С. 13.

16. Федака, Сергій. Діячі Карпатської України. Микола Бандусяк / С. Федака // Трибуна. – 2008. – 12 квіт. – С. 13.

17. Чужа, Оксана. Микола Бандусяк у спогадах друзів : [вечір у Нар. домі т-ва “Просвіта”, присвяч. 100-річчю з дня народж. громад.-культ. і політ. діяча] / О. Чужа // Фест. – 2009. – 24-30 груд. – С. 14 : портр. ; Трибуна. – 2009. – 26 груд. – С. 12 : фот.

ЮВІЛЕЇ ВЕТЕРАНІВ БІБЛІОТЕЧНОЇ СПРАВИ – 2019 рік

НАТАЛІЯ КОСТЯНТИНІВНА ДАРНИЧЕНКО

70-річчя від дня народження (нар. 1949)

Народилася 8 серпня 1949 р.

Дарниченко Наталія Костянтинівна віддала бібліотечній справі понад 36 років, з яких 26 років – відпрацювала в Мукачівській міській ЦБС. Спочатку на посаді бібліотекаря центральної дитячої бібліотеки, а з 1991 по 2006 рр. – заступником директора по роботі з дітьми. За період роботи в ЦБС проявила себе як грамотний, ерудований працівник, справжній професіонал бібліотечної справи. До своєї роботи підходила творчо та ініціативно, працювала на добрий імідж ЦДБ, постійно зміцнювала зв'язки з громадськістю, разом з однодумцями втілювала творчі проекти бібліотеки.

За трудові досягнення неодноразово була нагороджена грамотами та подяками як міського, так і обласного вищого керівництва.

В колективі ЦБС й до цього часу користується авторитетом і повагою. Її мудрому наставництву вдячна добра частка нині працюючих бібліотекарів Мукачівської ЦБС й, зокрема, діючий директор ЦБС.

МАРІЯ ІВАНІВНА ІВАШКО

80-річчя від дня народження (нар. 1939)

Марія Іванівна Івашко народилася 13 січня 1939 р. в с. Лісоводи Городецького р-ну Хмельницької обл. у селянській сім'ї. У тому ж селі 1956 р. закінчила середню школу і вступила на бібліотечне відділення Хустського технікуму підготовки культосвітніх працівників. Після завершення навчання у 1958 р. була призначена на посаду завідуючої сільською бібліотекою с. Циганівці Ужгородського р-ну, де працювала понад 10 років.

З 1965 по 1971 р. Марія Іванівна навчалась на заочному відділенні Ужгородського державного університету, з 1968 по 1971 р. працювала у бібліотеці цього університету.

З вересня 1972 р. Марія Іванівна прийшла у Закарпатську обласну бібліотеку для дорослих (нині – Закарпатська ОУНБ ім. Ф. Потошняка) спочатку на посаду бібліотекаря, згодом – завідувачки читальною залом. З 1982 по 1991 р. була заступником директора Обласної бібліотеки для юнацтва, а з 1991 р. і до виходу на пенсію у 2008 р. працювала на різних посадах у Закарпатській ОУНБ. Організаторські та комунікативні здібності Марії Іванівни особливо проявились коли вона очолювала читальну залу. Завдяки її ініціативності та творчим зусиллям бібліотека утвердилась як справжній центр спілкування інтелектуальної еліти краю, місце проведення нових і за формою, і за змістом акцій.

У першій половині 90-х рр. особливу увагу було приділено популяризації імен багатьох письменників Закарпаття, раніше заборонених або замовчуваних, – Марка Бараболі, Василя Ґренджі-Донського, Федора Лазорика та інших, а також поверненню в історичну пам'ять видатних діячів історії та літератури України різних періодів, широкому ознайомленню з творчістю письменників-шістдесятників, а також авторів, що формували нове поле української літератури в перші роки становлення української державності.

Літературно-мистецькі вечори та інші акції, які готувала і провела М. Івашко, завжди збирали широку читацьку аудиторію і постійно отримували схвальну оцінку громадськості.

За успішну виробничу діяльність М. І. Івашко нагороджена медаллю “Ветеран праці”, знаками “Відмінник культосвітньої роботи”, почесними грамотами Міністерства культури України та управління культури облдержадміністрації.

НІНА ОЛЕКСАНДРІВНА КЛЕЙМЕНОВА

85-річчя від дня народження (нар. 1934)

Народилася 22 січня 1934 р. в с. Гніздище Городнянського р-ну Чернігівської обл., в трирічному віці залишилась без матері, під опікою батька – пожежника на лісопилці. У 1947 р., тринадцятирічну ді-

вчинку привозить в Закарпаття її тітка (Дребітко В. М., знаний в Закарпатті бібліотекар, яка працювала в сільській бібліотеці Тячівщини, очолювала Свалявську окружну бібліотеку, потім районну ЦБС, депутат на Свалявщині, профспілковий активіст), яка і зіграла вирішальну роль у виборі професії племінниці. Після закінчення Хустського культосвітнього технікуму у 1953 р. була направлена в Мукачево на посаду завідувачки бібліотеки для дітей. Однак в силу молодості, відсутності досвіду та надзвичайній скромності, попросила прийняти її спочатку рядовим бібліотекарем центральної бібліотеки, де працювала на пересувці, абонементі, читальній залі – скрізь, де була потреба. Заочно навчається і успішно закінчує Харківський бібліотечний інститут. І тільки через десять років, у 1963 р., нарешті очолила міську бібліотеку для дітей № 2. На цій посаді найповніше розкрився її організаторський талант. Бібліотека була однією з кращих бібліотек для дітей в області, мала звання “Бібліотека відмінної роботи”, а п. Клейменову знали за межами області, адже вона неодноразово ділилась досвідом на міжобласних конференціях керівників бібліотек для дітей України. У 1977 р. переведена старшим бібліографом Мукачівської ЦБС, де доклала багато зусиль для створення дійового довідково-бібліографічного апарату системи. У 1982–1985 рр. очолювала Мукачівську міську централізовану бібліотечну систему. У 1985 р. Ніна Олександрівна обирається головою Мукачівського міського комітету профспілки працівників культури, у 1990 р. виходить на заслужений відпочинок, однак продовжує працювати в міськкомі профспілки скарбником на громадських засадах. Понад 60 років – в культурі! Весь час продовжувала співпрацювати з бібліотеками міста, в життя яких завжди вкладала знання, досвід і душу.

ВАЛЕНТИНА ГРИГОРІВНА ЛЕХЦЕР

70-річчя від дня народження (нар. 1949)

Народилась 14 травня 1949 р. в м. Ной-Рупін (Німеччина), за місцем служби батька – кадрового військового. В Закарпатті проживає з 1953 р. Після закінчення школи у 1966 р. була прийнята в обласну бібліотеку для дорослих на посаду молодшого бібліотекаря читальної зали. У 1968 р. закінчила з відзнакою бібліотечне відділення

Хустського культосвітнього училища, а у 1972 р. – факультет бібліотекознавства і бібліографії Київського державного інституту культури ім. О. Корнійчука. До 1981 р. піднімалася по кар'єрних сходинках – бібліотекар, старший методист, головний бібліотекар, завідувач науково-методичного відділу. Працюючи головним бібліотекарем по координації, добре вивчила мережу та специфіку роботи бібліотек різних систем і відомств. Здійснювала аналіз їх діяльності, брала участь в організації заходів з підвищення кваліфікації, організовувала міжвідомчі науково-практичні конференції, готувала узагальнюючі матеріали для обговорення на засіданнях координаційної ради, яка складалась з різних секцій, що представляли публічні, освітянські, технічні, лікувальних закладів та ін. бібліотеки області, відповідальним секретарем якої вона була. Саме в цей час проходила централізація бібліотечної мережі, до організації якої була безпосередньо долучена п. Лехцер. З 1981 по 1990 рр., працюючи методистом наукової бібліотеки Ужгородського державного університету, організовувала семінарські заняття для бібліотек нижчої ланки, викладала для студентів всіх факультетів УжДУ курс “Основи бібліотечно-бібліографічної грамотності”. У 1990-х рр. (важких для Закарпатської обласної універсальної наукової бібліотеки) Валентина Григорівна повернувшись на посаду заступника директора, сприяла підвищенню її позитивного іміджу. З 1994 по 2004 рр. – провідний інспектор, головний спеціаліст управління культури Закарпатської обласної державної адміністрації, де вона, добре знаючи область і всі ділянки бібліотечної роботи, опікується розвитком діяльності бібліотек, відповідає за зв'язки з творчими організаціями тощо. З 2004 р. і по сьогодні працює в Закарпатській обласній універсальній науковій бібліотеці ім. Ф.Потушняка на посадах: заступник директора з наукової роботи, учений секретар, головний бібліотекар. З високим почуттям відповідальності за доручену справу, здійснює дослідницьку роботу, організовує соціологічні вивчення в бібліотеках області з різних питань. У фаховій пресі та серії видань “Вивчаємо, щоб діяти” лише за п'ять років опубліковані результати досліджень на теми “Бібліотечні ресурси правової тематики та їх використання”, “Веб-спілкування та мережевий етикет”, “Українська художня книга: погляд користувача”, “Нестационарні форми обслуговування населення області: стан, проблеми і шляхи їх розв'язання”, “Кадровий потенціал бібліотек облас-

ті”, “Роль бібліотек у формуванні екологічної культури населення” та ін. Вольова, вимоглива п. Лехцер протягом життя постійно вчиться, а тому ефективно розвиває і використовує свій творчий потенціал.

Професіоналізм, ініціативність, різнобічний досвід, знання справи та комунікативні навички Валентина Григорівна передає молодим колегам, спрямовуючи їх діяльність на підвищення впливу бібліотек на громадсько-культурне життя краю.

МИХАЙЛО КОСТЯНТИНОВИЧ ПОЛИВ'ЯНИЙ

110-річчя від дня народження (1909–?)

Михайло Костянтинович Полив'яний народився 29 червня 1909 р. в селянській родині у с. Полив'янка Миргородського р-ну на Полтавщині. У 1922 р. закінчив сільську школу і до 1928 р. жив у рідному селі, працював у радгоспі та на залізниці.

У 1928 р. Михайло Полив'яний виїхав на Донбас, працював тут у різних містах та на різних шахтах до і після призову в армію.

У 1935 р. юнак почав навчатись у Харківському бібліотечному інституті. Після завершення навчання у 1939 р. був направлений на роботу у Вінницьку обласну бібліотеку для дорослих на посаду старшого методиста і працював тут до мобілізації в армію – до березня 1940 р. Після початку війни М. Полив'яний у складі діючої армії брав участь у боях на Брянському та Сталінградському фронтах. У вересні 1942 р. у боях за Сталінград був важкопоранений і після лікування служив у тилу до лютого 1946 р. Тоді ж був направлений на роботу в Закарпатську область, де працював на різних посадах, в т. ч. заступником директора Закарпатської обласної бібліотеки для дорослих, директором Закарпатської обласної бібліотеки для дітей та юнацтва, завідувачем Ужгородської міської бібліотеки № 2. У 1963 р. М. Полив'яний повернувся у Закарпатську обласну бібліотеку для дорослих, де на посаді старшого бібліотекаря працював до серпня 1975 р.

М. К. Полив'яний – кавалер ордена Червоної зірки, а також нагороджений медалями “За оборону Сталінграда” та “За перемогу над Німеччиною у Великій вітчизняній війні 1941–1945 рр.”.

ПАВЛО ФЕДОРОВИЧ РАСПОПІН

100-річчя від дня народження (нар. 1919)

Народився 21 січня 1919 р. в с. Цигани Татаурівського р-ну, Кіровської обл. (Росія).

У роки Другої світової війни був в діючій армії, за бойові заслуги нагороджений кількома орденами і медалями. В 1950 р., після закінчення Харківського бібліотечного інституту, приїхав на Закарпаття і був призначений завідувачем Виноградівської районної бібліотеки для дорослих, де працював майже чотирнадцять років. У той час проходило становлення бібліотечної мережі краю, і Павло Федорович виконував місію організації методичної і практичної допомоги працівникам бібліотек Виноградівщини. В серпні 1964 р., як кращого знавця бібліотечної справи і здібного організатора, його було висунуто на посаду директора обласної бібліотеки для дорослих, яку він очолював до 1973 р. Під його керівництвом бібліотека стала дійовим методичним центром, поживалась робота з обслуговування книгою та інформацією спеціалістів народного господарства, розпочалась видавнича діяльність бібліотеки. Саме тоді вперше, став видаватись бібліографічний покажчик "Література про Закарпатську область", основою якого був краєзнавчий каталог, створений бібліографом Володимиром Івановичем Неточаєвим, істориком за спеціальністю. Покажчик інформував населення про окремі краєзнавчі видання та публікації про край в пресі (сьогодні це – щоквартальник "Закарпаття на сторінках преси" та щорічник "Книга Закарпаття").

За його діяльності був сформований професійний колектив, створено кваліфіковану методичну службу, набрали більшої ефективності заходи по навчанню бібліотечних кадрів області.

НАДІЯ ІВАНІВНА РОМАН

50-річчя від дня народження (нар. 1969)

Народилася 23 січня 1969 р. в с. Верхні Ворота Воловецького р-ну. Після закінчення середньої школи вступила на деригентсько-хоровий відділ Хустського культурно-освітнього училища. Закінчила його у 1984 р. і до 1991 р. працювала завідувачем Будинку культури

с. В. Ворота. Людина, закохана в культуру, мистецтво рідного краю, в силу певних обставин змушена була дев'ять років працювати на газокомпресорній станції. Але творча натура спонукала і тут створити самодіяльний художній чоловічий ансамбль.

У 2010 р. повернулась до улюбленої справи – методист районного будинку культури. З 2011 р. – завідувач Воловецькою районною бібліотекою для дорослих. З 2011– 2014 рр. навчання у Київському національному університеті культури і мистецтв. Розуміючи важливість обраної професії, у 2015 р. отримала повну вищу освіту в Ужгородському факультеті Київського національного університету культури і мистецтв по спеціальності “Документознавство та інформаційна діяльність” за кваліфікацію документознавець, менеджер органів державної влади і управління.

У другій половині першого десятиліття нового століття Воловецька ЦРБ для дорослих з різних об'єктивних і суб'єктивних причин дещо втратила свій авторитет. Надія Іванівна активно взялась за його повернення: згуртувала колектив однодумців, за допомогою якого знайшла спонсорів для поточного ремонту бібліотеки та здійснила трансформацію бібліотечного простору, оригінальний дизайн та сучасне оформлення якого привернули увагу і приємно здивували відвідувачів; ввела в бібліотеці “дрес-код”; втілила в життя декілька цікавих проєктів: щорічний флеш-моб “Бібліотека на роликах”, вулична благодійна акція “Конкурс на кращий патріотичний плакат”, інформаційно-просвітницька акція “Щаслива родина – здорова нація”, яку завершував вечір-вікенд “Солодкий день або Любов по-воловецьки”, акція написання (саме в бібліотеці) диктанту національної єдності, організація Андріївських посиденьок на базі історико-краєзнавчого музею, створеного її попередницею Валентиною Шугаєвою, вечори-зустрічі, присвячені героїці Революції гідності та АТО і т. ін.

Сьогодні Надія Іванівна Роман є незмінним учасником колядницької групи “Вертеп”, фестивалю “Коломийка”, ведучою різних урочистостей в районі, а Воловецька центральна районна бібліотека для дорослих стала шанованою користувачами, адже тут знову з'явилось життя.

СВІТЛАНА ГЕОРГІЇВНА ТИМОШКО

80-річчя від дня народження (нар. 1939)

Народилася 1939 р. в м. Короча Білгородської області (Росія). У 1967 р. закінчила Харківський державний інститут культури і була направлена в Закарпатську обласну бібліотеку для дітей ім. Д. Вакарова, де працювала до 1971 р. бібліографом, старшим бібліотекарем, завідувачем відділу комплектування та обробки фондів. Після досить тривалої перерви, під час якої працювала завідувачем шкільної бібліотеки в м. Ужгороді, повернулась в бібліотеку на посаду методиста, стала заступником директора і з 1989 по 1999 р. очолювала її. Завдяки її інтересу до історії, політики, економіки, любові до літератури і природи, а також знанням дитячої психології з нею охоче спілкувались користувачі всіх вікових категорій, а хлопчики могли годинами обговорювати нові течії рок-музики та її виконавців, вважали директора бібліотеки своєю в їх товаристві. Світлана Георгіївна постійно працювала над собою, навчалась, намагалась бути у вирі подій і осучаснити ще досить “консервативну” на той час бібліотеку. Вона чи не першою в області відчула необхідність і наближення “революційних” перетворень в бібліотечній справі. Саме від неї бібліотекарі вперше почули слова “диверсифікація”, “особливий спосіб господарювання” та інші в поєднанні з діяльністю бібліотеки. Як мудрий наставник, наділений унікальною здібністю розгледіти внутрішній потенціал кожного співробітника, сприяла зростанню духовного розвитку, становленню їх як справжніх бібліотекарів, що знають і люблять свою справу. Тому і приділяла значну увагу питанням підвищення загальноосвітнього та професійного рівня працівників бібліотеки.

Як кваліфікований фахівець, людина вимоглива (в першу чергу до себе), нетерпима до безладу та недисциплінованості, з високим почуттям відповідальності за доручену справу і незгасним оптимізмом, вона користувалась авторитетом у колег, неодноразова відзначалась грамотами та подяками керівництва.

МАРІЯ МИКОЛАЇВНА ФЕДУРЦЯ
80-річчя від дня народження (нар. 1939)

Народилася 28 січня 1939 р. в смт. В. Бичків Закарпатської обл. У 1958 р., після закінчення режисерського відділення Хустського культурно-освітнього технікуму розпочала свою трудову діяльність на посаді завідувача клубом с. Косівська Поляна. У 1960 р. переведена бібліотекарем в Рахівську бібліотеку для дітей. У 1961 р. поступила на заочне навчання у загально-освітньому факультеті Ужгородського державного університету, продовжила навчання вже у м. Львів, де в той час діяв філіал бібліотечно-освітнього відділення Харківського інституту культури, та у 1966 р. отримала диплом про повну вищу освіту по спеціальності бібліотекаря-бібліографа. Того ж року переведена на посаду бібліотекаря в районну бібліотеку для дорослих, а у 1969 р. – стала її завідувачем.

Під її керівництвом успішно проводились всі організаційні дії щодо централізації бібліотечної мережі, яка об'єднала 52 бібліотеки району. У 1979 р. п. Федурця призначена директором Рахівської централізованої бібліотечної системи, де працювала до виходу на заслужений відпочинок.

Завдяки її наполегливості Рахівська центральна районна бібліотека отримала нове чудове приміщення, розширено штат, осучаснено обладнання, створено краєзнавчий сектор, який є "родзинкою" бібліотеки, де і сьогодні проводяться екскурсії для школярів району та туристів, лекції, різні масові заходи краєзнавчого та народознавчого спрямування. Вона була ініціатором створення та активним учасником читачьких об'єднань "Фронтівчик" та "Рахів", що об'єднували людей різних поколінь, різного соціального статусу і всім було комфортно і цікаво разом.

Будучи активною людиною Марія Миколаївна і сьогодні відвідує бібліотеку як користувач і як активний учасник клубу за інтересами "Співрозмовник".

ВАЛЕНТИНА АНАТОЛІЇВНА ШУГАЄВА (ПЕТРУК)

75-річчя від дня народження (нар.1944)

Народилася 1944 р. в с. Підгородня на Дніпропетровщині. У 1962 р., після закінчення Хустського культосвітнього училища, була направлена на роботу в село Латірка Воловецького р-ну. Вона так захопилася краєм, його красою і людьми, настільки заглибилася в нього, що, мабуть, знає історію району краще за будь-кого з-поміж корінних його жителів. У 1964 р. закінчила Київський інститут культури ім. О. Корнійчука. Працювала на посадах: інспектор відділу культури, завідувач районною бібліотекою для дітей, а з 1974 р. – районною бібліотекою для дорослих. У 1977 р. очолила реорганізацію мережі бібліотек в районі і стала директором Воловецької централізованої бібліотечної системи, яка до 2003 р. об'єднувала 27 бібліотечних установ. У 2004 р. мережу бібліотек децентралізовано і до 2011 р. п. Шугаєва працювала завідувачем центральної районної бібліотеки для дорослих, яка залишалась методичним центром для бібліотек району. У 2008 р. вона доклала багато зусиль для того, щоб бібліотека мала можливість надавати громаді вільний доступ до ресурсів мережі Інтернет.

З ініціативи директора в кожній сільській книгозбірні проводилась пошукова робота з вивчення історії села, району, краю, 28 листопада 1998 р. при районній бібліотеці відкрито історико-краєзнавчий музей, який носить звання “народного”, де організовувались екскурсії для мешканців району та чисельних туристичних груп і гостей нашого краю. На сьогодні в музеї є: 42 картини самодіяльних художників району, 13 стародавніх ікон, 195 предметів домашнього вжитку, 129 одиниць одягу, взуття, понад 4 тисячі фотографій, 749 документів з життя минулого Воловеччини. Безцінним надбанням музейного зібрання є друкована продукція 20-30-х років минулого століття – це читанка А. Волошина, календарі товариства “Просвіта”, господарські календарі та періодичні видання тих років. Валентина Анатоліївна оформила і впорядкувала близько 50-ти рукописних альбомів-літописів з історії Воловеччини, якими користувались науковці-етнографи, історики, вчителі і т. ін. Видання районної бібліотеки для дорослих – це інформація з історіографії району для всіх, хто цікавиться історією краю. Щоб жоден штрих цієї історії не було втраче-

но та з метою відтворення народних традицій, при бібліотеці багато років діяв фольклорно-етнографічний колектив "Верховинка", яким керувала методист бібліотеки Софія Губаш і який також мав звання "народного". Бібліотека неодноразово відзначалась як "Бібліотека відмінної роботи", була базою для проведення обласних семінарів, а п. Шугаєва відзначалась як одна з кращих фахівців бібліотечної справи області.

КАЛЕНДАР ЗНАМЕННИХ ТА ПАМ'ЯТНИХ ДАТ 2019 РОКУ

Організацією Об'єднаних Націй 2019 рік оголошено

Міжнародним роком поміркованості (A/ RES/72/129)

Міжнародним роком періодичної таблиці хімічних елементів (A/RES/72/228)

Міжнародним роком мов корінних народів (A/RES/71/178)

Генеральною Асамблеєю ООН оголошено

2021–2030 рр. Десятиріччям науки про океан в інтересах сталого розвитку (A/ RES/72/73)

2019–2028 рр. Десятиріччям сімейних фермерських господарств (A/RES/72/239)

2018–2028 рр. Міжнародним десятиріччям дій “Вода для сталого розвитку” (A/RES/71/222)

2016–2025 рр. Десятиріччям дій Організації Об'єднаних Націй з проблем харчування (A/RES/70/259)

2015–2024 рр. Міжнародним десятиріччям осіб африканського походження (A/ RES/68/237)

2014–2024 рр. Десятиріччям постійної енергетики для всіх (A/RES/67/215)

2013–2022 рр. Десятиріччям зближення культур (A/RES/67/104)

2011–2020 рр. Третім десятиріччям за викорінення колоніалізму (A/RES/65/119)

2011–2020 рр. Десятиріччям біорізноманіття (A/RES/65/161)

2011–2020 рр. Десятиріччям дій по забезпеченню безпеки дорожнього руху (A/RES/64/255)

2010–2020 рр. Десятиріччям, присвяченим пустелям і боротьбі з опустелюванням (A/RES/62/105)

В Україні

- **2011–2030 рр.** оголошені Верховною Радою України періодом розвитку Загальнодержавної програми мінерально-сировинної бази України (Постанова № 3268-VI від 21042011 р.)
- **2006–2020 рр.** оголошені Верховною Радою України періодом виконання Загальнодержавної програми “Питна вода України” (Постанова № 2455-IV від 03032005 р.)
- Указом Президента України “Про невідкладні заходи щодо зміцнення державного статусу української мови та сприяння створенню єдиного культурного простору України” №156/2018 від 31.05. 2018 р. оголошено, що з 2018 року в Україні починається **десятиліття української мови**, та затверджено державну цільову програму на 2018–2028 роки.
- У Верховній Раді зареєстровано законопроект, який пропонує оголосити **2019 рік “Роком єдності України”** в честь 100-річчя з дня проголошення Акту возз’єднання Української Народної Республіки та Західноукраїнської Народної Республіки
- У вересні 2018 року стартував **Рік французької мови в Україні**. Рік французької мови в Україні 2018–2019 має на меті популяризацію французької мови, МОН та Посольство Франції в Україні залучають до його проведення всі посольства франкомовних країн.
- **ЮНЕСКО** оголосила місто Шарджа (ОАЕ) Всесвітньою столицею книги 2019 року. Титул Всесвітньої столиці книги перейде до міста 23 квітня 2019 року, в день святкування Всесвітнього дня книги і авторського права.

ЗНАМЕННІ ДАТИ У ГРОМАДСЬКО-ПОЛІТИЧНОМУ ТА КУЛЬТУРНОМУ ЖИТТІ УКРАЇНИ 2019 РОКУ

- 1000 років** від початку правління Ярослава Мудрого (1019)
- 935 років** з часу заснування м. Броди (1084) та **435 років** надання місту Магдебурзького права (1584)
- 820 років** від часу утворення Галицько-Волинського князівства (1199)
- 445 років** виходу друком у світ у м. Львові “Апостола”, виданого І. Федоровим (24.02.1574)
- 370 років** від Зборівської битви (05.08.1649), у якій козацьке військо під проводом Б. Хмельницького перемогло польське королівське військо Яна II Казимира, та Зборівського договору (18.08.1649), що легалізував самоврядність Війська Запорізького (Гетьманщини)
- 360 років** від Конотопської битви (1659)
- 310 років** від дня Полтавської битви (08.07.1709)
- 250 років** з часу укладення Григорієм Сковородою збірника “Басні Харківськія” у 1769 році
- 235 років** з часу заснування м. Сімферополя (1784)
- 185 років** від часу заснування Київського національного університету ім. Т. Г. Шевченка (1834)
- 150 років** від часу заснування художницею М. Д. Раєвською-Івановою рисувальної школи у м. Харкові, першої школи мистецтв в Україні (1869)
- 125 років** з часу заснування Полтавської обласної універсальної наукової бібліотеки ім. І. Котляревського (1894)
- 100 років** від часу проголошення на Софійському майдані у Києві універсалу про об’єднання УНР та ЗУНР в Соборну Україну (22.01.1919)
- 100 років** від часу проголошення у Хусті на народних зборах злуки Карпатської України з Українською Народною Республікою (21.01.1919)
- 100 років** від часу визволення Києва військами УНР (31.08.1919)

- 100 років** з часу заснування Національної заслуженої академічної капели України “Думка” (м. Київ, 1919)
- 100 років** з часу створення та перших світових гастролей Української республіканської капели під керівництвом О. Кошиця (1919)
- 100 років** з часу заснування Вінницького обласного художнього музею (1919)
- 100 років** з часу заснування Державної наукової установи “Книжкова палата України імені Івана Федорова” (м. Київ, 1919)
- 100 років** з часу заснування Полтавського художнього музею (Галереї мистецтв) ім. М. Ярошенка (1919)
- 100 років** з часу заснування Національного музею мистецтв імені Богдана та Варвари Ханенків (м. Київ, 1919)
- 90 років** від часу створення у Відні Організації Українських Націоналістів (ОУН; 1929)
- 85 років** з часу заснування Національного заповідника “Софія Київська” (м. Київ, 1934)
- 85 років** з часу заснування Національної спілки письменників України (1934)
- 80 років** від часу початку Другої світової війни (01.09.1939)
- 80 років** від дня проголошення незалежності Карпатської України (15.03.1939)
- 80 років** з часу заснування Національної історичної бібліотеки України (м. Київ, 1939)
- 75 років** від часу завершення визволення України від німецько-фашистських загарбників у роки Другої світової війни (1944)
- 75 років** від часу проведення Корсунь-Шевченківської наступальної операції під час Другої світової війни (24.01-17.02.1944)
- 75-ті роковини** депортації кримськотатарського народу (1944)
- 75 років** з часу заснування Заслуженого академічного Буковинського ансамблю пісні і танцю ім. А. Кушніренка (м. Чернівці, 1944)
- 75 років** з часу заснування Національної спілки театральних діячів України (1944)
- 75 років** з часу заснування Публічної бібліотеки імені Лесі Українки м. Києва (1944)
- 75 років** з часу заснування Чернівецького літературно-меморіального музею Ольги Кобилянської (1944)
- 70 років** з часу заснування Національного музею Тараса Шевченка у м. Києві (1949)

- 65 років** від часу вступу України (УРСР) до ЮНЕСКО (Організація Об'єднаних Націй з питань освіти, науки і культури, 1954)
- 60 років** з часу заснування Національної спілки журналістів України (1959)
- 50 років** з часу заснування Музею історичних коштовностей України (філія Національного музею історії України, м. Київ, 1969)
- 50 років** з часу заснування Муніципальної академічної чоловічої хорової капели ім. Л. М. Ревуцького (м. Київ, 1969)
- 50 років** з часу заснування Народного етнографічного хору "Гомін" ім. Л. Яценка (м. Київ, 1969)
- 50 років** з часу заснування Національного академічного оркестру народних інструментів України (1969)
- 50 років** з часу заснування Національного музею народної архітектури та побуту України (м. Київ, с. Пирогів, 1969)
- 30 років** від дня перепоховання в Києві правозахисників Василя Стуса, Юрія Литвина, Олекси Тихого, померлих у більшовицьких концтаборах (1989)

* * *

- 175 років** тому народився Лука Васильович Ільницький, український архівіст, видавець, громадський діяч (1844– р. смерті невід.)
- 110 років** тому народився Леонід Євгенович Гребінка, український поет та перекладач (1909–1942)

Січень

- 1** – Новий рік. Вважається святковим неробочим днем відповідно до ст. 73 Кодексу законів про працю
- 1** – Всесвітній день Миру. Проголошено папою Павлом VI. Відзначається з 1968 р.
- 1** – 140 років тому народився Едвард Форстер, англійський романіст та есеїст (1879–1970)
- 1** – 115 років тому народився Євген Олександрович Адамцевич, сліпий бандурист, автор "Запорозького маршу" (1904–1972)
- 1** – 110 років тому народився Степан Андрійович Бандера, український політичний діяч, голова Організації Українських Націоналістів (1909–1959)

- 1** – 105 років тому народився Юрій (Григорій) Оліферович Збанацький, український письменник, кінодраматург, Герой Радянський Союзу, лауреат Державної премії УРСР ім. Т. Г. Шевченка (1914–1994)
- 1** – 105 років тому народився Абрам Ісакович Кацнельсон, український поет, літературознавець, перекладач (1914–2003)
- 1** – 100 років тому народився Джером Девід Селінджер, американський письменник (1919–2010)
- 1** – 75 років тому народився Микола Федорович Федунець, український письменник, журналіст, заслужений працівник культури України (1944–2009)
- 2** – 75 років тому народився Віктор Омелянович Гуцало, український диригент, композитор, педагог, народний артист України, лауреат Державної премії України ім. Т. Г. Шевченка (1944)
- 2** – 155 років тому народився В'ячеслав Опанасович Потапенко, український письменник і актор (1864–1942)
- 2** – 145 років тому народився Василь Олексійович Біднов, український громадський і культурний діяч, бібліограф, історик української церкви (1874–1935)
- 4** – 70 років тому народився Мирослав Франкович Маринович, український правозахисник, публіцист, релігієзнавець, член-засновник Української Гельсінської групи (1949)
- 6** – 185 років тому народився Степана Васильович Руданський, український поет, перекладач, фольклорист (1834–1873)
- 6** – 85 років тому народився Гнат Петрович Майстренко, український письменник (1934–1987)
- 6** – 80 років тому народився Валерій Васильович Лобановський, український тренер і футболіст (1939–2002)
- 6** – 70 років тому народився Микола Володимирович Луків, український поет, громадський діяч, заслужений діяч мистецтв України (1949)
- 7** – Різдво Христове (за юліанським календарем). Вважається святковим неробочим днем відповідно до ст. 73 Кодексу законів про працю
- 7** – 70 років тому народилася Лариса Іванівна Брюховецька, український кінокритик, кінознавець, редактор, педагог, заслужений працівник культури України (1949)

- 7** – 130 років тому народився Михайло Іванович Рудницький, український письменник, літературознавець, перекладач (1889–1975)
- 8** – 195 років тому народився Вільям Вілкі Коллінз, англійський письменник і драматург (1824–1889)
- 8** – 160 років тому народився Степан Йосипович Смаль-Стоцький український академік, мовознавець, громадсько-політичний діяч (1859–1938)
- 8** – 140 років тому народився Степан Васильович Васильченко (справжнє прізвище Панасенко), український письменник і педагог (1879–1932)
- 9** – 95 років тому народився Сергій Йосипович Параджанов, український та вірменський кінорежисер, сценарист, художник, народний артист УРСР, лауреат Державної премії України ім. Т. Г. Шевченка (1924–1990)
- 10** – 85 років тому народився Леонід Макарович Кравчук, український політичний та державний діяч, Герой України, перший Президент України після здобуття нею незалежності (1991–1994) (1934)
- 12** – День українського політв'язня. Ініціатором запровадження Дня (1975) був В'ячеслав Чорновіл
- 12** – 125 років тому народився Василь Блакитний (Еллан-Блакитний) (справжнє ім'я Василь Михайлович Елланський), український письменник і громадський діяч (1894–1925)
- 12** – 110 років тому народилася Марія Оксентіївна Примаченко (Примаченко), українська народна художниця, представниця “наївного мистецтва”, лауреат Державної премії УРСР ім. Т. Г. Шевченка (1909–1997)
- 12** – 90 років тому народився Микола Павлович Мащенко, український кінорежисер, сценарист, письменник, народний артист України, лауреат Державної премії УРСР ім. Т. Г. Шевченка (1929–2013)
- 12** – 70 років тому народився Харукі Муракамі, японський письменник і перекладач (1949)
- 14** – Новий рік за старим стилем. День пам'яті Василя Великого
- 14** – 95 років тому народився Андрій Пилипович М'ястківський, український поет, прозаїк (1924–2003)
- 14** – 60 років тому народилася Надія Йосипівна Ковалик, український прозаїк, драматург (1959)

- 15** – 27 років тому Президія Верховної Ради України ухвалила Указ про Державний гімн України (затверджено музичну редакцію, автором якої є М. М. Вербицький) (1992)
- 15** – 90 років тому народився Мартін Лютер Кінг, американський правозахисник, лідер руху за громадянські права, лауреат Нобелівської премії миру (1964) (1929–1968)
- 16** – 80 років тому народилася Тамара Гнатівна Журба, українська поетеса (1939)
- 17** – 150 років тому народився Іван Іванович Труш, український живописець-імпресіоніст, мистецький критик, громадський діяч (1869–1941)
- 17** – 75 років тому народилася Марія Григорівна Павленко, українська поетеса (1944)
- 18** – 80 років тому народився Мирослав Михайлович Вантух, український хореограф, педагог, Герой України, народний артист України, лауреат Державної премії України ім. Т. Г. Шевченка (1939)
- 18** – 50 років тому народилася Ольга Володимирівна Нагорна, українська співачка (сопрано), народна артистка України (1969)
- 19** – 210 років тому народився Едгар Аллан По, американський письменник, поет, есеїст, драматург, літературний редактор і критик (1809–1848)
- 19** – 180 років тому народився Поль Сезанн, французький художник, імпресіоніст (1839–1906)
- 22** – День Соборності України. Відзначається щорічно відповідно до Указу Президента України № 871/2014 від 13.11.2014 р.
- 22** – 100 років тому Директорія Української Народної Республіки проголосила на Софіївській площі в Києві злуку всіх українських земель (західних і східних) в єдину Українську Державу (1919)
- 22** – 290 років тому народився Готгольд Ефраїм Лессінг, німецький драматург, теоретик мистецтва і літературний критик-просвітитель (1729–1781)
- 22-23** – 27 років тому в Києві відбувся Перший Світовий конгрес українців (1992)
- 23** – 175 років тому народився Михайло Федорович Комаров, український бібліограф, критик, фольклорист, лексикограф, перекладач, громадський діяч (1844–1913)

- 23** – 170 років тому народився Богдан Іванович Ханенко, колекціонер української старовини і творів мистецтва, археолог, меценат (1849–1917)
- 23** – 125 років тому народився Євген Максимович Кротевич, український письменник (1884–1968)
- 23** – 100 років тому народився Євген Федорович Бандуренко, український письменник (1919–1972)
- 23** – 90 років тому народився Філарет (в миру – Денисенко Михайло Антонович), український православний церковний діяч, Патріарх Київський і всієї Руси-України (1929)
- 23** – 70 років тому народився Грицько Чубай (повне ім'я Григорій Петрович Чубай), український поет, перекладач (1949–1982)
- 24** – 140 років тому народився Станіслав Пилипович Людкевич, український композитор, музикознавець, фольклорист, народний артист СРСР, лауреат Державної премії УРСР ім. Т. Г. Шевченка (1879–1979)
- 24** – 135 років тому народився Андор Габор, угорський поет, перекладач та драматург (1884–1953)
- 24** – День зовнішньої розвідки України. Відзначається щорічно згідно з Указом Президента України № 381/2018 від 22.11.2018 р.
- 25** – 260 років тому народився Роберт Бернс, шотландський поет (1759–1796)
- 25** – 200 років тому народився Ернест Чарльз Джонс, англійський письменник, публіцист (1819–1869)
- 25** – 145 років тому народився Вільям Сомерсет Моєм, англійський письменник, драматург, критик (1874–1965)
- 26** – Всесвітній день митниці (митника). Відзначається щорічно з 1983 року
- 26** – День працівника контрольно-ревізійної служби України. Відзначається відповідно до Закону “Про державну контрольно-ревізійну службу в Україні” № 2939-XII від 26.01.1993 р.
- 26** – 75 років тому народився Степан Григорович Пушик, український письменник, драматург, фольклорист, літературознавець, заслужений діяч мистецтв України, лауреат Державної премії УРСР ім. Т. Г. Шевченка (1944–2018)
- 27** – Міжнародний день пам'яті жертв Голокосту. Відзначається відповідно до рішення Генеральної Асамблеї ООН (A/RES/60/7 від 21.11.2005 р.)

- 27** – 180 років тому народився Павло Платонович Чубинський, український поет, етнограф, фольклорист, громадський діяч, автор слів Державного Гімну України (1839–1884)
- 27** – 90 років тому народився Габор Гараї, угорський поет, письменник, перекладач, критик (1929–1987)
- 28** – 27 років тому Верховна Рада України ухвалила постанову № 2067-XII від 28.01.1992 р. “Про Державний прапор України”
- 28** – 145 років тому народився Костянтин (Кость) Володимирович Лоський, український громадський і політичний діяч, письменник (1874–1933)
- 28** – 100 років тому народився Олекса Зосимович Корнієнко, український драматург, перекладач, театральний критик (1919–2003)
- 28** – 90 років тому народився Євген Васильович Федоренко, український учений-славіст, громадський діяч діаспори в США, журналіст, редактор (1929–2017)
- 29** – День пам’яті Героїв Крут. Відзначається щорічно відповідно до Указу Президента України № 15/07 від 15.01.2007 р.
- 30** – Всесвітній день допомоги хворим проказою. Відзначається щорічно з 1954 року
- 30** – 195 років тому народився Віктор Васильович Лобода, український письменник, етнограф, громадський і політичного діяч (1824–1889)
- 30** – 185 років тому народився Володимир Боніфатійович Антонович, український історик, археолог, етнограф, археограф (1834–1908)
- 30** – 95 років тому народився Александер Ллойд Чадлі, американський прозаїк, автор дитячого фентезі (1924–2007)

Лютий

- 1-7** – Всесвітній тиждень гармонійних міжконфесійних відносин. Відзначається протягом першого тижня лютого (A/RES/65/5)
- 2** – Всесвітній день водно-болотних угідь. Відзначається в день підписання “Конвенції про охорону водно-болотних угідь” у місті Рамсар (Іран) (1971)
- 2** – Міжнародний день захисту Дунайського біосферного заповідника

- 2** – 190 років тому народився Альфред Едмунд Брем, німецький зоолог, письменник-натураліст (1829–1884)
- 3** – 210 років тому народився Фелікс Мендельсон, німецький композитор-романтик, диригент, музично-громадський діяч (1809–1847)
- 3** – 155 років тому народився Володимир Іванович Самійленко український поет-лірик, сатирик, драматург і перекладач (1864–1925)
- 3** – 85 років тому народився Юрій (Орест) Тарнавський, український поет, прозаїк та лінгвіст українського зарубіжжя (1934)
- 4** – 525 років тому народився Франсуа Рабле, французький письменник, священник, лікар, ботанік (1494–1553)
- 4** – 74 роки тому в Ялті відкрилась Кримська конференція глав держав Великої трійки СРСР, США і Великобританії (1945)
- 4** – Всесвітній день боротьби із захворюваннями на рак. Відзначається щорічно з ініціативи ВООЗ
- 4** – 140 років тому народився Василь Королів-Старий (справжнє ім'я Василь Костьович Королів), український письменник, громадський діяч, видавець (1879–1943)
- 5** – День безпечного Інтернету. Відзначається щорічно з 2004 р. у другий день другого тижня лютого з ініціативи європейських некомерційних організацій
- 5** – 105 років тому народився Вільям Сьюард Барроуз, американський письменник і есеїст (1914– 1997)
- 7** – 215 років тому народився Микола Андрійович Маркевич, український письменник, історик, етнограф (1804–1860)
- 7** – 80 років тому народився Василь Павлович Цілий, український поет (1939)
- 8** – 75 років тому народився Анатолій Олександрович Горбенко, український живописець, народний художник України (1944)
- 8** – 185 років тому народився Дмитро Іванович Менделєєв, російський вчений-хімік, один з авторів періодичної таблиці хімічних елементів (1834–1907)
- 9** – 145 років тому народився Гнат Гнатович Яременко, український живописець, графік (1874–1915)
- 11** – Всесвітній день хворого. Засновано 30 травня 1992 року папою Іоаном Павлом II
- 11** – Міжнародний день жінок і дівчаток в науці (A/RES/70/212)

- 11** – 145 років тому народилася Ельза Бесков, шведська письменниця, прозаїк та ілюстратор дитячих книжок (1874–1953)
- 11** – 105 років тому народилася Лариса Михайлівна Письменна, українська письменниця, автор дитячих казок, оповідань (1914–1992)
- 12** – 210 років тому народився Чарльз Роберт Дарвін, англійський науковець-дослідник, природознавець, засновника теорії еволюційного розвитку людини (1809–1882)
- 12** – 100 років тому народився Зеновій Євстахович Кецало, український живописець і графік, педагог, народний художник України (1919–2010)
- 13** – Всесвітній день радіо. Відзначається щорічно з ініціативи ЮНЕСКО з 2011 р.
- 13** – 135 років тому народилася Наталія Дмитрівна Полонська-Василенко, український історик, археолог, архівіст (1884–1973)
- 13** – 110 років тому народився Віктор Михайлович Іванов, український прозаїк (1909–1981)
- 14** – 125 років тому народився Олександр Іванович Александров, український живописець і графік (1894–1948)
- 15** – День комп'ютерника. Саме в цей день в 1946 році був запущений перший реально працюючий електронний комп'ютер ENIAC
- 15** – День вшанування учасників бойових дій на території інших держав. Відзначається щорічно відповідно до Указу Президента України № 180/04 від 11.02.2004 р.
- 15** – Всесвітній день онкохворої дитини. Основна мета цього дня – покращити інформування суспільства про проблеми дитячих онкологічних хвороб. З 2003 року цей день відзначається і в Україні
- 15** – 455 років тому народився Галілео Галілей, італійський мислитель епохи Відродження, астроном, фізик, механік, поет і літературний критик (1564–1642)
- 15** – 100 років тому народилася Тамара Степанівна Сидоренко-Малюкова, українська композитор, педагог, музично-громадський діяч, заслужений діяч мистецтв України (1919–2005)
- 15** – 60 років тому народилася Євгенія Анатоліївна Кононенко, українська письменниця, перекладачка (1959)
- 15** – 50 років тому народилася Марія Миколаївна Морозенко українська дитяча письменниця, поетеса, лауреат Державної премії ім. Лесі Українки (1969)

- 19** – 27 років тому Верховна Рада України затвердила Тризуб як малий герб України, вважаючи його головним елементом великого Державного герба України (1992)
- 19** – 80 років тому народився Анатолій Семенович Камінчук, український письменник, поет (1939)
- 20** – Всесвітній день соціальної справедливості. Відзначається щорічно відповідно до рішення Генеральної Асамблеї ООН A/RES/62/10 від 18.12.2007 р. В Україні відзначається згідно з Указом Президента України № 1021 від 04.11.2011 р.
- 20** – День Героїв Небесної Сотні. Відзначається щорічно відповідно до Указу Президента України № 69/15 від 11.02.2015 р.
- 20** – 130 років тому народився Лев (Левко) Миколайович Ревуцький, український композитор, педагог, мистецтвознавець, народний артист СРСР, лауреат Державної премії УРСР ім. Т. Г. Шевченка (1889–1977)
- 20** – 125 років тому народився Ярослав Івашкевич, польський письменник, перекладач і громадський діяч (1894–1980)
- 21** – Міжнародний день рідної мови. Проголошено Генеральною конференцією ЮНЕСКО 17.11.1999 р., відзначається щорічно з 2000 р.
- 22** – Міжнародний день підтримки жертв злочинів. Відзначається з 1990 року, коли в цей день уряд Англії надрукував “Хартію жертв злочинів”
- 23** – 120 років тому народився Еріх Кестнер, німецький письменник, сценарист (1899–1974)
- 23** – 110 років тому народився Микола Шпак (справжнє ім’я Микола Іполітович Шпаківський), український поет (1909–1942)
- 23** – 65 років тому народився Віктор Андрійович Ющенко, український політик і державний діяч, третій Президент України (2005–2010) (1954)
- 24** – 190 років тому народився Фрідріх Шпільгаген, німецький письменник (1829–1911)
- 24** – 60 років тому народився Володимир Вікторович Горянський, український актор театру і кіно, народний артист України (1959)
- 27** – 115 років тому народився Леонід Іванович Смілянський, український письменник, літературний критик, драматург та кіносценарист (1904–1966)

Березень

- 1** – Всесвітній день цивільної оборони. Саме в цей день 1972 р. набрав чинності статут МОЦО, який схвалили 18 держав
- 1** – Міжнародний день боротьби з наркоманією та наркобізнесом. Відзначається за рішенням ООН
- 1** – 75 років тому народився Олександр Вікторович Сокол, український музикознавець, композитор, педагог, громадський діяч, заслужений діяч мистецтв України (1944)
- 2** – 200 років тому народився Микола Максимович Сементовський, український письменник, археолог, історик-краєзнавець, етнограф (1819–1879)
- 2** – 160 років тому народився Шолом-Алейхем (справжнє ім'я Соломон Наумович Рабинович), єврейський письменник, драматург (1859–1916)
- 2** – 95 років тому народилася Анна-Галя Горбач, українська літературознавець, перекладач, видавець, громадська й політична діяч (1924–2011)
- 2** – 65 років тому народилася Людмила Василівна Таран, українська поетеса, прозаїк, літературознавець, журналістка (1954)
- 3** – Всесвітній день письменника. Відзначається за рішенням 48-го конгресу Міжнародного ПЕН-клубу, який відбувся 12-18 січня 1986 р.
- 3** – Всесвітній день дикої природи
- 3** – Міжнародний день дитячого телебачення і радіомовлення. Проголошений на Міжнародному ринку телепрограм представниками Дитячого фонду ООН (ЮНІСЕФ) у квітні 1994 р., відзначається в першу неділю березня
- 4** – 70 років тому народився Володимир Михайлович Івасюк, український поет, композитор-виконавець, Герой України, лауреат Державної премії України ім. Т. Г. Шевченка (1949–1979)
- 4** – 140 років тому народився Бернгард Келлерман, німецький письменник і поет (1879–1951)
- 6** – 400 років тому народився Сірано де Бержерак, французький письменник, драматург (1619–1655)
- 6** – 110 років тому народився Станіслав Єжи Лець, польський поет, філософ, письменник-сатирик (1909–1966)

- 7** – 95 років тому народився Абе Кобо, японський письменник, драматург і сценарист (1924–1993)
- 8** – Міжнародний день боротьби за права жінок і міжнародний мир. Відзначається щорічно згідно з рішенням Генеральної Асамблеї ООН A/RES/32/142 від 16.12.1977 р.
- 8** – Міжнародний жіночий день. Святковий неробочий день в Україні відповідно до ст. 73 Кодексу законів про працю
- 8** – 160 років тому народився Кеннет Грем (Грехем), шотландський письменник (1859–1932)
- 8** – 205 років тому народився Еде Сіглігеті (справжнє ім'я Йожеф Сатмарі), угорський письменник, драматург, перекладач (1814–1878)
- 8** – 100 років тому народився Арсен Арсенович Каспрук, український письменник, літературознавець, критик (1919–1982)
- 8** – 75 років тому народився Леонід Володимирович Прибега, український архітектор-реставратор, педагог, громадський діяч, заслужений працівник культури України, лауреат Державної премії України в галузі архітектури (1944)
- 9** – День землевпорядника. Відзначається щорічно у другу суботу березня відповідно до Указу Президента України № 1556/99 від 11.12.1999 р.
- 9** – 205 років тому народився Тарас Григорович Шевченко, український поет, письменник (драматург, прозаїк), художник (живописець, гравер), громадський та політичний діяч (1814–1861)
- 9** – 85 років тому народився Юрій Олексійович Гагарін, льотчик-космонавт СРСР, перша людина, що здійснила політ у космічний простір (1934–1968)
- 10** – 158 років від дня смерті Тараса Григорович Шевченка, українського поета, художника, мислителя (1814–1861)
- 11** – 135 років тому народився Порфирій Кирилович Батюк, український композитор, фольклорист, педагог (1884–1963)
- 12** – 105 років тому народилася Лідія Олександрівна Компанієць, українська письменниця, поетеса, сценаристка (1914–2004)
- 12** – 70 років тому народився Валерій Олександрович Матюхін, український піаніст і диригент, народний артист України, лауреат Національної премії України ім. Т. Шевченка (1949)
- 13** – 120 років тому народився Янош Кодолані, угорський письменник (1899–1969)

- 14** – День українського добровольця. Відзначається щорічно згідно з постановою Верховної Ради України № 1822-VIII від 17.01.2017 р.
- 14** – 210 років тому народився Йоганн Штраус (батько), австрійський композитор, скрипаль й диригент (1804–1849)
- 14** – 140 років тому народився Альберт Ейнштейн, німецький вчений, фізик, лауреат Нобелівської премії (1921) (1879–1955)
- 15** – Всесвітній день захисту прав споживачів
- 15** – 170 років тому народився Володимир Осипович Шухевич, український громадський діяч, етнограф, педагог і публіцист (1849–1915)
- 16** – 180 років тому народився Рене Сюллі-Прюдом, французький поет, Лауреат Нобелівської премії (1901) (1839–1907)
- 16** – 115 років тому народився Юрій Юрійович Дараган, український поет, представник “Празької школи” (1894–1926)
- 17** – День працівників житлово-комунального господарства і побутового обслуговування населення. Відзначається в Україні згідно з Указом Президента (№46/94 від 15.05.1994 р.) в редакції Указу Президента №385/95 19.05.1995 р. у третю неділю березня як професійне свято
- 17** – День планетаріїв. Найближча неділя до весняного рівнодення. Це свято вперше було проведено в Італії в 1990 р. з ініціативи Асоціації італійських планетаріїв
- 17** – 110 років тому народився Олекса Десняк (справжнє ім'я Руденко Олексій Гнатович), український письменник, публіцист, редактор (1909–1942)
- 17** – 110 років тому народилася Ліліан Мур, американська дитяча письменниця (1909–2004)
- 17** – 100 років тому народився Олексій Федотович Коломієць, український письменник, драматург, лауреат Державної премії УРСР ім. Т. Г. Шевченка (1919–1994)
- 17** – 70 років тому народилася Антоніна Олександрівна Маренич, українська співачка, народна артистка України (1949)
- 18** – День працівника податкової та митної справи України. Відзначається щорічно згідно з Указом Президента України № 554/2013 від 11.10.2013 р.
- 18** – 115 років тому народився Марко Миколайович Вороний, український поет, перекладач (1904–1937)

- 18** – 105 років тому народився Леонід Миколайович Вишеславський, український поет, перекладач, літературознавець, педагог (1914–2002)
- 18** – 90 років тому народилася Кріста Вольф, німецька письменниця (1929–2011)
- 20** – Міжнародний день щастя. Відзначається щорічно відповідно до рішення Генеральної Асамблеї ООН A/RES/66/281 від 12.07.2012 р.
- 20** – Міжнародний день Франкофонії. Відзначається у 47 країнах світу
- 20** – День Землі. Відзначається щорічно у день весняного сонцестояння. Проголошено Генеральним секретарем ООН у березні 1971 р.
- 20** – 380 років тому народився Іван Степанович Мазепа (Колединський), український військовий, політичний і державний діяч (1639–1709)
- 21** – Всесвітній день поезії. Відзначається щорічно відповідно до резолюції 30-ої сесії Генеральної конференції ЮНЕСКО 15.11.1999 р.
- 21** – Всесвітній день людей з синдромом Дауна. Відзначається щорічно відповідно до рішення Генеральної Асамблеї ООН A/RES/66/149 від 29.02.2012 р.
- 21** – Міжнародний день лісів. Відзначається щорічно відповідно до рішення Генеральної Асамблеї ООН A/RES/67/200 від 14.02.2013 р.
- 21** – Міжнародний день льялькаря
- 21** – Міжнародний день боротьби за ліквідацію расової дискримінації. Резолюція Генеральної Асамблеї ООН 14С/11 A/RES/2142 (XXI)
- 21-27** – Тиждень солідарності з народами, які борються проти расизму і расової дискримінації. Відзначається відповідно до рішення Генеральної Асамблеї ООН A/RES/34/24
- 21** – 135 років тому народився Олексій Олексійович Шовкуненко, український живописець, майстер пейзажу і портрета, педагог (1884–1974)
- 21** – 130 років тому народився Олександр Миколайович Вертинський, естрадний артист, кіноактор, композитор і поет (1889–1957)
- 21** – 90 років тому народився Юрій Михайлович Мушкетик, український письменник, Герой України, лауреат Державної премії УРСР ім. Т. Г. Шевченка (1929)

- 21** – 60 років тому народився Станіслав Анатолійович Мойсеєв, український театральний режисер, педагог, народний артист України (1959)
- 22** – Всесвітній день водних ресурсів. Відзначається відповідно до рішення Генеральної Асамблеї ООН 141EX/22 A/RES/47/193
- 23** – Всесвітній метеорологічний день. Відзначається щорічно з 1950 р. від дня набуття чинності Конвенції Всесвітньої метеорологічної організації (ВМО)
- 23** – 115 років тому народилася Докія Кузьмівна Гуменна, українська письменниця (1904–1996)
- 24** – Міжнародний день права на встановлення істини щодо грубих порушень прав людини та гідності жертв. Відзначається щорічно відповідно до рішення Генеральної Асамблеї ООН A/RES/65/196 від 03.03.2011 р.
- 24** – Всесвітній день боротьби з туберкульозом. Відзначається щорічно з 1882 р. від дня, коли доктор Р. Кох оголосив, що виявив туберкульозну бацилу
- 24** – Всеукраїнський день боротьби із захворюванням на туберкульоз. Відзначається щорічно відповідно до Указу Президента України № 290/2002 від 22.03.2002 р.
- 24** – 185 років тому народився Вільям Морріс, англійський письменник-фантаст, художник, теоретик мистецтва (1834–1896)
- 25** – Міжнародний день солідарності із жертвами рабства та трансатлантичної работоргівлі. Відзначається щорічно відповідно до рішення Генеральної Асамблеї ООН A/RES/62/122 від 17.12.2007 р.
- 25** – День служби безпеки України. Відзначається щорічно відповідно до Указу Президента України № 193/01 від 22.03.2001 р.
- 25** – 315 років тому народився Ференц Фолулі, угорський поет, письменник (1704–1779)
- 26** – День Національної гвардії України. Відзначається щорічно відповідно до Указу Президента України № 148/15 від 18.03.2015 р.
- 26** – 145 років тому народився Роберт Лі Фрост, американський поет (1874–1963)
- 26** – 70 років тому народився Патрік Зюскінд, німецький письменник і кіносценарист (1949)
- 27** – Міжнародний день театру. Відзначається щорічно з 1962 р. відповідно до рішення IX конгресу Міжнародного інституту театру при ЮНЕСКО

- 27** – 200 років тому народився Олексій Онуфрійович Заклинський, український поет і композитор, священик (1819–1891)
- 30** – 175 років тому народився Поль Верлен, французький поет, письменник, символіст (1844–1896)
- 31** – 105 років тому народився Октавіо Пас, мексиканський поет, есеїст, лауреат Нобелівської премії (1990) (1914–1998)

Квітень

- 1** – Міжнародний день птахів. Відзначається щорічно з 1906 р. з дня підписання Міжнародної Конвенції про охорону птахів
- 1** – 210 років тому народився Микола Васильович Гоголь, український та російський письменник, драматург, поет, історик, фольклорист (1809–1852)
- 2** – Всесвітній день поширення інформації про проблему аутизму. Відзначається щорічно відповідно до рішення Генеральної Асамблеї ООН A/RES/62/139 від 18.12.2007 р.
- 2** – Міжнародний день дитячої книги. Відзначається у день народження казкаря Ганса Крістіана Андерсена
- 2** – 195 років тому народився Бедржих Сметана, чеський композитор, піаніст, диригент (1824–1884)
- 2** – 195 років тому народився Костянтин Дмитрович Ушинський, український та російський педагог, кандидат юриспруденції і правознавець (1824–1871)
- 4** – Міжнародний день Інтернету
- 4** – День створення НАТО
- 4** – Міжнародний день просвіти з питань мінної загрози і допомоги в діяльності, зв'язаної з розмінуванням. Відзначається згідно з резолюцією Генеральної Асамблеї ООН A/RES/60/97 від 08.12.2005 р.
- 4** – 125 років тому народився Дмитро Іванович Чижевський, український вчений-енциклопедист, філософ, культуролог-славист, лінгвіст, літературознавець та релігієзнавець (1894–1977)
- 6** – Міжнародний день спорту на благо розвитку та миру
- 6** – День працівників слідчих органів України

- 6** – 60 років тому народився Віктор Вікторович Сарайкін, український актор театру і кіно, народний артист України, заслужений артист Росії (1959)
- 7** – Міжнародний день пам'яті євреїв – жертв фашизму
- 7** – Всесвітній день здоров'я. Відзначається щорічно в день набуття чинності Статуту ВООЗ WHA/A.2/Res.35, 1948 р.
- 7** – День геолога. Відзначається щорічно у першу неділю квітня відповідно до Указу Президента України № 110/95 від 07.02.1995 р.
- 7** – 130 років тому народилася Габрієла Містраль, чилійська поетеса, просвітителька, дипломат, борець за права жінок, лауреат Нобелівської премії з літератури (1945) (1889–1957)
- 7** – 100 років тому народився Омелян Йосипович Прицак, американський і український історик, сходознавець, мовознавець (1919–2006)
- 7** – 80 років тому народилася Неллі Миколаївна Корнієнко, український мистецтвознавець, театрознавець, культуролог, заслужений діяч мистецтв України (1939)
- 8** – Міжнародний день циган. У цей день 1971 року в Лондоні відбувся Всесвітній конгрес циган, де були представники 30 країн світу. Цигани (роми) визнали себе єдиною не територіальною нацією і прийняли національні символи – прапор і гімн
- 8** – Великдень. Вважається святковим неробочим днем відповідно до ст. 73 Кодексу законів про працю
- 9** – 140 років тому народився Андрій Миколайович Лівіцький, український громадсько-політичний діяч (1879–1954)
- 9** – 75 років тому народився Олександр Павлович Трофимчук, український співак (тенор), актор оперети, народний артист України (1944)
- 10** – 280 років тому народився Давид Бароті, угорський перекладач, філолог, педагог і поет (1739–1819)
- 11** – Міжнародний день визволення в'язнів фашистських концтаборів. Відзначається щорічно за ініціативою ООН в день, коли в'язні концтабору Бухенвальд почали інтернаціональне повстання проти гітлерівців
- 11** – Всесвітній День боротьби з хворобою Паркінсона
- 12** – Міжнародний день польоту людини в космос. Відзначається щорічно відповідно до рішення Генеральної Асамблеї ООН A/RES/65/271 від 07.04.2011 р.

- 12** – Всесвітній день авіації та космонавтики. Відзначається щорічно за рішенням Міжнародної авіаційної федерації (ФАІ)
- 12** – День працівників ракетно-космічної галузі України. Відзначається щорічно відповідно до Указу Президента України № 230/97 від 13.03.1997 р.
- 13** – 70 років тому народився Юрій Іванович Ковалів, український поет, критик, літературознавець, педагог, заслужений працівник освіти України, лауреат Державної премії України ім. Т. Г. Шевченка (1949)
- 15** – День працівників карного розшуку України
- 15** – Міжнародний день культури
- 16** – 130 років тому народився Чарлі Чаплін, англійський та американський кіноактор і кінорежисер (1889–1977)
- 17** – Міжнародний день гемофілії. Відзначається за рішенням Всесвітньої федерації гемофілії та Всесвітньої організації охорони здоров'я щорічно в цей день
- 17** – День пожежної охорони. Відзначається щорічно відповідно до Указу Президента України № 555/13 від 11.10.2013 р.
- 18** – Міжнародний день пам'яток та визначних місць
- 18** – День пам'яток історії та культури. Відзначається щорічно відповідно до Указу Президента України № 1062/99 від 23.08.1999 р. у Міжнародний день пам'яток і визначних місць
- 18** – 75 років тому народилася Ірина Андріївна Мельниченко, українська співачка (сопрано), концертмейстер і диригент, педагог, заслужений діяч мистецтв України (1944)
- 19** – День Голокосту. Відзначається в пам'ять про євреїв – жертв нацизму. Цей день приурочено до початку повстання у Варшавському гетто 19 квітня 1943 р.
- 19** – 100 років тому народився Олександр Наумович Сегаль, український артист балету, балетмейстер, кіноактор, народний артист України (1919–2010)
- 19** – 70 років тому народився Олег Іванович Бійма, український кінорежисер, сценарист, заслужений діяч мистецтв України, лауреат Державної премії УРСР ім. Т. Г. Шевченка (1949)
- 20** – Міжнародний день Матері Землі. Відзначається щорічно відповідно до рішення Генеральної Асамблеї ООН A/RES/63/278 від 22.04.2009 р.

- 21** – Всесвітній день творчості та інноваційної діяльності
- 21** – День довкілля. Відзначається в Україні згідно з Указом Президента (№855/98, від 06.08. 1998 р.) щорічно у третю суботу квітня
- 21** – 155 років тому народився Макс Вебер, німецький соціолог, філософ, історик, політичний економіст (1864–1920)
- 22** – 295 років тому народився Іммануїл Кант, німецький філософ (1724–1804)
- 22** – 120 років тому народився Володимир Володимирович Набоков, російський та американський письменник (1899–1977)
- 22** – 70 років тому народився Іван Дмитрович Попович, український співак (баритон), композитор, педагог, народний артист України (1949)
- 23** – Всесвітній день книги і авторського права. Відзначається щорічно відповідно до рішення 28-ої сесії Генеральної конференції ЮНЕСКО від 15.11.1995 р.
- 23** – Всеукраїнський день психолога
- 24** – Міжнародний день солідарності молоді
- 25** – Всесвітній день боротьби проти малярії. Заснований державами-членами ВООЗ на сесії Всесвітньої асамблеї охорони здоров'я в 2007 році.
- 25** – Міжнародний день ДНК
- 26** – Міжнародний день інтелектуальної власності. Відзначається щорічно відповідно до рішення Генеральної Асамблеї ООН Всесвітньої організації інтелектуальної власності (ВОІВ), ухваленого у вересні 2000 р.
- 26** – Міжнародний день пам'яті жертв радіаційних аварій. Відзначається за рішенням ООН
- 26** – День Чорнобильської трагедії (1986)
- 26** – 455 років тому народився Вільям Шекспір, англійський драматург, актор і поет (1564–1616)
- 28** – Всесвітній день охорони праці. Відзначається щорічно з 2003 р. з ініціативи Міжнародної організації праці (МОП)
- 28** – День охорони праці. Відзначається щорічно відповідно до Указу Президента України № 685/06 від 18.08.2006 р.
- 28** – Всесвітній день поріднених міст. Відзначається щорічно в останню неділю квітня за рішенням Всесвітньої федерації поріднених міст

- 28** – 225 років тому народився Міклош Йошіка, угорський письменник (1794–1865)
- 29** – Міжнародний день танцю. Відзначається з 1982 р. за рішенням ЮНЕСКО в день народження Ж. Ж. Новера, французького балетмейстера
- 29** – День пам'яті жертв застосування хімічної зброї. Відзначається щорічно відповідно до рішення 10-ї сесії Конференції держав – учасниць Організації заборони хімічної зброї С-10/5 від 11.11.2005 р.
- 30** – Міжнародний день джазу
- 30** – День прикордонника України. Відзначається щорічно відповідно до Указу Президента України № 111/2018 від 27.04.2018 р.

Травень

- 1** – День Міжнародної солідарності трудящих.
- 1** – День праці. Відзначається в Україні щорічно та вважається святковим неробочим днем відповідно до ст. 73 Кодексу законів про працю
- 2** – 160 років тому народився Джером Клапка Джером, англійський письменник і гуморист (1859–1927)
- 3** – Всесвітній день свободи преси. Відзначається щорічно, відповідно до рішенням Генеральної Асамблеї ООН A/RES/48/432 від 20.12.1993 р.
- 3** – Міжнародний день Сонця. Відзначається щорічно з 1994 р. з ініціативи Міжнародного товариства сонячної енергії (MTSE)
- 3** – 550 років тому народився Нікколо Мак'явеллі, італійський політичний діяч, філософ, письменник (1469–1527)
- 5** – Міжнародний день акушерства. Відзначати цей день запропоновано у 1987 р. Міжнародною конфедерацією акушерок
- 5** – 100 років тому народився Борис Наумович Левін, український письменник, журналіст, педагог (1919–2002)
- 5** – 110 років тому народився Міклош Радноті, угорський поет, перекладач (1909–1944)
- 6** – Міжнародний день астрономії – професійне свято людей, чия діяльність безпосередньо пов'язана з астрономією

- 6** – 120 років тому народився Лев Борисович Каплан, український художник-графік (1899–1972)
- 6** – 115 років тому народився Гаррі Мартінсон, шведський поет, письменник, лауреат Нобелівської премії (1974) (1904–1978)
- 7** – 60 років тому народився Віктор Володимирович Качула, український поет-пісняр, журналіст, редактор, заслужений журналіст України (1959)
- 8** – 85 років тому народилася Анастасія Степанівна Кобзаренко, український бібліотекознавець, Герой України, заслужений працівник культури України (1934)
- 8** – Міжнародний день Червоного Хреста та Червоного Півмісяця. Відзначається щорічно у день народження Анрі Дюнана (1828–1910), засновника Міжнародного руху Червоного Хреста і Червоного Півмісяця
- 8** – День пам'яті та примирення. В Україні відзначається щороку з метою вшанування пам'яті всіх жертв Другої світової війни 1939–1945 років, відповідно до Указу Президента України № 169/15 від 24.03.2015 р.
- 9** – День перемоги над нацизмом у Другій світовій війні (День перемоги). Державне свято в Україні відзначається щороку та вважається святковим неробочим днем відповідно до ст. 73 Кодексу законів про працю
- 9** – День Європи. Відзначається щорічно за рішенням, ухваленим лідерами країн-членів ЄС на зустрічі у Мілані у 1985 р.
- 9** – 100 років тому народився Микола Максимович Гордійчук, український музикознавець, фольклорист, педагог, заслужений діяч мистецтв України (1919–1995)
- 10** – Міжнародний день мігруючих птахів (ЮНЕП). Відзначається з 2006 р.
- 10** – 90 років тому народився Шандор Каняді, угорський поет, перекладач, редактор (1929)
- 11** – 155 років тому народилася Етель Ліліан Войнич, ірландська письменниця (1864–1960)
- 11** – 115 років тому народився Сальвадор Далі, каталонський художник, скульптор, гравер, письменник (1904–1989)

- 11** – 50 років тому народився Кирил Григорович Кашліков, український актор театру і кіно, режисер, театральний діяч, народний артист України (1969)
- 12** – День екологічної освіти. Цю дату святкують із 1992 р. У цей день заходи проводять у навчальних закладах усіх рівнів
- 12** – Міжнародний день медичної сестри. Започатковано в 1971 році та відзначається на честь англійської медсестри Флоренс Найтінгейл у день її народження 12 травня 1820 р. за рішенням Міжнародної організації Червоного Хреста
- 12** – День Матері. Відзначається щорічно в другу неділю травня відповідно до Указу Президента України № 489/99 від 10.05.1999 р.
- 12** – 65 років тому Україна стала членом ЮНЕСКО (1954)
- 13** – 170 років тому народився Панас Мирний (справжнє ім'я Панас Якович Рудченко), український письменник, драматург, культурний та громадський діяч (1849–1920)
- 15** – Міжнародний день сім'ї. Відзначається щорічно за рішенням Генеральної Асамблеї ООН A/RES/47/237 від 20.09.1993 р.
- 15** – Міжнародний день клімату. Міжнародне співтовариство відзначає цей день із 1992 р.
- 15** – 160 років тому народився Панас Карпович Саксаганський (справжнє прізвище Тобілевич), український театральний актор і режисер, драматург, педагог, народний артист СРСР (1859–1940)
- 16** – День вишиванки – всеукраїнське свято, дата проведення – щороку в третій четвер травня
- 17** – Всесвітній день електрозв'язку та інформаційного суспільства. Відзначається щорічно відповідно до рішення Генеральної Асамблеї ООН A/RES/60/252 від 27.03.2006 р. у день підписання першої Міжнародної телеграфної конвенції і створення Міжнародного союзу електрозв'язку
- 18** – Міжнародний день музеїв. Відзначається щорічно відповідно до рішення XI Генеральної Конференції Міжнародної ради музеїв, яка відбулась у травні 1977 р.
- 18** – Міжнародний день рослин. Відбувається під егідою Європейської організації біології рослин (Брюссель) та відзначається з 2012 р. в понад 50 країнах світу
- 18** – День боротьби за права кримськотатарського народу. Відзначається щорічно в Україні згідно з Указом в. о. Президента України № 472/2014 від 16.05.2014 р.

- 18** – День Європи в Україні. Відзначається щорічно у третю суботу травня згідно з Указом Президента України № 339/03 від 19.04.2003 р.
- 18** – День науки. Відзначається в Україні згідно з Указом Президента України № 145/97 від 14.02.1997 р. у третю суботу травня
- 19** – День пам'яті жертв політичних репресій. Відзначається щорічно в третю неділю травня відповідно до Указу Президента України № 431/2007 від 21.05.2007 р.
- 19** – День пам'яті померлих від СНІДу. Відзначається щорічно з 1983 р. в третю неділю травня
- 19** – 130 років тому народився Микола Йосипович Євшан (справжнє прізвище Федюшка), український літературний критик, літературознавець і перекладач (1889–1919)
- 20** – Всесвітній день метрології. Відзначається щорічно з 1999 р. відповідно до пропозиції Міжнародного комітету мір та ваг (МКМВ)
- 20** – День банківських працівників. Відзначається щорічно відповідно до Указу Президента України № 316/04 від 06.03.2004 р.
- 20** – День перекладача жестової мови. В Україні це професійне свято з'явилося в 2009 р., відзначається щорічно
- 20** – 220 років тому народився Оноре де Бальзак, французький романист і драматург (1799–1850)
- 20** – 175 років тому народився Микола Іванович Мурашко, український живописець, педагог, громадський діяч (1844–1909)
- 21** – Всесвітній день культурного різноманіття в ім'я діалогу та розвитку. Відзначається за рішенням Генеральної Асамблеї ООН A/RES/57/249 від 20.12.2002 р.
- 21** – 50 років тому народився Георгій (Гія) Русланович Гонгадзе, громадський діяч, український журналіст грузинського походження, Герой України (1969–2000)
- 22** – Міжнародний день біологічного різноманіття. Відзначається щорічно відповідно до рішення Генеральної Асамблеї ООН A/RES/55/201 від 08.02.2001 р.
- 22** – 160 років тому народився Артур Конан Дойл, британський письменник (1859–1930)
- 22** – 158 років тому відбулось перепоховання праху Тараса Григоровича Шевченка на Чернечій горі поблизу м. Канева (1861)

- 22** – 140 років тому народився Федір Григорович Кричевський, український живописець, педагог, громадський діяч, заслужений діяч мистецтв УРСР (1879–1947)
- 22** – 140 років тому народився Симон Васильович Петлюра, український державний, військовий та політичний діяч, публіцист (1879–1926)
- 23** – День морської піхоти України. Відзначається щорічно відповідно до Указу Президента України № 145/2018 від 23.05.2018 р.
- 24** – День слов'янської писемності й культури. Відзначається щорічно в день вшанування пам'яті святих рівноапостольних Кирила і Мефодія відповідно до Указу Президента України № 1096/04 від 17.09.2004 р.
- 24** – Європейський день парків. Організований Федерацією Європарк, святкується щорічно по всій Європі. Саме 24 травня 1909 у Швеції було створено перший з дев'яти Європейських національних парків
- 24** – 55 років тому народився Олег Юрійович Скрипка, український рок-музикант, композитор, громадський діяч, заслужений артист України (1964)
- 25-31** – Тиждень солідарності з народами несамоверхніх територій. Проводиться щорічно з 1972 р. під егідою Спеціального комітету по деколонізації з ініціативи Генеральної Асамблеї ООН
- 25** – Всесвітній день щитовидної залози
- 25** – День філолога. Відзначається щорічно в цей день як професійне свято
- 25** – День зниклих безвісти дітей. Відзначається з 2002 р. з ініціативи Європейського центру зниклих і таких, що зазнали сексуального насильства, дітей
- 25** – День працівників видавництв, поліграфії і книгорозповсюдження. Відзначається щорічно в останню суботу травня відповідно до Указу Президента України № 563/99 від 25.05.1999 р.
- 25** – 130 років тому народився Ігор Іванович Сікорський, американський авіаконструктор українського походження (1889–1972)
- 26** – День хіміка. Відзначається щорічно в останню неділю травня відповідно до Указу Президента України № 219/94 від 07.05.1994 р.
- 27** – 90 років тому народився Роман Іванович Іванчук, український письменник, громадський та політичний діяч, Герой України, лауреат Державної премії УРСР ім. Т. Г. Шевченка (1929–2016)

- 29** – Міжнародний день миротворців. Відзначається щорічно відповідно до рішення Генеральної Асамблеї ООН A/RES/57/129 від 11.12.2002 р.
- 29** – День миротворців в Україні. Відзначається щорічно відповідно до Указу Президента України № 374/03 від 30.04.2003 р.
- 31** – Всесвітній день проти тютюну. Проводиться з ініціативи Всесвітньої організації охорони здоров'я
- 31** – 200 років тому народився Волт Вітмен, американський поет, есеїст, журналіст та гуманіст (1819–1892)
- 31** – 100 років тому народився Леонід Єфремович Махновець, український літературознавець, історик, археолог, перекладач, бібліограф, лауреат Державної премії УРСР ім. Т. Г. Шевченка (1919–1993)

Червень

- 1** – Всесвітній день батьків. Відзначається щорічно відповідно до рішення Генеральної Асамблеї ООН A/RES/66/292 від 15.10.2012 р.
- 1** – Міжнародний день захисту дітей. Проводиться щорічно з 1949 р. відповідно до ухвали Ради Міжнародної демократичної федерації жінок
- 1** – День захисту дітей. Відзначається в Україні щорічно згідно з Указом Президента України № 568/98 від 30.05.1998 р.
- 2** – День працівників водного господарства. Відзначається в Україні згідно з Указом Президента України № 226/03 від 18.03.2003 р. щорічно у першу неділю червня
- 2** – День працівників місцевої промисловості. Відзначається в Україні згідно з Указом Президента України № 726/02 від 20.08.02 р. щорічно в першу неділю червня
- 2** – 100 років тому народився Юрій (Георгій) Трохимович Тимошенко (сценічний псевдонім Тарапунька), український комедійний артист, кіноактор, народний артист УРСР (1919–1986)
- 4** – Міжнародний день безневинних дітей – жертв агресії. Відзначається щорічно відповідно до рішення Надзвичайної спеціальної сесії Генеральної Асамблеї ООН A/RES/ES-7/8 від 19.08.1982 р.
- 4** – День господарських судів України. 4 червня 1991 р. Верховною Радою України був прийнятий Закон № 1142-XII "Про арбітраж-

- ний суд" (а 6 листопада 1991 – Арбітражний процесуальний кодекс України, який набув чинності з 1 березня 1992 р.)
- 4 – 110 років тому народився Олександр Єлисейович Ільченко, український письменник, сценарист (1909–1994)
 - 5 – Всесвітній день навколишнього середовища. Відзначається щорічно відповідно до рішення Генеральної Асамблеї ООН A/RES/2994 (XXVII) від 15.12.1972 р.
 - 6 – День журналіста. Відзначається в Україні згідно з Указом Президента України № 251/94 від 25.05.1994 р. як професійне свято працівників засобів масової інформації
 - 6 – 220 років тому народився Олександр Сергійович Пушкін, російський поет, драматург та прозаїк (1799–1837)
 - 8 – Всесвітній день океанів. Всесвітній день боротьби за збереження біорізноманіття мешканців морських глибин і стабільну екологічну ситуацію в океанах
 - 9 – Міжнародний день друзів
 - 9 – День святої Трійці. П'ятидесятниця. Вважається святковим неробочим днем відповідно до ст. 73 Кодексу законів про працю
 - 9 – День працівників легкої промисловості. Відзначається в Україні згідно з Указом Президента України № 285/94 від 09.06.1994 р. у другу неділю червня
 - 9 – 80 років тому народився Анатолій Васильович Гайдамака, український художник-монументаліст, народний художник України, лауреат Державної премії УРСР ім. Т. Г. Шевченка (1939)
 - 10 – 140 років тому народився Дежев Сабо, угорський письменник, мовознавець (1879–1945)
 - 11 – 120 років тому народився Ясунарі Кавабата, японський письменник, лауреат Нобелівської премії (1968) (1899–1972)
 - 11 – 100 років тому народився Юрій Остапович Луцький, літературознавець, критик і перекладач (1919–2001)
 - 12 – Всесвітній день боротьби з дитячою працею, встановлений Міжнародною організацією праці (МОП), відзначається щорічно
 - 12 – День працівника фондового ринку. Відзначається в Україні згідно з Указом Президента України № 202/2008 від 11.03.2008 р. щорічно в цей день
 - 12 – 55 років тому народився Анатолій Васильович Гнатюк, український актор театру і кіно, телеведучий, народний артист України (1964)

- 12** – 205 років тому народився Жігмонд Кеминь, угорський письменник, публіцист (1814–1875)
- 13** – 145 років тому народився Марко Черемшина (справжнє ім'я Іван Юрійович Семанюк), український письменник і громадсько-культурний діяч (1874–1927)
- 14** – Всесвітній день донора крові. Відзначається щорічно відповідно до рішення Всесвітньої асамблеї охорони здоров'я ВНА 58.13 від 23.05.2005 р. Цього дня в 1868 р. народився австрійський лікар К. Ландштейнер, який відкрив існування груп крові людини
- 14** – 200 років тому народився Софрон Витвицький, український письменник, етнограф, літературознавець, священник (1819–1879)
- 15** – День захисту людей похилого віку. Всесвітній день поширення інформації щодо зловживань стосовно літніх людей відзначається щорічно відповідно до рішення Генеральної Асамблеї ООН A/RES/66/127 від 09.03.2012 р.
- 15** – 190 років тому народився Кароль Сас, угорський поет, перекладач (1829–1905)
- 16** – Міжнародний день батька. Святкують у третю неділю червня
- 16** – День медичного працівника. Відзначається щорічно в третю неділю червня відповідно до Указу Президента України № 281/94 від 03.06.1994 р.
- 17** – Всесвітній день боротьби з опустелюванням і засухою. Відзначається щорічно відповідно до рішення Генеральної Асамблеї ООН A/RES/49/115 від 19.12.1994 р.
- 20** – Всесвітній день біженців. Відзначається щорічно відповідно до рішення Генеральної Асамблеї ООН A/RES/55/76 від 04.12.2000 р.
- 21** – Міжнародний день йоги. Відзначається згідно з резолюцією Генеральної Асамблеї ООН A/RES/69/131 від 11.12.2014 р.
- 21** – Всесвітній день гідрографії. Відзначається з 2006 р. з ініціативи Міжнародної географічної організації за підтримки Генеральної Асамблеї ООН
- 21** – 60 років тому народилася Галина Костянтинівна Вдовиченко, українська письменниця та журналістка (1959)
- 22** – День скорботи і вшанування пам'яті жертв війни в Україні. Відзначається щорічно відповідно до Указу Президента України № 1245/2000 від 17.11.2000 р.

- 23** – Міжнародний день вдів. Відзначається щорічно відповідно до рішення Генеральної Асамблеї ООН A/RES/65/189 від 23.02.2011 р.
- 23** – Міжнародний Олімпійський День. Святкується за рішенням Міжнародного олімпійського комітету щорічно
- 23** – День державної служби ООН. Відзначається щорічно відповідно до рішення Генеральної Асамблеї ООН A/RES/57/277 від 20.12.2002 р.
- 23** – День державної служби – професійне свято в Україні. Відзначається щорічно відповідно до Указу Президента України № 291/03 від 04.04.2003 р.
- 23** – 130 років тому народилася Анна Андріївна Ахматова (Горенко), російська поетеса українського походження, представниця акмеїзму (1889–1966)
- 24** – 125 років тому народився Володимир Юхимович Січинський, український художник-графік, архітектор, бібліограф (1894–1962)
- 26** – Міжнародний день ООН у підтримку жертв катувань. Відзначається щорічно відповідно до рішення Генеральної Асамблеї ООН A/RES/52/149 від 12.12.1997 р.
- 26** – Міжнародний день боротьби із зловживанням наркотиками і їх незаконним обігом. Відзначається щорічно відповідно до рішення Генеральної Асамблеї ООН A/RES/42/112 від 07.12.1987 р.
- 26** – День кримськотатарського прапора – національного прапора кримських татар, корінного народу Криму. Відзначається з 2010 р.
- 27** – Всесвітній день рибальства. Відзначається щорічно за рішенням Міжнародної конференції з урегулювання та розвитку рибальства, що відбулась у липні 1984 р.
- 28** – День Конституції України. Відзначається щорічно в день ухвалення Верховною Радою України Основного Закону України. Святковий неробочий день в Україні відповідно до ст. 73 Кодексу законів про працю
- 28** – 110 років тому народилася Галина Василівна Вігурська, українська письменниця й перекладачка зі слов'янських мов (1909–1990)
- 29** – День Дунаю. Відзначається з 2004 р. з ініціативи Міжнародної комісії ООН з охорони басейну ріки Дунай

- 29** – 140 років тому народився Жігмонд Моріц, угорський письменник (1879–1942)
- 29** – 80 років тому народився Віктор Степанович Гресь, український кінорежисер, сценарист, актор, народний артист України (1939)
- 30** – Міжнародний день дружби оголошений Генеральною Асамблеєю ООН в резолюції № 65/275 від 27.04.2011 р.
- 30** – День молоді. Відзначається щорічно в останню неділю червня відповідно до Указу Президента України № 323/94 від 22.06.1994 р.
- 30** – День молодіжних та дитячих громадських організацій. Відзначається щорічно в останню неділю червня відповідно до Указу Президента України № 599/2008 від 27.06.2008 р.; зі змінами № 600/2011 від 24.05.2011 р.
- 30** – 120 років тому народилася Матильда Львівна Климовська, українська скульпторка (1899–1974)
- 30** – 70 років тому народився Петро Іванович Гончар, український художник-монументаліст, живописець, культуролог, музеєзнавець, заслужений діяч мистецтв України (1949)

Липень

- 1** – День архітектури України. Відзначається в Україні згідно з Указом Президента України № 456/95 від 17.06.1995 р. у Всесвітній день архітектури
- 1** – 215 років тому народилася Жорж Санд (справжнє ім'я Амандіна Аврора Люсіль Дюпен), французька письменниця (1804–1876)
- 2** – Міжнародний день спортивного журналіста. Відзначається за ініціативою Міжнародної асоціації спортивної преси з 1995 р.
- 2** – 75 років тому народився Володимир Семенович Рабенчук, український письменник, драматург, публіцист, журналіст, заслужений працівник культури України (1944)
- 4** – День судового експерта. Відзначається щорічно відповідно до Указу Президента України № 424/09 від 10.06.2009 р.
- 4** – День Національної поліції України
- 6** – Міжнародний день Дніпра. Свято третьої по величині (після Волги та Дунаю) річки Європи відзначається щорічно в першу суботу липня

- 6** – Міжнародний день кооперативів. Відзначається щорічно в першу суботу липня відповідно до рішення Генеральної Асамблеї ООН A/RES/47/90 від 16.12.1992 р.
- 6** – 160 років тому народився Вернер вон Гейденстам, шведський поет, письменник, прозаїк, лауреат Нобелівської премії (1916) (1859–1940)
- 6** – 115 років тому народився Степан Ленкавський, український політичний діяч, публіцист, один із ідеологів ОУН (1904–1977)
- 7** – День Військово-морських сил Збройних Сил України, відзначається щорічно у першу неділю липня згідно з Указом Президента України № 331/2015 від 12.06.2015 р.
- 7** – День працівників морського та річкового флоту, відзначається щорічно у першу неділю липня згідно з Указом Президента України № 332/15 від 12.06.2015 р.
- 7** – День працівника природно-заповідної справи. Відзначається щорічно відповідно до Указу Президента України № 629/09 від 18.08.2009 р.
- 7** – 135 років тому народився Ліон Фейхтвангер, німецький письменник (1884–1958)
- 8** – День родини. Відзначається щорічно відповідно до Указу Президента України № 1209/11 від 30.12.2011 р.
- 9** – 80 років тому народився Ігор Миронович Калинець, український письменник, редактор, громадський діяч, лауреат Державної премії України ім. Т. Г. Шевченка (1939)
- 11** – Всесвітній день народонаселення. Відзначається щорічно відповідно до рекомендацій Керівної ради Фонду ООН в галузі народонаселення, поданих у рішенні № 89/46 від 1989 р.
- 11** – 65 років тому народилася Ірина Миколаївна Калиновська, українська органістка, піаністка, народна артистка України (1954)
- 12** – 115 років тому народився Пабло Неруда, чилійський поет, лауреат Нобелівської премії (1971) (1904–1973)
- 12** – 80 років тому народився Анатолій Несторович Паламаренко, український майстер художнього слова, Герой України, народний артист України, лауреат Державної премії України ім. Т. Г. Шевченка (1939)
- 12** – 75 років тому народився Ульф Старк, шведський письменник і сценарист (1944–2017)

- 13** – 125 років тому народився Ісаак Еммануїлович Бабель (справжнє прізвище Бобель), російський письменник, драматург, журналіст та перекладач українського походження (1894–1940)
- 13** – 85 років тому народився Воле Шоїнка, нігерійський поет, письменник, драматург і публіцист, лауреат Нобелівської премії (1986) (1934)
- 14** – День рибалки. Відзначається в Україні згідно з Указом Президента України № 464/95 від 22.06.1995 р. у другу неділю липня як професійне свято працівників рибного господарства
- 14** – 115 років тому народився Ісаак Башевіс Зінгер, американсько-єврейський письменник, лауреат Нобелівської премії (1978) (1904–1991)
- 15** – День українських миротворців. Відзначається щорічно відповідно до Постанови Верховної Ради України № 292-VII від 21.05.2013 р.
- 15** – 80 років тому народився Павло Михайлович Мовчан, український поет, перекладач, кінодраматург, сценарист, журналіст, громадський та політичний діяч, лауреат Державної премії України ім. Т. Г. Шевченка (1939)
- 15** – 75 років тому народився Михайло Іванович Чембержі, український композитор, педагог, громадський діяч, народний артист України (1944–2018)
- 16** – 29 років тому Верховна Рада Української РСР ухвалила Декларацію про державний суверенітет України (1990)
- 16** – День бухгалтера. Відзначається щорічно відповідно до Указу Президента України № 662/2004 від 18.06.2004 р.
- 17** – День етнографа
- 17** – 170 років тому народилася Олена Пчілка (справжнє ім'я Ольга Петрівна Косач), українська письменниця, перекладач, фольклорист, етнограф, меценат та громадська діяч (1849–1930)
- 18** – Міжнародний день Нельсона Манделі. Відзначається щорічно з 2009 р. відповідно до резолюції Генеральної Асамблеї ООН №64/13 від 10.11.2009 р.
- 19** – 140 років тому народився Ференц Мора, угорський письменник-романіст, журналіст і фахівець з музейної справи (1879–1934)
- 19** – 65 років тому народився Віталій Юхимович Малахов, український театральний режисер, народний артист України, лауреат Національної премії України ім. Т. Г. Шевченка (1954)

- 19** – 50 років тому народилася Келлі Лінк, американська редакторка та письменниця у жанрі фантастики (1969)
- 20** – Міжнародний день шахів
- 20** – День шахів в Україні. Відзначають щорічно згідно з постановою Верховної Ради України № 3985-VI від 01.11.2011 р.
- 20** – 715 років тому народився Франческо Петрарка, італійський поет та літописець (1304–1374)
- 20** – 155 років тому народився Ерік Аксель Карлфельдт, шведський поет, лауреата Нобелівської премії (1931) (1864–1931)
- 20** – 110 років тому народився Микола Пимонович Базилівський, український публіцист, літературознавець, театрознавець (1909–1993)
- 21** – День працівників металургійної та гірничодобувної промисловості. Відзначається щорічно в третю неділю липня відповідно до Указу Президента України № 187/93 від 03.06.1993 р.
- 21** – 120 років тому народився Ернест Хемінгуей (Гемінгвей), американський романіст та новеліст, журналіст, лауреат Нобелівської премії (1954) (1899–1961)
- 22** – 175 років тому народився Тадей Денисович Ганицький, український скрипаль, диригент, композитор, педагог (1844–1937)
- 23** – 65 років тому народилася Алла Петрівна Кудлай, українська співачка (сопрано), педагог, народна артистка України (1954)
- 24** – 110 років тому народився Юрій Васильович Стефаник, український громадсько-політичний діяч і письменник (1909–1985)
- 25** – 150 років тому народився Михайло Петрович Косач (псевдонім Михайло Обачний), український вчений-фізик, метеоролог та письменник (1869–1903)
- 26** – Міжнародний день системного адміністратора. Відзначається з 2000 року в останню п'ятницю липня
- 28** – День хрещення Київської Русі – України. Відзначається щорічно відповідно до Указу Президента України № 668/08 від 25.07.2008 р.
- 28** – День пам'яті святого рівноапостольного князя Володимира – хрестителя Київської Русі
- 28** – День працівників торгівлі. Відзначається щорічно в останню неділю липня відповідно до Указу Президента України № 427/95 від 05.06.1995 р.
- 29** – День Сил спеціальних операцій Збройних Сил України. Відзначається щорічно відповідно до Указу Президента України № 311/2016 від 26.07.2016 р.

- 29** – 150 років тому народився Мирон Омелянович Тарнавський, український полководець (1869–1938)
- 30** – Всесвітній день протидії торгівлі людьми. У 2013 р. Генеральна Асамблея ООН прийняла резолюцію A/RES/68/192
- 30** – 130 років тому народився Олександр Якович Шульгин, український політичний, громадський, культурний і науковий діяч (1889–1960)
- 31** – 100 років тому народився Микола Леонідович Рябінін, український скульптор, народний художник України (1919–1992)

Серпень

- 1** – День інкасатора. Професійне свято працівників служби інкасації
- 1** – 200 років тому народився Герман Мелвілл, американський письменник (1819–1891)
- 2** – Міжнародний день Голокосту ромів. В цей день 1944 р. у концтаборі Аушвіц-Біркенау гітлерівські фашисти влаштували “циганську ніч”. Відзначається в Україні згідно з постановою Верховної Ради № 2085-IV від 08.10.2004 р.
- 3** – 115 років тому народився Кліффорд Дональд Сімак (Саймак), американський письменник-фантаст (1904–1988)
- 4** – День Повітряних Сил Збройних Сил України. Відзначається щорічно у першу неділю серпня відповідно до Указу Президента України № 579/2007 від 27.06.2007 р.
- 4** – 165 років тому народилася Марія Костянтинівна Заньковецька (справжнє прізвище Адамовська), українська актриса, театральна та громадська діячка, народна артистка УРСР (1854–1934)
- 4** – 160 років тому народився Кнут Гамсун, норвезький письменник, лауреат Нобелівської премії (1920) (1859–1952)
- 4** – 135 років тому народився Бела Балаж, угорський письменник, поет, драматург, сценарист, теоретик кіно (1884–1949)
- 5** – 120 років тому народився Борис Дмитрович Антоненко-Давидович (справжнє прізвище Давидов), український письменник, літературний перекладач (1899–1984)
- 6** – 75 років тому народився Олександр Атайович Ітигілов, український кінооператор, кінорежисер, сценарист, заслужений діяч мистецтв УРСР (1944–1990)

- 6** – Всесвітній день боротьби за заборону ядерної зброї. В цей день американська авіація здійснила атомне бомбардування японський міста Хіросіма (1945)
- 6** – Міжнародний день “Лікарі світу за мир”. Відзначається за рішенням виконкому Міжнародного руху “Лікарі світу за запобігання ядерної війни”
- 7** – 200 років тому народився Пантелеймон Олександрович Куліш, український письменник, перекладач, етнограф, критик, редактор, культурно-освітній діяч (1819–1897)
- 8** – День військ зв’язку. Відзначається щорічно відповідно до Указу Президента України № 154/2000 від 01.02.2000 р.
- 8** – 185 років тому народився Юрій (Осип) Адальбертович Федькович, український письменник, етнограф-фольклорист, драматург, громадський діяч (1834–1888)
- 9** – Міжнародний день корінних народів світу. Відзначається щорічно відповідно до рішення Генеральної Асамблеї ООН A/RES/49/214 від 17.02.1995 р.
- 11** – День будівельника. Відзначається в другу неділю серпня відповідно до Указу Президента України № 273/93 від 22.07.1993 р. як професійне свято працівників будівництва і промисловості будівельних матеріалів
- 11** – День працівників ветеринарної медицини. Відзначається щорічно в другу неділю серпня відповідно до Указу Президента України № 1035/01 від 01.11.2001 р.
- 12** – Міжнародний день молоді. Відзначається відповідно до рішення Генеральної Асамблеї ООН A/RES/54/120 від 20.01.2000 р.
- 13** – 55 років тому народився Степан Васильович Процюк, український письменник (1964)
- 13** – 50 років тому народився Олександр (Олесь) Сергійович Доній, журналіст, український політик, громадський і культурний діяч (1969)
- 15** – День археолога. Відзначається щорічно відповідно до Указу Президента України № 694/08 від 06.08.2008 р.
- 15** – 90 років тому народилася Анна Валентинович, одна з засновників незалежної профспілки “Солідарність” у Польщі, українка за

- походженням (1929–2010). Сейм Польщі прийняв Ухвалу, якою 2019 р. оголосив Роком Анни Валентинович
- 17** – 80 років тому народилася Ірина Олексіївна Буніна, українська та російська актриса театру і кіно, народна артистка України (1939–2017)
 - 19** – Всесвітній день гуманітарної допомоги. Відзначається відповідно до рішення Генеральної Асамблеї ООН A/RES/63/139/ від 05.03.2009 р.
 - 19** – День пасічника. Відзначається в Україні згідно з Указом Президента України № 815/97 від 15.08.1997 р. як професійне свято бджолярів
 - 19** – 100 років тому народилася Мальвіна Зіновіївна Швідлер, українська актриса театру і кіно, народна артистка України (1919–2011)
 - 19** – 65 років тому народився Володимир Федорович Шинкарук, український поет, прозаїк, композитор, бард-виконавець (1954–2014)
 - 20** – 140 років тому народилася Катерина Олександрівна Лазаревська, українська археограф, палеограф (1879–1939)
 - 20** – 125 років тому народився Олександр Маркович Радченко, український композитор, диригент, педагог, заслужений артист УРСР (1894–1975)
 - 20** – 120 років тому народився Олександр Ферапонтович Саєнко, український митець-декоратор, народний художник УРСР (1899–1985)
 - 20** – 100 років тому народилася Ніна Іванівна Гончаренко, українська співачка (мецо-сопрано), педагог, народна артистка України (1919–1996)
 - 20** – 80 років тому народився Валерій Олександрович Шевчук, український письменник (1939)
 - 21** – 110 років тому народився Омелян Савелійович Железняк, український художник-кераміст, заслужений майстер народної творчості УРСР (1909–1963)
 - 23** – Міжнародний день пам'яті жертв работорівлі та її ліквідації. (Рішення 8.2 150-ої сесії Виконавчої ради ЮНЕСКО)
 - 23** – День Державного Прапора України. Відзначається щорічно відповідно до Указу Президента України № 987/04 від 23.08.2004 р.
 - 24** – День Незалежності України (1991). Відзначається щорічно як державне загальнонародне свято відповідно до постанови Вер-

ховної Ради України № 2143-XII від 20.02.1992 р. Вважається святковим неробочим днем відповідно до ст. 73 Кодексу законів про працю

- 24** – 125 років тому народився Богдан Володимирович Крижанівський, український диригент, композитор, педагог, заслужений артист УРСР (1894–1955)
- 24** – 120 років тому народився Хорхе Луїс Борхес, аргентинський прозаїк, поет і публіцист (1899–1986)
- 25** – День шахтаря. Відзначається щорічно в останню неділю серпня відповідно до Указу Президента України № 304/93 від 16.08.1993 р.
- 25** – 95 років тому народився Павло Архипович Загребельний, український письменник, сценарист, драматург, Герой України, лауреат Державної премії УРСР ім. Т. Г. Шевченка (1924–2009)
- 25** – 80 років тому народився Володимир Григорович Дрозд, український письменник, лауреат Державної премії України ім. Т. Г. Шевченка (1939–2003)
- 27** – 200 років тому народився Григорій Павлович Галаган, громадський діяч, українофіл, меценат (1819–1888)
- 28** – 270 років тому народився Йоганн Вольфганг фон Гете, німецький поет, прозаїк, драматург, мислитель і натураліст (1749–1832)
- 29** – 585 років тому народився Ян Паннонийя, угорський письменник (1434–1472)
- 31** – День авіації. Відзначається щорічно в останню суботу серпня відповідно до Указу Президента України № 305/93 від 16.08.1993 р. як професійне свято військових і цивільних авіаторів та працівників авіаційної промисловості і транспорту

Вересень

- 1** – Всесвітній день миру. Відзначається в день початку Другої світової війни
- 1** – День знань. Відзначається з 1984 р.
- 1** – 80 років від дня нападу фашистської Німеччини на Польщу. Початок Другої світової війни (1939)
- 1** – День підприємця. Відзначається щорічно в першу неділю вересня відповідно до Указу Президента України № 1110/98 від 05.10.1998 р.

- 2** – День закінчення Другої світової війни (1945)
- 2** – День нотаріату. Відзначається щорічно відповідно до Указу Президента України № 211/10 від 22.02.2010 р.
- 4** – 210 років тому народився Юліуш Словацький, польський поет і драматург (1809–1849)
- 5** – Міжнародний день благодійництва, встановлений резолюцією Генеральної Асамблеї ООН №A/RES/67/105 від 07.03.2013 р., відзначається щорічно, співпадає й приурочений до Дня пам'яті Терези Калькуттської
- 5** – 55 років тому народився Сергій Володимирович Лозниця, український кінорежисер та сценарист білоруського походження (1964)
- 6** – 115 років тому народився Дежев Керестурі, угорський письменник, поет, критик, перекладач, літературознавець (1904–1996)
- 6** – 95 років тому народився Михайло Юліанович Брайчевський, український історик, фахівець у галузі слов'яно-руської та середньовічної археології, мистецтвознавець, поет, нумізмат, громадський діяч (1924–2001)
- 6** – 60 років тому народилася Ксенія Миколаївна Ніколаєва, українська актриса театру і кіно, народна артистка України (1959)
- 7** – День знищення військової іграшки. Відзначається з 1998 р. за ініціативою Всесвітньої асоціації допомоги сиротам та дітям, які не мають батьківської опіки
- 7** – День військової розвідки України
- 8** – Міжнародний день грамотності. Відзначаються в системі Організації Об'єднаних Націй щорічно відповідно до рішення 14-ї сесії ЮНЕСКО №1.141 від 1966 р.
- 8** – Міжнародний день солідарності журналістів. Відзначається щорічно з 1958 р. відповідно до рішення IV конгресу Міжнародної організації журналістів. Приурочений до дня пам'яті Ю. Фучика
- 8** – День фізичної культури і спорту. Відзначається щорічно в другу суботу вересня відповідно до Указу Президента України № 340/94 від 29.06.1994 р.
- 8** – День танкістів. Відзначається щорічно в другу неділю вересня відповідно до Указу Президента України № 922/97 від 29.08.1997 р.
- 8** – Міжнародний день пам'яті жертв фашизму. Відзначається щорічно у другу неділю вересня

- 8** – День працівників нафтової, газової та нафтопереробної промисловості. Відзначається щорічно в другу неділю вересня відповідно до Указу Президента України № 302/93 від 12.08.1993 р.
- 9** – Всесвітній день краси. Проводиться з ініціативи Міжнародного комітету естетики та косметології
- 9** – 250 років тому народився Іван Петрович Котляревський, український письменник, драматург, театральний і громадський діяч (1769–1838)
- 9** – 155 років тому народився Іван Михайлович Колесса, український фольклорист і етнограф (1864–1898)
- 9** – 100 років тому народилася Олена Михайлівна Апанович, український історик, архівіст, письменниця (1919–2000)
- 10** – 125 років тому народився Олександр Петрович Довженко, український кінорежисер, письменник, художник, педагог (1894–1956)
- 11** – 155 років тому народився Павло Арсенович Грабовський, український поет, лірик, публіцист, перекладач (1864–1902)
- 13** – 185 років тому народився Анатолій Патрикійович Свидницький, український письменник, громадський діяч і фольклорист (1834 –1871)
- 13** – 60 років тому народився Володимир Григорович Даниленко, український прозаїк, критик, драматург, літературознавець, голова Київської міської організації Національної спілки письменників України (1959)
- 14** – Всесвітній день надання першої медичної допомоги (World First Aid Day). З 2000 року цей день відзначають щорічно в другу суботу вересня з ініціативи національних організацій – Міжнародного руху Червоного Хреста і Червоного Півмісяця
- 14** – День мобілізаційного працівника. Відзначається щороку. Уперше відзначено 14.09.2000 р.
- 14** – День українського кіно. Відзначається щорічно в другу суботу вересня відповідно до Указу Президента України № 52/96 від 12.01.1996 р. як професійне свято працівників кінематографії
- 14** – 125 років тому народився Семен Іванович Корпанюк, український майстер декоративно-ужиткового мистецтва (художня обробка дерева), заслужений майстер народної творчості УРСР (1894–1970)

- 15** – Міжнародний день демократії. Відзначається щорічно відповідно до рішення Генеральної Асамблеї ООН A/RES/62/7 від 13.12.1997 р.
- 15** – День створення міжнародної екологічної організації “Грінпіс”
- 15** – День працівників лісу. Відзначається щорічно в третю неділю вересня відповідно до Указу Президента України № 356/93 від 28.08.1993 р.
- 15** – 230 років тому народився Джеймс Фенімор Купер, американський письменник-романтик (1789–1851)
- 15** – 215 років тому народився Михайло Олександрович Максимович, український вчений-енциклопедист, фольклорист, історик, філолог, етнограф (1804–1873)
- 16** – Міжнародний день збереження озонового шару. Відзначається щорічно відповідно до рішення Генеральної Асамблеї ООН A/RES/49/114 від 23.01.1995 р.
- 17** – День рятувника. Відзначається щорічно відповідно до Указу Президента України № 830/08 від 12.09.2008 р.
- 17** – 155 років тому народився Михайло Михайлович Коцюбинський, український письменник та громадський діяч (1864–1913)
- 18** – 90 років тому народилася Алла Олександрівна Горська, українська художниця-шістдесятниця, діяч правозахисного руху (1929–1970)
- 19** – 75 років тому народився Сергій Миколайович Павлінов, український співак (тенор), актор оперети, народний артист України (1944)
- 20** – День пам’яті українських журналістів. Відзначається в Україні щороку в третю п’ятницю вересня. День встановлений у 2007 р. з ініціативи Національної спілки журналістів України
- 20** – 90 років тому народився Іван Олексійович Світличний, український літературознавець, мовознавець, літературний критик, поет, перекладач, діяч українського руху опору, лауреат Державної премії України ім. Т. Г. Шевченка (1929–1992)
- 21** – Міжнародний день миру. Відзначається щорічно відповідно до рішення Генеральної Асамблеї ООН A/RES/55/282 від 07.09.2001 р.
- 21** – День миру. Відзначається в Україні щорічно відповідно до Указу Президента України № 100/02 від 05.02.2002 р. у Міжнародний день миру

- 21** – День фармацевтичного працівника. Відзначається щорічно в третю суботу вересня відповідно до Указу Президента України № 1128/99 від 07.09.1999 р.
- 21** – День винахідника і раціоналізатора. Відзначається щорічно в третю суботу вересня відповідно до Указу Президента України № 443/94 від 16.08.1994 р.
- 22** – День партизанської слави. Відзначається щорічно відповідно до Указу Президента України № 1020/2001 від 30.10.2001 р.
- 22** – День машинобудівника. Відзначається щорічно в четверту неділю вересня відповідно до Указу Президента України № 361/93 від 08.09.1993 р. як професійне свято працівників машинобудування і приладобудування
- 22** – 80 років тому народився Олександр Васильович Костін, український композитор, педагог, народний артист України, лауреат Державної премії України ім. Т. Г. Шевченка (1939)
- 22** – 60 років тому народився Борис Володимирович Барський, український кіноактор, артист естради, режисер, поет, народний артист України (1959)
- 23** – 85 років тому народився Микола Миколайович Ільницький, український літературознавець, критик, поет, перекладач (1934)
- 24** – 125 років тому народився Роман Григорович Купчинський, український поет, прозаїк, журналіст, композитор, критик, громадський діяч (1894–1976)
- 26** – Європейський день мов
- 27** – Всесвітній день туризму. Відзначається щорічно в день затвердження статуту Всесвітньої туристичної організації
- 27** – День туризму. Відзначається щорічно в Україні відповідно до Указу Президента України № 1047/98 від 21.09.1998 р.
- 27** – Міжнародний день Права знати. Започаткований у 2002 р. на конференції, де зібралися різні громадські організації та ініціативи, які працюють у сфері доступу до публічної інформації та відстоюють право громадян “знати”
- 28** – Всесвітній день моря. Відзначається за рішенням X сесії Асамблеї Міжурядової морської консультативної організації, яка відбулася у листопаді 1977 р. У різних країнах День моря святкується в найбільш доречний день останнього тижня вересня
- 28** – 90 років тому народився Дмитро Васильович Павличко, український поет, перекладач, літературний критик, громадський і

політичний діяч, Герой України, лауреат Державної премії УРСР ім. Т. Г. Шевченка (1929)

- 29** – День пам'яті жертв Бабиного Яру
- 29** – Всесвітній день серця
- 29** – Міжнародний день глухонімих. Встановлено в пам'ять про створення Міжнародної Федерації глухонімих (1951 рік). Відзначається в останню неділю вересня
- 29** – Всеукраїнський день дошкілля. Відзначається щорічно в останню неділю вересня
- 29** – 175 років тому народився Осип Григорович Барвінський, український письменник, драматург, священик (1844–1889)
- 30** – Всеукраїнський день бібліотек. Відзначається щорічно відповідно до Указу Президента України № 471/98 від 14.05.1998 р.
- 30** – День усиновлення. Відзначається щорічно відповідно до Указу Президента України № 1088/08 від 27.11.2008 р.
- 30** – Міжнародний день перекладача, відзначають щорічно. Його проголосили члени Міжнародної федерації перекладачів, вибравши для свята саме 30 вересня, оскільки цього дня в 420 році помер перекладач, історик і письменник Ієронім Стридонський
- 30** – 120 років тому народився Андрій Степанович Панів, український поет, журналіст, перекладач (1899–1937)

Жовтень

- 1** – Міжнародний день музики. Відзначається за рішенням Міжнародної музичної ради ЮНЕСКО, ініціатором відзначення цього дня був Д. Шостакович
- 1** – Міжнародний день громадян похилого віку. Відзначається щорічно відповідно до рішення Генеральної Асамблеї ООН A/RES/45/106 від 14.12.1990 р.
- 1** – День ветерана. Відзначається щорічно відповідно до Указу Президента України № 1135/04 від 24.09.2004 р.
- 2** – Міжнародний день боротьби проти насилля. Відзначається щорічно відповідно до рішення Генеральної Асамблеї ООН A/RES/61271 від 15.06.2007 р.
- 2** – 115 років тому народився Грем Грін, англійський письменник і драматург (1904–1991)

- 2** – 25 років тому народився Роман Ігорович Гурик, активіст Євромайдану, Герой України – Герой Небесної Сотні (1994–2014)
- 3** – 140 років тому народився Володимир Вікторович Дорошенко, український бібліограф, літературознавець, перекладач, критик, громадсько-політичний діяч (1879–1963)
- 4-10** – Всесвітній тиждень космосу. Проголошено Міжнародною Федерацією астронавтики на честь запуску першого у світі штучного супутника Землі (А/54/68)
- 4** – Всесвітній день тварин
- 5** – Всесвітній день учителя. Відзначається щорічно в ознаменування річниці підписання рекомендації ЮНЕСКО та Міжнародної організації праці щодо становища вчителів
- 5** – 110 років тому народився Богдан-Ігор Антонич, український поет, прозаїк, перекладач, літературознавець (1909–1937)
- 5** – 75 років тому народився Ярослав Іванович Пасічанський, український художник декоративно-ужиткового мистецтва (художня обробка дерева), народний художник України (1944)
- 6** – День працівників освіти. Відзначається щорічно в першу неділю жовтня відповідно до Указу Президента України № 513/94 від 11.09.1994 р.
- 6** – 130 років тому народилася Марія Домбровська, польська письменниця, драматург, публіцист і літературний критик (1889–1965)
- 6** – 95 років тому народився Лев Миколайович Венедиктов, український хоровий диригент, педагог, Герой України, народний артист СРСР, лауреат Державної премії УРСР ім. Т. Г. Шевченка (1924–2017)
- 7** – Всесвітній день архітектури. Ініціатором його створення був Міжнародний союз архітекторів. Відзначається щорічно у перший понеділок жовтня
- 7** – Всесвітній день середовища проживання. Відзначається за рішенням Генеральної Асамблеї ООН (1985 р.) у перший понеділок жовтня
- 7** – 85 років тому народився Євген Степанович Товстуха, український науковець, лікар-фітотерапевт, письменник (1934)
- 7** – 75 років тому народилася Валентина Володимирівна Вантух, українська артистка балету, хореограф, педагог, народна артистка України (1944)

- 8** – День юриста. Відзначається щорічно відповідно до Указу Президента України № 1022/97 від 16.09.1997 р.
- 9** – Міжнародний день поштової служби. Відзначається щорічно в річницю заснування Всесвітнього поштового союзу (1874 р., м. Берн, Швейцарія). В усьому світі починаючи з 9 жовтня проводять Міжнародний тиждень листа
- 9** – 115 років тому народився Микола Платонович Бажан, український поет, перекладач, культуролог, енциклопедист, філософ, державний і громадський діяч, лауреат Державної премії УРСР ім. Т. Г. Шевченка (1904–1983)
- 10** – Всесвітній день охорони психічного здоров'я. Відзначається щорічно з 1992 р. з ініціативи Всесвітньої федерації психічного здоров'я ВООЗ
- 10** – День працівників стандартизації та метрології. Відзначається щорічно відповідно до Указу Президента України № 910/02 від 08.10.2002 р.
- 10** – 130 років тому народився Михайло Опанасович Драй-Хмара, український поет, літературознавець, перекладач (1889–1939)
- 11** – 120 років тому народилася Елеонора Павлівна Скрипчинська, хоровий диригент, педагог, заслужений діяч мистецтв України (1899–1992)
- 10** – 75 років тому народився Мирон Іванович Дуда, український хоровий диригент, педагог, заслужений діяч мистецтв України (1944)
- 11** – 75 років тому народився Олександр Іванович Фролов, український кінооператор, режисер-документаліст, лауреат Державної премії УРСР ім. Т. Г. Шевченка (1944)
- 12** – 175 років тому народився Анатоль Франс, французький письменник, прозаїк, літературний критик, лауреата Нобелівської премії (1921) (1844–1924)
- 12** – 85 років тому народився Юрій Миколайович Щербак, український прозаїк, драматург, дипломат, громадський діяч (1934)
- 13** – Міжнародний день зменшення ризику природних катастроф. Відзначається щорічно відповідно до рішення Генеральної Асамблеї ООН A/RES/64/200 від 25.02.2010 р.
- 13** – День художника. Відзначається згідно з Указом Президента України № 1132/98 від 09.10.1998 р. у другу неділю жовтня

- 13** – День працівників санітарно-епідеміологічної служби. Відзначається щорічно в другу неділю жовтня відповідно до Указу Президента України № 1178/04 від 05.10.2004 р.
- 13** – День професійних спілок України
- 14** – День захисника України. Відзначається в Україні згідно з Указом Президента України № 806/14 від 14.10.2014 р. Святковий неробочий день відповідно до ст. 73 Кодексу законів про працю
- 14** – День Українського козацтва. Відзначається в Україні згідно з Указом Президента України № 966/99 від 07.08.1999 р. в день свята Покрови Пресвятої Богородиці
- 14** – 77 років тому утворено Українську повстанську армію (УПА) (1942)
- 14** – Міжнародний день стандартизації. Відзначається в день створення Міжнародної організації зі стандартизації
- 14** – 90 років тому народився Лайош Галамбош, угорський письменник (1929–1986)
- 14-20** – Європейський тиждень місцевої демократії. Державичлени Ради Європи, які підписали Хартію (15 жовтня 1985 р.), зобов'язуються втілювати принципи місцевого самоврядування у своєму національному законодавстві. Відзначається в Україні згідно з Указом Президента України № 922/07 від 27.09.2007 р. щорічно в тиждень, що включає 15 жовтня
- 15** – Міжнародний день сільських жінок. Відзначається щорічно відповідно до рішення Генеральної Асамблеї ООН A/RES/62/136 від 18.12.2007 р. Ініціатором відзначення цього свята в Україні стало Всеукраїнське громадське об'єднання “Рада жінок-фермерів України”, яке створено в 1998 р.
- 15** – 175 років тому народився Фрідріх Вільгельм Ніцше, німецький філософ, психолог і класичний філолог (1844–1900)
- 16** – Всесвітній день продовольства. Відзначається щорічно відповідно до рішення Генеральної Асамблеї ООН A/RES/35/70 від 05.12.1980 р.
- 16** – 165 років тому народився Оскар Уайльд, ірландський англomовний поет, драматург, прозаїк, есеїст (1854–1900)
- 17** – Міжнародний день боротьби за ліквідацію бідності. Відзначається відповідно до рішення Генеральної Асамблеї ООН A/RES/47/196 від 22.12.1992 р.

- 17** – 205 років тому народився Яків Федорович Головацький, український лінгвіст, етнограф, фольклорист, історик, поет, громадський діяч (1814–1888)
- 18** – 160 років тому народився Анрі Бергсон, французький філософ, лауреат Нобелівської премії (1927) (1859–1941)
- 18** – 125 років тому народився Тібор Дері, угорський прозаїк, поет, драматург, перекладач і журналіст (1894–1977)
- 19** – День працівників целюлозно-паперової промисловості. Відзначається щорічно у третю суботу жовтня відповідно до Указу Президента України № 885/2008 від 01.10.2008 р.
- 19** – 165 років тому народився Сергій Іванович Васильківський, український живописець, пейзажист, баталіст (1854–1917)
- 19** – 120 років тому народився Мігель Анхель Астуріас, гватемальський письменник, лауреат Нобелівської премії (1967) (1899–1974)
- 19** – 60 років тому народився Андрій Вікторович Яланський, український живописець, педагог, народний художник України (1959)
- 20** – Міжнародний день авіадиспетчера. Міжнародна федерація асоціацій авіаційних диспетчерів, створена в Амстердамі 20 жовтня 1961 р. Федерація представляє інтереси більше сорока тисяч авіадиспетчерів 127 країн світу
- 20** – Всеукраїнський день боротьби із захворюванням на раку молочної залози. Відзначається щорічно відповідно до Указу Президента України № 42/05 від 17.01.2005 р.
- 20** – День працівників харчової промисловості. Відзначається в третю неділю жовтня відповідно до Указу Президента України № 714/95 від 08.08.1995 р.
- 20** – 465 років тому народився Балінт Балашші, угорський воїн, поет, перекладач, засновник угорської ліричної поезії. Писав угорською, словацькою та турецькою мовами (1554–1594)
- 20** – 165 років тому народився Артюр Рембо, французький поет-символіст (1854–1891)
- 22** – 85 років тому народився Бейла Помогач, угорський літературознавець, критик (1934)
- 22** – 100 років тому народилася Доріс Мей Лессінг, англійська письменниця, лауреат Нобелівської премії (2007) (1919–2013)
- 22** – 75 років тому народився Валерій Петрович Ковтун, український артист балету, балетмейстер, народний артист СРСР, лауреат Державної премії УРСР ім. Т. Г. Шевченка (1944–2005)

- 23** – 100 років тому народився Михайло Іванович Хмелько, український живописець, народний художник України (1919–1996)
- 24-30** – Тиждень роззброєння. Проводиться щорічно за закликом спеціальної сесії Генеральної Асамблеї ООН (1978) і починається у день річниці заснування ООН A/RES/S–10/2, п.102
- 24** – День Організації Об'єднаних Націй. Відзначається щорічно відповідно до рішення Генеральної Асамблеї ООН A/RES/168 (II) від 31.10.1947 р.
- 24** – Всесвітній день інформації щодо розвитку. Відзначається щорічно відповідно до рішення Генеральної Асамблеї ООН A/RES/3038 (XXVII) від 19.12.1972 р.
- 24** – 80 років тому народилася Леся (Людмила) Василівна Дичко, українська композитор, педагог, громадський діяч, народна артистка України, лауреат Державної премії УРСР ім. Т. Г. Шевченка (1939)
- 25** – Міжнародний день боротьби жінок за мир
- 25** – 80 років тому народився Василь Тимофійович Скуратівський, український, письменник, етнограф, журналіст і видавець (1939–2005)
- 26** – 85 років тому народилася Уляна Петрівна Кот, українська співачка, майстриня художнього ткацтва, фольклористка (1934)
- 26** – 200 років тому народився Микола (Нікола) Артемійович Терещенко, український підприємець та благодійник (1819–1903)
- 27** – День автомобіліста і дорожника. Відзначається в Україні в останню неділю жовтня як професійне свято працівників автомобільного транспорту і дорожнього господарства згідно з Указом Президента України № 452/93 від 13.10.1993 р. в редакції Указу Президента України № 1173/97 від 22.10.1997 р.
- 27** – 125 років тому народився Іван Іванович Падалко, український живописець, графік, педагог (1894–1937)
- 27** – 75 років тому народився Леонід Миколайович Шелудько, український живописець, народний художник України (1944)
- 27** – 100 років тому народився Іван Павлович Лисяк-Рудницький, історик української суспільно-політичної думки, політолог, публіцист (1919–1984)
- 28** – Міжнародний день шкільних бібліотек. Відзначається щорічно четвертого понеділка жовтня, починаючи з 1999 р. з ініціативи ЮНЕСКО

- 28** – 30 років тому Верховна Рада УРСР затвердила Закон про державний статус української мови № 8312/XI від 28.10.1989 р.
- 28** – День визволення України від фашистських загарбників. Відзначається щорічно відповідно до Указу Президента України № 836/09 від 20.10.2009 р.
- 30** – 75 років тому народився Віктор Михайлович Шпортько, український естрадний співак (тенор), педагог, народний артист України (1944–2015)
- 30** – 70 років тому народився Олег Богданович Лишега, український поет, драматург і перекладач (1949–2014)
- 31** – Міжнародний день Чорного моря. Ініційовано громадськістю та владними структурами причорноморських країн
- 31** – Всесвітній день заощаджень. Цей день відзначають у багатьох країнах Європи, де громадяни користуються послугами банків і зберігають там свої заощадження

Листопад

- 1** – 27 років тому Верховна Рада України ухвалила “Декларацію прав національностей України” (1991)
- 1** – 80 років тому народився Федір Миколайович Стригун, український актор театру і кіно, режисер, педагог, народний артист України, лауреат Державної премії УРСР ім. Т. Г. Шевченка (1939)
- 2** – Всесвітній день чоловіків. Цей день було встановлено в 2000 р. за ініціативою магістрату Відня (Австрія) і керівництва відділення ООН у Відні. Його святкують першої суботи листопада
- 2** – 135 років тому народився Олександр Іванович Білецький, український літературознавець, мистецтвознавець, академік (1884–1961)
- 2** – 50 років тому народилася Оксана Олександрівна Пекун, українська естрадна співачка, телеведуча, народна артистка України (1969)
- 3** – День інженерних військ. Відзначається в Україні згідно з Указом Президента України № 1390/99 від 27.10.1999 р.

- 3** – День ракетних військ і артилерії. Відзначається в Україні згідно з Указом Президента України № 1215/97 від 31.10.1997 р.
- 3** – День працівника соціальної сфери. Відзначається в Україні згідно з Указом Президента (№374/99, від 13.04.1999 р.) в першу неділю листопада
- 4** – 73 років тому в Парижі створено Організацію Об'єднаних Націй з питань освіти, науки і культури (ЮНЕСКО) (1946)
- 4** – День залізничника. Відзначається щорічно відповідно до Указу Президента України № 1140/02 від 11.12.2002 р. Саме в цей день в 1861 р. з Відня через Перемишль до залізничного вокзалу Львова прибув перший поїзд на територію сучасної України. Цей день вважається початком історії залізниць в Україні
- 5** – 85 років тому народилася Кіра Георгіївна Муратова, українська кінорежисер, народна артистка України, лауреат Державної премії України ім. Т. Г. Шевченка (1934–2018)
- 5** – 90 років тому народився Ігор Олександрович Дзевєрін, український літературознавець, критик (1929–2001)
- 6** – Міжнародний день запобігання експлуатації навколишнього середовища під час війни та збройних конфліктів
- 6** – 100 років тому народився Олександр Михайлович Матійко, український поет, публіцист, журналіст, редактор, заслужений працівника культури України (1919–2005)
- 6** – 85 років тому народився Володимир Антонович Маняк, український письменник, поет, прозаїк, публіцист, громадський діяч (1934–1992)
- 8** – 65 років тому народився Кадзуо Ішігуро, британський письменник японського походження, лауреат Нобелівської премії (2017) (1954)
- 9** – Всесвітній день якості. Відзначається з ініціативи міжнародних організацій зі стандартизації та якості за підтримки ООН
- 9** – День української писемності та мови. Відзначається в Україні згідно з Указом Президента України № 1241/97 від 6.11.1997 р. в день вшанування пам'яті преподобного Нестора Літописця
- 9** – Всеукраїнський день працівників культури та майстрів народного мистецтва. Відзначається щорічно згідно Указу Президента України від 30.12.2013 р. № 717/13 “Про додаткові заходи щодо державної підтримки культури і мистецтва в Україні”

- 9** – День книги рекордів Гіннеса
- 9** – 90 років тому народився Імре Кертес, угорсько-єврейський письменник, перекладач, лауреат Нобелівської премії (2002) (1929–2016)
- 10** – Всесвітній день молоді. Відзначається у день створення Всесвітньої Федерації демократичної молоді
- 10** – Всесвітній день науки в ім'я миру та розвитку
- 10** – 260 років тому народився Йоганн Фрідріх Шиллер, німецький поет, філософ, теоретик мистецтва, драматург, професор історії (1759–1805)
- 11** – 100 років тому народився Юхим Йосипович Березін (сценічний псевдонім Штепсель), український артист естради, актор, театральний режисер, народний артист України (1919–2004)
- 11** – 100 років тому народилася Ольга Яківна Кусенко, українська актриса театру і кіно, педагог, громадський діяч, народна артистка СРСР (1919–1997)
- 12** – 90 років тому народився Зеновій Михайлович Красівський, український поет, літератор, громадський діяч, дисидент (1929–1991)
- 12** – 75 років тому народився Олександр Беніамінович Авагян, український археолог, спелеолог, музикант і поет (1944–1988)
- 13** – Всесвітній день сліпих. Відзначається у день народження Валентина Гаюї, французького педагога, який у 1784 р. заснував у Парижі перший у світі інтернат для сліпих
- 13** – 150 років тому народився Олександр Григорович Черняхівський, український громадський діяч, лікар-гістолог, перекладач (1869–1939)
- 13** – 130 років тому народився Остап Вишня (справжнє ім'я Павло Михайлович Губенко), український письменник-сатирик і гуморист (1889–1956)
- 14** – Всесвітній день боротьби із захворюванням на діабет. Відзначається щорічно відповідно до рішення Генеральної Асамблеї ООН A/RES/61/225 від 18.01.2007 р.
- 16** – Міжнародний день толерантності. Відзначається в усьому світі у 1995 р. за рішенням ЮНЕСКО. Саме цього дня ухвалили Декларацію принципів терпимості
- 16** – День працівників радіо, телебачення та зв'язку. Відзначається щорічно відповідно до Указу Президента України № 667/94 від 11.11.1994 р.

- 17** – Міжнародний день студентів. Встановлений 17 листопада 1946 р. на Всесвітньому конгресі студентів, що відбувся в Празі, в пам'ять чеських студентів-патріотів
- 17** – День студента. Відзначається щорічно відповідно до Указу Президента України № 659/99 від 16.07.1999 р.
- 17** – Всесвітній день іммігранта. Відзначається у третю неділю листопада за ініціативою національних єпископських конференцій
- 17** – День працівників сільського господарства. Відзначається в Україні згідно з Указом Президента (№ 428/93 від 07.10.1993 р.) у третю неділю листопада як професійне свято
- 17** – 150 років тому народився блаженний священномученик Климентій Казимир Шептицький, український громадський і церковний діяч (1869–1951)
- 18** – 160 років тому народився Кость Антонович Левицький, український державний діяч, публіцист (1859–1941)
- 19** – День працівників гідрометеорологічної служби. Відзначається в Україні згідно з Указом Президента України № 208/03 від 11.03.2003 р.
- 19** – День скловиробника. Відзначається щорічно відповідно до Указу Президента України № 1417/03 від 09.12.2003 р.
- 20** – Всесвітній день дітей. Відзначається щорічно відповідно до рішення Генеральної Асамблеї ООН A/RES/836 (1X) від 14.12.1954 р. Саме у цей день – 20 листопада 1959 р. Генеральна Асамблея ухвалила Декларацію прав дитини, а 20 листопада 1989 р. – Конвенцію про права дитини
- 20** – 210 років тому народився Віктор Миколайович Забіла, український поет, сентиментально-романтичний лірик (1808–1869)
- 21** – Всесвітній день телебачення. Відзначається щорічно відповідно до рішення Генеральної Асамблеї ООН A/RES/51/205 від 17.12.1996 р.
- 21** – Міжнародний день відмови від паління. Відзначається щорічно в третій четвер листопада в більшості країн світу. Встановлений Американським онкологічним товариством в 1977 р.
- 21** – Всесвітній день філософії. Свято відзначається в третій четвер листопада, починаючи з 2002 р., за регламентом ЮНЕСКО
- 21** – День Гідності та Свободи. Відзначається щорічно в Україні згідно з Указом Президента України № 872/2014 від 13.11.2014 р. на

честь початку двох революцій: Помаранчевої революції (2004 р.) та Революції Гідності (2013 р.)

- 21** – День Десантно-штурмових військ Збройних Сил України
- 21** – 325 років тому народився Вольтер (справжнє ім'я Марі Франсуа Аруе), французький філософ-просвітник, поет, прозаїк, сатирик, трагік, історик та публіцист (1694–1778)
- 22** – 200 років тому народилася Джордж Еліот, англійська письменниця (1819–1880)
- 22** – 150 років тому народився Андре Жід, французький письменник, критик, драматург, лауреат Нобелівської премії (1947) (1869–1951)
- 23** – День пам'яті жертв голодоморів. Відзначається щорічно у четверту суботу листопада відповідно до Указу Президента України № 1310/98 від 26.11.1998 р.
- 25** – Міжнародний день боротьби за ліквідацію насильства щодо жінок. Відзначається щорічно відповідно до рішення Генеральної Асамблеї ООН A/RES/54/134 від 17.12.1999 р.
- 26** – Всесвітній день інформації. Це свято проводиться щорічно з 1994 р. за ініціативою Міжнародної академії інформатизації
- 26** – 55 років тому народився Владислав Юрійович Троїцький, український театральний актор, режисер, драматург, телеведучий, заслужений діяч мистецтв України (1964)
- 27** – 260 років тому народився Ференц Казінці, угорський письменник, громадський діяч (1759–1831)
- 27** – 140 років тому народився Григорій (Грицько) Авраамович Чупринка, український поет, культурний, військовий і політичний діяч (1879–1921)
- 28** – 70 років тому народився Михайло Михайлович Поплавський, український культуролог, режисер-постановник, педагог, продюсер, співак, громадський та політичний діяч, народний артист України (1949)
- 29** – Міжнародний день солідарності з палестинським народом. Відзначається щорічно за закликом резолюції Генеральної Асамблеї ООН (1977 р.) у день, коли у 1947 р. Генеральною Асамблеєю ООН було схвалено резолюцію про розділ Палестини
- 29** – 120 років тому народився Григорій Михайлович Косинка (справжнє прізвище Стрілець), український письменник-новеліст, журналіст, перекладач (1899–1934)

- 30** – Міжнародний день захисту інформації
- 30** – 145 років тому народився Сер Вінстон Черчилль, державний діяч Великої Британії, письменник, найбільше відомий як прем'єр-міністр цієї країни у роки Другої світової війни, лауреат Нобелівської премії з літератури (1953) (1874–1965)
- 30** – 85 років тому народилася Раїса Петрівна Іванченко, українська історик, письменниця, публіцист (1934)
- 30** – 70 років тому народився Ярослав Михайлович Стельмах, український драматург, кіносценарист, прозаїк, перекладач, заслужений діяч мистецтв України (1949–2001)

Грудень

- 1** – Всесвітній день боротьби зі СНІДом. Відзначається щорічно з ініціативи ВООЗ відповідно до рішення Генеральної Асамблеї ООН A/RES/43/15 від 27.10.1988 р.
- 1** – 27 років тому на всенародному референдумі підтверджено Акт проголошення незалежності України (1991)
- 1** – День працівників прокуратури. Відзначається щорічно відповідно до Указу Президента України № 1190/00 від 02.11.2000 р.
- 1** – 110 років тому народився Анатолій Йосипович Кос-Анатольський, український композитор, лауреат Державної премії УРСР ім. Т. Г. Шевченка (1909–1983)
- 2** – Міжнародний день боротьби за скасування рабства. Відзначається відповідно до резолюції Генеральної Асамблеї ООН A/RES/317 (1V) від 02.12.1949 р.
- 3** – Міжнародний день інвалідів. Відзначається відповідно до резолюції Генеральною Асамблеєю ООН A/RES/47/3 від 14.10.1992 р.
- 5** – Міжнародний день волонтерів. Відзначається щорічно відповідно до резолюції Генеральної Асамблеї ООН A/RES/40/212 від 17.12.1985 р.
- 5** – День працівників статистики. Відзначається щорічно відповідно до Указу Президента України № 1120/2002 від 02.12.2002 р.
- 5** – 115 років тому народився Михайло Гордійович Дерегус, український живописець і графік, громадський діяч, лауреат Державної премії УРСР ім. Т. Г. Шевченка (1904–1997)

- 6** – День Збройних Сил України. Відзначається відповідно до Постанови Верховної Ради України № 3528-XII від 19.10.1993 р.
- 6** – 120 років тому народився Олександр Петрович Оглоблин (справжнє прізвище Мезько), український історик, архівіст та політичний діяч (1899–1992)
- 7** – Міжнародний день цивільної авіації. Відзначається відповідно до резолюції Генеральної Асамблеї ООН A/RES/51/33 від 06.12. 1996 р.
- 7** – День місцевого самоврядування. Відзначається щорічно відповідно до Указу Президента України № 1250/2000 від 25.11.2000 р.
- 8** – День благодійництва. Відзначається щорічно у другу неділю грудня відповідно до Указу Президента України № 1220/2007 від 13.12.2007 р.
- 9** – Міжнародний день боротьби з корупцією. Відзначається відповідно до резолюції Генеральної Асамблеї ООН A/RES/58/4 від 31.10.2003 р.
- 9-15** – Всеукраїнський тиждень права. Відзначається в Україні згідно з Указом Президента України № 1149/08 від 08.12.2008 р. щорічно в тиждень, що включає День прав людини, який відзначається (10 грудня) в пам'ять про проголошення Генеральною Асамблеєю ООН у 1948 р. "Загальної декларації прав людини"
- 10** – День захисту прав людини. Відзначається відповідно до резолюції Генеральної Асамблеї ООН A/RES/423 (V) від 04.12.1950 р.
- 11** – Міжнародний день гір. Відзначається відповідно до резолюції Генеральної Асамблеї ООН A/RES/57/245 від 20.12.2002 р.
- 11** – 65 років тому народився Микола Володимирович Томенко, український політик та громадський діяч (1964)
- 11** – 50 років тому народилася Ганна Аркадіївна Дорош, українська артистка балету, педагог, народна артистка України (1969)
- 12** – День Сухопутних військ України. Відзначається щорічно відповідно до Указу Президента України № 1167/97 від 18.10.1997 р.
- 14** – День вшанування учасників ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС. Відзначається щорічно відповідно до Указу Президента України № 945/2006 від 10.10.2006 р.
- 15** – День працівників суду. Відзначається щорічно відповідно до Указу Президента України № 1318/2000 від 08.12.2000 р.
- 18** – Міжнародний день мігрантів. Відзначається відповідно до резолюції Генеральної Асамблеї ООН (A/RES/55/93) від 04.12.2000 р.

- 18** – 120 років тому народився Антал Гідаш, угорський письменник, поет, перекладач (1899–1980)
- 18** – 75 років тому народилася Тетяна Володимирівна Стебловська, українська актриса театру, народна артистка України (1944)
- 19** – 100 років тому народився Микола Олексійович Лукаш, український поет, перекладач, лінгвіст та літературознавець (1919–1988)
- 19** – 100 років тому народився Микола Іванович Різоля, український баяніст, композитор, педагог, народний артист України (1919–2007)
- 19** – 60 років тому народилася Марія Василівна Матіос, українська письменниця, публіцист, громадський та політичний діяч, заслужений працівник культури України, лауреат Національної премії України ім. Т. Г. Шевченка (1959)
- 19** – День адвокатури. Відзначається щорічно відповідно до Указу Президента України № 1121/02 від 02.12.2002 р.
- 20** – Міжнародний день солідарності людей. Відзначається щорічно за рішенням Генеральної Асамблеї ООН (A/RES/60/209)
- 21** – 380 років тому народився Жан Батист Расін, французький драматург, (1639–1699)
- 21** – 150 років тому народився Василь Григорович Петрушевський, український композитор, диригент, педагог, знавець історії церковного співу, громадсько-культурний діяч (1869– після 1927)
- 21** – 50 років тому народився Євген Юрійович Рибчинський, український політик, громадський діяч, поет та журналіст (1969)
- 22** – День працівника дипломатичної служби. Відзначається щорічно відповідно до Указу Президента України № 1639/05 від 21.11.2005 р.
- 22** – День енергетика. Відзначається щорічно відповідно до Указу Президента України № 282/01 від 25.04.2001 р.
- 22** – 120 років тому народився Микола Васильович Горбань, український історик, архівіст, письменник (1899–1973)
- 23** – 115 років тому народився Ілля Григорович Кобринський, український театральний режисер, педагог, народний артист УРСР (1904–1979)
- 23** – 95 років тому народився Михайло Григорович Водяний (справжнє прізвище Вассерман), український актор театру і кіно, теа-

тральний режисер, конферансьє, народний артист СРСР (1924–1987)

- 23** – 90 років тому народився Володимир Микитович Шевченко, український режисер-документаліст і кінооператор, заслужений діяч мистецтв УРСР, лауреат Державної премії УРСР ім. Т. Г. Шевченка (1929–1987)
- 24** – День працівників архівних установ. Відзначається щорічно відповідно до Указу Президента України № 1200/98 від 30.10.1998 р.
- 24** – 175 років тому народився Євген Ієронімович Желехівський, український лексикограф, фольклорист, громадський діяч (1844–1885)
- 25** – Різдво Христове (за григоріанським календарем). Вважається святковим неробочим днем відповідно до ст. 73 Кодексу законів про працю
- 28** – 100 років тому народився Володимир Семенович Кульчицький, український правознавець-історик держави і права (1919–2009)
- 31** – 100 років тому народився Ярослав Дем'янович Вітошинський, український музично-громадський діяч, режисер, заслужений діяч мистецтв України, заслужений діяч польської культури (1919–2001)
- 31** – 70 років тому народилася Любов Василівна Голота, українська письменниця, журналіст, редактор, заслужений працівник культури України, лауреат Національної премії України ім. Т. Г. Шевченка (1949)

**ПОКАЖЧИК ПРИЗВИЩ ЮВІЛАНТІВ
ТА АВТОРІВ СТАТЕЙ ПРО НИХ**

А

Авагян О. Б. 269
Адам Б. 21
Адамцевич Є. О. 222
Адасовська *див.* Заньковецька М. К.
Аладар А. Є. 6
Александров О. І. 229
Алмаші О. 46
Амбруш І. 54
Андрашко І. В. 49
Андрейко М. І. 11
Андрелла Л. В. 26
Андрусь М. І. 56
Антоненко-Давидович Б. Д. *див.* Давидов
253
Антонич Б.-І. 262
Антонович В. Б. 227
Апанович О. М. 258.
Ариповський В. І. 23
Артьомов І. В. 45
Аруе М. Ф. *див.* Вольтер
Астуріас М. А. 265
Ахматова А. А. *див.* Горенко А. А. 248

Б

Бабель І. Е. *див.* Бобель 251
Бабинець Й. М. 14
Бабота Л. 44
Бадида М. П. 55
Бажан М. П. 263
Базилівський М. П. 252
Базилевич І. 26
Балаж Б. 253
Балаж М. Й. 16
Балаж-Кость А. В. 46
Балаші Б. 265
Балецький О. Д. 16
Балог М. 56
Балтарович-Кричфалушій М. М. 6
Балудянський М. А. 46
Бальзак О. де 243
Бандера С. А. 222
Бандуренко Є. Ф. 226
Бандурчина А. (Мигалчик) 44
Бандусяк Д. М. 42
Бандусяк М. М. 58, 203
Бараняї Е. 6
Барвінський О. Г. 261
Бароті Д. 237
Барроуз В. С. 228
Барський Б. В. 260
Бартфай Т. С. 21

Барчан В. В. 3, 31, 171
Батюк П. К. 232
Бачинський А. 58
Бачинський М. 18
Бачкай І. А. 38
Бедзір В. О. 27
Бедь В. В. 27
Бемер Л. 22
Бенеш Е. 30
Бенза Є. 55
Бергсон А. 265
Бережанин *див.* Фогораші І. Ф.
Березін Ю. Й. *див.* Штепсель 269
Береш А. І. 53
Бержерак С. де 231
Бернс Р. 226
Бесков Е. 229
Беца В. М. 8
Беца Й. Й. 52
Бігарій Е. 57
Біднов В. О. 223
Бійма О. І. 238
Біксей Л. 3, 127, 166
Білак Л. О. 35
Білак С. 30
Білецький О. І. 267
Білик І. М. 12
Біляк С. Т. 14, 74
Біров А. О. 12
Біров Є. І. 43
Блакитний В. (Еланн-Блакитний) *див.*
Елланський В. М. 224
Блецкан М. І. 51
Бобак М. 47
Бобель *див.* Бабель І. Е.
Бобик Ю. Ю. 52
Божук Г. В. 38
Бокшай Е. Й. 20
Бокшай І. Б. 36
Болдіжар О. О. 41
Бондаренко І. Є. 35
Борецька-Грабар Н. Ю. 29
Борканюк С. 16
Борхес Х. Л. 256
Брадач О. 43
Брайчевський М. Ю. 257
Бранденбургська К. 30
Брацайко Ю. М. 24
Брем А. Е. 228
Брензович В. І. 26
Бровді І. В. 32
Бровді Л. О. 37

Брохун С. Г. 9
Брюховецька Л. І. 223
Бузаш В. М. 8
Булеца В. І. 52
Бундзяк С. М. 42
Бундовіч Ю. 17
Буніна І. О. 255
Бурч В. В. 5
Бучинчик Л. В. 6

В

Вагерич К. І. 6
Валентинович А. 254
Вантух В. В. 262
Вантух М. М. 225
Васильківський С. І. 265
Васильченко С. В. *див.* Панасенко 224
Васков А. П. 40
Вассерман *див.* Водяний М. Г.
Васько І. П. 53
Васюта В. В. 13
Ваш І. М. 13
Вашш Т. 45
Ващук Ф. Г. 50
Вдовиченко Г. К. 247
Вебер М. 239
Величко П. 32
Венедиктов Л. М. 262
Веніамін, архімандрит *див.* Керечанин
Ю. І. 22
Верлен П. 236
Вертинський О. М. 234
Вигодованець Н. І. 31, 128
Витвицький С. 247
Вишеславський Л. М. 234
Вишня Остап *див.* Губенко П. М. 269
Вігурська Г. В. 248
Віднянський А. Й. 18
Віктор, архімандрит *див.* Бедь В. В.
Вілашек Т. 34
Вінер Д. 45
Вітенберг М. Г. 49
Вітмен В. 245
Вітошинський Я. Д. 275
Вішкі Б. К. 17
Вовк М. 3, 156, 205
Вовчок В. І. 26
Водяний М. Г. *див.* Вассерман 274
Войнич Е. Л. 241
Войтович С. Й. 56
Волошин А. І. 19
Волощук І. В. 40
Волощук М. Ю. 53
Вольтер *див.* Аруе М. Ф. 271
Вольф К. 234
Вороний М. М. 233

Г

Габор А. 226
Габорець Ю. І. 37
Гавата Б. В. 34
Гаваші А. А. 17
Гаврош О. 3, 114
Гагарін Ю. О. 232
Гатер Й. 38
Гаджега В. М. 39
Гаджега Ю. П. 9
Гайдамак В. В. 55
Гайдамака А. В. 246
Гайду І. В. 17
Гайду Л. І. 44
Гайович В. І. 28
Гайович П. М. 36
Гайович Ф. 9, 68
Гайсак М. 3, 185
Галамбош Л. 264
Галілей Г. 229
Галла-Бобик С. В. 37
Гамсун К. 253
Ганицький Т. Д. 252
Ганушевська Г. В. 60
Ганчин В. Ю. 59
Гарагонич В. В. 37, 148
Гараї Г. 227
Гаралко І. І. 48
Гасинець С. М. 15
Гебе П. 36
Гейденстам В. вон 250
Геляс М. В. 20
Гемінгвей *див.* Хемінгвей Е.
Гербер *див.* Маргіттої С.
Гете Й. В. фон 256
Гецко І. М. 6
Гече Ф. Й. 57
Гіга С. П. 54
Гідаш А. 58, 274
Гіді Е. Ф. 41
Гісем В. В. 48
Глеба Ю. Ю. 33
Гнатюк А. В. 246
Гоголь М. В. 236
Годинка А. 14
Гойда А. Ю. 18
Гойда Ю. А. 18
Головацький Я. Ф. 51, 265
Головей В. М. 49
Головчук О. 3, 162
Голота Л. В. 275
Голяна В. І. 29
Гонгадзе Г. Р. 243
Гончар П. І. 249
Гончаренко Н. І. 255

Гончарик *див.* Соловей Е. С.
Гопко В. 25
Горбань М. В. 274
Горбач А.-Г. 231
Горбенко А. О. 228
Горват Г. А. 52
Горват Л. П. 13
Гордійчук М. М. 241
Горенко А. А. *див.* Ахматова А. А.
Горова-Мишанич М. А. 25
Горська А. О. 259
Горянский В. В. 230
Грабовський П. А. 258
Греба В. М. 5
Гребінка Л. Є. 222
Грем К. 231
Гресь В. С. 249
Гресько М. В. 17
Грига І. І. 41
Григаш Л. З.
Грицак В. І. 58
Грицан Т. В. *див.* Чонка Т. В. 26
Грубий О. Є. 41
Губенко П. М. *див.* Вишня Остап
Гуменна Д. К. 235
Гурик Р. І. 262
Гурницький К. І. 49
Густі В. 3, 67, 78
Гуті А. І. 13
Гуца-Венелін Ю. І. 20
Гуцало В. О. 223

Г

Габор В. В. 57, 198
Галаган Г. П. 256
Гойдич С. С. 7
Грін Г. 261

Д

Давидов *див.* Антоненко-Давидович Б. Д.
Далі С. 241
Даниленко В. Г. 258
Данилович-Коритнянський І. 64
Данищук В. М. 17
Данканич Г. 4, 182
Данканич М. М. 52
Дараган Ю. Ю. 233
Дарвін Ч. Р. 229
Дарниченко Н. К. 207
Дашковський М. М. 49
Дворниченко В. В. 22, 104
Делеган В. В. 33
Дем'ян Л. В. 32
Демко М. І. 45

Денисенко М. А. *див.* Філарет, патріарх
Київський
Дерегус М. Г. 272
Дері Т. 265
Десняк О. *див.* Руденко О. Г. 233
Дехтерьов О. П. 27
Дечей Ж. В. *див.* Ортутай Ж. В.
Джером Д. К. 240
Джонс Е. Ч. 226
Дзевєрін І. О. 268
Дзись-Войнаровський М. Л. 18
Дичко Л. В. 266
Дідик Н. Я. 11
Добош В. І. 51
Добош І. Є. 22
Добош І. І. 33
Довганич *див.* Довгович В.
Довгович В. *див.* Довганич 57
Довженко О. П. 258
Дойко Г. 20
Дойл А. К. 243
Долинай М. П. 38, 144
Домбровська М. 262
Доній О. С. 254
Доробан І. В. 33
Дорош Г. А. 273
Дорошенко В. В. 262
Дочинець М. І. 44
Драй-Хмара М. О. 263
Дрогальчук В. К. 44, 175
Дрозд В. Г. 256
Дряшкаба В. П. 13
Дуда М. І. 263
Дудка Л. Г. *див.* Тесличко Л. Г.
Думнич Ю. А. 30
Дьєндьєші І. 38
Дьєрдь А. 23
Дьєрдь І. 53
Дьорке З. 45
Дюпен А.-А. Л. *див.* Санд Жорж

Е

Еґрі Ф. 10
Ейнштейн А. 233
Еліот Дж. 271
Елланський В. М. *див.* Блакитний В.
(Еланн-Блакитний)
Ерделі Я. 21
Ерфан Ф. П. 12

Є

Євфимій, архієпископ *див.* Шутак В. І.
Євшан М. Й. *див.* Федюшка 243
Єрошева Н. М. 21
Єфімова Л. К. 28

Ж

Железняк О. С. 255
Желехівський Є. І. 275
Желізняк І. 12
Желізняк Н. І. 32
Желіцкі Й. 17
Жід А. 271
Жупан В. В. 31
Жупан Й. В. 34
Журба Т. Г. 225

З

Забіла В. М. 270
Заброда І. М. 9
Загребельний П. А. 256
Задор А. Є. 41, 180
Задорожний В. Є. 26
Заклинський К. Р. 40
Заклинський О. О. 236
Заньковецька М. К. *див.* Адасовська 253
Зарицький М. О. 29
Затін А. Б. 20, 94
Затіна Н. Г. 48
Збанацький Ю. О. 223
Зварич І. М. 37
Зейкан І. О. 32
Зінгер І. Б. 251
Зореслав (Сабол С. М.) 56
Зубанич М. І. 39
Зюскінд П. 235

Й

Йошіка М. 240

І

Іваничук Р. І. 244
Іванов В. М. 229
Іванова *див.* Іванченко Р. П.
Іванченко Р. П. *див.* Іванова 272
Івасюк В. М. 231
Івашкевич Я. 230
Івашко М. І. 207
Івашкович О. М. 51
Ігнась В. М. 11
Ігнат В. І. 56
Ігольникова Г. І. 11
Ійяс Д. (Яцик) 21
Ільницький І. І. 40
Ільницький Л. В. 222
Ільницький М. М. 260
Ільницький О. Ю. 12
Ільницький О. В. 59
Ільченко О. Є. 246
Ілюк Й. 37
Іоанн, архієпископ 18

Ірлявський І. *див.* Рошко І. І. 10
Ісаєва В. П. 11
Ітигілов О. А. 253
Ішігура К. 268

К

Кабаці Б. І. 21
Кавабата Я. 246
Казінці Ф. 63, 271
Калинець І. М. 250
Калинич І. А. 13
Калиновська І. М. 250
Камінський В. (Г.) Й. 15
Камінчук А. С. 230
Кант І. 239
Каняді Ш. 241
Каплан Л. Б. 241
Карабелеш Є. Є. 33
Карлфельдт Е. А. 252
Каспрук А. А. 232
Кацнельсон А. І. 223
Качала В. Ю. 28
Качула В. В. 241
Качур Б. М. 27
Кашліков К. Г. 242
Келлерман Б. 231
Кельман В. А. 43
Кеминь Ж. 247
Керестень Б. 9
Керестень С. С. 36
Керестурі Д. 257
Керецман М. М. 24
Керечанин І. 43
Керечанин Ю. І. *див.* Веніамін, архімандрит
Кертес І. 269
Керча І. Ю. 16
Кестнер Е. 230
Кестнер О. Г. 17
Кецало З. Є. 229
Кібелбек Я. І. 55
Кізін І. Д. 59
Кінг М. Л. 225
Кіш А. 51
Клейменова Н. О. 208
Климовська М. Л. 249
Кліса І. Д. 42
Клованич Ю. Ф. 27, 109
Кобзаренко А. С. 241
Кобо А. 231
Кобринський І. Г. 274
Кобулей Е. Д. 39
Ковалик Н. Й. 224
Ковалів Ю. І. 238
Коваль Г. М. 7

Ковальчук А. А. 60
Ковач П. П. 32, 133
Ковтун В. П. 265
Ковтюк С. І. 8, 65
Когут Ю. М. 58
Когутич І. 4, 201
Кодолані Я. 232
Кодриш М. М. 52
Козланюк П. С.
Колединський *див.* Мазепа І. С.
Колесса І. М. 258
Коллінз В. В. 224
Коломієць О. Ф. 233
Комаров М. Ф. 225
Компанієць Л. О. 232
Кононенко Є. А. 229
Корабельщикова М. О. 59
Корвін О. 20
Корнієнко Н. М. 237
Корнієнко О. З. 227
Королів-Старий В. (Королів В. К.) 228
Корпанюк С. І. 258
Кос-Анатольський А. Й. 272
Косач М. П. *див.* Обачний М. 252
Косач О. П. *див.* Пчілка Олена
Косинка Г. М. 271
Костів І. В. 36
Костін О. В. 260
Костур М. 56
Кот У. П. 266
Котляревський І. П. 258
Кохан В. І. 57
Коцюбинський М. М. 259
Кравчук Л. М. 224
Крайняниця П. І. 35
Крालицький А. Ф. 15
Красівський З. М. 269
Крафчик С. С. 38
Крижанівський Б. В. 256
Кричевський Ф. Г. 244
Кротевич Є. М. 226
Кротон *див.* Фірцак І. Ф.
Кручаниця М. І. 50
Кубарська С. К. 11
Кудлай А. П. 252
Кузан Г. 26
Кузьма О. 4, 131
Кузьмик В. М. 48
Кузьмук О. І. 24
Куліш П. О. 254
Кулл Й. 8
Кульчицький В. С. 275
Кун Г. В. 15
Купер Д. Ф. 259
Купчинський Р. Г. 260

Кусенко О. Я. 269
Кутлан І. (Кутлан С. В.) 6
Куцик І. П. 19
Куцов К. О. 4, 73
Кучинко М. М. 43

Л

Лабик К. Л. (Лабик-Попович К. Л.) 11
Ладижець В. І. 33
Лазаревська К. О. 255
Лазорик М. І. 50
Левицький К. А. 270
Левін Б. Н. 240
Левкова Н. С. 60
Левляс Т. В. 26
Ледней І. Д. 59
Лендел О. 39
Лендел В. Г. 56
Лендел М. П. 59
Ленддьел В. І. 24
Ленкавський С. 250
Лессінг Г. Е. 225
Лессінг Д. М. 265
Лехцер В. Г. 29, 209
Лец С. Є. 231
Лигирда Ф. Д. 11
Лизак Л. 34
Лисяк-Рудницький І. П. 266
Литвинов О. П. 29
Лиховид О. М. (Стецик) 56
Лишега О. Б. 267
Ліб *див.* Мункачі М.
Лівицький А. М. 237
Лінк К. 252
Лінтур П. Д. 27
Ліхтей І. М. 30
Лобановський В. В. 223
Лобода В. В. 227
Логойда Г. В. 17
Лодій П. Д. 27
Лозниця С. В. 257
Локота І. П. 32
Ломсадзе Ю. М. 57
Лоський К. В. 227
Лукаш М. О. 274
Лукеча І. М. 35
Луків М. В. 223
Луцький Ю. О. 246
Лучкай М. М. 54
Лучко Б. М. 9
Лучко Й. Й. 53
Людкевич С. П. 226
Лявинець А. 32
Лялько М. П. 43

М

М'ястківський А. П. 224
Магарита В. І. 8
Мадяр-Новак В. 4, 102
Мазепа І. С. *див.* Колединський 234
Майстренко Г. П. 223
Мак'явеллі Н. 240
Максимов М. В. 60
Максимов С. Д. 23
Максимович М. О. 259
Малахов В. Ю. 251
Мальчицький Н. 35
Мальчицький С. Й. 28
Мандзюк Г. І. 10
Мандзюк М. М. 9
Маняк В. А. 268
Маргітай Т. 55
Маргіттої С. (Гербер) 64
Маренич А. О. 233
Марина В. В. 48
Маринович М. Ф. 223
Маркевич М. А. 228
Мартіні Й. 25
Мартінсон Г. 241
Матезонський К. 63
Матійко О. М. 268
Матіїв В. М. 49
Матіко М. Ю. 44
Матіос М. В. 274
Матюхін В. О. 232
Махновець Л. Є. 245
Мацола В. І. 49
Машенко М. П. 224
Медвідь-Пахомова С. М. 29
Мезько *див.* Оглоблин О. П.
Мелвілл Г. 253
Меліка Ю. В. 16
Мельник В. П. 50
Мельник С. А. 15
Мельниченко І. А. 238
Менделєєв Д. І. 228
Мендельсон Ф. 228
Мигалина Ю. В. 24
Мигалчик *див.* Бандурчина А.
Микита А. І. 50
Микитась В. Л. 50
Мирний П. *див.* Рудченко П. Я. 242
Миронюк І. С. 6
Митровка М. М. 60
Михайлович С. 26
Михайлюк М. М. 23
Михалина М. М. 18
Мичка З. Ф. 42, 164
Міговк П. 36
Мігунов І. А. 64

Мідянка П. М. 29
Міллер Г. П. 28
Містраль Г. 237
Міцода Р. М. 9
Мішин О. 44
Мішко О. В. 31
Млавець Ю. Ф. 19
Мовчан П. М. 251
Моем В. С. 226
Мозер І. І. 59
Мойсєєв С. А. 235
Мойсюк І. І. 25
Мора Ф. 251
Моріц Ж. 249
Мороз Г. І. 10
Мороzenко М. М. 229
Морріс В. 235
Мотря С. Ф. 7
Мошак Ю. М. 20
Мункачі М. (Ліб) 16
Мур Л. 233
Муракамі Х. 224
Мурані-Мейсарош Г. 47
Муратова К. Г. 268
Мурашко М. І. 243
Мучичка В. І. 24
Мушкетик Ю. М. 234

Н

Набоков В. В. 239
Нагорна О. В. 225
Надь Є. 60
Нацик І. І. 36
Недзельський Є. Л.
Немеш В. 7
Неруда П. 250
Ніколаєва К. М. 257
Ніцше Ф. В. 264
Новак А. 54, 192
Нодь З. М. 22
Нодь К. 25
Нодь М. 64
Нусер Л. 64

О

Обачний М. *див.* Косач М. П.
Оглоблин О. П. *див.* Мезько 273
Олашин В. В. 31
Олашин М. 4, 87, 150
Олашин М. М. 40
Онуфер В. Г. 15, 80
Орлай І. С. 16
Орос В. В. 22
Ортутай Ж. В. *див.* Дечей Ж. В. 30, 116
Офіцинський Р. А. 17, 82

П

- П'ещак І. Ю. 47
Павленко М. Г. 225
Павличко Д. В. 260
Павлишинець Р. І. 37
Павлінов С. М. 259
Павлович О. І. 46
Падалко І. І. 266
Пазуханич Є. І. 21
Паламаренко А. Н. 250
Палаташ О. 23
Палмаї І. 46
Панаїт В. І. 45
Панасенко *див.* Васильченко С. В.
Панів А. С. 261
Паннони́я Я. 256
Паньків Г. *див.* Черінь Г.
Папп В.-Ф. 3. 36
Параджанов С. Й. 224
Парлаг М. І. 54
Пас О. 236
Пастелій І. 63
Пашко Я. 41
Пащенко С. І. 35
Пекун О. О. 267
Передрій О. А. 44
Переста Ю. В. 8
Петлюра С. В. 244
Петрарка Ф. 252
Петричко М. П. 52
Петров О. Л. 19, 90
Петрук В. А. *див.* Шугаєва В. А.
Петрушевський В. Г. 274
Петрушевський М. С. 14
Пинзеник В. М. 24
Письменна Л. М. 229
Пищальник П. П. 6
Пітра Ю. Ю. 20
Плотені Н. (Ф.) 42, 172
По Е. А. 225
Погоріляк П. В. 32
Полажинець М. М. 53
Полив'яний М. К. 211
Полонська-Василенко Н. Д. 229
Поляк В. М. 8
Поляк М. А. 48
Помагач Б. 265
Попик Ю. В. 13
Поплавський М. М. 271
Попович А. 63
Попович Б. *див.* Попович В. Ю. 50
Попович В. В. 30, 119
Попович В. Ю. *див.* Попович Б.
Попович Д. М. 52
Попович І. Д. 25, 239
Попович М. 30
Попович М. М. 22
Потапенко В. О. 223
Почепцов Г. Г. 51
Прибега Л. В. 232
Приймасюк Т. Є.
Примаченко (Приймаченко) М. О. 224
Пріцак О. Й. 237
Продан П. С. 40
Профус М. Й. 19
Процюк С. В. 254
Пруниця С. Ю. 7
Пуга П. П. 16
Пуїо І. Ф. 33, 139
Пулик О. Р. 51
Путрашик В. 4, 179
Пушик С. Г. 226
Пушкаренко Г. Д. 32
Пушкін О. С. 246
Пчілка Олена *див.* Косач О. П. 251
- ## Р
- Рабенчук В. С. 249
Рабинович С. Н. *див.* Шолом-Алейхем
Рабле Ф. 228
Радноті М. 240
Радченко О. М. 255
Расін Ж. Б. 274
Ревай Ю. І. 38
Реверс І. 10
Ревуцький Л. М. 230
Рейті І. І. 10
Рембо А. 265
Рибар Т. С. 42, 157
Рибчинський Є. Ю. 274
Різоля М. І. 274
Ріпай І. А. 39
Рішко М. 4, 108
Рішко М. В. 54
Роглев Й. 35
Роглев М. Й. 58
Роман Е. 4, 118
Роман Н. І. 212
Ростока Л. М. 50
Росул Т. 4, 122, 173
Рошко І. І. *див.* Ірлявський І. 10
Рошко М. М. 42
Рошкович Г. Г. 47
Руданський С. В. 223
Руденко О. Г. *див.* Десняк О.
Рудловчак О. М. 12
Рудницький М. І. 224
Рудченко П. Я. *див.* Мирний П.
Русин В. І. 47
Русин В. П. 5

Рябінін М. Л. 253
Рябченко О. *див.* Коваленко Б. П.
Ряшко В. І. 12

С

Сабашош І. В. 28
Сабо Д. 246
Сабов Є. І. 48
Сабол С. М. *див.* Зореслав
Савчук В. В. 26
Саєнко О. Ф. 255
Саксаганський П. К. *див.* Тобілевич 242
Самійленко В. І. 228
Самовольський Е. 60
Санд Жорж *див.* Дюпен А.-А. Л. 249
Сарагола І. Я. 8
Сарайкін В. В. 237
Сас К. 247
Сас Ф. О. 14
Сатмарі Й. *див.* Сірглігеті Е.
Свидницький А. П. 258
Світличний І. О. 259
Сегаль О. Н. 238
Сегеда В. М. 55
Сегеда Т. С. 23
Сезанн П. 225
Сейп Е. 35
Секереш Е. 34
Селінджер Д. Д. 223
Семанюк І. Ю. *див.* Черемшина М.
Сементовський М. М. 231
Семеняк І. В. 40
Сент-Бев Ш. О.
Сероухов С. І. 7
Сидор Т. 6
Сидоренко-Малюкова Т. С. 229
Сирохман М. В. 4, 15, 137
Сівак Є. М. 55
Сіглігеті Е. *див.* Сатмарі Й. 232
Сікорський І. І. 244
Сільвай І. А. *див.* Уртіл Метеор 15
Сімак (Саймак) К. Д. 253
Сіма-Павлишин Н. Ю. 39
Сірко Й. 64
Сірмої Л. В. 24
Січ Я. 31
Січинський В. Ю. 248
Скакандій І. Ю. 60
Скрипка О. Ю. 244
Скрипчинська Е. П. 263
Скубенич-Кость Ф. М. 16
Скуратівський В. Т. 266
Сливка О. І. 39
Словацький Ю. 257

Смаль-Стоцький С. Й. 224
Смандрай С. 28
Сметана Б. 236
Смілянський Л. І. 230
Снігурський Д. О. 52
Сова П. П. 36
Совина С. П. 11
Сокач Е. П. 26
Сокач І. І. 47
Сокирницький Сиротюк *див.* Годинка А.
Сокирницький Сирохман *див.* Годинка А.
Сокол О. В. 231
Сопко І. М. 16
Ставровський-Попрадов Ю. І. 21
Станінець В. І. 5
Старк У. 250
Статєєва В. І. 53, 187
Стебловська Т. В. 274
Стегура Н. І. 8
Стельмах Я. М. 272
Стерчо П. Ю. 23
Стефанік Ю. В. 252
Стецик *див.* Лиховид О. М.
Стригун Ф. М. 267
Сухан О. В. 13
Сухан Ю. В. 25
Сюллі-Прюдом Р. 233
Сяркевич Ю. І. 27

Т

Таран Л. В. 231
Тарапунька *див.* Тимошенко Ю. Т.
Тарасюк В. 4, 81
Таркович Г. 54
Тарнавський М. О. 253
Тарнавський Ю. (О.) 228
Тарці А. 25
Терек В. І. 10
Терещенко М. А. 266
Тесличко Л. Г. *див.* Дудка Л. Г. 42, 168
Тимко В. В. 57
Тимошенко Ю. Т. *див.* Тарапунька 245
Тимошко С. Г. 214
Ткаченко С. В. 45
Тобілевич *див.* Саксаганський П. К.
Товстуха Є. С. 262
Товт Р. Й. 38
Товтин Я. В. 12
Товт-Коршинська М. І. 29
Токач Б. 41
Томенко М. В. 273
Томчаній М. І. 37
Торохтін М. Д. 45, 183
Торохтін О. М. 40

Троїцький В. Ю. 271
Трофимчук О. П. 237
Трухлий І. 46
Труш І. І. 225
Тупиця І. М. 14
Турак А. А. 19
Турак Й. 4, 196
Турецька В. І. 5
Турко В. М. 14
Турнер Ф. 46
Туряниця Ю. Д. 22

У

Уайльд О. 264
Удворгелі Є. О. 10
Удичка Ф. 12
Удут В. І. 40
Улиганець Г. М. 14
Уманець О. М. 58
Уральський Л. В. 57
Урііл Метеор *див.* Сільвай І. А.
Ушинський К. Д. 236

Ф

Фабрі З. Й. 51
Фальбуш О. О. 43
Федак Ш. 50
Федака П. 4, 142
Федака С. Д. 4, 42, 92, 146
Феделеш В. І. 12
Федор П. С. 9
Федоренко Є. В. 227
Федунець М. Ф. 223
Федурця М. М. 215
Федькович Ю. (О.) А. 254
Федюшка *див.* Євшан М. Й.
Феєш Я. 29
Фейхтвангер Л. 250
Фекета Ф. 63
Фелдеші П. А. 34
Фелекі *див.* Фрейдер М.
Фенич В. Ю. 44
Фенцик Є. А. 49
Фенцік Є. 18
Ференц Г. О. 59
Філарет, патріарх Київський (Денисенко М. А.) 226
Філіп С. М. 30
Філіп С. С. 41
Фінта Є. 5
Фірцак І. Ф. (Кротон) 39
Фірцак Ю. Ю. 31
Фогорашій І. Ф. (Бережанин) 57
Фолулі Ф. 235

Форстер Е. 222
Франс А. 263
Фролов О. І. 263
Фрост Р. Л. 235

Х

Хайнас В. В. 16
Ханенко Б. І. 226
Харченко М. Ф. 23
Хашинська Р. В. 19
Хемінгуей Е. *див.* Гемінгвей 252
Химинець О. В. 54
Хмелько М. І. 266
Холод В. І. 38
Хрипак С. М. 59

Ц

Ципола Г. А. 47
Цілий В. П. 228
Ціцак В. І. 37
Цуганич М. М. 58

Ч

Чадлі А. Л. 227
Чайковська Т. В. 46
Чаплін Ч. 238
Часто П. І. 34
Чембержі М. І. 251
Чеп В. І. 25
Черемшина М. *див.* Семанюк І. Ю. 247
Черешня І. 13
Черничко В. І. 5
Черняхівський О. Г. 269
Черський А. А. 63
Черчілль С. В. 272
Чижевський Д. І. 236
Чіпак В. П. 46
Чірпак Е. 45
Чонка Т. В. *див.* Грицан Т. В.
Чопей І. В. 34
Чопик В. І. 32
Чорба Й. 7
Чубай Г. (Чубай Г. П.) 226
Чубинський П. П. 227
Чуприк Е. О. 34
Чупринка Г. А. 271
Чургович Д. 27
Чуса І. В. 29
Чучка О. 49

Ш

Шандор Л. З. 20
Шаповалов М. Т. 33
Шаркань В. 4, 190

Швідлер М. З. 255
Шевченко В. М. 275
Шевченко Т. Г. 232, 243
Шевчук В. О. 255
Шекспір В. 239
Шелепець І. М. 10
Шелудько Л. М. 266
Шенборн Л.-Ф. 63
Шептицький К. К. 270
Шерегій М. Ю. 37
Шиллер Й. Ф. 269
Шимко Е. П. 22
Шимон В. М. 18
Шимон Л. Л. 55
Шинкаренко Л. Ф. 20
Шинкарук В. Ф. 255
Шовкуненко О. О. 234
Шоїнка В. 251
Шолом-Алейхем *див.* Рабинович С. Н. 231
Шолтес З. І. 38
Шолтес С. З. 28, 124
Шорбан В. Ю. 19
Шпак М. *див.* Шпаківський М. І. 230
Шпаківський М. І. *див.* Шпак М.
Шпільгаген Ф. 230
Шпонтак А. С. 15
Шпонтак І. І. 41, 153
Шпортько В. М. 267
Штепсель *див.* Березін Ю. Й.
Штерн З. М. 43
Штернберг Я. І. 8
Штефан Є. Ю. 19
Штефацько Ф. 57
Штефуровський С. С. 9
Штраус Й. (батько) 233
Шуба М. Г. 55
Шугаєва В. А. *див.* Петрук В. А. 216
Шульгин О. Я. 253
Шутак В. І. *див.* Євфимій, архієпископ 41
Шухевич В. О. 233

Щ

Щербак Ю. М. 263

Ю

Юртин-Пісна М. В. 34
Ющенко В. А. 230

Я

Яланський А. В. 265
Янута М. Д. 33
Яременко Г. Г. 228
Яцик *див.* Ійяс Д.
Яцина Ю. Ю. 4, 13, 196

A

Adám B. 21

B

Baranyai E. 6
Brandenburg K., von 30

C

Corvin O. 20
Csirpák E. 45
Csurgovics G. 27

D

Decsey *див.* Ortutay Z.

E

Egri F. 10
Erdélyi J. 21

F

Fejes J. 29
Finta É. 5

G

Gyöngyösi I. 38
György A. 23
György I. 53

H

Hidas A. 58

K

Kiss A. 51
Kótyuk I. 8

M

Margitay T. 55

N

Nagy J. 60
Nagy K. 25

O

Ortutay Z. *див.* Decsey Z. 30

P

Papp V.-F. 36

R

Révész I. 10

T

Tárczy A. 25
Turner F. 46

V

Vass T. 45

ЗМІСТ

Від укладачів	3
Календар краєзнавчих знаменних та пам'ятних дат 2019 року	5
Це цікаво знати – 2019 рік	61
Краєзнавчі знаменні дати	65
<i>Січень</i> : 11. Степан Іванович Ковтюк	65
<i>Січень</i> : 15. Федір Гайович	68
<i>Лютий</i> : 8. Степан Томович Біляк.....	74
<i>Лютий</i> : 10. Валерій Георгійович Онуфер.....	80
<i>Березень</i> : 6. Роман Андрійович Офіцинський.....	82
<i>Березень</i> : 16. Олексій Леонідович Петров	90
<i>Березень</i> : 23. Анатолій Борисович Затін	94
<i>Квітень</i> : 8. Віктор Васильович Дворниченко.....	104
<i>Травень</i> : 3. Юрій Федорович Клованич	109
<i>Травень</i> : 22. Жужанна Василівна Ортутай	116
<i>Травень</i> : 22. Василь Васильович Попович	119
<i>Травень</i> : 26. Степан Золтанович Шолтес.....	124
<i>Травень</i> : 28. Наталія Іванівна Вигодованець	128
<i>Червень</i> : 9. Павло Павлович Ковач.....	133
<i>Червень</i> : 18. Іван Федорович Пуйо.....	139
<i>Червень</i> : 22. Микола Петрович Долинай	144
<i>Липень</i> : 18. Василь Васильович Гарагонич	148
<i>Серпень</i> : 12. Іван Іванович Шпонтанк	153
<i>Серпень</i> : 23. Тетяна Стефанівна Рибар.....	157
<i>Серпень</i> : 24. Золтан Федорович Мичка.....	164
<i>Серпень</i> : 28. Лідія Герасимівна Тесличко	168
<i>Серпень</i> : 29. Нандор (Фердінанд) Плотені	172
<i>Вересень</i> : 3. Віктор Кузьмич Дрогальчук.....	175
<i>Вересень</i> : 18. Андрій Євгенович Задор.....	180
<i>Вересень</i> : 18. Михайло Дмитрович Торохтін.....	183
<i>Листопад</i> : 6. Валентина Іванівна Статєєва.....	187

<i>Листопад</i> : 21. Андрій Новак.....	192
<i>Грудень</i> : 10. Василь Васильович Габор.....	198
<i>Грудень</i> : 16. Микола Михайлович Бандусяк	203
Ювілеї ветеранів бібліотечної справи – 2019 рік	207
Наталія Костянтинівна Дарниченко	207
Марія Іванівна Івашко.....	207
Ніна Олександрівна Клейменова	208
Валентина Григорівна Лехцер	209
Михайло Костянтинович Полив'яний	211
Павло Федорович Распопін	212
Надія Іванівна Роман.....	212
Світлана Георгіївна Тимошко.....	214
Марія Миколаївна Федурця.....	215
Валентина Анатоліївна Шугаєва (Петрук)	216
Календар знаменних та пам'ятних дат 2019 року	218
Знаменні дати у громадсько-політичному та культурному житті України 2019 року	220
Показчик прізвищ ювілянтів та авторів статей про них	276

Довідкове видання

**КАЛЕНДАР КРАЄЗНАВЧИХ
ПАМ'ЯТНИХ ДАТ НА 2019 РІК**

Рекомендаційний
бібліографічний посібник

Укладачі:
Н. М. Куцова, М. Б. Бадида
за участі:
Є. Й. Слуцька, І. Р. Фофлак

Відповідальна за випуск *О. А. Канюка*
Випусковий редактор *І. В. Козутич*

Коректор *Н. Панчук*
Комп'ютерний дизайн обкладинки *В. Куклишин*
Комп'ютерна верстка *Ю. Гандера*

Формат 60x84/16. Папір офсетний.
Гарнітура Corbel. Умов. друк. арк. 18.
Замовлення № 29. Тираж 200 пр.

TIMPANI

Свідоцтво про державну реєстрацію видавців від 15.04.2003 р.
Серія ДК, № 1327

Друк ТОВ «РІК-У»
88000, м. Ужгород, вул. Гагаріна, 36